

การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์

**THE ANALYTICAL STUDY OF THE SOLUTION TO THE MURDER
PROBLEM ACCORDING TO BUDDHIST ETHICS**

พระกมล กมโร (วิเศษวงษา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาตามแนวพุทธจริยศาสตร์

พระกมล กมโร (วิเศษวงษา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**The Analytical Study of the Solution to the Murder
Problem according to the Buddhist Ethics**

Phra Klom Kamaro (Wisetwongsa)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Philosophy)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา

.....
(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

(พระมหาธีรพันธ์ วชิรวิภา)

.....กรรมการ

(พระมหากฤษณะ ตรุโณ)

.....กรรมการ

(ผ.ศ. บุญมี แทนแก้ว)

.....กรรมการ

(ผ.ศ. สุนัย ครองยุทธ)

.....กรรมการ

(ดร.วีรชาติ นิ่มอนงค์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหากฤษณะ ตรุโณ

ประธานกรรมการ

ผ.ศ. บุญมี แทนแก้ว

กรรมการ

ผ.ศ. สุนัย ครองยุทธ

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามแนว
พุทธจริยศาสตร์

ผู้วิจัย : พระกลม กมโร (วิเศษวงษา)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหากฤษณะ ตรุโณ ป.ธ.๓, พธ.บ., พธ.ม., Ph.D.

: ผศ. บุญมี แทนแก้ว ป.ธ.๕, พ.ม., พธ.บ., M.A., D.I.H.&C. (B.H.U.)

: ผศ. สุนัย ครอบงูท กศ.บ., อม. (ปรัชญา)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๖ มีนาคม ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหามาตรกรรมตาม
ทรรศนะของพุทธจริยศาสตร์ โดยเน้นถึงสาเหตุและวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามแนว
พุทธจริยศาสตร์ โดยการศึกษาค้นคว้าในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่น ๆ ที่
เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหามาตรกรรมตามทรรศนะของนักปรัชญา

จากการศึกษาพุทธจริยศาสตร์เรื่องมาตรการพบว่าสาเหตุหลัก ๆ มี ๔ สาเหตุ ดังนี้ ๑.
สาเหตุจากสภาพทางครอบครัว กล่าวคือ สมาชิกภายในครอบครัวเกิดการแตกแยกสองลักษณะ
ได้แก่ การแตกแยกทางกายภาพและการแตกแยกทางด้านจิตใจ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดมาตรการ
แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามพุทธจริยศาสตร์ คือ ให้สมาชิกในครอบครัวกระทำ
หน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ สร้างทรรศนะให้เกิดสัมมาทิฐิ ๒. สาเหตุจากสภาพเศรษฐกิจ กล่าวคือ
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั้งในระดับครอบครัวและระดับประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดมาตรการ
แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามพุทธจริยศาสตร์ คือ ให้นุคคลมีการดำเนินชีวิตแบบ
มัชฌิมาปฏิปทาหรือเศรษฐกิจพอเพียง ๓. สาเหตุจากสภาพทางร่างกาย กล่าวคือ ความผิดปกติ
ทางด้านร่างกาย เช่น ร่างกายพิการ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดมาตรการ แนวทางการแก้ไขปัญหา
มาตรการตามพุทธจริยศาสตร์ คือ ให้นุคคลประกอบกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว ๔. สาเหตุจากสภาพ
ทางจิตใจ กล่าวคือ ความผิดปกติทางด้านจิตใจและทางด้านอารมณ์ เช่น เพ้อคลั่ง เครียดจัด เป็นสิ่ง
สำคัญที่ทำให้เกิดมาตรการ แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามพุทธจริยศาสตร์ คือ ให้นุคคล
เน้นเรื่องการใช้สัมมาสติ พยายามฝึกสติให้เข้มแข็งพร้อมที่จะใช้แก้ปัญหาลดเวลา

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาฆาตกรรมของนักปรัชญา พบว่ามี ๓ กลุ่ม คือ ๑. กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ มีทรรศนะว่า สาเหตุของฆาตกรรมมาจากความไม่เข้าใจกันของบุคคลทั้งสองฝ่าย ได้เสนอทางออกโดยให้ลดความรุนแรงลงด้วยการทำความเข้าใจกัน ๒. กลุ่มอนุรักษนิยม มีทรรศนะว่า สาเหตุของฆาตกรรมมาจากความต้องการขยายอำนาจ ไม่ได้เสนอทางออกเอาไว้ เนื่องจากเห็นว่าฆาตกรรมเป็นสิ่งที่กระทำแล้วไม่ผิด ๓. กลุ่มประโยชน์นิยม มีทรรศนะว่า สาเหตุของฆาตกรรมมาจากประโยชน์สุขของคนส่วนมาก การเสนอทางออกไม่ชัดเจนเพราะบางครั้งการฆ่าคนก็เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากการศึกษาพุทธจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์เรื่องฆาตกรรมพบว่า บุคคลจะประกอบกรรมชั่วรวมทั้งการฆาตกรรม เกิดจากปัจจัยที่สำคัญ ๒ อย่าง คือ ๑. เกิดจากความจำเป็นหรือสิ่งแควดล้อมบีบบังคับ ๒. เกิดจากกิเลสที่มีอยู่ในตัวของบุคคล ปัญหาฆาตกรรมเป็นปัญหาภายนอกและปัญหาภายใน วิธีการนำเอาพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามฆาตกรรมนั้น ปัญหาภายนอกสามารถนำเอาพุทธจริยศาสตร์ระดับศีลมาแก้ไข ปัญหาภายในสามารถนำเอาพุทธจริยศาสตร์ระดับปัญญาามาแก้ไข หลักพุทธจริยศาสตร์ที่สำคัญที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามฆาตกรรมอันประกอบด้วยเหตุผล คือ หลักอริยสัจ ๔ การนำเอาพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามฆาตกรรมมีอุปสรรค คือ บุคคลไม่ได้ศึกษาหลักธรรมให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง และบุคคลขาดอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมหลักพุทธจริยศาสตร์สามารถใช้แก้ไขปัญหามฆาตกรรมได้ในเมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

Thesis Title : The Analytical Study of the Solution to the Murder Problem
according to the Buddhist Ethics

Researcher : Phra Klom Kamaro (Wisetwongsa)

Degree : Master of Arts (Philosophy)

Thesis Supervisory Committee

: Phramāha Grisana Taruno Pali III, B.A., M.A., Ph.D.

: Asst.Prof. Boonmee Taenkaew, Pali V, Dip. In Ed., B.A.,
M.A. (Phil. & Rel), D.I.H. & C.(B.H.U.)

: Asst. Prof. Sunai Krongyudh, B.Ed., M.A. (Phi)

Date of Graduation : March 06 2008

ABSTRACT

This thesis mainly aims at studying the Buddhist ethics view point about of the murder problem, focuses on the cause and the solution of murder. The study is based on the Buddhist Scriptures, the Commentaries, the Sub – Commentaries and other related scriptures. The thesis is to study further about the murder problem accordant with the philosopher’s view.

The result of the study could be summarized as follows:- according to the Buddhist ethics, the murder problem has arisen from four main causes namely :- 1. Unpiaasant parents family status in both body (divorce) and mind (incompatibility) aspects. To solve this problem, the members of family should completely do their own duties and be of right views. 2. The economic status in both family and country levels. To solve this problem, the members of family should carry out thire lives in the way of sufficiency. 3. The bodily status in disability. To solve this problem is everyone should perform good action and refrain from bad actions. 4. The mental status which cause improper emotions. To solve this problem, everyone should practice to be mentally strong and have the right mindfulness in their daily lives.

Besides, the study presents different points of view given by the three groups of philosophers as follows :- the absolute pacifists believe that the murder occurs as a result of the lack of mutual understanding. The fact which can be proved by creating good understanding one another. The conservative people believe that the cause of murder is originated from the demand of power and those who are involved in the murder are not guilty. On the contrary, the utilitarianists believe that the murder is accepted in the code which is conducted for the sake of the majority.

According to Buddhism, the murder is motivated by both external (environmental) need and internal desire. The external need can be solved by precepts (Sila), but the internal desires can be solved by wisdom. Above all, the Four Noble Truths can ultimately lead one to a complete solution to the murder problem. However, this kind of problem still exist nowadays, because the human beings do not adhere to the Four Noble Truths (Ariyasaccas) and Four Paths to Accomplishment (Iddhipādas). In conclusion, the Buddhist ethics can be applied to solve various problems, if everybody have good knowledge and well-understanding, and at last can apply the Buddhist ethics to solve all their problems.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยใช้ความพยายามศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนา

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ เพราะได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านพระมหากฤษณะ ตรุโณ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ผู้เป็นประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์อีกสองท่าน คือ ผศ. บุญมี แทนแก้ว และ ผศ. สุนัย ครองยุทธ ที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจตลอดทั้งให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้เกิดความสมบูรณ์ด้วยจิตเมตตา

ขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงต่อท่านพระครูปริยัติวิมล เจ้าอาวาสวัดนายโรง ที่เมตตาให้ที่พักอาศัยแก่ผู้วิจัยขณะทำการศึกษาและทำวิจัย ขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพต่อเจ้าอธิการภูษิต ยสินุชโร เจ้าคณะตำบลทับใหญ่ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่จุดประกายและให้กำลังใจในการศึกษาแก่ผู้วิจัย และขอกราบขอบพระคุณพระเถระวัดนายโรงทุกท่าน คือ พระอาจารย์พระมหาเถร ลกขณญาโณ พระอาจารย์มานพ อุปสโม พระอาจารย์มหาเจิม สุวโจ พระครูวินัยธรสุรัฐ สิริบุญโญ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติบุญโญ ฯลฯ ที่มีความเมตตาอนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทโดยเฉพาะสาขาวิชาปรัชญา รุ่น ๑๗ ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ ขอขอบใจสามเณรปริษา อินทร์มณี สามเณรศราวดี เขาทอง สามเณรประสาน หลวงชล สามเณรสมพร เอ้หวัง สามเณรเจษฎา วณานิษฐ์ ที่ช่วยเรื่องต่าง ๆ

เจริญพรอนุโมทนาขอบคุณต่อผู้อุปถัมภ์ในการศึกษา คือ คณะครูโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง เช่น อาจารย์อุษา อริยพุทธิพงษ์ อาจารย์วาสนา พิทักษ์สาดี ฯลฯ ครอบครัวคุณสมันชด เขมาธิวัฒน์ คุณจรรยา ชินะกานนท์และคณะ คุณพ่อเกลี้ยง เอียดแก้ว คุณพี่จอมศรี โคนุช ญาติโยม ที่ให้อาหารบิณฑบาตทุกท่าน เจริญพรอนุโมทนาขอบคุณอาจารย์สุชาติ บุญชัย อาจารย์นิคม ไชยศรีพรหม และท่านอื่น ๆ ที่ช่วยแปลภาษาอังกฤษ และเจริญพรอนุโมทนาขอบคุณญาติพี่น้องของผู้วิจัย ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยต้องขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดทุกแห่งที่ได้เข้าไปใช้บริการ เช่น หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासูกรี หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักวิทยบริการ-หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวร

นิเวศ และหอสมุดกลาง มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ รวมทั้งท่านผู้เป็นเจ้าของผลงานวิชาการทุกท่านที่ได้นำมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

ด้วยคุณงามความดีและมุ่งมั่นทุ่มเทร่างกายและแรงใจอย่างเต็มความสามารถ หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใคร่ในการศึกษา และผู้วิจัยขอมอบให้เป็นสิ่งบูชาบุญคุณแก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ทุกท่าน และที่สำคัญเพื่อทดแทนพระคุณบิดามารดาคือคุณโยมพ่อดี คุณโยมแม่พันธ์ วิเศษวงษา ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยให้ความเคารพอย่างสูงอันหาที่เปรียบไม่ได้ตลอดทั้งผู้มีพระคุณแก่ผู้วิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบันทุกท่าน

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ จงเป็นพลวปัจจัยลงมาปกป้องคุ้มครองทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้ระบุนามและที่ไม่ได้ระบุนาม ให้มีแต่ความสุขความเจริญในการดำรงชีวิตและหน้าที่การงาน มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ มีชีวิตที่สมบูรณ์อันประกอบไปด้วยสติปัญญา ปราศณาสงัดที่ชอบประกอบด้วยธรรมกิจงพลันสำเร็จ ทุกประการเทอญ.

พระกมล กมโร (วิเศษวงษา)

วันที่ ๖ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อคัมภีร์ดังตัวอย่าง เช่น วิ. มหา. (ไทย) ๑/๑๖๗/๑๓๕. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๑๖๗ หน้า ๑๓๕ ฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ. มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที. ปา. (ไทย) = ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)

ที. ม. (ไทย) = ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ที. สี. (ไทย) = ทีฆนิกาย สีสันธวรรค (ภาษาไทย)

ม. มุ. (ไทย) = มัชฌิมนิกาย มูลปนิบาต (ภาษาไทย)

ม. ม. (ไทย) = มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปนิบาต (ภาษาไทย)

ม. อุ. (ไทย) = มัชฌิมนิกาย อุปริปนิบาต (ภาษาไทย)

สั. ม. (ไทย) = สังยุตตนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

อง. จตุกก. (ไทย) = อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

อง. ปญจก. (ไทย) = อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)

อง. สตุตค. (ไทย) = อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)

อง. อฎฐก. (ไทย) = อังคุตตรนิกาย อฎฐกนิบาต (ภาษาไทย)

ชุ. ธ. (ไทย) = ชุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)

ชุ. อิติ. (ไทย) = ชุททกนิกาย อิติวุตตกะ (ภาษาไทย)

ชุ. สุ. (ไทย) = ชุททกนิกาย สุตตนิบาต (ภาษาไทย)

บุ. ชา. ทุค. (ไทย) = ชุททกนิกาย ทุกนิบาต ชาดก (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ. วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๔ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย	๑๑
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาฆาตกรรมทั่วไป	๑๓
๒.๑ ความหมายของฆาตกรรมทั่วไป	๑๔
ก. ความหมายของฆาตกรรมตามพจนานุกรม	๑๔
ข. ความหมายของฆาตกรรมตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา	๑๕
ค. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฆาตกรรมตามกฎหมาย	๑๖
๒.๑.๑ ฆาตกรรมตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา	๑๘
๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการฆ่าบางประเด็น	๒๑
๒.๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับชีวิต	๒๕
๒.๑.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับความตาย	๒๕
๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรม	๓๑

๒.๓ ประเภทของมาตรการ	๓๓
๒.๔ สาเหตุของมาตรการ	๓๘
๒.๔.๑ สาเหตุมาตรการจากสภาพทางครอบครัว	๔๑
๒.๔.๒ สาเหตุมาตรการจากสภาพทางเศรษฐกิจ	๔๔
๒.๔.๓ สาเหตุมาตรการจากสภาพทางร่างกาย	๔๕
๒.๔.๔ สาเหตุมาตรการจากสภาพทางจิตใจ	๔๘
บทที่ ๓ วิเคราะห์การแก้ไขปัญหามาตรการตามทรรศนะนักปรัชญา	๕๒
๓.๑ ทรรศนะของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์	๕๒
๓.๑.๑ วิเคราะห์สาเหตุของมาตรการตามทรรศนะของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์	๕๕
๓.๒ ทรรศนะของกลุ่มอนุรักษนิยม	๕๖
๓.๒.๑ วิเคราะห์สาเหตุของมาตรการตามทรรศนะของกลุ่มอนุรักษนิยม	๕๘
๓.๓ ทรรศนะของกลุ่มประโยชน์นิยม	๕๙
๓.๓.๑ วิเคราะห์สาเหตุของมาตรการตามทรรศนะของกลุ่มประโยชน์นิยม	๖๓
๓.๔ ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการมาตรการ	๖๔
๓.๕ แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรการตามทรรศนะนักปรัชญาทั้งสามกลุ่ม	๖๕
๓.๕.๑ กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์	๖๕
๓.๕.๒ กลุ่มอนุรักษนิยม	๗๑
๓.๕.๓ กลุ่มประโยชน์นิยม	๗๑
๓.๖ สรุปการวิเคราะห์สาเหตุและการแก้ไขปัญหามาตรการตามทรรศนะของนักปรัชญาทั้งสามกลุ่ม	๗๕
บทที่ ๔ วิเคราะห์การแก้ไขปัญหามาตรการตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์	๗๗
๔.๑ หลักจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญา	๗๗
๔.๑.๑ พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น	๗๗
๔.๑.๒ พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง	๗๙
๔.๑.๓ พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง	๘๒
๔.๒ เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญา	๘๕
๔.๓ แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรการที่เกิดจากสภาพทางครอบครัว	๙๑

๔.๓.๑	วิพากษ์ทรรศนะแนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมที่เกิดจากสภาพ ทางครอบครัว	๑๐๐
๔.๔	แนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ	๑๐๒
๔.๔.๑	วิพากษ์ทรรศนะแนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมที่เกิดจากสภาพ ทางเศรษฐกิจ	๑๑๐
๔.๕	แนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกาย	๑๑๒
๔.๕.๑	วิพากษ์ทรรศนะแนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมที่เกิดจากสภาพ ทางร่างกาย	๑๑๕
๔.๖	แนวทางการแก้ไขปัญหาจากмаตกรรมที่เกิดสภาพทางจิตใจ	๑๑๗
๔.๖.๑	วิพากษ์ทรรศนะแนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมที่เกิดจากสภาพ ทางจิตใจ	๑๑๙
๔.๗	พุทธจริยศาสตร์กับการแก้ไขปัญหาмаตกรรมเชิงวิเคราะห์	๑๒๐
๔.๗.๑	พุทธจริยศาสตร์กับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้ ในการแก้ไขปัญหาмаตกรรม	๑๓๐
๔.๗.๒	อุปสรรคในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ ในการแก้ไขปัญหาмаตกรรม	๑๔๐
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๔๗
๕.๑	สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์	๑๔๗
๕.๑.๑	แนวคิดเกี่ยวกับмаตกรรม	๑๔๗
๕.๑.๒	แนวทางการแก้ไขปัญหาмаตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์	๑๔๙
๕.๒	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานการวิจัย	๑๕๔
บรรณานุกรม		๑๕๕
ประวัติผู้วิจัย		๑๖๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ (Man) เป็นภาวะ (Being) อย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยรูป (Corporeality) กับนาม (Mind) โดยเรียกรวมกันเป็นภาษาทั่วไปว่า คนหรือสัตว์โลกที่มีชีวิตชนิดหนึ่ง โดยมีความแตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นในเรื่องความคิด ความมีสติปัญญา รู้จักไตร่ตรองด้านหลักแห่งเหตุผล ความมีสติสัมปชัญญะ มีจิตสำนึกรับผิดชอบชั่วดี ซึ่งกล่าวโดยรวมก็คือ มีวัฒนธรรม (Culture) แตกต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ มนุษย์ตามรูปศัพท์จึงหมายถึง สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง^๑ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมในความหมายว่ามีสัญชาตญาณในการรวมกลุ่มอยู่กันเป็นจำนวนมาก ๆ และเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากการอยู่รวมกันเป็นชุมชนนั้น ความเป็นสัตว์สังคมอาจมีได้ในสัตว์ประเภทอื่น แต่ดูเหมือนว่าความเป็นสัตว์สังคมที่ปรากฏในมนุษย์จะแสดงพลังสร้างสรรค์ (และทำลายในบางสถานการณ์) ออกมาได้มากที่สุด การที่เราสามารถกลายเป็นเจ้าของโลกใบนี้โดยปริยาย เชื่อกันว่าเป็นผลมาจากความเป็นสัตว์สังคมของเรานี้เอง การอยู่รวมกันเป็นชุมชนสังคมหรือประเทศชาติ ทำให้เกิดปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏในสังคมของสัตว์ชนิดอื่น ปรากฏการณ์ที่ว่านี้คือ การแลกเปลี่ยนทางอารยธรรม^๒

เมื่อความหมายของมนุษย์โดยทั่วไปคือ ผู้มีจิตใจสูงมีคุณธรรม มีการแลกเปลี่ยนทางอารยธรรม เมื่อมองในภาพรวมน่าจะเป็นสังคมที่สงบสุข แต่สังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบันกลับมีปัญหาเดือดร้อนวุ่นวายนานัปการ ทั้ง ๆ ที่มนุษย์พยายามที่จะพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญ ความเจริญที่มนุษย์พยายามพัฒนาในส่วนที่เห็นเป็นรูปธรรมอันเป็นที่ยอมรับของชาวโลก

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๑๒.

^๒ สมถการ พรหมทา, พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๒๔๐.

นั่นก็คือ ความเจริญในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ตลอดจนเกิดมีเทคโนโลยีขั้นสูง(High technology) ซึ่งเกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลขึ้นมา ปรากฏว่าความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหล่านั้นถูกนำมาสนองโลกะ และโทสะ คือถูกใช้เป็นเครื่องมือรับใช้ โลกะ และโทสะ ให้แสดงฤทธิ์เดชได้เต็มแรงกำลังยิ่งขึ้น^๑ เป็นสาเหตุให้มนุษย์แก่งแย่งชิงดีและประหัตประหารกัน

ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นกับสังคมในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบทก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่มนุษย์พยายามปรับปรุงแก้ไข แต่เหตุใหนปัญหาต่าง ๆ จึงไม่หมดไปจากสังคมเสียที โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่คุกคามสวัสดิภาพ ความเรียบร้อย ความผาสุก หรือความสุขของประชาชนในสังคมไทยเป็นอย่างมากเช่น คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ต่อชีวิตหรือร่างกาย สาเหตุของการก่ออาชญากรรมนั้นมีปัจจัยซับซ้อนมาก อาชญากรรมที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของความไม่สมบูรณ์หรือความบกพร่องของระบบสังคม^๒ ในปัจจุบันอาชญากรรมที่เกิดจากพฤติกรรมของคนร้ายจะวิวัฒนาการควบคู่กันไปกับความเจริญของสังคมและเทคโนโลยี

ปัญหาอาชญากรรมนับเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและปัญหาของประเทศชาติในปริมาณที่สูง ทั้งในด้านทรัพย์สินและจิตใจของสมาชิกในสังคม อาจกล่าวได้ว่าไม่มีสังคมใดที่ปราศจากอาชญากรรม อาชญากรรมอยู่คู่สังคมตั้งแต่สังคมมนุษย์ยังไม่เจริญ อีมิล เดอร์คไคม์ (Emil Durkheim, 1956) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส กล่าวว่า “ไม่มีสังคมใดไม่เผชิญกับปัญหาอาชญากรรม รูปแบบของอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของการกระทำมิได้เป็นเช่นเดียวกันทั่วทุกแห่ง แต่ทุก ๆ แห่งจะมีผู้ประพฤตินทางที่ทำให้บุคคลนั้นต้องถูกลงโทษอยู่เสมอ” นักสังคมวิทยาในปัจจุบันได้อธิบายขอบเขตและปัญหาอาชญากรรมว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นเดียวกับปัญหาสังคมอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดวิกฤติการณ์ได้เช่นเดียวกับความอดอยากยากแค้น โรคระบาด แผ่นดินไหว อุทกภัย การปฏิวัติรัฐประหาร และการสงคราม เป็นต้น^๓

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีแก้ปัญหา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

^๒ โกศล วงศ์สวรรค์, สุชาติ ตูลยะเสถียร, รศ. สถิต วงศ์วรรค์, **ปัญหาสังคม**, (กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑.

^๓ ประธาน วัฒนวาณิชย์, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ๒๕๔๖), หน้า ๗๘.

ในส่วนอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น ประเภทที่ร้ายแรงคือ คดีอุกฉกรรจ์ หมายถึง “คดีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและตำรวจเห็นว่าเป็นคดีอาญาร้ายแรงซึ่งจะต้องได้รับการเอาใจใส่และสนใจเป็นพิเศษ”^๖ คดีอุกฉกรรจ์นี้สามารถสรุปได้ ๔ ประเภท คือ “การฆ่าคนตาย การชิงทรัพย์ การปล้นทรัพย์ และการวางเพลิง”^๗ ทั้ง ๔ ประเภทที่กล่าวมานี้จะมีความร้ายแรงแตกต่างกัน “สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ทุกประเภท คดีฆ่าคนตายเกิดขึ้นมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคดีฆ่าคนตายมีลักษณะร้ายแรง และได้รับรายงานความผิดมากกว่าความผิดอุกฉกรรจ์ประเภทอื่น”^๘

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาอาชญากรรมที่เป็นปัญหาเรื้อรังและได้รับความสนใจของสังคมมากที่สุด คือ ปัญหาฆาตกรรมหรือปัญหาการฆ่าคนตาย ปัญหาฆาตกรรมถือเป็นปัญหาที่มนุษย์ในสังคมหวาดกลัวเป็นอย่างมาก เพราะการฆาตกรรมจัดเข้าในอาชญากรรมรุนแรง(Violent Crimes)^๙ ฆาตกรรมหรือการฆ่ากันตายถ้าเราติดตามข่าวในสื่อต่าง ๆ ก็จะได้เห็นได้ว่ามีแทบทุกวันและมีรูปแบบการฆ่าต่าง ๆ มากมาย เช่นในข่าวหนังสือพิมพ์ “ได้โหดร้ายวันยิง ๓ พ่อแม่ลูก” และอีกข่าวในฉบับเดียวกัน “อาญาเถื่อน พนักงานฝ่ายสถานที่ของอิมแพคอารีน่า เมืองทองธานี ถูก ๒ คนร้ายดักรอทำร้ายขณะเดินกลับที่พัก ใช้มีดแทง ๒ แผล ก่อนกระต๊อบฆ่าจนสิ้นใจคาที่”^{๑๐} อีกฉบับ “มีดฟันคอเพื่อนดับ หน่อมโรงงานแค้นเพื่อนบ้านทรยศลอบเป็นซู้กับเมียคว้ามิดสปาร์ตาคอตายคาที่นอน”^{๑๑} ปัจจุบันนี้ปัญหาการฆาตกรรมที่เกิดขึ้นในภาคใต้ของไทยอาจกล่าวได้ว่าเป็นการฆ่ารายวันก็ได้ ดังนั้นการฆาตกรรมจึงเป็นปัญหาสำคัญของสังคมมนุษย์ที่จะต้องหาแนวทางการแก้ไข

ปัญหาฆาตกรรมนอกจากจะเป็นปัญหาทางสังคมแล้วที่สำคัญยังเป็นปัญหาในทางปรัชญาด้วย มองในแง่ของปรัชญาถือว่าเป็นปัญหาด้านจริยศาสตร์(Ethics) เนื่องจากฆาตกรรมเกี่ยวข้องกับความประพฤติของมนุษย์ที่กระทำต่อกัน ผลของการกระทำก่อความเดือดร้อนวุ่นวายในสังคม กล่าวคือ ทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำตลอดจนผู้คนที่อยู่รอบข้างต้องพบกับความเดือดร้อนด้วยกันแทบทั้งหมด เมื่อเป็นเช่นนี้ทำไมมนุษย์จึงต้องมีการฆาตกรรม ปัญหาฆาตกรรม

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๐.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑.

^๙ สุดสงวน สุธีสร, อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

^{๑๐} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๒๕ กันยายน ๒๕๔๘) : ๑.

^{๑๑} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๘) : ๑๕.

นั่นถือว่าเป็นปัญหาที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หรือว่าฆาตกรรมไม่ใช่สิ่งชั่วร้าย หรือว่าการฆาตกรรมเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมมนุษย์ หรือว่าฆาตกรรมไม่ใช่สิ่งที่ผิดศีลธรรม มีกลุ่มปรัชญาบางกลุ่มที่มีแนวคิดว่าการฆาตกรรมเป็นเรื่องปกติธรรมดา

(๑) กลุ่มสัมพัทธนิยม(กลุ่มโซฟิสต์) มีแนวคิดว่าคุณธรรมมีลักษณะสัมพัทธ์ คือ ชั่ว ผิด ถูก เป็นเรื่องต่างจิตต่างใจ เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลจะตัดสินด้วยความชอบใจของตน^{๑๒} การตัดสินเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า การฆ่าคนกระทำได้ตามความชอบใจของแต่ละบุคคล ยังมีทรรศนะของกลุ่มสัมพัทธนิยมอีกกลุ่มหนึ่งที่ยึดเอาจารีตประเพณีมาเป็นเกณฑ์ตัดสิน ชนบางเผ่าเชื่อว่าเทพเจ้าจะพอใจถ้าได้ลิ้มเนื้อและเลือดของมนุษย์ เมื่อมีสถานการณ์บางอย่างซึ่งคนเผ่านั้นจะต้องเผชิญกับความตายของคนจำนวนมากในเผ่า เช่น การเกิดสงครามหรือโรคระบาด เขาก็จะหาทางทำความเข้าใจให้แก่เทพเจ้าซึ่งเขาเชื่อว่าสามารถจะคลบ้นดาลให้คุณหรือโทษแก่เขาได้ การสังเวชนมนุษย์เป็นทางที่ดีที่สุดในความเชื่อของเขา ชีวิตของผู้บริสุทธิ์จะถูกทำลายเพื่อให้ชนะสงครามหรือให้โรคระบาดหยุด หรือให้เทพภิกษย์อันรุนแรงยุติ นี่ก็เกินไปเพื่อสาธารณประโยชน์ คือเสียคนส่วนน้อยเพื่อปกป้องกันคนส่วนมาก เมื่อเขามีความเชื่อดังกล่าวนี้การกระทำของเขาก็จะไม่โหดเหี้ยมมากเกินไปอย่างที่เรารู้สึกกัน เพราะเราเองบางทีก็ใช้เหตุผลเดียวกัน เช่น การประหารชีวิตนักโทษที่กระทำผิดร้ายแรงนั้น ก็ตั้งอยู่บนหลักที่ทำลายชีวิตคนบางคนเพื่อความปลอดภัยของคนทั่วไป และที่เราทำอย่างนี้เพราะเราเชื่อว่าเป็นทางก่อให้เกิดความสงบสุขของสังคม^{๑๓}

(๒) กลุ่มลัทธิของครุทัง ๖ ที่ปฏิเสธเรื่องผลของกรรม เช่น แนวคิดของ อชิตะ เกส กัมพล เขาปฏิเสธเรื่องความดี ความชั่ว บุญ บาป โดยสิ้นเชิง ตามแนวคิดของ อชิตะ เกส กัมพล การกระทำใด ๆ ไม่มีผล ไม่ว่าจะทำดีหรือทำชั่ว การคาดหวังว่าทำความดีแล้วจะได้รับผลดี หรือกรรมดีจะก่อให้เกิดผลดีเป็นความหวังที่ว่างเปล่า^{๑๔} การที่เขาปฏิเสธเรื่องกรรมไม่มีผล เมื่อกกล่าวถึงการฆาตกรรมก็คงจะเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องโหดร้ายอะไร และแนวคิดของ ปกุชะ กัจจายนะ หนึ่งในลัทธิครุทัง ๖ ก็มีแนวคิดในเรื่องปฏิเสธผลของกรรม โดยเฉพาะในเรื่องของการฆ่ามนุษย์ เขาก็มีแนวคิดที่ไม่ใช่เรื่องของการฆ่าเพราะส่วนต่าง ๆ ของชีวิตเป็นเพียงวัตถุหรือสสาร จิตใจก็

^{๑๒} ศ.ดร. วิทย์ วิศทเวทย์, *จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม*,

(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๘), หน้า ๗๑.

^{๑๓} *เรื่องเดียวกัน*, หน้า ๗๒-๗๓.

^{๑๔} ดร.ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, *ปรัชญาอินเดีย*, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๕), หน้า

เป็นแค่ผลผลิตของการรวมตัวของวัตถุหรือสสาร เขามีทรรศนะว่า ถ้ามีใครเอาดาบที่คมกริบไปตัด ศีรษะหรือแทงคนอื่นให้ตายก็ไม่ถือว่ามีส่วนและผู้ถูกฆ่า เพราะผู้ที่ตัดศีรษะหรือผู้ที่แทงก็เป็นเพียง วัตถุ และสิ่งที่ถูกตัดหรือถูกแทงก็เป็นเพียงวัตถุเท่านั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงเรื่องของวัตถุ คือ วัตถุที่ใช้แทงเข้าไปผ่านช่องว่างของวัตถุ จึงไม่มีผู้ฆ่าและผู้ที่ถูกฆ่า ดังนั้น กรรมและผลของ กรรมจึงไม่มี เป็นการปฏิเสธทั้งหมดคือ ความดี ความชั่ว ถูก ผิด บุญ บาป สวรรค์ นรก ฯลฯ อย่าง สิ้นเชิง^{๕๕} แม้ว่าแนวคิดแบบนี้จะเกิดขึ้นมานานแล้วก็ตาม ในปัจจุบันที่มีการฆาตกรรมในสังคมต่าง ๆ อาจจะมีผู้เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวก็ได้ กล่าวคือ ฆาตกรรมเป็นเรื่องที่ไม่มีความผิดต่ออะไร ทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้การหาแนวทางแก้ไขในปัญหาฆาตกรรมควรจะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดนี้ หรือไม่

(๓) กลุ่มสสารนิยมหรือวัตถุนิยม กลุ่มนี้จะเน้นเรื่องวิทยาศาสตร์ ซึ่งคนส่วนใหญ่ใน ปัจจุบันมองวิทยาศาสตร์ว่าเป็นเรื่องที่มีเหตุผลเชื่อถือได้ ไม่กล้าโต้แย้งเพราะสามารถที่จะพิสูจน์ ได้ด้วยประสาทสัมผัส ในยุคนี้วิทยาศาสตร์ได้เป็นคำตอบหลักสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่มนุษย์สงสัย ไปเสียแล้ว เมื่อเราสงสัยว่าอะไรคือธรรมชาติที่แท้จริง หรือธรรมชาติสุดท้ายของความเป็นมนุษย์ วิทยาศาสตร์ก็บอกเราว่า มนุษย์เมื่อตอนลงจนถึงที่สุดแล้วก็คือสสารไม่มีอะไรมากไปกว่านี้^{๕๖} ใน แนวคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดของกลุ่มสสารนิยมหรือวัตถุนิยม ผลที่ตามมาประการหนึ่งของแนวคิด แบบสสารนิยมคือ มนุษย์เกิดหนเดียวตายหนเดียว ไม่มีชาติหน้า^{๕๗} [ไม่มีชาติต่อไปทุกอย่างจบลง ในชาตินี้ชาติเดียว] ประเด็นแนวคิดนี้เป็นสาเหตุของปัญหาฆาตกรรมได้หรือไม่ แนวคิดที่ว่ามนุษย์ เป็นเพียงสสารเกิดหนเดียวตายหนเดียว “แนวคิดนี้พระพุทธศาสนาวิจารณ์ว่า ไม่สามารถอธิบาย ปραกฏการณ์ทางจริยศาสตร์ได้สมบูรณ์ครบถ้วน”^{๕๘} เพราะว่าถ้าคนหนึ่งทำดีและอีกคนที่ทำชั่วมา ตลอดชีวิต และยังไม่ทันได้รับผลที่ทำแต่ทั้งสองคนตายไปก่อน แสดงว่า ทั้งสองคนมีค่าเท่ากันคือ ความสูญเปล่า เมื่อพิจารณาแล้วถือว่าเป็นการไม่ยุติธรรม และในการฆาตกรรมก็คงจะไม่ใช่เรื่อง เลวร้ายนัก ในทรรศนะของพระพุทธศาสนา ระบบจริยธรรมที่ดีคือระบบที่สามารถสร้างแรงจูงใจ ให้คนงคนเว้นไม่ทำชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความมั่นใจให้คนยินดีที่จะทำ

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๐.

^{๕๖} สมถการ พรหมตา, **พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

ความดี แม้ในภาวะที่ไม่แน่ใจว่าจะมีคนรู้จักก็ตาม^{๑๕} พระพุทธศาสนาไม่ได้มองว่าชีวิตมนุษย์เป็นเพียงวัตถุหรือสสารอย่างเดียวแต่ยอมรับในเรื่องของนามธรรมด้วยคือ จิต และยังถือว่าจิตสำคัญกว่ากายด้วย ดังนั้นจึงจัดเข้าในประเภท จิตนิยม “มนุษย์เราประกอบขึ้นเป็นตัวเป็นตนด้วยปัจจัย ๒ ประการ คือ ร่างกายกับจิต”^{๑๖} และยังสามารถจัดเข้าในประเภทกรรมนิยม ก่อเน้นในเรื่องกรรมหรือการกระทำเป็นหลัก กล่าวคือ ความดีความชั่วจะมีขึ้นต้องกระทำด้วยตนเอง พระพุทธศาสนาเชื่อว่า “คนทำกรรมใดไว้ย่อมเห็นกรรมนั้นในตน คนทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี คนทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว คนหว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น”^{๑๗} การฆาตกรรมในทางพระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นเรื่องการทำชั่ว ผิดศีลธรรม เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย แม้ในพระวินัยปิฎกพระพุทธองค์ก็ทรงบัญญัติห้ามไม่ให้ภิกษุฆาตมนุษย์ มีกล่าวไว้ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ว่า “ก็ ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีศตราอันจะพรากกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”^{๑๘} คือขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที

จากการศึกษาถึงแนวคิดในเรื่องฆาตกรรม นับว่าเป็นปัญหาที่เรื้อรังของสังคมมนุษย์ บ้างก็มีแนวคิดว่าการฆ่ากันเป็นเรื่องธรรมดา บ้างก็มีแนวคิดว่าเป็นเรื่องที่โหดร้าย บ้างก็มีแนวคิดว่าการฆ่าไม่ใช่การฆ่า แต่เมื่อพิจารณาจากสังคมส่วนใหญ่ฆาตกรรมนับว่าเป็นเรื่องที่โหดร้าย เป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัวของผู้คนทั้งหลาย และวิธีการฆาตกรรมตามที่ถูกวิจััยได้ศึกษามานั้น มีทั้งฆาตกรรมแบบตรง ๆ และแบบซ่อนเงื่อนอำพราง ตลอดจนมีทั้งแบบพิสดาร แต่จะเป็นฆาตกรรมแบบไหนก็ตามก็ยังนับว่าเป็นปัญหาของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในโลกใบนี้ ตามปกติสังคมแต่ละสังคมก็จะพยายามหาวิธีการแก้ไขอยู่แล้ว แต่วิธีการแก้ไขต่าง ๆ เช่น การประหารชีวิตฆาตกรที่หลาย ๆ ประเทศกระทำอยู่ การแก้ไขลักษณะนี้ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของผู้คนทั้งหลายอยู่ว่า เป็นปัจจัยที่ทำให้ปัญหาฆาตกรรมลดลงได้จริงหรือ เพราะมีบางท่านก็ไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนี้ ดังตัวอย่างความเห็นของนักเขียนท่านหนึ่งว่า “ปัญหาอาชญากรรม[ฆาตกรรม]มิใช่ปัญหาของตัวบุคคลแต่เป็นปัญหาที่มีผู้เกี่ยวข้องมากมาย[มีเหตุปัจจัยหลายอย่าง]อย่าหลงโทษใครคนใดคนหนึ่ง และอย่าหลงคิดว่าการลงโทษจะหยุดยั้งปัญหาได้แบบเบ็ดเสร็จ เหมือนกับหลายคนชอบพูดว่า

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓-๑๔.

^{๑๖} ผศ. บุญมี แทนแก้ว, **พระพุทธศาสนากับปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ว. เพ็ชรสกุล จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

^{๑๗} พ.ช. (ไทย) ๒๗/๑๔๔/๑๐๓.

^{๑๘} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๗/๑๓๕.

ประหารมันให้หมด จะได้เจ็ดหลาย”^{๒๓} นี่คือนิวคิดที่มองว่า การประหารชีวิตนักโทษฆาตกรรม เป็นการแก้ไขที่ยังไม่ดีพอหรือไม่ หรือการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมในลักษณะอื่นก็ตามอาจจะไม่ดีพอหรืออย่างไร ทำไมปัญหาดังกล่าวจึงทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน

ผู้วิจัยมีทรรศนะว่า วิธีการฆาตกรรมได้มีวิวัฒนาการไปตามวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย บางท่านอาจมีทรรศนะว่าปัญหาฆาตกรรมเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้หลักของพุทธจริยศาสตร์ที่มีมานานถึงสองพันห้าร้อยกว่าปีแล้ว อาจมีคนมองว่าเป็นของเก่าไม่ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน ในความเป็นจริงแล้วหลักของพุทธจริยศาสตร์ไม่น่าจะตกยุคหรือล้าสมัย น่าจะประยุกต์ใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย ดังนั้นหลักพุทธจริยศาสตร์จึงสมควรจะได้นำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมอันเป็นปัญหาของสังคมมนุษย์

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดทฤษฎีฆาตกรรมทั่วไป

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามทรรศนะของนักปรัชญา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามหลักพุทธจริยศาสตร์

๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๓.๑ จริยศาสตร์ หมายถึง ปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหาเกณฑ์การตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรหนถูก ไม่ถูก ควร ไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสถานภาพของค่าทางศีลธรรม

๑.๓.๒ พุทธจริยศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยการประพฤติความตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

^{๒๓} สรจักร ศิริบริรักษ์, เลี้ยงลูกอย่างไรไม่ให้เป็นฆาตกร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๖.

๑.๓.๓ อาชญากรรม หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา

๑.๓.๔ ฆาตกรรม หมายถึง การทำร้ายชีวิตผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย

๑.๓.๕ ปัญหาฆาตกรรม หมายถึง การฆ่าผู้อื่นตายแล้วทำให้เกิดผลกระทบความเดือดร้อนแก่ตนเอง บุคคลอื่นและสังคม

๑.๓.๖ ฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์ หมายถึง แนวคิดของพระพุทธศาสนาที่มีต่อปัญหาการฆ่าผู้อื่นตายว่าแต่ละสาเหตุที่ทำให้ฆ่าผู้อื่นตายนั้นพระพุทธศาสนามีแนวคิดอย่างไร

๑.๓.๗ แนวทางการแก้ไขตามแนวพุทธจริยศาสตร์ หมายถึง การนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรม

๑.๔ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จึงจำเป็นต้องทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยย่อ ๆ ดังนี้

พ.ต.ท. วุฒิชัย สุนทรวิท ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล ๕ จากการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมนั้น ได้แก่ เพศ รายได้ ระยะเวลาที่ประชาชนอยู่ในชุมชน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปัจจัยดังกล่าวอาจนำมาช่วยลดปัญหาอาชญากรรมได้^{๒๔}

พงษ์ศักดิ์ จำเพชร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ศึกษาเฉพาะกรณีมือปืนรับจ้าง จากการศึกษาพบว่า มือปืนแทบทุกคนมีปัญหาความยากจนและที่อยู่อาศัย มีอาชีพทำการเกษตร การศึกษาไม่สูง ทุกคนผ่านการปล้นจี้มาอย่างโจกโจน มือปืนจะทำงานให้ผู้ที่อุปถัมภ์ตนทุกประเภท เช่น คும்บ่อนการพนัน รับงานฆ่า เป็นต้น ผู้อุปถัมภ์จะดูแลมือปืน

^{๒๔} พ.ต.ท. วุฒิชัย สุนทรวิท, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล ๕”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๕.

ตลอดจนครอบครัวและลูกเมียของมือปืนเป็นอย่างดีเพื่อที่จะให้มือปืนทำงานให้กับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะที่เดียวกันมือปืนเองก็จะทำงานให้ผู้อุปถัมภ์ดูแลตนเองด้วยความจงรักภักดีเป็นการตอบแทนจากค่าจ้างและการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ตามแต่เหตุการณ์หรือเหตุปัจจัย เครื่องข่ายระบบอุปถัมภ์ นับว่าเป็นปัจจัยเพิ่มขีดความสามารถในระดับหนึ่ง^{๒๕}

ร้อยตำรวจโทอนิรุช ชันดี ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม จากการศึกษาพบว่า

(๑) สภาพทั่วไปของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นคือ ยาเสพติด การลักทรัพย์ การพนัน กิจกรรมแทรกแซงมีสาเหตุมาจาก สภาพแวดล้อม สภาพสังคม และวัฒนธรรม

(๒) ได้มีการส่งเสริมชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมดังนี้ การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน จัดตั้งสมาชิกแจ้งข่าว เยี่ยมเยียนให้ความบันเทิงแก่ประชาชนร่วมกิจกรรมงานบุญ ประเพณี จัดกิจกรรมเพื่อนบ้านเดือนกัณฑ์ จัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์^{๒๖}

พันตำรวจตรีอรุณ โดยง ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาพบว่า

(๑) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชายอายุเฉลี่ย ๓๔ ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นผู้จัดการ และรองผู้จัดการ อยู่ในตำแหน่งมานานเฉลี่ย ๕ ปี

(๒) ไม่ได้เป็นสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม ไม่เคยตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เคยมีพนักงานตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ไม่เคยแจ้งความดำเนินคดีการกระทำผิด

(๓) มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมก่อนการกระทำผิด คือ แจ้งบริษัทรักษาความปลอดภัยมาตรวจ จัดทำประวัติและดำหนิชองคนงาน

(๔) มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมหลังการกระทำผิด คือ แจ้งความกับตำรวจเมื่อเกิดเหตุร้าย^{๒๗}

^{๒๕} พันตำรวจโทสุพจน์ อิมเหล่า, “ชุมชนหนองเรือกับปัญหาอาชญากรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๒.

^{๒๖} ร้อยตำรวจโทอนิรุช ชันดี, “การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพัฒนาสังคม : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๑.

^{๒๗} พันตำรวจตรีอรุณ โดยง, “การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๒.

พระมหาศุภชัย ปิยธมฺมชโย (ติวป) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง พุทธจริยศาสตร์กับ โทษประหารชีวิต จากการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมการก่อเวร การประหารชีวิตจึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากหลักการในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจะไม่สนับสนุนโทษประหาร แต่ก็ไม่เข้าไปแทรกการลงโทษของผู้มีอำนาจปกครองประเทศ เพราะการลงโทษเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยที่แผนการระยะยาวของการพัฒนามนุษย์ยังไม่สำเร็จผลของการลงโทษนั้นไม่ส่งผลเป็นเวรกรรมแก่ผู้ลงโทษ หรือผู้สั่งให้ลงโทษกระทำการโดยเจตนาดี เพื่อความสงบของสังคมคือข้อความที่ว่า “เมื่อนารชนก่อกรรมชั่ว อารยชนใช้การลงโทษ(อาญา) หักห้ามการกระทำนั้นเป็นการสั่งสอน หาใช่เป็นการก่อเวรไม่ บัณฑิตทั้งหลายเข้าใจกันเช่นนี้ ด้วยเหตุนี้ ผู้พิพากษาคัดสินลงโทษประหารจำเลย หากตัดสินไปตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยชอบธรรมและปราศจากความไม่พอใจจำเลยเป็นการส่วนตัว เชื่อว่าการลงโทษนั้นไม่เป็นปาณาติบาต เพราะขาดองค์ประกอบคือมีเจตนาจะฆ่าด้วยตนเอง การประหารเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมาย^{๒๘}

ร้อยตำรวจเอกบุญเลิศ ภิรมย์เยี่ยม ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “หลักการละเมิด” ในพุทธจริยศาสตร์เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย จากการศึกษาพบว่า การละเมิดตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา คือการก่อความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้พุทธจริยศาสตร์ยังนำเรื่องมโนธรรมของสังคมเข้ามาร่วมพิจารณาในการตัดสินความชอบธรรมของการแทรกแซงการใช้เสรีภาพส่วนบุคคล ในทางตรงกันข้าม “หลักการละเมิด” ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายนั้นหมายถึงการก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นเท่านั้น ความเสียหายไม่ได้เกิดแก่ผู้กระทำการละเมิดแต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้หลักของพุทธจริยศาสตร์จึงมีไว้เพื่อให้เกิดมีความสุขของผู้คนในสังคม^{๒๙}

พระมหาทวิ ฐานวโร(อ่อนปัสสา) ได้ศึกษาเรื่อง “ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา” จากการศึกษาพบว่า ความคิดในการทำปาณาติบาตนั้น แยกพิจารณาเป็น ๒ ฝ่าย คือ

^{๒๘} พระมหาศุภชัย ปิยธมฺมชโย (ติวป), “พุทธจริยศาสตร์กับโทษประหารชีวิต”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาปรัชญา : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕.

^{๒๙} ร้อยตำรวจเอกบุญเลิศ ภิรมย์เยี่ยม, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “หลักการละเมิด” ในพุทธจริยศาสตร์เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชา จริยศาสตร์ศึกษา วิชาเอกจริยศาสตร์ศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๗.

(๑) ฝ่ายผู้ทำเอง เรียกว่า “อัตวิสัย” คือ ผู้มาถือเจตนาของผู้มาเป็นสำคัญ ความผิดหรือบาปจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความ โน้มเอียงของจิตว่าเป็นไปทางกุศล หรืออกุศล

(๒) ฝ่ายผู้ถูกกระทำ เรียกว่า “วัตถุวิสัย” คือ ชีวิตที่ถูกฆ่า จำแนกตามคุณค่าของชีวิต ประโยชน์ของชีวิต และขนาดของชีวิต เป็นเครื่องกำหนดโทษมากหรือน้อย ศีลธรรมหรือคุณธรรม เป็นบทกำหนดคุณค่าของมนุษย์ หากศีลธรรมและคุณธรรมของผู้ใดมีมาก ผู้ทำปาณาติบาตกับผู้นั้น ก็มีโทษมาก เกณฑ์การตัดสินคุณค่าของชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับคุณประโยชน์ของผู้ที่ถูกฆ่า^{๓๐}

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ความหมาย ปัจจัยที่ทำให้เกิดการฆาตกรรมตามทฤษฎีของนักปรัชญาทั่วไป วิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรม

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่างๆ โดยจัดทำเป็น ๒ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและความหมายของฆาตกรรมทั่วไปนั้น ผู้วิจัยจะใช้พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและปกรณ์พิเศษเป็นหลัก และงานเขียน บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและเอกสารที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวคิดของนักปรัชญา แนวทางการแก้ไขปัญหาการฆาตกรรมตามหลักจริยศาสตร์นั้น ผู้วิจัยจะใช้เอกสาร ตำรา งานเขียน บทความทางวิชาการ

^{๓๐} พระมหาทวี ฐานวโร (อ่อนปัสสา), “ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาปรัชญา : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๔.

วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องและหนังสือวารสารตลอดจนหนังสือพิมพ์รายวันเป็นส่วนประกอบ

๑.๖.๒ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธจริยศาสตร์

๑.๖.๓ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทราบความหมายและแนวคิดทฤษฎีของมาตรการทั่วไป

๑.๗.๒ ทราบแนวคิดของนักปรัชญาในการแก้ไขปัญหามาตรการ

๑.๗.๓ ทราบแนวทางของพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหามาตรการ

บทที่ ๒

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาฆาตกรรมทั่วไป

ฆาตกรรม เป็นคำที่ได้ยินบ่อยในสังคมปัจจุบัน เป็นสิ่งที่คนในสังคมไม่พึงปรารถนาที่จะได้ยินหรือพบเห็น เป็นคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีร้ายแรงในแง่ของกฎหมาย อาจกล่าวได้ว่า ฆาตกรรม เป็นสิ่งที่สร้างความหวาดกลัวและความทุกข์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทุกวันนี้มีคดีฆาตกรรมเกิดขึ้นในสังคมทั่วไป มีรูปแบบต่าง ๆ และมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นทุกขณะ เช่น พ่อแม่ฆ่าลูก ลูกฆ่าพ่อแม่ ลูกร่วมมือกับเพื่อนฆ่าพ่อแม่ของตนเอง เป็นต้น หรือการฆาตกรรมล้างครอบครัวก็มีปรากฏให้เห็นอยู่บ่อย ๆ และสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งคือ ผู้ก่ออาชญากรรมหรือฆาตกรมีอายุน้อยลงและอยู่ในวัยเด็กมากขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณที่สะท้อนความล้มเหลวตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม^๑

ฆาตกรรม จึงนับว่าเป็นปัญหาสำคัญในสังคม หน่วยงานทั้งหลายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรช่วยกันหาทางแก้ไขและป้องกันหรือลดอัตราการเกิดการฆาตกรรมให้น้อยลง เพื่อความสันติสุขของผู้คนในสังคม ในปัจจุบันผู้คนเห็นเรื่องวัตถุมากกว่าเรื่องจิตใจ ทำให้สังคมเกิดความสับสนวุ่นวายแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นและประหัตประหารกัน การเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ การศึกษาหาเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่ฆาตกรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาฆาตกรรม^๒ การเกิดฆาตกรรมขึ้นในแต่ละสังคมน่าจะมีสาเหตุหรือแรงจูงใจอันเกิดจากสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาฆาตกรรมได้ชัดเจนขึ้น ควรจะได้มีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางการแก้ไขหรือป้องกัน โดยจะศึกษาความหมายตลอดทั้งแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรม ประเภทและสาเหตุของฆาตกรรม

^๑สรจักร ศิริบริรักษ์, ฆาตกรในเสื้อกาวน์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน : ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^๒ดูรายละเอียดใน สรจักร ศิริบริรักษ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

๒.๑ ความหมายของมาตรการทั่วไป

ก. ความหมายของมาตรการตามพจนานุกรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของคำว่า “มาตรการ” คือ “การฆ่าคน” และให้ความหมายของคำว่า “ฆ่า” คือ การทำให้ตาย เช่น ฆ่าคน เป็นต้น และให้ความหมายของคำว่า “ฆาตกร” คือ ผู้ที่ฆ่าคน” ปทานุกรมนักเรียนฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ความหมายของคำว่า “ฆาตกรรม” คือ “การฆ่าคน”^๔ เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีศัพท์ที่มีความหมายว่า ฆ่า คือ ประหาร ให้ความหมายของคำว่า ประหาร ว่า “น. การตี, การฟัน, การล้าง, การผลาญ, ก. ฆ่า, ทำลาย. (ส. ปุรหาร; ป. ประหาร). ประหารชีวิต หมายความว่า ก. ลงโทษฆ่า. (กฏ) น. โทษทางอาญาขั้นสูงสุดที่ลงแก่ผู้กระทำความผิด อุกฉกรรจ์ วิธีประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา คือ การเอาผู้ต้องโทษประหารชีวิตไปยิงเสียให้ตาย.”^๕

นอกจากนี้คำว่า ฆ่า ยังถูกนำไปใช้ในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

ฆ่าคนโดยประมาท to cause death through negligence.

ฆ่าคนโดยความอาฆาต to kill in revenge.

ฆ่าคนโดยเจตนา premeditated murder, to kill intentionally, murder.

ฆ่าคนโดยบังเอิญ to cause death by accident.

ฆ่าคนโดยไม่เจตนา to kill unintentionally.

ฆ่าคนเพื่อป้องกันตัว to kill in self-defence.

ฆ่าตัดตอน to kill to break the link.

ฆ่าปิดปาก to kill (someone) to keep him from talking, silence. (someone)

ฆ่าฟัน to slaughter, kill, slay.

ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ethnic cleansing.^๖

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๒.

^๔ ปทานุกรมนักเรียน ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕, หน้า ๑๒.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๖๖๗.

^๖ คำเนิน การเด่น, - เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พจนานุกรมไทย-อังกฤษ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๕.

ข. ความหมายของฆาตกรรมตามทรรศนะของพระพุทธศาสนา

ความหมายของฆาตกรรมตามทรรศนะของพระพุทธศาสนานั้นกล่าวไว้ดังนี้ คำว่า “ฆาตกรรมหรือการฆ่าคน” ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในความหมายว่า “ฆาตกรรม” คือคำว่า “พราศกายมนุษย์” ซึ่งมีปรากฏในพระวินัยปิฎก ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ พระพุทธองค์ทรงมีพระบัญญัติไว้ดังนี้ “ก็ ภิกษุใดจงใจพราศกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีตตราอันจะพราศกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”^๓ และยังทรงมีพระอนุบัญญัติว่า “อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพราศกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีตตราอันจะพราศกายมนุษย์นั้น กล่าวพรรณนาคณะความตาย หรือชักชวนเพื่อให้ตายว่า “ท่านผู้เจริญ จะมีชีวิตอย่างลำบากยากเข็ญไปทำไม ท่านตายเสียดีกว่า ดังนี้” เธอมีจิตใจอย่างนี้ มีดำริในใจอย่างนี้ กล่าวพรรณนาคณะความตาย หรือชักชวนเพื่อความตาย โดยประการต่าง ๆ แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”^๔ ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ สิกขาบทวิภังค์ได้อธิบายคำว่า “กายมนุษย์ ได้แก่ จิตดวงแรกเกิด คือวิญญาณดวงแรกปรากฏขึ้นในครรภ์มารดา จนถึงเวลาตาย อตภาพในระหว่างนี้ชื่อว่า กายมนุษย์ คำว่า พราศจากชีวิต ได้แก่ ตัดทำลายชีวิตินทรีย์ ตัดความสืบต่อ”^๕ นอกจากนี้ยังมีศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในความหมายว่า “ฆาตกรรม” คือ “ปลงกายมนุษย์” มีปรากฏใน ปฐมสมันตปาสาทิกา แปล ตอนอธิบาย สลยจิจจ ศัพท์ “บทว่า สลยชานนุโต คือ รู้พร้อมอยู่ว่า เราจักปลงเสียจากชีวิต”^๖ และตอนที่อธิบายปฐมจิตของมนุษย์ผู้เริ่มลงสู่ครรภ์ว่า “บัดนี้ ท่านพระอุบาลีเถระกล่าวคำเป็นต้นว่า ชื่อว่ากายมนุษย์ เพื่อจะแสดงอตภาพของมนุษย์ ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ในคำว่า ปลงกายมนุษย์เสียจากความเป็นอยู่ นี้ ตั้งแต่แรก”^๗ ความหมายของการฆาตกรรมตามทรรศนะของพระพุทธศาสนาโดยใช้คำว่า พราศกายมนุษย์จากชีวิต และคำว่า ปลงกายมนุษย์เสียจากความเป็นอยู่ นับว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก เพราะกายมนุษย์ได้ถือเอาตั้งแต่ปฐมจิตหรือวิญญาณดวงแรกที่เข้าไปปฏิสนธิในครรภ์มารดา ดังที่ท่านพระอุบาลีเถระ กล่าวถึงความละเอียดอ่อนของกายมนุษย์ตั้งแต่ปฏิสนธิจิตจนถึงตาย อันมีใจความดังนี้ “กายมนุษย์อันเป็นที่แรกที่สุด คือ จิตดวงแรก อรูปขั้นที่เกี่ยวเกาะด้วยจิต กลละรูปที่เกิดพร้อมกับจิต บรรดาอรูปขั้นและกลละรูปแห่งจิตดวงแรกนั้น รูปแห่งสตรีและบุรุษ รูปแห่งพวกกะเทย ชื่อ

^๓ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๗/๑๓๕.

^๔ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๗๑/๑๔๐-๑๔๑.

^๕ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๗๒/๑๔๑.

^๖ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ปฐมสมันตปาสาทิกา แปล เล่ม ๓, ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๔.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๔.

ว่า กลละรูป บรรดาสตรี บุรุษ และกะเทยนั้น กลละรูปมีขนาดเท่าหยาดน้ำมันที่ซ่อนขึ้นด้วยปลายข้างหนึ่งของขนแกะแรกเกิด มีลักษณะใสกระจ่าง ช่วงอศภาพของสัตว์ปกติมีอายุประมาณ ๑๒๐ ปี ตั้งแต่ตัวตุ่มเล็ก ๆ ไปจนถึงเวลาตายนั้นชื่อว่า กายมนุษย์^{๑๒} จากสารัตถะเป็นการกล่าวถึงว่า กายมนุษย์หรือชีวิตมนุษย์นั้น ในทางพระพุทธศาสนานับเอาตั้งแต่ที่ยังไม่เป็นรูปร่างตัวตน หมายถึง จิตดวงแรกที่เข้ามาสู่ครรภ์มารดาไปจนถึงตายนั่นเอง บุคคลใดเข้าไปพรากรหรือปลงชีวิตมนุษย์ในช่วงดังกล่าวมา ให้ถือว่าเป็นการฆาตกรรมตามความหมายของพระพุทธศาสนา

ค. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฆาตกรรมตามกฎหมาย

การฆาตกรรมตามกฎหมายต้องมีบุคคลที่เป็นผู้ฆ่าและผู้ถูกฆ่า บุคคลผู้ฆ่า เรียกอีกอย่างว่า “ฆาตกร หมายถึง ผู้ที่ฆ่าคน”^{๑๓} ในส่วนบุคคลผู้ถูกฆ่าถ้าเป็นภาษาที่เข้าใจร่วมกันของคนส่วนมากเรียกว่า “เหยื่อ หมายถึง ตัวรับเคราะห์ เช่น เหยื่อกระสุน”^{๑๔} คำว่า เหยื่อ เมื่อนำมาใช้ในทางกฎหมายก็คือบุคคลที่ถูกกระทำให้ตาย และเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดว่า บุคคลเช่นใดจึงจะถือว่าเป็นบุคคลที่ถูกฆ่าได้ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ อธิบายเรื่องการฆ่าในหนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

มาตรา ๒๒๘ ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

องค์ประกอบความผิดในส่วนการกระทำคือ ฆ่าผู้อื่น ผู้ถูกกระทำในมาตรานี้คือ บุคคลใด ๆ นอกจากตัวผู้กระทำนั้นเองไม่จำกัดวัย เพศ ฐานะ หรือสัญชาติ ฆ่าชนชาติศัตรูในเวลาสงครามหรือฆ่าผู้ที่ศาลพิพากษาประหารชีวิต ก็เป็นการฆ่า ส่วนจะมีความผิดมีข้อยกเว้นหรือไม่ เป็นอีกปัญหาหนึ่ง บุคคลในที่นี้คือมนุษย์อันเป็นบุคคลธรรมดา ส่วนนิติบุคคลแม้จะมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา แต่ก็ไม่มีชีวิตอันเป็นภาวะที่มีได้เฉพาะแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๗ นิติบุคคลมิได้ตาย เป็นแต่เลิกไปสิ้นสุดไปตามที่กฎหมายบัญญัติกรณีต่าง ๆ ไว้ สภาพนิติบุคคลมิใช่สิ้นสุดลงเมื่อตายดังบุคคลธรรมดา ตามประมวล

^{๑๒} มหามกุฏราชวิทยาลัย, *ปฐมสมันตปสาทิกา* แปล เล่ม ๓, หน้า ๗๕.

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, หน้า ๒๗๒.

^{๑๔} *เรื่องเดียวกัน*, หน้า ๑๓๐๕.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ ซึ่งบัญญัติว่า สภามารดา (ของบุคคลธรรมดา) ย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วหรือรอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย ทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังเกิดมารอดอยู่ แต่ระหว่างที่ทารกอยู่ในครรภ์มารดาซึ่งมิได้เกิดมารอดอยู่ แม้จะสามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ ก็ยังไม่เป็นบุคคลที่จะถูกฆ่าได้ ทารกที่ตายก่อนคลอด ซึ่งคลอดออกมาโดยไม่มีชีวิต ไม่เป็นบุคคลที่ถูกฆ่า ยกตัวอย่าง เช่น ถ. คลอดเด็ก เด็กไม่ร้อง ม. เอาผ้าคลุมเด็กกรวมกับรกใส่หม้อดินไปฝัง โจทก์สู้ไม่ได้ว่าเด็กคลอดออกมามีชีวิตหรือขาดใจตายเสียก่อนแล้วจึงคลอดออกมา ต้องสันนิษฐานให้เป็นประโยชน์แก่จำเลยว่าเด็กตายก่อนคลอด ไม่เป็นความผิดฐานฆ่าคน (ฎีกาที่ ๑๑๙๘/๒๔๖๖ ๗ ฐ. ๗๒๒) บุคคลที่ตายแล้วไม่มีสภาพบุคคลกลายเป็นศพ ไม่เป็นบุคคลที่จะถูกฆ่าอีกได้เช่นเดียวกัน ปัญหาว่าตั้งแต่ขณะใดจึงจะเป็นบุคคลที่ถูกฆ่าได้ ต้องพิจารณาตามกฎหมายแพ่ง คือเมื่อใดจึงจะถือได้ว่าทารกคลอดแล้วหรือรอดเป็นทารกหรือเกิดมารอดอยู่ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ ซึ่งมีคำอธิบายว่า คลอดแล้วหมายความว่า คลอดเสร็จบริบูรณ์ตามวิชาแพทย์ และที่ว่ามีชีวิตอยู่เดิมเคยอธิบายว่า ทารกที่คลอดมีลมหายใจ แม้แต่เพียงขณะเดียว

คำว่า คลอดแล้ว มีความหมายอย่างไร ในทางกฎหมายทารกจะต้องหลุดพ้นจากครรภ์มารดาหมดตัวหรือไม่จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคลอดแล้วเป็นคลอดเสร็จสมบูรณ์ (completion of birth) ยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่ กฎหมายอังกฤษเป็นที่ชัดเจนว่าทารกต้องหลุดพ้นจากมารดาหมดทั้งตัว (complete extrusion) แต่กฎหมายอินเดียถือว่าถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของทารกที่มีชีวิต (living child) พ้นจากมารดา แม้ไม่หมดตัว ก็ถือเป็นบุคคลที่ถูกฆ่าได้ กฎหมายสวิสในทางอาญาถือว่าความผิดฐานฆ่าคน (meutre) อาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ขณะเริ่มคลอด (l'accouchement commence) ไม่ใช่ตั้งแต่เจ็บท้องแต่ไม่ถึงกับคลอดหลุดพ้นแยกออกจากมารดา (ne, separe du corps de sa mere) กฎหมายเยอรมันถือว่า เด็กถูกฆ่าได้ตั้งแต่คลอดออกมาเพียงบางส่วน ไม่จำเป็นต้องหลุดพ้นออกมาหมดทั้งตัว สำหรับกฎหมายไทยมิได้แยกการฆ่าเด็กกำลังคลอดออกจากการฆ่าคนโดยทั่ว ๆ ไป เมื่อกฎหมายแพ่งถือเอาการคลอดแล้วหรือคลอดสำเร็จบริบูรณ์เป็นเกณฑ์ประการหนึ่งในการเริ่มสภาพบุคคลก็ต้องถือเอาการคลอดออกหมดตัวเป็นการคลอดสำเร็จ มิฉะนั้นจะเป็นปัญหาที่กำหนดไม่ได้ว่าการคลอดบางส่วน ส่วนไหนบ้างจะถือว่าเป็นการคลอด เพียงแต่ศีรษะไหลตัวยังอยู่ในช่องคลอดของมารดาเป็นแต่กำลังคลอดจะว่าคลอดแล้วไม่ได้ แต่ออกมาแก่ไหนจึงจะเป็นคลอดแล้ว ย่อมเป็นปัญหาได้ตลอดไปถ้าหากไม่ถือเอาการคลอดออกจนหมดตัวเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ดีกฎหมายอังกฤษยอมรับว่าการคลอดหมดตัวนั้น ไม่จำเป็นต้องตัดสายรกเสียก่อน

ความหมายของคำว่า อยู่รอดเป็นทารกหรือเกิดมารอดอยู่ คือมีชีวิตอยู่โดยลำพังตนเอง แม้แต่ช่วงขณะหนึ่งก็เป็นการเพียงพอไม่ต้องถึงกับอยู่รอดเป็นระยะเวลานานเท่าใด ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าเด็กมีชีวิตอยู่เมื่อคลอดแล้วก็ไม่ถือว่าเด็กนั้นเป็นบุคคลที่ถูกฆ่าได้

เมื่อเป็นบุคคลเพราะคลอดแล้วอยู่รอดดังกล่าวแล้วทารกนั้นจะสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้นานเท่าใดหรือไม่ ไม่สำคัญ แม้แต่ทารกที่เกิดมามีกะโหลกศีรษะไม่เต็ม จะมีชีวิตอยู่ได้ไม่กี่ชั่วโมงก็เป็นบุคคล ทารกที่เกิดมามีอวัยวะที่เรียกว่าอาการสามสิบสองไม่ครบบริบูรณ์ ถ้าคลอดออกมามีชีวิตช่วงขณะหนึ่ง ก็เป็นบุคคลที่ถูกฆ่าได้ คนเรานั้นเกิดมาแล้วต้องตายทุกคน ฆ่าก็ตาย ไม่ฆ่าก็ตาย การฆ่าจึงเป็นการทำให้ตายก่อนเวลาธรรมชาติของเขาเท่านั้น คนที่จวนจะตายเพราะอายุหรือโรค หรือถูกทำร้ายจะตายอยู่แล้ว ถ้าใครทำให้ตายเร็วขึ้นก็เป็นการฆ่าคน แต่ถ้าคนที่จะถูกฆ่าตายเสียก่อนก็ไม่มีฆ่าเกิดขึ้นได้แม้แต่ในขั้นพยายาม เพราะไม่มีตัวคนที่ฆ่า

การกระทำที่เป็นการฆ่า คือการทำให้ด้วยประการใด ๆ ให้คนตาย ไม่จำกัดวิธีที่กระทำสุดแต่ทำให้เกิดผล คือ ตาย จึงจะเป็นความผิดสำเร็จ ถ้ามีการกระทำแต่ไม่เกิดผล อาจเป็นแค่พยายาม วิธีการกระทำอาจมีได้ต่าง ๆ ซึ่งนอกจากการใช้อาวุธ เครื่องมือวัตถุหรือกำลังกายตามธรรมดาทั่วไปแล้ว อาจเป็นการกระทำอย่างอื่น เช่น กดให้จมน้ำจนสำลักน้ำตาย^๕

๒.๑.๑ มาตรการตามพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา

พุทธปรัชญามีพระคัมภีร์เกี่ยวกับชีวิตว่า เป็นสิ่งที่ได้มาโดยยาก ดังพุทธพจน์ที่ว่า “การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็นับว่ายาก”^๖ และพระพุทธองค์ก็ทรงเน้นเรื่องของความไม่เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่น ให้มีความรักความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่นด้วย กล่าวคือ การเบียดเบียนเป็นสิ่งที่นำซึ่งความทุกข์ยากลำบาก และความวุ่นวายเดือดร้อนทั้งหลาย

ในพระวินัยปิฎกมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ โดยสรุปใจความได้ดังนี้ ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเรื่องอสุภกัมมัฏฐานแก่ภิกษุทั้งหลายว่ามีคุณประโยชน์

^๕ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ตอน ๒ และภาค ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครกึ่งพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๘๓๕ – ๑๘๔๐.

^๖ พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๕๐.

มากมายต่อผู้ปฏิบัติ ในช่วงนั้นพระองค์มีความปรารถนาจะหลีกเลี่ยงอยู่ผู้เดียวครึ่งเดือน จึงสั่งห้ามไม่ให้ภิกษุทั้งหลายเข้ามารบกวน เว้นแต่ภิกษุผู้นำบิณฑบาตไปถวาย ช่วงนั้นภิกษุทั้งหลายก็ได้พากันสนทนาในเรื่องการแสดงอสุภกัมมัญฐานของพระองค์ว่ามีอานิสงส์มากมาย จึงพากันเพียรพยายามในการเจริญอสุภกัมมัญฐาน หลังจากนั้นก็พากันรังเกียจร่างกายของตนเองว่าเป็นของไม่สวยงามน่ารังเกียจ แล้วเกลียดชังในร่างกายของตน จึงฆ่าตนเองบ้าง วานกันและกันให้ฆ่ากันบ้าง บางรูปบางกลุ่มถึงกับเอาบาตรและจีวรจ้างให้ “ตาเถนมิคลัณฑิกะ”^{๑๓} ฆ่าพวกตน ฝ่ายตาเถนมิคลัณฑิกะเมื่อได้ฆ่าภิกษุเหล่านั้น ก็เกิดความเดือดร้อนใจจากเหตุที่ตนได้ทำความชั่ว ทำบาปด้วยการรับจ้างฆ่าภิกษุผู้มีศีลเหล่านั้น ขณะนั้นก็มีเทพที่มีจิตใจเป็นมารตนหนึ่งมากล่าวถึงเรื่องนี้ด้วยการส่งเสริมให้ทำตาเถนมิคลัณฑิกะกระทำการฆ่าภิกษุเหล่านั้นว่าเป็นการสร้างสมบุญ เป็นการช่วยสงเคราะห์ให้บุคคลที่ยังไม่พ้นทุกข์ให้พ้นทุกข์ได้ เมื่อตาเถนมิคลัณฑิกะได้ฟังเช่นนั้นก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์จึงถือดาบเข้าไปฆ่าภิกษุที่ยังเหลืออยู่ในบริเวณวิหารนั้นวันละรูปสองรูป ฯลฯ^{๑๔}

เมื่อพระพุทธเจ้าออกจากสมาบัติก็พบว่าจำนวนภิกษุลดน้อยลง จึงสอบถามรายละเอียดจนทราบเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมด จากนั้นก็ทรงติเตียนต่อภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่สมควรกระทำเช่นนั้นไม่เป็นที่เลื่อมใสของชุมชน จึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงดังนี้ “ก็ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีลตราอันจะพรากกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนั้นก็เป็นปราชิก หาสังวาสมิได้”^{๑๕}

ในการพรากกายมนุษย์จากชีวิตนั้นสิ่งที่สำคัญคือ เรื่องจงใจหรือการมีเจตนาที่จะกระทำเป็นหลัก ดังที่ปรากฏในปฐมสมันตปาสาทิกา เรื่องการอธิบายศัพท์ที่ว่า “สญฺจิจฺจ” อันหมายถึง จงใจหรือแกล้ง โดยมีใจความ ดังนี้

ศัพท์ว่า “สญฺจิจฺจ” นี้ เป็นศัพท์ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในมาติกา ใจความแห่งบท “สญฺจิจฺจ” นี้หมายถึง “จงใจ คือ แกล้ง” ก็ภิกษุใดแกล้งปลง ภิกษุนั้นเป็นผู้รู้อยู่ คือรู้พร้อมอยู่ และ

^{๑๓}สมณกุตตโกติ สมณเวสธโรโก ผู้ทรงเพศคล้ายสมณะ เพียงแต่ศึกษาธรรม โคนผม นุ่งผ้ากาสาขะผืนหนึ่ง เอาผืนหนึ่งพาดบ่า อาศัยอยู่ในวัด กินข้าวกันบาตร ประชาชนทั่วไปนิยมเรียกว่า “ตาเถน” (วิ.อ. ๑/๑๖๒/๔๓๖).

^{๑๔}ดูรายละเอียดใน วิ.มหา (ไทย) ๑/๑๖๒-๑๖๓/๑๓๔-๑๓๕.

^{๑๕}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๓/๑๓๕. อ้างแล้ว

การปลงของภิกษุนั้น เป็นความแกล้ง คือฝ่าฝืนละเมิด ส่วนใจความที่ท่านพระอุบาลีเถระอธิบายถึง บท “สญฺจิจฺจ” นั้น หมายถึง “รู้อยู่ รู้พร้อมอยู่ แกล้ง คือฝ่าฝืนละเมิด”

บทว่า ชานนฺโต หมายถึง รู้พร้อมอยู่ “สัตว์มีลมปราณ”

บทว่า สญฺชานนฺโต หมายถึง รู้พร้อมอยู่ “เราจักปลงเสียจากชีวิต” อธิบายว่า “รู้พร้อม กับอาการที่รู้ว่า สัตว์มีปราณนั่นเอง”

บทว่า “เจจฺจ” หมายถึง จงใจ คือปิกใจด้วยอำนาจเจตนาจะฆ่า

บทว่า “อภิวิตฺติวาทา” หมายถึง ส่งจิตที่หมดความระแวงสงสัยไปย่ำยี ด้วยอำนาจ ความพยายาม

บทว่า “วิตฺติกฺกโม” หมายถึง “ความล่วงละเมิดแห่งจิตหรือบุคคล”^{๒๐}

จากสารัตถะดังกล่าวมานั้น จะเห็นว่าการฆาตกรรมในทรรศนะพระพุทธานั้นคือการพรากกายมนุษย์จากชีวิต ด้วยความจงใจหรือมีเจตนาในการกระทำนั้น เช่นนี้จึงถือว่าเป็นการฆาตกรรมตามทรรศนะของพระพุทธานุ

นอกจากนี้ทางพระพุทธานุยังได้กล่าวถึงประ โยคหรือวิธีการฆ่าออกเป็น ๖ ประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทยังมีผลต่อการสิ้นชีวิตทุกประการ ประโยคหรือวิธีการฆ่าแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท กล่าวตามนัยอภิธรรม ดังนี้

๑. (สาหัตถิกประ โยคะ) การกระทำด้วยมือของตน เช่น การฟันด้วยมีด ตีด้วยไม้ ยิงด้วยปืน เป็นต้น

๒. (อาณัตติกประ โยคะ) การกระทำด้วยการใช้ผู้อื่น เช่น ผู้ฆ่าจะสั่งด้วยวาจา วางแผน แนะนำ บอกจุดหรือตำแหน่งแก่ผู้ฆ่า เป็นต้น

๓. (นิสัสคคิยประ โยคะ) กระทำด้วยการฟุ่หวาด ขว้างมีด เป็นต้น

๔. (ถาวรประ โยคะ) การกระทำด้วยเครื่องประหารถาวร เช่น ขุดหลุมพรางวางขวากหนาม สร้างอาวุธ ลูกกระเบิด เป็นเครื่องประหาร เป็นต้น

๕. (วิชขามยประ โยคะ) การกระทำด้วยวิชาไสยศาสตร์ เช่นการทำยันต์ ลงวัน เดือน ของผู้ จะฆ่าแล้วนำไปเขียนตี หรือใช้คาถาอาคม เป็นต้น

^{๒๐} มหามกุฏราชวิทยาลัย, ปฐมสมันตปสาทิกา แปล เล่ม ๓, หน้า ๘๓-๘๔.

๖. (อิทธิมยปโยคะ) การกระทำด้วยการให้อิทธิฤทธิ์ เช่น พระเจ้าปีตุ ในลังกาทวีป มีอิทธิฤทธิ์ที่เขียว มีความโกรธต่ออูพสมนเศรษฐีแล้วเคาะที่เขียวของพระองค์ เป็นเหตุให้สมนเศรษฐีถึงแก่ความตาย^{๒๑}

๒.๑.๒ ทรรศนะเกี่ยวกับการฆ่าบางประเด็น

นอกจากนี้ยังมีการฆ่าอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งคนส่วนมากเข้าใจว่าไม่ได้เกิดมาจากความโกรธแค้นหรือประสงค์ร้าย แต่เป็นการฆ่าด้วยเจตนาดีต่อผู้ถูกฆ่า “การฆ่าเพราะเจตนาดีดังกล่าวนี้มีศัพท์บัญญัติในภาษาอังกฤษสองคำคือ Mercy killing และ Euthanasia วงการปรัชญาไทยบัญญัติศัพท์สำหรับเรียกการฆ่าประเภทนี้ว่า การุณยฆาต”^{๒๒} เรื่องการุณยฆาตเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นประเด็นปัญหาถกเถียงกันอยู่ว่า จะถือเป็นการฆาตกรรมได้หรือไม่

สมภาร พรหมทา แบ่งการุณยฆาตออกเป็น ๒ แบบ คือ ๑. “การุณยฆาตแบบสมัครใจ (Voluntary Euthanasia) ๒. การุณยฆาตแบบไม่สมัครใจ (Involuntary Euthanasia)”^{๒๓} การุณยฆาตที่คนตายสมัครใจที่จะตายและได้ขอร้องให้คนอื่นฆ่าตนเองเพราะตนเองไม่สามารถฆ่าตัวเองได้ เรียกว่า การุณยฆาตแบบสมัครใจ ส่วนการุณยฆาตที่คนตายไม่อยู่ในภาวะที่จะตัดสินใจได้ว่าตนเองควรตายหรือไม่ คนฆ่าเป็นผู้ตัดสินใจแทน เรียกว่า การุณยฆาตแบบไม่สมัครใจ^{๒๔} นอกจากนี้สมภาร พรหมทา ยังกล่าวถึงการุณยฆาตอีกแบบหนึ่งว่า “มีการการุณยฆาตแบบไม่สมัครใจอีกลักษณะหนึ่งคือคนตายอยู่ในภาวะที่สามารถตัดสินใจได้ว่าตนเองควรอยู่หรือตาย เขาไม่สมัครใจที่จะตาย แต่คนที่ทำการุณยฆาตเห็นว่าเขาสมควรตาย การุณยฆาตแบบนี้เคยมีข่าวว่าเกิดขึ้นในบางประเทศในตะวันตก คนที่ทำการุณยฆาตมักเป็นคนสติไม่สมประกอบหรือไม่ก็เป็นโรคจิต คิดว่าคนบางคนมีชีวิตรอยู่ในโลก เช่น คนที่ชราภาพ ๆ เมื่อคนเหล่านี้ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลบ้าง หมอบ้าง (ที่สติไม่สมประกอบ) ก็จัดการฆ่าคนเหล่านี้เสีย ด้วยวิธีการทางแพทย์บางอย่างที่คนไข้

^{๒๑} พระสังฆธรรมโชติกะ รัชมัจฉริย, ปรมัตตโชติกะ มหาอภิธรรมสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๘๓-๘๘.

^{๒๒} สมภาร พรหมทา, พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสภณีย์ ทำแท้ง และการุณยฆาต, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๑.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๒.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓.

ไม่รู้ลึกเจ็บปวด คนที่ตายในกรณีนี้อยู่ในภาวะที่สามารถตัดสินใจชะตากรรมของตนเองได้ และพวกเขาที่ไม่ประสงค์จะตาย คนที่ทำการุณยฆาตต่างหากที่คิดแทนพวกเขาว่าสมควรตายได้แล้ว เพราะอยู่ไปก็มีแต่ทุกข์ในชีวิต การุณยฆาตประเภทนี้ ทุกคนเห็นร่วมกันแน่นอนว่า เป็นการฆาตกรรม”^{๒๕} การทำการุณยฆาตแบบสมัครใจหากพิจารณาแล้วก็ไม่ต่างจากการฆ่าตัวตาย เพราะคนตายมีความประสงค์ที่จะตายแต่ไม่สามารถปฏิบัติกรทำได้ จึงต้องขอร้องให้คนอื่นช่วยฆ่าให้ เมื่อผลออกมาคนฆ่าก็ไม่น่าจะมีศีลธรรมเพราะทำไปด้วยความขอร้องของผู้ตาย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีส่วนที่คัดค้านกับแนวคิดเรื่องการุณยฆาต โดยเฉพาะกลุ่มที่เคร่งศาสนาคริสต์ “ศาสนาคริสต์เชื่อว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาด้วยความรัก ชีวิตมนุษย์เป็นของขวัญที่พระเจ้าทรงประทานให้แก่มนุษย์ด้วยความรัก การฆ่ามนุษย์มีความหมายเท่ากับการทำลายสมบัติของพระเจ้า ไม่ว่าจะฆ่ามันตนเองจะเป็นผู้ทำ (ฆ่าตัวตาย) หรือคนอื่นเป็นผู้ทำ (ทำแท้ง ทำการุณยฆาต) ก็ตาม”^{๒๖} ส่วนทฤษฎีของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการุณยฆาตนั้น หากมองในแง่ของศีลธรรมแล้ว การุณยฆาตถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม สิ่งแรกที่สุดที่เราควรระลึกเสมอก็คือ การุณยฆาตไม่ว่าจะทำเพราะความหวังคืออย่างไร และทำกับใครก็ตาม ทั้งหมดพระพุทธศาสนาถือว่ามีความเท่าเทียมกับการฆ่าคน ทฤษฎีของพระพุทธศาสนาตรงนี้ใกล้เคียงกับทฤษฎีของศาสนาคริสต์ จริยธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นจริยธรรมแบบเด็ดขาดตายตัว การฆ่าก็คือการฆ่า จัดว่าผิดศีลข้อที่หนึ่งทั้งสิ้น การฆ่าด้วยเจตนาดี อาจช่วยผ่อนบาปที่หนักให้เป็นเบาได้ แต่ไม่สามารถหักล้างการุณยฆาตให้เป็นสิ่งที่ไม่ผิดศีลธรรมในพระพุทธศาสนาได้”^{๒๗} เพราะพระพุทธศาสนาเน้นเรื่องกรรมเป็นหลัก

การฆ่าในทฤษฎีของพระพุทธศาสนาแบ่งได้เป็นสองลักษณะ คือ ฆ่าทางตรงกับฆ่าทางอ้อม ฆ่าทางตรง คือ การลงมือกระทำการ ส่วนการฆ่าทางอ้อม คือ การงดเว้นไม่กระทำการ การลงมือกระทำการและงดเว้นไม่กระทำการถือว่า เป็นการฆ่าเหมือนกัน เพราะส่งผลให้เกิดการตาย การฆ่าทางตรงทางพระพุทธศาสนาถือว่าบาปมากกว่าการฆ่าทางอ้อม เพราะการฆ่าทางตรงต้องใช้ความพยายามมากกว่า การุณยฆาตที่ทำกับทารกและคนไข้ซึ่งมีชีวิตอยู่ด้วยอุปกรณ์ทางการแพทย์สามารถทำได้วิธีการทางอ้อมคือ งดเว้นไม่ให้คนไข้ได้รับสิ่งจำเป็นจนลมหายใจเหล่านี้ การฆ่าประเภทนี้แม้จะบาป แต่ก็ยังเป็นบาปที่เบาว่าการฆ่าทางตรง”^{๒๘}

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๐.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๒.

มีการถกเถียงกันไม่น้อยว่า การยอมให้ตายโดยไม่ช่วยเหลือแต่ก็ไม่ได้ลงมือทำอะไรให้ตาย (ฆ่า) โดยตรง มีความแตกต่างกันหรือไม่ บางคนถือว่าเป็นคนละอย่างกัน การมองการฆ่ากับการยอมให้ตายว่าแตกต่างกันหรือไม่ นั้น เป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดข้อถกเถียงในเรื่องการรณฆาต เพราะบางคน บางกลุ่มที่เห็นว่าต่างกัน ก็จะให้เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมไปอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีความเห็นว่า การฆ่า และการยอมให้ตายต่างกัน จึงดำเนินการฆ่าโดยตรงว่าไร้ศีลธรรม แต่สนับสนุนการยอมให้ตาย และไม่เห็นว่าผิดศีลธรรม เป็นต้น

นักปรัชญาและนักเทววิทยาที่เห็นว่าการฆ่าและการยอมให้ตายเป็นคนละสิ่งกันแตกต่างกันทางด้านศีลธรรม ก็มีไม่น้อย เช่น ฟิทซ์เจอร์รัลด์ (Fitzgerald)^{๒๕}

ส่วนพวกที่เห็นว่าไม่ต่างกัน ได้แก่ เบนเนต (Bennett 1796) ซึ่งต่างก็ยกเหตุผลของตนขึ้นมา ส่วนใหญ่แล้วมักจะอ้างว่า การฆ่าและการยอมให้ตายต่างกัน เพราะการยอมให้ตายนั้น เราอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ทำอะไร จะกล่าวว่าเราฆ่าเขาทำให้เขาตายได้อย่างไร เราไม่ได้เป็นสาเหตุการตายของเขาไม่เกี่ยวกับเรา

ปัญหาเรื่องการฆ่าและการยอมให้ตาย เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งซึ่งสมควรจะทำความเข้าใจกันให้เรียบร้อยก่อนจะดำเนินไปถึงข้อโต้แย้งและปัญหาอื่นต่อไป ผู้วิจัยจึงจะแสดงความเห็นในเรื่องปัญหานี้ไว้ในที่นี้

ในทรรศนะของผู้วิจัย การฆ่า (ทำให้ตาย) และการยอมให้ตายมีความเท่าเทียมกัน นับทั้งสองสิ่งเข้ามาในขอบเขตของการรณฆาต เมื่อการทำให้ตายและการยอมให้ตายมีเจตนาของการรณฆาตเป็นอันเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ถ้าทำโดยเมตตาของผู้กระทำก็เป็นการรณฆาต ถ้าไม่มีความเมตตา ถือเป็นฆาตกรรม ศาสตราจารย์ อาร์.เอ็ม.แฮร์ (Professor R.M. Hare) กล่าวว่า ฆาตกรรม คือ “การฆ่าคนบริสุทธิ์โดยเจตนาจงใจ”^{๒๖} เมื่อทั้งการรณฆาตและการฆาตกรรมล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำให้ตายโดยตรงจงใจทั้งสิ้น ความเมตตาจะเป็นการแบ่งให้การรณฆาตต่างจากฆาตกรรม เพราะฆาตกรรมไม่เกี่ยวกับความเมตตา

^{๒๕} (St.) taul, minn Fitzgerald, **Criminal**. west publishing; co.1976 p.284.

^{๒๖} (St.) taul, minn Hare, **Introduction to the Criminal Justice System**. west publishing;1975 p.49.

ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะไม่ได้กล่าวถึงการฆาตกรรมโดยตรง แต่ก็พูดถึงเรื่องการฆ่า โดยทั่วไปได้อย่างชัดเจน โดยถือว่าการกระทำปาณาติบาตหรือการฆ่าสัตว์ซึ่งรวมถึงการฆาตมนุษย์ เป็นการประพฤติดุศีลธรรม เป็นการประกอบอกุศลกรรมจึงให้เว้นการฆ่าเสีย และให้หันมา ประกอบกุศลกรรม บุคคลที่ละเว้นจากการฆ่าในทางพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นผู้ประพฤติดุศีลธรรม อย่างหนึ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน เวรัญชกสูตร มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ถึงบุคคลผู้ประพฤติ สม่่าเสมอ คือผู้ประพฤติดุศีลธรรมทางกาย ๓ จำพวก ในจำพวกที่ ๑ ว่า “เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คือ วาณทัณฑฆาต และ ศัสตราฆาต มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่”^{๑๑} และในเบญจศีลข้อที่ ๑ ว่า “ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการ ประทุษร้ายกัน”^{๑๒} แต่การฆ่าจะเป็นการล่วงกรรมบถหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบ ๕ ประการคือ

๑. สัตว์นั้นมีชีวิต (ปา โณ)
๒. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (ปาณสญญิตา)
๓. มีจิตคิดจะฆ่า (วชกจิตตุต)
๔. ทำความเพียรเพื่อให้ตาย (ชโยโค)
๕. สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น (เตน มรณิ)^{๑๓}

ถ้าการฆ่านั้น ครบองค์ประกอบทั้ง ๕ ประการนี้ถือเป็นการก้าวล่วงกรรมบถแล้ว ถึงแม้ว่าการทำปาณาติบาตหรือการฆาตจะเป็นความผิด แต่ก็มีโทษหนักและเบาแตกต่างกันไป การตัดสินโทษหนักเบาของปาณาติบาตมีสิ่งที่พิจารณาคือ สัตว์ที่ฆาตนั้นเป็นสัตว์ใหญ่หรือสัตว์เล็ก สัตว์ที่ฆาตนั้นมีศีลธรรมหรือไม่ การฆาตนั้นใช้ความพยายามมากหรือน้อย สัตว์ที่ฆาตนั้นมีประโยชน์ มากหรือน้อย ถ้าสัตว์ที่ฆาตเป็นสัตว์ใหญ่จะมีโทษมากกว่าฆาตสัตว์เล็ก เช่น ฆาตพวกมด ยุง จะมีโทษ น้อยกว่าฆาตช้าง ม้า ฆาตสัตว์ดิรัจฉานโดยใช้ความพยายามฆาตมากก็มีโทษมากกว่าใช้ความพยายาม ฆาตน้อย ถ้าฆาตบิดามารดาหรือพระอรหันต์ก็จะมีโทษมากเป็นพิเศษ คือ เป็นอนันตริยกรรม ซึ่งถือว่าเป็นกรรมหนักในทางพระพุทธศาสนา มีโทษถึงห้ามสวรรค์ห้ามนิพพาน

^{๑๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๖/๔๘๔.

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพฯ : บริษัทเอส.อาร์.พี.ริ้นดิง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), ๑๗๕.

^{๑๓} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มงคลสูตรที่ปณี ปฐโม ภาค (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), ๒๐๑.

๒.๑.๓ ทรรศนะเกี่ยวกับชีวิต

คำว่า “ชีวิต” มีรากศัพท์มาจากคำว่า ชีว + อี + ต ซึ่งเป็นกริยาภิกค์ แปลว่า “เป็นอยู่แล้ว”^{๑๔} หากมีคำถามว่า ชีวิต คือ อะไร ก็ตอบได้ว่าชีวิต คือ ชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยชั้นทั้ง ๕ ชั้น สามารถแบ่งออกได้ ๒ กลุ่ม คือ รูปธรรมกับนามธรรม ด้วยเหตุที่ชีวิตมีรูปร่างอันเป็นวัตถุธาตุ เรียกว่ารูปชั้น เป็นตัวธรรมชาติ มีอารมณ์ เรียกว่าเจตสิก (เวทนาชั้น, สัญญาชั้น, สังขารชั้น) และมีจิต (วิญญาณชั้น)^{๑๕} โดยมุ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เรียกว่า ชีวิต มนุษย์ หรือ สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา เมื่อแบ่งแยกส่วนประกอบทั้ง ๕ ออกไป ก็ไม่มีตัวตนเหลืออยู่ หลักชั้น ๕ แสดงให้เห็นว่าชีวิตเป็นการประชุมเข้าของส่วนประกอบต่าง ๆ ส่วนประกอบแต่ละอย่างนั้นเอง ก็ไม่ใช่ตัวตน สิ่งทั้งหลายล้วนอยู่ในรูปของกระแส ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์ที่เนื่องอาศัยกันและกัน และเรียกความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยนี้ว่า “กฎธรรมชาติ” หรือบางท่านเรียกว่า “กฎสากล”^{๑๖} ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักธรรม ๒ หมวด “ไตรลักษณ์” และ “ปฏิจจสมุปบาท” ที่สัมพันธ์เนื่องอาศัยสืบต่อกัน ไม่มีส่วนใดในกระแสที่คงอยู่ได้ มีแต่การเกิดขึ้นแล้วสลายตัวไปพร้อมกับปัจจัยให้มีการเกิดขึ้นแล้วสลายตัวต่อ ๆ ไปอีก ไม่มีส่วนไหนในตัวเราที่ไม่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง^{๑๗} “ไตรลักษณ์” และ “ปฏิจจสมุปบาท” ความจริงธรรมทั้ง ๒ หมวดนี้ถือได้ว่าเป็นกฎเดียวกัน แต่แสดงในคนละแง่หรือคนละแนว เพื่อมองเห็นความจริงอย่างเดียวกัน คือ ไตรลักษณ์ มุ่งแสดงลักษณะของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งปรากฏให้เห็นว่าเป็นอย่างนั้น ในเมื่อสิ่งเหล่านั้นเป็นไปโดยอาการที่สัมพันธ์เนื่องอาศัยเป็นเหตุปัจจัยสืบต่อกันตามหลักปฏิจจสมุปบาท ส่วนหลักปฏิจจสมุปบาท ก็มุ่งแสดงถึงอาการที่สิ่งทั้งหลายมีความสัมพันธ์เนื่องอาศัยเป็นเหตุปัจจัยสืบต่อกันเป็นกระแส จนมองเห็นลักษณะได้ว่าเป็นไตรลักษณ์^{๑๘}

^{๑๔} แปลก สนธิรักษ์, พจนานุกรมบาลี-ไทย, (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๑๒๐.

^{๑๕} สนิท ศรีสำแดง, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา, (กรุงเทพฯ : ๑๔ ตุลาคมพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๔๘.

^{๑๖} วิจิตร เกิดวิศิษฐ์, คนในทัศนะของพระพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา, (กรุงเทพฯ : สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๔), หน้า ๕๗.

^{๑๗} สุนทร ณ รั้งยี, “ภาวะใกล้ดับจิตของมนุษย์คามทรรศนะของพุทธปรัชญา”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๗ ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๑๓.

^{๑๘} ธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม : ฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๖๗.

พระพุทธศาสนาแม้จะมองชีวิตว่าอาศัยปัจจัยปรุงแต่ง แต่ยังเชื่อว่าชีวิตมีความสำคัญ มีคุณค่า และมีศักยภาพ ที่สามารถสร้างความเจริญให้กับตนเองและผู้อื่นได้ การพิจารณาถึงคุณค่าของชีวิตมนุษย์นั้น พิจารณาได้ ๓ ฐานะ คือ

ก. คุณค่าในฐานะที่เป็นมนุษย์

พระพุทธศาสนาถือว่า การที่บุคคลจะได้เกิดเป็นมนุษย์นั้น ไม่ใช่สิ่งที่ได้มาโดยง่าย แต่เป็นสิ่งที่ลำบากอย่างยิ่งเพราะจะต้องบำเพ็ญบุญบารมีมาพอสมควร ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็นับว่ายาก”^{๓๕} ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลสองประการคือ

ประการแรก เพราะการที่คนจะเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ในด้านร่างกายและจิตใจนั้น จะต้องอาศัยคุณธรรมที่ได้บำเพ็ญบุญบารมีเพียงพอเหมาะสมตั้งแต่อดีตชาติจึงมาเกิดได้ เพราะมนุษย์เป็นสุคติภูมิ คือ ภูมิแห่งความดีงาม หรือเป็นที่อยู่ของสัตว์ผู้ไปดีไปงาม

ประการที่สอง จุดเริ่มต้นของมนุษย์ กล่าวคือ ที่ได้ชื่อว่า “กายมนุษย์” ได้แก่ จิตดวงแรกเกิด คือ วิญญาณดวงแรกปรากฏขึ้นในครรภ์มารดา^{๓๖} เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็จะต้องพบกับอุปสรรคคือ ความเสี่ยงต่อความตาย บางคนก็ตายก่อนวัยอันสมควร บางคนก็ตายตามอายุไข อย่างไรก็ตามชีวิตของมนุษย์ตามปกติก็ไม่ได้ยาวนานมากนัก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ชราสูตร บุพทกนิทายสูตรนิบาต ว่า “ชีวิตนี้น้อยนัก มนุษย์ย่อมตายภายใน ๑๐๐ ปี แม้หากผู้ใดจะมีชีวิตอยู่เกินไปกว่านั้นผู้นั้นก็จะตายเพราะชราแน่แท้”^{๓๗} เหตุผลดังกล่าวเป็นเครื่องเตือนใจของมนุษย์ว่าไม่ควรประมาทโดยประการทั้งปวง “ชีวิตหรือตัวตนของเรานั้นนับว่าเป็นสมบัติที่มีค่ามากที่สุด และเป็นสิ่งที่หายากมากที่สุด เราต้องทะนุถนอมให้ดี”^{๓๘} อนึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ มิได้จำกัดขอบเขตเพียงแก่ชีวิตของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีมนุษย์รู้จักเคารพชีวิตของผู้อื่นด้วย เนื้อความนี้จึงเป็นสิ่งที่ชี้ว่า การทำลายคุณค่าของชีวิต ก็ถือว่าเป็นความผิดร้ายแรงถ้าเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ก็ถึงขั้น

^{๓๕} พุ. ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๕๐.

^{๓๖} วิ. มหา. (ไทย) ๑/๑๗๒/๑๔๑.

^{๓๗} พุ. ส. (ไทย) ๒๕/๘๑๑/๖๕๕.

^{๓๘} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), “ทบทวนตรงนี้สักนิกก่อนคิดฆ่าตัวตาย”, พุทธจักร, ปีที่ ๕๑ ฉบับที่ ๑๒ (ธันวาคม ๒๕๔๐) : ๒๕.

ขาดจากความเป็นภิกษุ และจากหลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมพื้นฐานของชาวพุทธ คือ “เบญจศีล หรือ ศีลห้า” และ “เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม” ได้วางเกณฑ์ในเรื่อง “การห้ามฆ่า” ไว้เป็นข้อแรก ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติเพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาชีวิต เว้นจากการกระทำด้วยตนเองและเว้นจากการสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป เพื่อเป็นการพิทักษ์มิให้มนุษย์มุ่งทำลายชีวิตที่ถือว่าเป็นสิ่งมีค่านั้น

จ. คุณค่าที่เกิดจากการฝึกฝนและพัฒนาตนเอง

พุทธปรัชญานั้นจัดอยู่ในกลุ่มปรัชญาแนวมนุษยนิยม (humanism) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ยกมนุษย์ไว้ในฐานะสูงสุดกว่าสัตว์ทั้งปวง เพราะมนุษย์มีศักยภาพที่จะฝึกฝนพัฒนาได้ และเมื่อพัฒนาแล้วก็จะเป็สัตว์ที่ประเสริฐสุด^{๓๓} โดยอาศัยปัจจัยคือการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้ทำหน้าที่เป็นปกติและสอดคล้องกัน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “การฝึกจิตที่ควบคุมได้ยากเปลี่ยนแปลงง่าย ชอบใฝ่แต่อารมณ์ที่ปรารถนา จัดว่าเป็นความดี เพราะจิตที่ฝึกแล้วนำสุขมาให้^{๓๔} การทำให้จิตเกิดสุขภาพที่ดี เช่น เข้มแข็งเบิกบานอยู่เสมอให้จิตใจมีคุณภาพ คือ มีคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ใ้รู้จักบุญคุณของคนอื่น และพร้อมที่จะตอบแทนคุณและให้จิตมีสมรรถภาพ คือมีความสามารถที่จะเอาไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือจิตมีความมุ่งมั่นเอาจริงกับการทำงาน และการพัฒนาจิตใจนั้นไม่มีสิ้นสุด จนกว่าจะถึง “นิพพาน” ซึ่งเป็นจุดที่ “จิต” ได้รับการพัฒนาจนถึงที่สุดแล้วคือพ้นจากอำนาจของกิเลสอันเป็นโลกียวิสัยแล้ว^{๓๕}

รากฐานทางจริยธรรมของบุคคลจึงอยู่ที่การฝึกฝนพัฒนาตน เมื่อพัฒนาแล้ว ก็ถือได้ว่าได้เตรียมชีวิตให้พร้อมที่จะพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ จนสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ และสร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและคนอื่นได้

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๔๕-๕๐.

^{๓๔} จุ. ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕/๓๖.

^{๓๕} งานังค์ ท่องประเสริฐ, พุทธศาสนากับสังคมและการเมือง, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดินอ้อแถมมี จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๓๒๕ - ๓๒๖.

ก. คุณค่าที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

ปัญญาเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้มีปัญญา เฟ่งพินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้มีปัญญาทราวม ไม่มีจิตตั้งมั่นที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี”^{๔๖} การเป็นอยู่ด้วยปัญญาก็คือ การเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงได้ และในอีกแง่มุมหนึ่งก็คือ การมองชีวิตของมนุษย์ในฐานะที่ติดต่อเชื่อมโยงกับโลก ซึ่งมี ๒ ภาค เรียกว่า आयตนะหรือทวาร ได้แก่

ภาคแรก คือภาครับรู้และเสพเสวยโลก อาศัยทวาร ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำหรับรับรู้และเสพเสวยโลกที่ปรากฏแก่มนุษย์โดยลักษณะอาการต่าง ๆ ที่เรียกว่าอารมณ์ ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์

ภาคที่สอง คือการแสดงออกหรือการกระทำต่อโลก อาศัยทวาร ๓ คือ กาย วาจา ใจ สำหรับการกระทำต่อโลก โดยแสดงออกเป็นการกระทำ การพูด และการคิด^{๔๗}

ทวารหรืออายตนะถือว่ามิบทบาทสำคัญในชีวิตอย่างมาก ซึ่งนักปราชญ์ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานไว้ว่า “โลกและชีวิตคือจิตรู้อารมณ์” หรือ “โลกมีความหมายตามจิตรับรู้”^{๔๘} ซึ่งทำให้เราสามารถพิจารณาตรวจสอบและพิสูจน์กับประสบการณ์จริงในชีวิตที่เราต้องรับรู้สิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ของเราเพื่อให้เห็นความเป็นจริงในชีวิตโดยอาศัยการฝึกสติให้ระลึกอย่างทันทั่วถึงต่อสิ่งที่กำลังปรากฏอยู่ หรือฟังผ่านพ้นไปซึ่งเป็นการฝึกฝนปัญญาด้วย ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการฝึกสติปัญญาว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันทั่วถึงโดยท่านกล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เพราะการฝึกสตินั่นเอง เป็นปัญญาที่มาในรูปฉับพลันกะทันหันต่อเหตุการณ์”^{๔๙}

ดังที่ได้กล่าวมาในเรื่องทรรศนะที่เกี่ยวกับชีวิต จะพบว่า ชีวิต ก็คือ การเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยการปรุงแต่งด้วยรูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ หรือที่เรียกว่า จันท์ ๕ พระพุทธศาสนา มีทรรศนะต่อชีวิตว่ามีคุณค่ามาก เช่น คุณค่าในฐานะที่เป็นมนุษย์ คุณค่าที่เกิดจากการฝึกฝนและ

^{๔๖} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๑/๖๕.

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม : ฉบับขยายความ, หน้า ๓๓.

^{๔๘} ธรรมวิภาวไล, อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๖๖), หน้า ๑๕.

^{๔๙} พุทธทาส ภิกขุ, สัจจิตว่าง, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑ - ๓๒.

พัฒนาตนเอง คุณค่าที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ชีวิตของมนุษย์นับว่าเป็นเรื่องยากกว่าจะ
ได้เกิดมา และเมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องปฏิบัติตนให้เกิดคุณค่า ดังนั้นชีวิตโดยรวมจึงต้องรักษาให้ดีทั้ง
ชีวิตตนเองและชีวิตของคนอื่น

๒.๑.๔ ทรศนะเกี่ยวกับความตาย

เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า ผลของฆาตกรรมไม่ว่าจะเป็นฆาตกรรมในรูปแบบใดก็ตาม ผล
ออกมาที่เห็นได้ชัดคือ “ความตาย” เมื่อกล่าวถึงความตายแล้วคนส่วนมากมักจะมีความรู้สึก
หวาดกลัว เพราะความตายยังไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนว่า หลังจากตายแล้วไม่รู้อาจเป็นอย่าง
ไร และความตายยังนำความเศร้าโศกมาให้ เพราะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่เรารักหรือผูกพัน ยิ่งรักและ
ผูกพันมากเพียงไร ก็ยิ่งเศร้าโศกมากเพียงนั้น เป็นต้น รศ.สิวลี ศิริไล ได้ให้ทรศนะคติต่อความตาย
ว่า ความตายเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือฝัดผ่อน มนุษย์โดยทั่วไปหวาดกลัวต่อความตายและไม่
ปรารถนาที่จะพุดถึง อย่งไรก็ตาม ถ้าเรายอมรับความจริงได้ว่า ความตายเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นแก่
มนุษย์ทุกคน ทำอย่างไรเราจึงจะช่วยให้คนที่เผชิญกับความตายก่อนได้พบกับภาวะของความตาย
อย่างไม่น่าหวาดกลัว^{๕๐} ในกรณีเรื่องของความตายตามทรศนะของศาสนาคริสต์ อาจารย์วรยุทธ
ศรีวรกุล ให้ทรศนะคติดังนี้ หากมีใครถามว่า ความตายคืออะไร คำตอบที่ได้จากชาวคริสต์ย่อม
แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าผู้ตอบเป็นนักเทววิทยา นักปรัชญา นักบวชหรือชาวบ้านธรรมดา
ในที่นี้จะกล่าวถึงนัยต่าง ๆ พอสังเขปดังนี้ [ความตาย] คือ (๑) การแยกจากกันของชีวิตฝ่ายจิตกับฝ่าย
กาย (๒) ความตายในฐานะที่เป็นการสิ้นสุดของชีวิต(ในแดนเนรเทศแห่งการทดลอง) (๓) ความ
ตายในฐานะที่เป็นรหัสธรรมล้ำลึก^{๕๑} รศ.สมภาร พรหมทา ได้ให้ทรศนะความตายในทางศาสนา
พุทธและศาสนาคริสต์ว่าเป็นเรื่องที่ยากต่างกันมาก มีใจความดังนี้ “ความตายนั้น
พระพุทธศาสนาถือว่ายังไม่ใช่จุดจบของชีวิต ความตายเป็นเพียงจุดเปลี่ยนของภพชาติเท่านั้น ซึ่ง
เมื่อเปรียบเทียบกับศาสนาที่สำคัญของโลกตะวันตกเวลานี้ อันได้แก่ศาสนาคริสต์เราจะเห็นความ

^{๕๐} สิวลี ศิริไล รศ., “การดูแลด้านจิตวิญญาณและประเด็นจริยธรรม”, ใน ความตายกับการตาย :
มุมมองจากศาสนาและวิทยาศาสตร์, โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) : ๑๔๔.

^{๕๑} วรยุทธ ศรีวรกุล, “ชีวิต ความตายและการตาย : มุมมองของศาสนาคริสต์”, ใน ความตายกับการ
ตาย: มุมมองจากศาสนาและวิทยาศาสตร์, โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) : ๑๘๔-๑๘๕.

แตกต่างกันค่อนข้างมาก ตามพระศนะของศาสนาคริสต์ ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายแล้ว หลังจากตายเรา จะไม่ได้เกิดใหม่”^{๕๒} พระศนะของศาสนาคริสต์ดังกล่าวนี้มีแตกต่างจากศาสนาพุทธมาก “สำหรับ พระพุทธศาสนา หลังจากตายแล้ว ตรีภพที่เรายังมีกิเลสหรือเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป(ตัณหา) เรา จะต้องเกิดใหม่ในภพชาติต่าง ๆ ต่อไปอีกยาวนานไม่รู้จบสิ้น”^{๕๓} รศ. สมภาร พรหมทา ยังได้ให้ พระศนะต่อไปในอีกตอนหนึ่งว่า วัฏสงสารนี้จะหยุดลงได้ ความเปลี่ยนแปลงจะหยุดลงได้ก็เมื่อ พ้นอำนาจกิเลสอย่างสิ้นเชิง ด้วยการละกิเลส ไม่ยินดีในกิเลส เห็นความทุกข์จากกิเลส พ้นจาก อำนาจกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดแล้ว ก็ไม่มีเหตุให้เกิดอีก ไม่มีเหตุปัจจัยคือ กิเลสให้เกิดการปรุงแต่ง ก็ไม่เกิดกรรมดีชั่วอันเป็นผลของกิเลส และไม่มียิวบาที่จะเป็นเชื้อให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงของ ชีวิตไปตามการปรุงแต่งก็สิ้นสุด ไม่มีการเกิดใหม่ นั่นคือ นิพพาน หรือความดับกิเลสหมดสิ้น เป็น ความตายไปจากกิเลสและไม่เกิดใหม่ด้วยอำนาจกิเลส โดยนัยนี้ นิพพานจึงเป็นความตายที่แท้จริง^{๕๔} พระพุทธศาสนาไม่ได้มองว่าความตายเป็นการสิ้นสุดของทุกสิ่ง ตรีภพใดที่ยังไม่บรรลุนิพพาน จะต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป จะเกิดมาดีหรือชั่วอย่างไรก็ด้วยอำนาจผลของกรรม นี่อาจเป็นสาเหตุ หนึ่งที่ทำให้หลายคนกลัวความตาย ถึงจะรู้ว่าเลี่ยงไม่ได้แต่กลัวเพราะไม่แน่ใจว่าตายแล้วจะต้องพบกับอะไรบ้าง จะดีหรือเลวกว่าที่เคยเป็นอยู่อย่างไร ความตายจึงเป็นสิ่งที่น่าเคลือบแคลง ไม่แน่ชัด เมื่อไม่แน่ชัดจึงทำให้บุคคลเกิดความกลัว แต่สำหรับชาวคริสต์ที่ยึดมั่นในศาสนา มาก ๆ จะไม่ กลัวความตายเพราะเชื่อว่าคนตายแล้วจะได้เดินทางไปอยู่กับพระเจ้าและมีชีวิตนิรันดร์ ปราณี พา พานิช ได้ให้พระศนะต่อความตายของศาสนาอิสลามว่า “ความตายเป็นการหยุดพักการทำงานของ ร่างกาย ชีวิตยังคงดำเนินไปในสภาพอื่น โดยมีจิตวิญญาณเป็นผู้รับประสบการณ์ทั้งหลาย ภายหลัง ที่ละทิ้งร่างกายไปแล้ว และพร้อมรับผลจากการกระทำของตน และกลับไปหาพระเจ้าด้วยความพึง พอใจของพระองค์ ในฐานะที่พระองค์เป็นเจ้าของชีวิตมนุษย์”^{๕๕} ดังนั้นความตายในพระศนะของ ศาสนาอิสลามจึงไม่ใช่จุดจบของชีวิต หลังจากตายไปยังมีการรับผลของกรรมที่ตนเองทำเอาไว้อยู่

^{๕๒} รศ.สมภาร พรหมทา, “ที่ศนะของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเกิดและความตาย”, ใน ความตายกับการตาย : มุมมองจากศาสนาและวิทยาศาสตร์, โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) : ๒๕๔.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๔.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๖.

^{๕๕} ปราณี พาพานิช, “อิสลาม : ความตายไม่ใช่จุดจบของชีวิต”, ใน ความตายกับการตาย : มุมมองจากศาสนาและวิทยาศาสตร์, โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) : ๒๐๔.

๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรม

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ศึกษาอาชญากรรมมานานกว่า ๑๐๐ ปี การศึกษามุ่งเน้นถึงระดับจิตวิทยาและธรรมชาติของอาชญากรรม ทางด้านทฤษฎีประชากรศาสตร์, ความสัมพันธ์กับสติปัญญา, ความสัมพันธ์กับจิตปกติ, อัตราการเกิดอาชญากรรมซ้ำซ้อน, และประสิทธิภาพของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ศูนย์กลางของการศึกษาคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา U.S. Bureau of Justice Statistics (1997) กล่าวว่า อัตราการฆาตกรรม มักใช้เป็นดัชนีชี้วัดความรุนแรงของอาชญากรรม เนื่องจากมีความเที่ยงตรงสูง เพราะอัตราการฆาตกรรมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสถิติ น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรม ได้แก่

(๑) ทฤษฎีโครงสร้างของสังคม (Social Structure Theory) โดยทฤษฎีโครงสร้างของสังคมนี้จะใช้อธิบายความแตกต่างของการฆาตกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทางมิติทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นสถานภาพทางสังคม สิทธิอำนาจ และอำนาจ อันเป็นมิติที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างสังคม ทั้งนี้ทฤษฎีโครงสร้างประกอบด้วย

ก. ทฤษฎีการยับยั้งหักห้ามจากภายนอก (External Restraint Theory) ตามแนวความคิดของเฮนรีและชอร์ต (Henry and Short) กล่าวคือ “การฆาตกรรมคือปฏิกิริยาความรุนแรงที่เป็นผลมาจากความคับข้องใจโดยตรง คือ การสนองตอบต่อปฏิกิริยาความรุนแรง อันเนื่องมาจากความคับข้องใจอีกอย่างหนึ่งที่คล้าย ๆ กัน การยับยั้งจากภายนอกโดยตรง (ระดับที่ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องปฏิบัติตามอันเกิดจากการคาดหวังของบุคคลอื่น ๆ) เป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงโดยตรง อาจเป็นการฆาตกรรม ขณะที่มีการยับยั้งจากภายนอกสูง คนอื่น ๆ จะถูกมองเป็นบ่อเกิดหรือที่มาของความคับข้องใจ ดังนั้น การสนองตอบโดยใช้ความรุนแรงจะมุ่งไปที่บุคคลอื่น ๆ โดยตรง อันเป็นที่มาของอาชญากรประเภทฆาตกรรม (Criminal Homicide) แต่ถ้ายับยั้งจากภายนอกน้อยหรืออ่อนกำลัง) จะมองตนเองว่าเป็นที่มาของความคับข้องใจ ทำให้การสนองตอบต่อการใช้ความรุนแรงจะมุ่งไปสู่ภายใน โดยตรง อันเป็นที่มาของการกระทำอัตวินิบาตกรรม^{๕๖}

^{๕๖} Henry , Andrew F. and James Short. **Suicide and Homicide : Some Economic, (Sociological and Psychological Aspects of Aggression. New York: Free Press), 1954. p. 45.**

สำหรับแนวความคิดของ เฮนรีและชอร์ต (Henry and Short) ระดับขั้นของการยับยั้งจากภายนอกกำหนดจากตำแหน่งชนชั้นทางสังคม บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำและปราศจากทรัพยากร อำนาจหน้าที่จะถูกควบคุมจากภายนอกมาก ดังนั้นบุคคลดังกล่าวจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรง (กับคนอื่น) เป็นส่วนมาก ดังนั้น การยับยั้งจากภายนอกที่แตกต่างกันสามารถอธิบายความแตกต่างของอัตราความผิดกรรม เช่น ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ทั้งนี้พบว่า อัตราของอาชญากรรมประเภทฆาตกรรมจะสูงในกลุ่มของผู้ที่อยู่ในชนชั้นต่ำ ทั้งนี้เป็นผลมาจากทฤษฎีการยับยั้งจากภายนอก^{๕๓}

ตามแนวความคิดของโกลด์ (Gold) พยายามที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกันระหว่างอัตราสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูงและต่ำ กับอัตราสูงต่ำของอาชญากรรมประเภทฆาตกรรม ทั้งนี้โกลด์ (Gold) กำหนดให้การที่บิดามารดากระทำ “การลงโทษ” ลูก ๆ เป็น “การยับยั้งจากภายนอก” ชนิดหนึ่งรูปแบบของการลงโทษจะสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมของบุคคลสำหรับเด็ก ๆ ในชนชั้นต่ำ บิดามารดาจะลงโทษทางร่างกาย (ด้วยการตีกัน ชกต่อย ตบหน้า) สิ่งดังกล่าวจัดเป็น “การยับยั้งจากภายนอก” (External restraint) ซึ่งทำให้ที่มาหรือบ่อเกิดของความคับข้องใจมาจากบุคคลอื่น (บิดา-มารดา) ดังนั้น เด็กที่มาจากชนชั้นต่ำได้รับการอบรมทางสังคมหรือได้รับการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) ให้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมรุนแรงไปยังภายนอกโดยตรงซึ่งอาจมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมประเภทฆาตกรรมได้^{๕๔}

ข. ทฤษฎีการไม่เท่าเทียมกันในโครงสร้าง (Structured Inequality Theory) หลักการของทฤษฎีนี้ได้แก่ ความคิดที่ว่า “ความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ สังคมเป็นที่มาของการใช้ความรุนแรงในอาชญากรรมเป็นส่วนมาก”^{๕๕} ขณะที่ความไม่เท่าเทียมเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้สมาชิกทางสังคมเกิดความคับข้องใจ และเกิดอารมณ์และความรู้สึกเปรียบเทียบในช่องว่างดังกล่าวระหว่างตนเองกับคนอื่น ๆ หากเห็นว่าคนอื่น ๆ ดีกว่าจักนำไปสู่ความคับข้องใจเพราะเรามีความรู้สึกว่าเรามีโอกาสน้อยที่จะเป็นเหมือนคนอื่น ดังนั้น ความรู้สึกต่ำต้อยทางเศรษฐกิจสังคมจักนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมประเภทฆาตกรรม สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียม เช่น เพศ อายุ สีผิว เชื้อชาติ เป็นต้น ความไม่เท่าเทียมกันต่าง ๆ ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงในการก่ออาชญากรรม

^{๕๓} Ibid, p. 46.

^{๕๔} Ward, David A., Carter, Timothy J., Perrin, Robin D. **Social Deviance: Being, Behaving**, Inc., P. 349.

^{๕๕} Blau, Peter M., **Exchange and Power in Social Life**, (New York), Wiley, 1964, p. 349.

รูปแบบต่าง ๆ แตกต่างกันไปแต่ละสังคม แม้แต่ในสังคมเดียวกันเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป รูปแบบจักเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

(๒) ทฤษฎีอนุวัฒนธรรม (Subculture of Violence Theory) ใช้อธิบายมาตรการที่ เกี่ยวข้องกับค่านิยม บรรทัดฐานของบุคคล กลุ่ม ที่เป็นสมาชิกอยู่และมีส่วนร่วมในการดังกล่าว ความรุนแรงอันเกิดจากอนุวัฒนธรรมเป็นความรุนแรงที่กลุ่มย่อยในสังคม ได้สร้าง ค่านิยมและบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรงขึ้นมา ซึ่งในทางสังคมวิทยาเรียกอนุ วัฒนธรรมว่า ปฏิวัฒนธรรม (Counter Culture) วัฒนธรรมดังกล่าวอาจเป็นค่านิยมหรือบรรทัดฐาน ที่ให้อภัยการกระทำแบบรุนแรง หรือเรียกร้องให้ใช้ความรุนแรง ค่านิยมของความรุนแรงอาจเป็น ทั้งทางกายภาพ สัญลักษณ์ หรือการใช้ถ้อยคำภาษาที่หมิ่นหมิ่นทำทนายจ้วง ค่านิยมดังกล่าวเกิด จากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสังคมหรือการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization)^{๖๐}

การเกิดขึ้นของการมาตรการเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมและการกระทำ ระหว่างกันทางสังคม ทฤษฎีของนักคิดดังกล่าวจักพบได้จากทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่รับ กัน และทฤษฎีการถดถอยของเหยื่อ ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละทฤษฎีดังนี้

ก. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่รับกัน (หรือไม่สมส่วนกัน ไม่เท่ากัน)

ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่รับกัน “นักสังคมวิทยาบางส่วนเห็นว่า ที่มาของ พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงเกิดจากโครงสร้างของการจัดลำดับชั้นทางสังคมที่ส่งผลต่อการมี อำนาจเหนือ (เช่น ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา) ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ใน ครอบครัว เพื่อนสนิทมิตรสหายและคนที่คุ้นเคย)”^{๖๑} ดังจะพบได้จากกรณีผู้มีอำนาจเหนือกว่าใช้ อำนาจโดยตรงกับผู้ที่มีอำนาจต่ำกว่า เพื่อข่มขู่ไว้ซึ่งอำนาจ (เหนือ) ของเขาไว้ ขณะเดียวกันผู้ที่มี อำนาจต่ำกว่าจะต้องดำเนินการใช้อำนาจความรุนแรงโดยตรงของผู้มีอำนาจเหนือ ด้วยการทำการลด อำนาจ (ที่เหนือกว่า)

^{๖๐} ปฐม ทรัพย์เจริญ, **ปัญหาสังคม**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๓๐๘ - ๓๐๙.

^{๖๑} Straus, Murray A., Richard J. Gelles, and S.K. Steinmetz. **Behind Closed Doors : Violence in the American Family**, (Garden City NJ : doubleday, 1980), p. 352.

การที่พฤติกรรมรุนแรงจะคงอยู่เหมือนเดิมหรือเปลี่ยนไปเป็นของอีกคนหนึ่ง (ผู้มีอำนาจเหนือหรือผู้มีอำนาจต่ำกว่า) ในระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือจะรักษาอำนาจไว้ได้ หรือผู้มีอำนาจต่ำได้ลดอำนาจของผู้มีอำนาจเหนือสำเร็จแล้ว สำหรับความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้กับความรุนแรงของอาชญากรรมประเภทฆาตกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับตัวแปรทางเพศได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จากการศึกษาของ บอลล์ รอคคิชซ์ (Ball Rockich) พบว่า “ผู้มีอำนาจเหนือใช้อำนาจที่มีอยู่เหนือกว่า ต่อผู้มีอำนาจต่ำกว่า ขณะที่ระดับของการมีอำนาจเหนือลดลง เขาก็ใช้ความรุนแรงเพื่อให้ได้อำนาจกลับคืนมา ขณะที่ผู้มีอำนาจต่ำกว่าใช้ความรุนแรงทำการลดอำนาจเหนือดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับอาชญากรรมประเภทฆาตกรรม สอดคล้องเหมาะสมกับแนวคิดดังกล่าว นั่นคือ เพศชายคุ้นเคยกับตำแหน่งผู้มีอำนาจเหนือ เพราะฉะนั้นผู้ชายจึงมีแผนการหรือมีอุบายที่จกคงไว้ซึ่งการมีอำนาจเหนือ หรือมีแผนการหรืออุบายที่จะลดอำนาจในขณะที่เขามีอำนาจต่ำกว่า ดังนั้น จากความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง โดยทั่วไปผู้ชายมักเป็นผู้มีอำนาจเหนือ ขณะที่เพศหญิงมักตกเป็นเหยื่อของการฆาตกรรม”^{๖๒}

ข. ทฤษฎีการถล่มของเหยื่อ (Victim Precipitating Theory)

ทฤษฎีการถล่มของเหยื่อ “สถานการณ์ของการฆาตกรรมที่เกิดจากการถล่มของเหยื่อ ซึ่งยังผลให้เขาหรือเธอถึงแก่ความตายจัดเป็นการฆาตกรรมที่เกิดจากการถล่มของเหยื่อ”^{๖๓} ทั้งนี้ ลักเคนบิลล์ (Lakkenbill) ได้จำแนกขั้นตอนของกระบวนการอันเป็นลักษณะของการฆาตกรรม (Murder) ชนิดดังกล่าวออกเป็น ๖ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ เหยื่อทำทนายผู้กระทำความผิด ทั้งโดยทางร่างกาย สัญญลักษณ์หรือถ้อยคำ
ภาษา

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้กระทำความผิดตีความการกระทำของเหยื่อ ว่าเป็นการก้าวร้าวทำให้เป็นที่ขุนเคืองไม่พอใจหรือคุกคามขู่เข็ญ

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้กระทำความผิดกระทำการตอบโต้เพื่อรักษาหน้า

^{๖๒} Ball-Rokeach Sandra, “Normative and Deviant Violence from a Conflict Perspective.” (Social Problems 18, 1980) p. 352-353.

^{๖๓} Ward, David A., Carter, Timothy J., Perrin, Robin D, **Social Deviance : Being, Behaving,** p. 353.

ขั้นตอนที่ ๔ เขื่อกระทำตอบโต้เช่นกัน ในขั้นนี้ ทั้งผู้กระทำความคิดและเขื่อมักจะ
ใช้ความรุนแรง และเพิ่มศักยภาพความรุนแรง

ขั้นตอนที่ ๕ เขื่อและผู้กระทำความคิดขณะนี้ตกอยู่ในภาวะของความรุนแรง

ขั้นตอนที่ ๖ เขื่อถึงแก่ความตายหรือกำลังใกล้ตาย ส่วนผู้กระทำความคิดอาจหนีโดย
พละนหรือคอยให้ตำรวจมาจับหรือถูกผู้คนจับกุมจนกว่าตำรวจจะมาถึง^{๖๔}

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่
จำเป็นต้องจบลงด้วยความตายเสมอไป ทั้งนี้นับตั้งแต่ขั้นตอนที่ ๑ ถึงขั้นตอนที่ ๕ ล้วนมีทางออก
ทั้งสิ้น โดยสามารถกระทำได้ก่อนที่จะจบลงในขั้นตอนที่ ๖

(๓) ทฤษฎีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflit)

ความขัดแย้งทางด้านบรรทัดฐานความประพฤติหรือความขัดแย้งของบรรทัดฐานสังคม
เป็นความขัดแย้งทางด้านกฎเกณฑ์ของวัฒนธรรม ทอสเตน เซลลิน (Thosten Sellin) 1938 นัก
อาชญวิทยาและสังคมวิทยาชาวสหรัฐ อธิบายว่า ความขัดแย้งทางด้านบรรทัดฐานความประพฤติ
ของบุคคล อาจเกิดขึ้นได้ในลักษณะต่าง ๆ เพราะบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาศัยอยู่บนพื้นโลกมีบรรทัด
ฐานความประพฤติที่สลับซับซ้อน เนื่องจากความแตกต่างในแบบแผนของชีวิตและค่านิยมใน
สังคมของชนแต่ละกลุ่ม เราจะเห็นความขัดแย้งทางด้านบรรทัดฐานความประพฤติ เมื่อได้ศึกษา
บุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของชาวตะวันตกและชาวตะวันออก หรือ
กลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมเดียวกันก็อาจมีวัฒนธรรมและแบบแผนความประพฤติต่างกัน เช่น ชาว
ชนบทและชาวเมือง ชาวไทยภูเขาในภาคเหนือและชาวไทยภาคกลาง หรือความแตกต่างระหว่าง
ชาวไทยอิสลามกับชาวไทยภาคอีสาน เป็นต้น ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมจะเห็นได้ชัดเมื่อบุคคล
เหล่านี้ไปสัมผัสกับวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่ง การกระทำความคิดอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากความ
ขัดแย้งของความประพฤติ

ความขัดแย้งระหว่างบรรทัดฐานต่าง ๆ กับหลักเกณฑ์แตกต่างทางวัฒนธรรมอาจ
เกิดขึ้นได้ ๓ กรณี

^{๖๔} Luckenbill, David. "Criminal Homicide as a Situation Transaction." (Social Problems 25,
1997) p. 179 - 185.

๑. เมื่อหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมในขอบเขตที่ติดต่อกันปะทะกัน
๒. เมื่อบรรทัดฐานทางกฎหมาย หรือนัยหนึ่งกฎหมายของกลุ่มวัฒนธรรมหนึ่งขยายไปครอบคลุมยังอีกดินแดนหนึ่ง
๓. เมื่อสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมหนึ่งอพยพไปยังอีกแห่งหนึ่ง

เชลลิน ได้อ้างพยานหลักฐานความขัดแย้งทางวัฒนธรรมจากประวัติศาสตร์และกรณีต่าง ๆ เช่น การติดต่อกันระหว่างอเมริกันอินเดียนเผ่า Montagnais กับคนผิวขาวในสหรัฐอเมริกา ทำให้อินเดียนเผ่านี้เสื่อมเสียชื่อเสียง และถูกกล่าวหาว่าไม่ซื่อสัตย์ เพราะไม่ชำระหนี้ และเชื่อถือไม่ได้ เพราะชอบเสพสุรา และมีความประพฤติทางเพศอย่างเสรีหรือการติดต่อกันระหว่างอินเดียนกับคนผิวขาว มีหลักฐานปรากฏว่า ทำให้กฎแห่งศีลธรรมของชาวอเมริกัน อินเดียนหย่อนลง นอกจากนี้ชาวอินเดียนยังต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายของชาวผิวขาว และเกิดความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับความประพฤติ ในทำนองเดียวกันฝรั่งเศสได้ใช้กฎหมายอาญาของตนในอาณานิคมแอลจีเรีย ก็ได้เกิดปัญหาขัดแย้งกับความประพฤติตามประเพณีดั้งเดิมของชาวอาณานิคมเช่น ชาวเผ่า Khabyles ในแอลจีเรียถือว่า ถ้าบิดาหรือพี่ชายน้องชายของสตรีซึ่งมีสามีแล้ว สังหารสตรีผู้ซึ่งเป็นชู้กับการกระทำที่ถูกต้องตามพิธีของเผ่า [ในเผ่า Khabyles นี้ ผู้ชายที่มีคุณสมบัติดังนี้คือ ลูกสาวที่แต่งงานแล้ว น้องสาวที่แต่งงานแล้ว หรือพี่สาวที่แต่งงานแล้ว เมื่อมีสตรีในเผ่า Khabyles เป็นชู้กับชายใดก็ตาม ผู้ชายที่มีคุณสมบัติดังกล่าวนี้สามารถฆ่าสตรีนั้นโดยไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดตามประเพณี] ส่วนในที่อื่น ๆ [นอกเหนือจากเผ่า Khabyles] ถือว่าสามีฆ่าชู้ได้ และการฆ่าเพื่อแก้แค้นเป็นเรื่องระหว่างครอบครัวต่อครอบครัว แต่การกระทำความผิดขัดต่อกฎหมายอาญาของฝรั่งเศสซึ่งผู้กระทำผิดอาจได้รับโทษประหารชีวิต^{๖๕}

นักวิชาการบางคนได้ศึกษาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมโดยเน้นหนักเกี่ยวกับตัวบุคคล เป็นเฉพาะกรณี การศึกษาทางด้านนี้นิยมกันในนักจิตวิทยา จิตแพทย์ และนักสังคมวิทยาบางคนเป็นการศึกษาในเรื่องประวัติของบุคคล มีที่มาจากแนวความคิดที่ว่าความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคลทางด้านจิตใจ (Internal) มิใช่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก (External) มีผู้อ้างว่าความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเป็นความขัดแย้งภายในใจของบุคคลผู้กระทำความผิดเอง

ส่วนนักจิตวิเคราะห์เห็นว่าความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดจากภายในจิตสำนึกของบุคคลซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น กรณีผู้เป็นโรคจิตหรือโรค

^{๖๕} อ้างใน ประธาน วัฒนวานิชย์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๒-๒๓๓.

ประสาธ ซึ่งการกระทำนี้สังคมไม่ยอมรับและถือว่าผิดปกติ ส่วนนักสังคมวิทยาบางคนเห็นว่าความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเป็นความขัดแย้งทางจิตใจ และขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลเป็นส่วนประกอบด้วย

อย่างไรก็ตามทฤษฎีความขัดแย้งทางวัฒนธรรมของเซลลินยังได้รับการนิยมและเชื่อถือมากกว่าทฤษฎีอื่น ๆ ว่าเป็นทฤษฎีซึ่งอธิบายทั่วไป ตัวอย่างความขัดแย้งทางวัฒนธรรมซึ่งเซลลินยกมาอ้าง คือ ชายชาวซิชิลีเยน (อิตาลี) ซึ่งอพยพมาอยู่ที่รัฐนิวเจอร์ซีย์ (สหรัฐ) ได้ฆ่าเด็กหนุ่มอายุ ๑๖ ปี คนหนึ่งซึ่งหลอกลวงได้เสียกับลูกสาวของตนเมื่อถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ เขาแสดงอาการประหลาดใจเพราะเขาคิดว่า การฆ่าเด็กหนุ่มผู้นั้นเป็นการป้องกันเกียรติยศของวงศ์ตระกูล อันเป็นประเพณีของชาวซิชิลีเยน ในตัวอย่างนี้ เซลลินอธิบายในแง่ของสังคมวิทยาว่า การกระทำผิดของชายชาวซิชิลีเยนผู้นี้ไม่ได้เกิดจากความขัดแย้งในตัวเองแต่เป็นเพราะสาเหตุภายนอก เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น การกระทำผิดอาจเกิดขึ้นได้ トラบที่บุคคลผู้นั้นยังไม่ยอมรับวัฒนธรรมใหม่ที่ตนเข้าไปอยู่^{๖๖}

๒.๓ ประเภทของมาตรการ

เจสส์ (Miss Jeses) ได้จำแนกประเภทของมาตรการไว้ ๖ ประเภท โดยอาศัยเหตุจูงใจให้กระทำความผิดเป็นหลักในการแยก ดังนี้

๑. มาตรการเพื่อหาผลประโยชน์
๒. มาตรการเพื่อแก้แค้น
๓. มาตรการเพื่อกำจัด
๔. มาตรการเพราะริษยา
๕. มาตรการเพราะกระหาย
๖. มาตรการจากความเชื่อ^{๖๗}

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๔.

^{๖๗} Cited in Vernon Fox, **Introduction to Criminology**, (Englewood Cliffs, N.J., Prentice - Hall, Inc., 1985), p. 299.

เขาได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการฆาตกรรมเพื่อประโยชน์นั้น เกิดจากปัญหาขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์แม้จะเล็กน้อยก็ฆ่ากันได้ ส่วนการฆ่าเพราะความกระหายนั้นอธิบายได้ยากมากสำหรับการฆ่าเพราะความเชื่อก็เช่น การฆ่าประธานาธิบดีลิงคอล์น เคเนดี (Linkorn Kenedy) หรือการฆ่า มาร์ติน ลูเทอร์คิง (Martin Lutherking) เป็นต้น

ส่วน ฮีทด์ (Heid) ได้แบ่งประเภทของการฆาตกรรมโดยพิจารณาจากเจตนา (Intention) และความต้องการให้เหยื่อบาดเจ็บ (Desire to hurt victim) แบ่งเป็น

๑. สถานการณ์บังคับ (Situational) ส่วนใหญ่จะได้การตัดสินว่าไม่ใช่อาชญากรรม
๒. เจตนา (Intentional)
๓. ปฏิกริยาตอบสนองอารมณ์ (Emotionally reactive)
๔. หลีกหนีความเป็นจริง (Nihilistic)^{๖๘}

๒.๔ สาเหตุของฆาตกรรม

ฆาตกรรมเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคมและทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่ง พอล โบฮันแนน (Paul Bohannan ค.ศ 1920) ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเกี่ยวกับการฆ่าในสังคมอาฟริกาว่า เนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของสังคมที่ต่างกันออกไป^{๖๙} ทำให้การศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่นำไปสู่การฆ่าเป็นเรื่องที่ย่างยากซับซ้อน และยากแก่การทำความเข้าใจ แรงจูงใจที่บุคคลตัดสินใจทำร้ายชีวิตบุคคลอื่นหรือการที่เหยื่อผู้ถูกกระทำรอดพ้นจากการถูกฆ่ามาได้ นั้น เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับค่านิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมนี้ จะสะท้อนให้เห็นได้ชัดในกรณีการฆ่า ที่มาจากสาเหตุความขัดแย้งหรือการทะเลาะวิวาท เช่น ความขัดแย้งภายในครอบครัวหรือคู่สมรส ซึ่งเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนมากจนบางครั้งทำให้ห้มองดูกลับ หรือทำให้รู้สึกว่าเป็นมูลเหตุที่เล็กน้อยปราศจากเหตุผลสำหรับคนในสังคมที่ต่างออกไปได้ หรือในปัญหาความขัดแย้งเรื่องทรัพย์สินเงินทองก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าในทุกสังคมจะให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิต แต่การขัดแย้งรุนแรงขนาดนำไปสู่การฆ่ากันย่อมแตกต่างกัน หากจะกล่าวอย่าง

^{๖๘} Ibid, P. 302.

^{๖๙} มนทิพ ดาราสิศักดิ์, “มูลเหตุจูงใจในการฆ่าสามี : ศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิง”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๔๑ - ๔๕.

สรุปในปัญหานี้แล้วก็คือ ทรัพย์สินไม่ใช่สาเหตุของการฆ่าในตัวของมันเอง แต่นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่ก็เชื่อว่าความขุ่นเคือง ความไม่พอใจเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง มักจะเป็นสาเหตุนำไปสู่การฆ่า

การฆ่าระหว่างสามีภรรยา คู่รักหรือเพื่อนสนิท มักจะปรากฏเป็นสถิติอัตราที่สม่ำเสมอ โดยมีเหตุผลในกรณีนี้ว่า เนื่องจากความใกล้ชิดสนิทสนมและความพอใจต่อกันของคู่กรณีดังกล่าว มักจะทำให้เกิดความขัดแย้งกันจนถึงขั้นรุนแรงขนาดต่อสู้ ทำร้ายร่างกายกันจนบาดเจ็บถึงตาย การมีความรัก ความสนิทสนมต่อกันจะทำให้คู่กรณีเก็บสะสมความผิดหวัง ความไม่พอใจต่อกันไว้และเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น สิ่งที่เหมาะสมไว้จะเป็นตัวที่ทำให้เกิดความรุนแรง คำกล่าวของเชกสเปียร์ (Shakespeare ค.ศ. 1564 –1616) กวีชาวอังกฤษ ซึ่งได้รับการสนับสนุนในภายหลัง จากทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud 1856-1939) กล่าวไว้ว่า “บุคคลสามารถจะรักและฆ่าคนที่ตนเองรักและปรารถนาได้ หากความรักและความปรารถนานั้นถูกปฏิเสธ”^{๓๐}

สาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่การฆ่า มีมูลเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องโยงและสัมพันธ์โดยตรงกับสาเหตุของการตายอยู่ ๓ ประเด็น คือ

(๑) อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดและเหยื่อ ผู้ถูกกระทำ เป็นปัจจัยที่ต้องทำความเข้าใจและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ทำให้เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมนั้น รวมถึงลักษณะของประชากรของกรณีฆ่าและสาเหตุการฆ่าในระดับต่าง ๆ เช่น ลักษณะของการฆ่า อาวุธและวิธีการที่ใช้ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผิดและสภาพสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี และปัจจัยเสริมที่นำไปสู่การฆ่า เป็นต้น

(๒) การฆ่าที่เหยื่อเป็นต้นเหตุ เป็นรายละเอียดย่อมาจากข้อแรก ซึ่งมีความสำคัญอยู่ไม่น้อยเนื่องจากตัวผู้กระทำผิดและเหยื่อผู้ถูกกระทำนั้นเป็นองค์ประกอบหลักของกรณีฆ่า ในการพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาจึงไม่สามารถมองข้ามประเด็นนี้ไปได้ ในประเด็นนี้เน้นเฉพาะกรณีที่เหยื่อเป็นผู้จุดชนวนนำความตายมาสู่ตนเอง เช่น การข่มขู่ให้ผู้กระทำผิดโกรธและฆ่าโดยบันดาลโทสะ หรือการเริ่มต้นใช้กำลังและความรุนแรงต่าง ๆ ซึ่งในกรณีนี้ผู้กระทำผิดความผิดมักจะได้รับความเห็นใจจากศาลเนื่องจากการกระทำผิดโดยบันดาลโทสะและป้องกันตัวเอง

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕-๔๐.

จากสถิติของคดีฆ่าที่เกิดขึ้นทั่วไป มักจะเกิดจากความโกรธ อารมณ์ชั่ววูบที่เกิดจากอารมณ์ดิ่งเครียดของผู้กระทำความผิดหรือความกดดันบีบคั้นจากสถานการณ์ กรณีของการฆ่าโดยไตร่ตรองหรือวางแผนอย่างรอบคอบล่วงหน้า มีอยู่เป็นสัดส่วนที่น้อยมากหากจะเปรียบเทียบกับกรณีที่เกิดขึ้นทั้งหมด นอกจากนี้กรณีการฆ่าที่ผู้ตายมีส่วนในสาเหตุการฆ่า โดยการพิจารณาจากการกระทำที่ลึกลงไปถึงแรงกดดันของสถานการณ์ที่บีบบังคับ ให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจฆ่าผู้อื่นเพื่อตอบโต้หรือเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นสัญชาตญาณของปฏิกิริยาทั่วไปนั้น โวล์ฟกัง (Wolfgang 1978) ให้คำนิยามของการฆ่าที่ตัวเหยื่อผู้ถูกฆ่าเป็นสาเหตุว่า หมายถึง การฆ่าที่ตัวเหยื่อเป็นแรงเสริมที่สำคัญหรือเป็นตัวต้นเหตุโดยเหยื่อเป็นผู้เริ่มใช้ความรุนแรงจนก่อให้เกิดการฆ่าซึ่งการใช้กำลังบีบบังคับ การใช้อาวุธข่มขู่ หรือเป็นผู้เริ่มใช้กำลังก่อน^{๓๑} (ในกรณีที่มีปากเสียงกัน) เป็นต้น โดยได้ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

- สามีก้าวหากรรยารว่านำเงินไปให้ชายอื่นในขณะที่ภรรยากำลังทำอาหารในครัว เกิดการทะเลาะโต้เถียง สามิใช้ขวดนมและก้อนอิฐทุบตีภรรยา ภรรยาจึงใช้มีดสั้นขมมปังในมือแทงสามิถึงแก่ความตาย

- สามิทะเลาะกับภรรยาในครัวและสงมิให้ภรรยาพร้อมกับทำทนายให้แทง ภรรยารับคำท้าว่าถ้าสามิทำร้ายอีกจะแทง สามิจึงตบหน้าภรรยา ภรรยาแทงด้วยมีดในมือ (ที่สามิมส่งให้) ถึงแก่ความตาย

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายกับผู้กระทำความผิดพบว่าการฆ่าที่ผู้ตายมีส่วนในสาเหตุการตายส่วนใหญ่จะเป็นคู่กรณีที่มีความสัมพันธ์เป็นสามิภรรยา กัน คือ ในจำนวนคดี ๓๘ ราย เป็นคู่กรณีที่เป็นสามิภรรยาอยู่ถึง ๓๓ ราย และในจำนวน ๓๓ รายนี้พบว่า ผู้ตายเป็นสามิถึง ๒๘ ราย เป็นภรรยาเพียง ๕ ราย ซึ่งโวล์ฟกัง ได้สรุปสาระสำคัญของการฆ่าที่ผู้ตายมีส่วนในสาเหตุการฆ่าว่ามีกรกระทำที่กระตุ้นให้เกิดความโกรธอันนำไปสู่การฆ่า และการฆ่ามักจะเกิดจากการบันดาลโทสะ เหตุต่อเนื่องจากการช่วยการบันดาลโทสะจนถึงการลงมือฆ่าและมักจะเกิดในทันทีก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะมีโอกาสระงับโทสะ

(๓) มุลเหตุจูงใจในด้านจิตวิทยา เป็นการศึกษานในแนวลึกโดยเน้นถึงความกดดันที่หาทางออกมาในรูปของการฆ่า โดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านจิตใจของผู้ฆ่าเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของการฆ่า ในกรณีความกลัวเป็นเหตุผลหนึ่งที่ถูกนำมากล่าวอ้างว่า เกี่ยวข้องกับการฆ่าซึ่งเคย

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

ปรากฏเป็นคดีมาแล้วที่ศาลสูงของรัฐโอไฮโอ (Ohio) ใน ค.ศ. 1981 ซึ่งเป็นกรณีสามีทุบตีและกระทำทารุณต่อภรรยา จึงถูกภรรยาฆ่าตาย เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล จำเลย (ภรรยา) ต่อสู้ด้วยเหตุผลว่าเป็นการป้องกันตัวด้วยความกลัว ข้อต่อสู้ดังกล่าวทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และมีข้อถกเถียงโต้แย้งอย่างมาก ข้อโต้แย้งประเด็นหนึ่งก็คือ การอ้างถึงลักษณะของความรุนแรงที่ภรรยากระทำต่อสามีนั้นไม่เกี่ยวข้องกับกรณีของการป้องกันตัว เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวนี้อยู่บนวิสัยที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ ข้อโต้แย้งอีกประเด็น เป็นการตั้งข้อสังเกตเพื่อคัดค้านการอ้างข้อต่อสู้ป้องกันตัว คือ การตั้งคำถามว่าทำไมหญิงภรรยาจึงทนอยู่กับความสัมพันธ์ที่เลวร้ายเช่นนั้นอยู่ได้เป็นเวลานาน ในการยืนยันเหตุผลของการต่อสู้ของจำเลยนั้นเป็นของยากที่จะพิสูจน์ แต่ทนายจำเลยก็สามารถกระทำสำเร็จในที่สุด ด้วยเหตุผลของนักจิตวิทยาคลินิกผู้เชี่ยวชาญ โดยพิสูจน์ให้เห็นว่า หญิงภรรยาต้องตกอยู่ในภาวะอันตรายซึ่งจำเป็นแก่การป้องกันตนเองจริง ๆ และตอบคำถามในประเด็นข้อสังเกตของการยอมทนอยู่กับสามีในสภาพความสัมพันธ์ที่เลวร้ายว่า ระยะเวลาที่เธอถูกทุบตีทารุณนั้นทำให้เธอตระหนักได้ว่า สามีสามารถจะฆ่าเธอได้เมื่อถึงจุด ๆ หนึ่ง และการที่เธอจะหนีไปจากสามีซึ่งจะทำให้ปลอดภัยกว่าในความรู้สึกของคนทั่วไปนั้น จะเป็นโอกาสที่เธอจะถูกสามีฆ่าตอนที่เธอหลบหนีไป การเลือกทนอยู่ต่อไปจึงเป็นการปลอดภัย ด้วยเหตุผลสนับสนุนทางจิตวิทยาว่าเมื่อความกลัวถูกหยั่งลึกลงไปจิตใจเสียแล้ว การตัดสินใจอยู่ต่อไปนั้นเป็นสามัญสำนึกที่ถูกต้อง การตัดสินใจหนีจะเป็นการปลัดขันธ์ตัวเองให้ตกอยู่ในอันตรายจากคนที่ตนกำลังหนี^{๑๒}

จากปัจจัยมูลเหตุที่ผู้วิจัยได้ยกมากล่าว ๓ ประเด็นข้างต้นนั้นสามารถสรุปเป็นสาเหตุของการฆาตกรรมใหญ่ ๆ ได้ ๔ สาเหตุดังนี้ คือ

๒.๔.๑ สาเหตุฆาตกรรมจากสภาพทางครอบครัว

ครอบครัว ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของคำว่า ครอบครัว หมายถึง “สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายความรวมถึงลูกด้วย”^{๑๓} นอกจากนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา ต่างก็ให้ความหมายของครอบครัวในลักษณะที่แตกต่างกัน ในความหมายทางสังคมวิทยา ครอบครัว คือรูปแบบของการที่บุคคล ๒ คน หรือกลุ่มบุคคลสร้างแบบ หรือโครงสร้าง ของการอยู่ร่วมกัน ในความหมายของนักจิตวิทยา ครอบครัวคือ

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘-๕๙.

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๒๒๐.

สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอยู่เกิดขึ้นในครอบครัว ครอบครัวที่ผาสุกหรือมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันย่อมทำให้สมาชิกในครอบครัวได้รับอิทธิพลที่ดี ไม่เป็นสาเหตุให้คนมีความประพฤติผิดปกติขึ้นได้ แต่ครอบครัวเช่นนี้มักจะหาได้ยาก ชีวิตสมัยใหม่จะทำให้สุขภาพจิตของผู้ใหญ่ในครอบครัวกังวลใจมากเพราะการดำเนินชีวิตไม่ย้งดแต่ก่อน ครอบครัวที่ไม่ผาสุกจึงมีขึ้น ทำให้ผู้ที่มาจากครอบครัวเช่นนี้ไม่ได้รับการฝึกหัดอบรมให้รู้จักอะไรดีอะไรชั่วอย่างเพียงพอ หรือไม่รู้จักระเบียบความประพฤติที่ดีขึ้นมาจากสังคมเล็กก่อน คนเรานั้นเกิดมาดีเองนั้นเป็นไปได้ยาก ความประพฤติที่ดีสำเร็จรูปไม่อาจซื้อหาได้ที่ไหน แต่จะต้องฝึกหัดอบรมขึ้นมาจากรอบครัวทีละน้อยเป็นเบื้องต้น บิดามารดาจึงต้องฝึกหัดอบรมลูกให้ปฏิบัติตัวให้ถูกต้องตามคลองธรรม “ครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมและรัฐ ถ้าครอบครัวไม่ดีเปรียบเหมือนต้นไม้ที่รากเน่า ตรงกันข้ามถ้าครอบครัวดี ก็เหมือนต้นไม้ที่มีรากมั่นคงแข็งแรง ดังพระพุทธเจ้าตรัสถึงเรื่องต้นไม้ ถ้ามีรากมั่นคง แม้เราจะตัดกิ่งก้านกิ่งอกขึ้นมาใหม่ แต่ถ้ารากมันเน่าเสียก็เป็นอันว่าล้มทั้งต้น”^{๔๔}

ผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาต้องไปทำงานหนักมักจะถูกลดปล่อยละเลยให้รับเอาความสบายที่โง่ไปวันหนึ่ง ๆ เช่น ไม่ให้ไปโรงเรียนหรือเด็กจะเที่ยวเตร่ใช้ชีวิตสบายง่าย ๆ อย่งใดก็ไม่เอาธุระ เป็นต้น บิดามารดาเช่นนี้นับว่าไม่สนใจต่อความรับผิดชอบ อีกแบบหนึ่งได้แก่บิดามารดาที่ไม่ควบคุมดูแลเด็กคือ ขาดการสนับสนุนให้เด็กทำแต่สิ่งที่ถูก การไม่ควบคุมดูแลก็เท่ากับสนับสนุนให้เด็กทำผิดโดยไม่มีกรห้ามปราม เพราะโลกปัจจุบันนี้อิทธิพลทางวัตถุเป็นสิ่งยั่วยุที่ยากแก่เด็กจะหักห้ามใจโดยลำพัง บิดามารดาจึงต้องช่วย นอกจากนั้นยังมีบิดามารดาอีกประเภทหนึ่งที่ทำตนเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก ตามธรรมชาติของเด็กย่อมจะสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในบ้านและรอบ ๆ ตัว การกระทำของบิดามารดาจึงเป็นตัวอย่างที่สำคัญแก่เด็ก บิดามารดาไม่ควรบ่าเพ็ญตนในทำนองที่ว่า “อย่าทำอย่างที่ผมทำ แต่จงทำอย่างที่ผมพูด”^{๔๕} เพราะเด็กยากที่จะเข้าใจและทำตาม การทำให้เด็กอยู่ในวินัยอย่างฉลาดและมั่นคงเป็นหน้าที่ของบิดามารดา ครอบครัวที่ไม่หัดให้เด็กมีวินัยก็ยากที่จะหวังให้เด็กควบคุมตัวเองได้ ในกาลข้างหน้าถ้าเด็กมีสภาพจิตใจที่เจริญตามขนาดก็ย่อมปล่อยให้ทำตามความพอใจของเด็กได้มาก แต่ถ้าไม่มีสภาพจิตใจเข้าเกณฑ์ปกติดังกล่าวแล้ว ก็จำต้องอาศัยการชักนำและวินัยเข้าช่วย ความรับผิดชอบนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครอบครัว

^{๔๔} วศิน อินทสระ, *ชีวิตกับครอบครัว*, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖.) หน้า ๘.

^{๔๕} สง่า ลินะสมิต, *อาชญาวิทยา*, (พระนคร : พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๔), หน้า ๘๘.

เพราะถ้าฝ่ายสามีหรือฝ่ายภรรยาไม่มีความรับผิดชอบแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็จะตามมา แต่ถ้ามีความรับผิดชอบที่ดีแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบเป็นจิตสำนึก เป็นการกระทำที่ประกอบไปด้วยปัญญาว่าอะไรควรและไม่ควรทำ

ครอบครัวที่สมาชิกเกิดการแตกแยกจึงเป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรมประเภทฆาตกรรม ครอบครัวที่เกิดปัญหาฆาตกรรม จะพบว่าเกิดจากสมาชิกในครอบครัวนั้นแตกแยกกัน ๒ ลักษณะ คือ

(๑) การแตกแยกทางกายภาพ (physically broken) คือการแตกแยกอย่างชนิดมองเห็นรูปร่างได้ กล่าวคือ บิดามารดาหย่าร้างหรือแยกทางกัน ทำให้องค์ประกอบของครอบครัวขาดความสมบูรณ์ เพราะครอบครัวต้องประกอบด้วยบิดามารดาและบุตร เมื่อขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใดไปมักจะทำให้เกิดปัญหากับบุตรหรือบุคคลภายในครอบครัวได้ ยิ่งถ้าเป็นบุตรบุญธรรมความรักความเมตตาที่ผู้ปกครองมอบให้นั้นมักจะไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เป็นเหตุให้เด็กตกอยู่ในสภาวะคับข้องใจ เพราะไม่ทราบว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไร และไม่กล้าที่จะแสดงกิจกรรมร่วมกับบุคคลในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้เด็กจึงหาทางออกโดยการคบเพื่อนที่มีความรู้สึกใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นเด็กที่มีปัญหาเช่นเดียวกัน เมื่อเด็กเหล่านี้ได้มาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ประกอบกับความคับข้องใจที่มีอยู่เป็นทุนเดิม จึงส่งผลให้เด็กเหล่านี้ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่อยู่ในโอวาท ชอบความรุนแรง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การทำร้ายผู้อื่นและการฆาตกรรมได้ ดังตัวอย่างข่าวที่ปรากฏในหน้า ๑ ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๑๗๔๐๘ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘ ว่า “แค่เดินมองหน้า โจรกรุมฟันถึงตาย”^{๑๖} จากหัวข้อข่าวเมื่อสืบค้นประวัติพบว่า เด็กวัยรุ่นที่รุมทำร้ายเด็กอีกกลุ่มหนึ่งจนถึงแก่ความตายนั้น เบื้องหลังของเด็กกลุ่มนี้มีปัญหาทางด้านครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวแตกแยกหรือเรียกว่า การแตกแยกทางกายภาพดังกล่าวแล้ว จึงทำให้เด็กเหล่านี้แสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่การฆาตกรรม ดังที่กล่าวแล้วในเบื้องต้น

(๒) การแตกแยกทางจิตใจ (Psychologically broken) มีความแตกต่างกับการแตกแยกทางกายภาพไม่มากนัก กล่าวคือ การแตกแยกทางจิตใจ ได้แก่ การแตกแยกที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวในด้านจิตใจ โดยที่สมาชิกในครอบครัวยังอยู่ด้วยกัน หมายความว่าองค์ประกอบของครอบครัวอยู่ครบ คือ บิดามารดาและบุตร แต่สมาชิกมีความไม่เข้าใจกัน เช่น บิดามารดามีการทะเลาะกันบ่อย ปฏิบัติคนไม่เหมาะสม จนบุตรธิดาไม่มีความเคารพรัก เมื่อเกิดความ

^{๑๖} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๑๕ กันยายน ๒๕๔๘) : ๑.

แตกแยกทางด้านจิตใจภายในครอบครัวเช่นนี้ จะส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวสะสมความทุกข์ที่เกิดจากสภาพดังกล่าวไว้ และเมื่อความทุกข์มีปริมาณมาก ก็จะแสดงออกในรูปแบบของการระบายความทุกข์ และอาจจะทำให้การแสดงออกมานั้นรุนแรงถึงขั้นทำร้ายบุคคลอื่น จนถึงแก่ชีวิตก็ได้ ฉะนั้นการแตกแยกทางด้านจิตใจ จึงเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลตัดสินใจกระทำการฆาตกรรมได้ ดังตัวอย่างข่าวที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๑๗๔๒๓ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๘ ว่า “สามียิงภรรยาดับ เพราะเหตุไม่เข้าใจกัน”^{๑๖} จากหัวข้อข่าวดังกล่าวจะเห็นว่า ความขัดแย้งทางด้านจิตใจภายในครอบครัวเป็นเหตุนำไปสู่การฆาตกรรมได้

ในข้อนี้ก็เช่นเดียวกัน บิดามารดาไม่กลมเกลียวกันย่อมทำให้ครอบครัวไม่เกิดความผาสุกขึ้น อันมีผลกระทบต่อเด็กเป็นอย่างมาก กรณีลูกนอกสมรสเป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่ง ที่แสดงถึงชีวิตครอบครัวอันยุ่งเหยิงของผู้ใหญ่ ส่งผลต่อเด็กซึ่งหาความผิออันใดมิได้ ลูกนอกสมรสนั้นเป็นเด็กที่เกิดจากหญิงที่มีได้แต่งงานโดยชอบด้วยกฎหมาย เด็กเหล่านี้พอคลอดออกมาลืมตาดูโลกก็มักจะถูกบิดามารดาละทิ้งไม่ว่าใครเป็นบิดามารดา เราจะพบได้ในโรงพยาบาลเสมอ เด็กเช่นนี้มีฐานะในทางสังคมต่ำต้อย มีความขัดแย้งทางจิตใจเนื่องจากความไม่ปกติทางอารมณ์ โดยทั่วไปเกิดและเติบโตมาในท่ามกลางความเกลียดชังรังเกียจของผู้อื่น สุขภาพมักไม่สมบูรณ์อันอาจเกิดจากการพยายามกำจัดเด็กก่อนคลอด หรือการสมสู่อย่างสำส่อนของบิดามารดา เด็กบางคนขาดทุกสิ่งทุกอย่างแม้แต่บิดามารดาตั้งแต่แรกเกิด ถ้าไม่มีผู้ใดเข้าช่วยย่อมจะทำให้เด็กมีที่ทำไม่เป็นมิตรต่อผู้อื่น และชิงชังต่อโลกหรือสิ่งแวดล้อม เป็นเหตุให้กระทำความผิดได้ง่าย

๒.๔.๒ สาเหตุฆาตกรรมจากสภาพทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ หมายถึง หลักการสนองความต้องการของมนุษย์หรือวิธีการดับทุกข์อันเกิดจากความต้องการ ความปรารถนาของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม เศรษฐกิจถือว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินชีวิตเพราะการขับเคลื่อนหรือดำเนินงานต่าง ๆ นั้นล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าระบบความเป็นอยู่ทั้งหมดขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ ในระดับประเทศเศรษฐกิจเป็นตัววัดความมั่นคงและความเจริญของสังคมประเทศนั้น^{๑๗}

^{๑๖} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๔ ตุลาคม ๒๕๔๘) : ๑.

^{๑๗} ปฐม ทรัพย์เจริญ, ปัญหาสังคม, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า

การขาดแคลนในทางวัตถุของครอบครัวย่อมทำให้สมาชิกในครอบครัวได้รับความเดือดร้อน ไม่มีสิ่งบำบัดความต้องการของตน อาจทำให้ผู้ยากจนมิใช่เป็นเหตุโดยตรงให้คนเรากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ได้ง่าย อันที่จริงลำพังความยากจนมิใช่เป็นเหตุโดยตรงให้คนเรากระทำความผิด หรืออีกนัยหนึ่งความยากจนไม่อาจจับมือให้คนเรากระทำความผิดได้ นอกจากบางรายเท่านั้นที่ถ้าไม่กระทำความผิดแล้วไม่มีจะกิน แต่เป็นส่วนน้อย กล่าวโดยส่วนใหญ่แล้วคนเราถือหลักว่าแม้จะอดตายก็ไม่ยอมกระทำความผิด โดยปกติแล้วความยากจนเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ทำให้คนเราอยู่ในฐานะที่ล่อแหลมหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้ง่ายเท่านั้น เพราะคนเรานั้นสภาพแวดล้อมมักมีความช่วยเหลือกันจำเป็นต้องอดกลั้นหรือระงับใจให้มาก ซึ่งเด็กที่ยากจนนั้นมักจะอดกลั้นต่อความอยากในทางวัตถุไม่ค่อยได้ การที่สถิติมักแสดงว่าความผิดต่อทรัพย์มีจำนวนผู้กระทำความผิดสูงกว่าความผิดอื่น ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นอย่างหนึ่งว่าภาวะทางเศรษฐกิจมีผลต่อการกระทำความผิดที่น่าสนใจอยู่โดยเฉพาะสำหรับประเทศที่ยังด้อยพัฒนา ซึ่งประชาชนยังต้องต่อสู้กับความยากจนและโรคภัยไข้เจ็บอยู่มาก ในประเทศเช่นนี้ผู้กระทำความผิดมักยากจนหรือมีรายได้น้อยเป็นส่วนใหญ่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวที่ดีหรือประเทศที่ดีย่อมเป็นน้ำหนักที่กดลงบนตัวคนอาจกดดันให้บางคนมีความคิดในทางที่ผิดและก่อการกระทำความผิดได้ จะเห็นได้ชัดว่าในเวลาเศรษฐกิจตกต่ำมักมีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับที่ ๑๗๕๑๔ วันพุธที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ พาดหัวข้อความว่า “เสียพันล้านเจ๊งฆ่าภรรยาลูกเมียสยบ ๕ ศพ”^{๑๕} รายละเอียดโดยสรุปของข่าวนี้นี้ เกี่ยวธุรกิจพันล้านเจ้าของโรงงานบรรจุเคมีภัณฑ์ที่กู้เงินมาลงทุนมหาศาลช่วงเศรษฐกิจตกต่ำเลยคิดหนีสินมากมาย สุดท้ายตัดปัญหาด้วยการใช้อาวุธปืนยิงภรรยาและลูกอีก ๓ คนตาย และยิงตนเองตายตามด้วย การฆาตกรรมในกรณีข้างดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจโดยตรง

๒.๔.๓ สาเหตุฆาตกรรมจากสภาพทางร่างกาย

สาเหตุจากปัจจัยทางกายหรือลักษณะรูปพรรณสัณฐานของมนุษย์ที่เป็นผลมาจากพันธุกรรมหรือเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ นำไปสู่พฤติกรรมก้าวคนหรือการฆาตกรรมในประเด็นปัญหาที่เกิดจากสภาพทางร่างกายนี้มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อยู่สองทฤษฎี คือทฤษฎีพันธุกรรม และทฤษฎีเชื้อชาติดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

^{๑๕} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐) : ๑.

ทฤษฎีพันธุกรรม เป็นทฤษฎีของลอมโบโรโซ (Cesaro Lom Broso) 1835-1909 โดยเขากล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะชีวภาพ กล่าวคือ บุคคลเป็นอาชญากรหรือมีพฤติกรรมพาลเกรแบบอาชญากรโดยกำเนิด หมายความว่า พ่อแม่เป็นอาชญากรก็ตาม เป็นโรคจิตก็ตาม บุตรที่เกิดจะมีแนวโน้มเอียงเป็นอาชญากรหรือเป็นผู้กระทำผิดหรือมีจิตใจผิดปกติไปด้วย^{๘๐} เช่นเดียวกับทฤษฎีของลอมโบโรโซ นั้นคือทฤษฎีของฮูตัน (Eunest Hooton) นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกันได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะทางร่างกายของนักโทษหรืออาชญากรประมาณ ๑๑,๐๐๐ คนโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มข้าราชการ ซึ่งเป็นพลเมืองดีจำนวนหนึ่ง ใช้เวลาศึกษาถึง ๑๑ ปี สรุปผล (เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒) ได้ว่า

(๑) พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรหรือพาลเกรนั้นเกิดจากความบกพร่องทางด้านร่างกาย ซึ่งถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ

(๒) อาชญากรรมแต่ละประเภทมีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางร่างกายเฉพาะอย่าง

(๓) ในกลุ่มบุคคลที่มีเชื้อชาติที่ต่างกันจะประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่ผิดแผกแตกต่างกันด้วย

สำหรับทฤษฎีเชื้อชาติ เกอฮาร์ด เลนสกี (Gerhard Lenski) เขาเสนอไว้โดยให้เหตุผลสนับสนุนทฤษฎีเชื้อชาติ ด้วยการยกตัวอย่างต่อไปนี้

(๑) จากความสัมพันธ์ที่ยุโรปมีต่อเชื้อชาติต่าง ๆ ทำให้ชาวยุโรปเกิดความมั่นใจว่าเชื้อชาติของตนมีความสามารถสูงกว่าเชื้อชาติอื่นทั้งทางทหารและเทคโนโลยี

(๒) ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีลักษณะพหุสังคม ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติแต่ปรากฏชัดว่า ชนผิวขาวเป็นกลุ่มชนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าชนเชื้อชาติอื่น ๆ และ

(๓) การทดสอบทหารเกณฑ์ของกองทัพสหรัฐ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ เกี่ยวกับความสามารถทางสติปัญญานั้น ทหารผิวขาวมีระดับสติปัญญาเฉลี่ยสูงกว่าทหารผิวดำ^{๘๑}

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่า เชื้อชาติผิวขาวเป็นเชื้อชาติที่มีความสามารถสูงกว่า แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ได้ถูกหักล้างในภายหลัง ทั้งนี้เพราะความโง่และความฉลาดเป็นผลมาจาก

^{๘๐} วราคม ทีสุกะ, **ปัญหาสังคม**, เอกสารประกอบคำบรรยาย, (คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร), ๒๕๒๘, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๘๑} เรื่องเดียวกัน.

ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางสังคมและการเรียนรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เกี่ยวกับร่างกายที่พิการหรือผิดปกติส่วนอีกด้วย

ความคิดปกติในด้านร่างกายโดยพิการ หรือผิดปกติ เช่น ร่างกายเตี้ยแคระ จมูกบี้ หูกาง ปากแหว่ง แขนคอก หน้าตาน่าเกลียดต่าง ๆ เหล่านี้ ดังตัวอย่างข่าวที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๑๗๔๓๔ วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๘ ว่า “จับพระมือมีด กระชกวิศวกร แค้นล้อเตี้ย”^{๒๒} ในรายละเอียดของข่าวดังกล่าว พระภิกษุมีความน้อยใจที่ถูกวิศวกรมาล้อเลียนว่าเตี้ย เกิดความคับข้องใจแค้นใจอย่างมากจึงกระทำการฆาตกรรมขึ้น จากข่าวดังกล่าว จะพบว่า ร่างกายเป็นลักษณะหนึ่งที่เป็นสาเหตุให้บุคคลกระทำการฆาตกรรมได้ เพราะทำให้บุคคลที่มีลักษณะเช่นนั้นเกิดความรู้สึกในทางที่เป็นปมด้อย และเมื่อถูกล้อเลียนเยาะเย้ยมาตั้งแต่เด็ก จะทำให้มีอุปนิสัยไม่พอใจ และหวาดระแวงว่าคนอื่นจะหัวเราะเยาะอยู่ตลอดเวลา มีความเจ็บช้ำน้ำใจ น้อยใจในโชคชะตาว่าเกิดมาไม่สมประกอบหรือไม่นำดูเช่นมนุษย์อื่นเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ ตามหลักจิตวิทยา คนเราเมื่อขาดอย่างหนึ่งก็พยายามหาสิ่งอื่นมาชดเชย การชดเชยเช่นนี้ก็เป็นกรกระทำในด้านแสดงความสามารถ ถ้าแสดงความสามารถในด้านดี เช่นพยายามเรียนหนังสือให้เก่ง เป็นต้น ก็เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าหากการชดเชยนี้กระทำไปในด้านที่ไม่ดี ผลเสียหายก็ย่อมจะเกิดขึ้น เช่นคนที่มีหน้าตาน่าเกลียด เมื่อเขาไม่ต้องการให้คนอื่นหัวเราะเยาะก็ต้องทำตัวเป็นคนอันธพาลเป็นนักเลงหัวไม้ เพื่อให้คนอื่นเกิดความกลัวเกรงไม่มาเย้ยหยัน หรือคนที่สัดส่วนของร่างกายไม่สมประกอบ ไม่แข็งแรงก็อาจจะฝึกฝนหาความสามารถในทางฝีมือ เช่น ด้านการปลอมแปลง หรือการพนัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถ้าในตัวของมันเองไม่เป็นอาชญากรรมก็เป็นส่วนที่นำไปสู่การประกอบอาชญากรรมรวมทั้งอาชญากรรมประเภทฆาตกรรมด้วย เมื่อกล่าวถึงร่างกายพลังกายส่วนเกินก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจประกอบอาชญากรรมได้

พลังกายส่วนเกินก็มีความสำคัญในการช่วยเป็นปัจจัยทำให้คนเราโน้มเอียงไปในทางที่กระทำผิดได้เหมือนกัน ข้อนี้เป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยรุ่นซึ่งกำลังเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ก็ยังเติบโตไม่เต็มที่ ในระยะนี้ร่างกายกำลังขยายตัว ต้องการอาหารมากและกำลังกายที่มีอยู่เนื่องจากความเจริญเติบโตนี้ ธรรมชาติได้กำหนดให้มีการออกกำลังกายมากกว่าปกติ เราจึงสังเกตเห็นเด็กในวัยรุ่นนี้มีความต้องการเคลื่อนไหวที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้าน

^{๒๒} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๘) : ๑.

การเล่นและการงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ต้องกระทำโดยใช้กำลัง^{๕๓} หากว่าครอบครัว โรงเรียนหรือสังคมไม่สามารถที่จะหากิจกรรมหรือการเล่นอันเป็นประโยชน์ได้ เด็กเหล่านี้ก็พยายามหากิจกรรมต่าง ๆ โดยตนเอง เพื่อที่จะเป็นทางระบายพลังกายที่เป็นส่วนเกิน ในกรณีเช่นนี้ หากเด็กไปคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็จะถูกชักนำไปให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีเพราะขาดการควบคุมดูแลของผู้ใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้น การที่เด็กเสาะหากิจกรรมของตน โดยขาดการควบคุมดูแลมักจะเป็นเรื่องชักชวนกัน กระทำสิ่งที่ผิด เช่น ขโมย ก่อการทะเลาะวิวาท หรือชกต่อยกันอันเป็นสาเหตุของฆาตกรรม เพราะ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสนุกตื่นเต้นซึ่งเด็กวัยรุ่นชอบอยู่แล้ว เนื่องจากเหตุผลนี้จึงได้เกิดความสนใจกันขึ้นในอันที่จะพยายามให้เด็กวัยรุ่นได้มีหรือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ และอยู่ในความดูแลควบคุมของผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด ควรให้เด็กได้มีอิสระในการใช้เวลาเหล่านั้น พอสสมควร โดยให้เด็กมีส่วนช่วยเหลือหรือดูแลกันเองให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยมากที่สุด แต่ถ้าเมื่อใดความสนองต่อความต้องการทางร่างกายไม่สมบูรณ์ผลที่ตามมาคือการก่ออาชญากรรม ประเภทต่าง ๆ อันรวมไปถึงประเภทฆาตกรรมด้วยเช่นกัน

๒.๔.๔ สาเหตุการฆาตกรรมจากสภาพทางจิตใจ

บุคลิกภาพและการปรับตัวเป็นปัจจัยที่สำคัญ บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เข้ามากระทบได้ดีกว่า ผู้ที่มีบุคลิกภาพที่อ่อนแอขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยาก บุคลิกภาพทางอารมณ์และการปรับตัวนี้ เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมองโลกในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น บุคคลที่อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมตามวัย บุคคลนั้นเมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นคนที่มองโลกตามความเป็นจริง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เนื่องจากการเลี้ยงดูมีผลต่อความคิดความรู้สึกรู้สึกของบุคคล ความรู้สึกจะส่งผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้าเมื่อใดเรามีความคิดทางบวกจะสามารถโน้มนำความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ให้เป็นทางบวกได้ เช่น ถ้าเราคิดในสิ่งที่ดี มองโลกหรือผู้รอบข้างด้วยความคิดที่ดี เห็นสิ่งที่ดีในผู้อื่น ก็จะเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกในทางบวกหรือทางดี ตรงกันข้ามความคิดในทางลบก็จะชักนำความรู้สึกในทางลบได้เช่นกัน ยกตัวอย่าง ถ้าเราเห็นว่าเพื่อนร่วมงานเป็นคนไม่ดีไม่มีความสามารถ

^{๕๓}ชาย เสวีกุล, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มปป.), หน้า ๖๖-๖๘.

ก็จะเกิดความรู้สึกเหยียดหยามดูถูก อารมณ์ในทางใดก็จะโน้มนำความคิดในทางเดียวกัน เช่น ถ้าเรามีความรักต่อใครคนหนึ่ง เราจะคิดถึงแต่สิ่งที่ดีงามในตัวเขา แต่เมื่อใจถูกแทนด้วยความโกรธหรือเคืองแค้น การกระทำต่าง ๆ ในทางที่ไม่ดีที่เขาเคยทำก็ผุดขึ้นในความคิดของเรา และเป็นการยากหากจะพูดถึงความดีที่เขาเคยทำในอดีต การที่ความคิดและความรู้สึกสามารถโน้มนำกันได้ เช่นนี้เป็นเหตุให้คนเกิดความฟุ้งซ่านหรือสับสนไม่สามารถแก้ปัญหาอะไรได้ เพราะอารมณ์ความรู้สึกใด ๆ ก็ตาม จะรบกวนการทำงานของความคิด ไม่ว่าจะเป็ความกังวล ความเศร้าโศก ความโกรธหรือแม้แต่ความตื่นเต้นดีใจก็ตาม ในขณะที่ประสิทธิภาพการทำงานของความคิดจะลดลง ไม่ว่าจะเป็ความคิดด้านเหตุผล การตัดสินใจในการทำอะไอก็ลดลงทั้งสิ้น ฉะนั้น จึงถือว่าสภาพทางจิตใจนี้เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะทำการฆาตกรรม

สาเหตุทางจิตใจนั้นเกิดตั้งแต่สาเหตุจากการมีพยาธิสภาพขึ้นในจิตใจ ตั้งแต่เล็กน้อยจนกระทั่งมาก คำว่า พยาธิสภาพ คาร์ล แจสเปอร์ (Karl Jasper ค.ศ.1883–1969) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงการกระทำของคนที่ภาวะเจ็บป่วยในกรณีที่มีความเจ็บป่วยนั้นแสดงออกมาทางจิตใจ และถูกกำหนดโดยสาเหตุทางจิตใจ^{๔๔}

การฆาตกรรมด้วยสาเหตุทางจิตใจดังกล่าวนี้ จึงเกิดจากการมีความผิดปกติของจิตใจที่เกิดจากการที่บุคคลมีอาการประสาทหลอน (Hallucination) หลงผิด (Delusion) หรือเพ้อคลั่ง (Delirium) ดังตัวอย่างข่าวที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๑๖๒๗๘ วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๗ ว่า “ลูกทรพีฆ่าทูปหั่วบุพการี”^{๔๕} เกิดจากการมีความรู้สึกเศร้าเสียใจอย่างมาก (Exaggerated Sadness) และมีภาวะความซึมเศร้าเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ซึ่งภาวะนี้นับเป็นปัญหาทางอารมณ์ที่รุนแรง (Extreme Depression) เป็นปัญหาที่ยุ่ยากทำให้บุคคลผู้นั้นมีความรู้สึกว้าชีวิตนี้แสนเจ็บปวดซึ่งจะนำมาหรือเป็นต้นเหตุของการฆาตกรรม คงปฏิเสธไม่ได้ว่า เหตุการณ์ถือมิได้ พี่นเด็กนักเรียนโรงเรียนเซนโยเซฟ จนได้รับบาดเจ็บสาหัส เมื่อปี ๒๕๔๘ ของ “น.ส.จิตรลดา ดันดิวิณชยสุข”^{๔๖} ผู้ป่วยโรคจิตเภท ทำให้สังคมหวาดระแวงผู้ป่วยจิตเภท ว่าขณะนี้จะเข้าสู่การบำบัดรักษาที่สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์แล้ว แต่คนส่วนใหญ่ยังจดจำสิ่งที่เกิดขึ้นได้ดี ผู้ป่วยโรคจิตถูกมองว่าเป็นบุคคลอันตราย จนต้องขีดเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างคนดีกับคนปกติออกจากกัน

^{๔๔} อ้างใน อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม, *ตำราจิตเวชศาสตร์*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๑๖.

^{๔๕} หนังสือพิมพ์ *ไทยรัฐ*, (๖ มิถุนายน ๒๕๔๗) : ๑.

^{๔๖} หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพธุรกิจ*, (๒๑ มกราคม ๒๕๔๕) : หน้า ๑๒.

เหตุว่าไม่รู้ว่าจะเมื่อไหร่จะเกิดอาการคลุ้มคลั่งทำร้ายผู้อื่นอีก กลุ่มคนเหล่านี้จึงถูกกีดกันออกจากสังคมจนห่างออกไปเรื่อย ๆ แต่ใครจะรู้ว่าผู้ป่วยเหล่านี้ต้องการความอบอุ่นดูแลอย่างใกล้ชิดไม่แตกต่างจากผู้ป่วยทั่วไป และจะพบว่าสาเหตุแท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องไม่ใช่อื่นไกล แต่เกิดจากความไม่เอาใจใส่ดูแลของคนใกล้ชิดนั่นเอง เพียงเพราะผู้ป่วยไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกวิธี และขาดการเอาใจใส่ให้รับประทานยาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเกิดจากญาติ ๆ ต่างไม่มีเวลาดูแลเพราะต้องทำงานมาเลี้ยงชีพ ทำให้อาการทางจิตของผู้ป่วยเกิดกำเริบบ่อยครั้ง และนำไปสู่เหตุการณ์ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นนั่นคือ การฆาตกรรมที่คนส่วนมากรู้สึกกลัว ไม่ปรารถนาจะพบเห็น

ปัจจุบันปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตยังคงเป็นหนึ่งในปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญเนื่องจากประชาชนต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ ก่อให้เกิดความเครียด และส่งผลต่อภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ทำให้ผู้ป่วยด้านสุขภาพจิตเข้ามารับบริการในหน่วยบริการสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

ความผิดปกติทางจิตใจ เช่น จิตพิการ จิตทรมาน ระดับปัญญาต่ำ คนที่มีนิสัยก้าวร้าว คุกคาม โรคประสาท เป็นต้น บุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านจิตใจเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพการงานประเภทต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการฆาตกรรมได้ ด้วยสาเหตุนี้มักอาชญาวิทยาารุ่นแรก ๆ ที่ชื่อว่า ลอมโบรโซ ซึ่งได้รับความเชื่อถือมาก ได้กล่าวไว้ว่า ความผิดปกติทางด้านจิตใจดังกล่าว ถือเป็นสาเหตุหลักของการก่ออาชญากรรมประเภทฆาตกรรมได้^{๘๗} แม้ในปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้จะถูกหักล้างไปมาก แต่ก็นับได้ว่าเป็นสาเหตุของอาชญากรรมประเภทฆาตกรรมได้ทางหนึ่ง

เมื่อกล่าวถึงบุคคลที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ ยังมีฆาตกรโรคจิตอีกประเภทหนึ่งที่สังเกตได้ยาก เพราะฆาตกรประเภทนี้ เป็นบุคคลที่มีหน้าตาในสังคม (The respectable type) นักอาชญาวิทยาชื่อว่า เจนกินส์ (Jenkins 1988) อธิบายว่า แม้จะเป็นคนมีหน้าตาในสังคม แต่คนพวกนี้มักส่อแววอาชญากรตั้งแต่ยังเล็ก เช่น ฆาตกรประเภทนี้จะเคยถูกจับในข้อหาขโมยของเล็ก ๆ น้อย ๆ ยักยอก หรือปลอมแปลงลายเซ็นเอกสาร แต่ไม่ถึงขั้นประกอบอาชญากรรมที่รุนแรงก่อนวัย ๒๐ ปี ลักษณะผิดปกติทางจิตเพียงเล็กน้อยของฆาตกรประเภทนี้ดูเหมือนว่าจะอยู่ภายใต้การควบคุม

^{๘๗} Coleman, James William and Cressy, Donald R, **Social Problems**, New York. : Harper Collins College, 1993.

จนกระทั่งถึงระยะเริ่มต้นของวิกฤตวัยกลางคน ซึ่งจะมีการตีแผ่เหล่าอย่างหนัก มีปัญหาบางประการที่กระทบต่อจิตใจ และจากนั้นการฆาตกรรมก็จะเริ่มขึ้น^{๘๘}

อาจสรุปปัญหาการฆาตกรรมที่มีสาเหตุมาจากสภาพจิตใจได้ว่า ความผิดปกติทางจิตใจ ซึ่งรวมถึงภาวะทางด้านอารมณ์นั้น เป็นปัญหาหรือสิ่งสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้มีการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่ได้ผ่านการตัดสินใจที่ดี กล่าวคือ การฆาตกรรมที่เกิดจากสาเหตุนี้ส่วนมาก บทสรุปของมันก็คือ ผู้กระทำไม่รู้ตัวว่าตัวเองทำอะไรลงไป หรือสิ่งที่กำลังกระทำอยู่นั้นผู้กระทำไม่สามารถยับยั้งตัวเองจากการกระทำนั้นได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ อันเนื่องมาจากจิตใจดังกล่าว จึงถือว่าปัญหาการฆาตกรรมที่เกิดจากสาเหตุนี้เป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะผู้ป่วยทางด้านจิตใจนี้สังเกตเห็นได้ยาก ถ้าผู้ป่วยนั้นไม่มีอาการรุนแรงจริง ๆ ก็จะไม่สามารถทราบได้ว่ากำลังป่วยทางจิตอยู่ ยกตัวอย่างเรื่องของผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิตแต่มีลักษณะหรือบุคลิกภาพที่บุคคลทั่วไปมองว่าเป็นบุคคลปกติ เช่น “เรื่องของฆาตกรรมโหดลึกลับในสหรัฐอเมริกา ก่อคดีช็อกโลก ฆาตกรรมลูก ๖ คน และหลานอีก ๑ คน รวม ๗ ศพ เธอชื่อไคน่า ลัมเบร่า ซึ่งตั้งครรภ์แล้วคลอด คลอดแล้วฆ่า ฯลฯ ไม่มีใครอยากเชื่อว่าไคน่า ลัมเบร่า จะสามารถฆ่าเด็กตัวเล็ก ๆ ได้อย่างเลือดเย็น คนแล้วคนเล่า”^{๘๙} ฉะนั้นผู้ป่วยที่บุคคลอื่นไม่ได้ระวังหรือไม่ระวังในตัวผู้ป่วย แต่ผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตนี้ย่อมจะทำได้สิ่งหนึ่งได้ในท่ามกลางที่บุคคลทั่วไปไม่ได้สงสัย จึงกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญมากในการทำให้คนเป็นฆาตกรทั้งโดยที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวก็ตาม

^{๘๘} สรจักร ศิริบริรักษ์, **ฆาตกรในเสื้อกาวน์**, หน้า ๕๓.

^{๘๙} แมรี ลู คาเวนอ (Mary Lou Cavanaugh), **คดีช็อกโลก ฆาตกรรมลูก**, แปลโดย โรจนา นาเจริญ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐ .

บทที่ ๓

วิเคราะห์การแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามทฤษฎีของนักปรัชญา

ในที่นี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดขึ้น โดยจะนำแนวคิดของนักปรัชญามาใช้ในการวิเคราะห์การมาตรกรรม จากนั้นจะวิเคราะห์ว่านักปรัชญาได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมไว้หรือไม่อย่างไร

๓.๑ ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism)

นับแต่ จอร์จ ดับเบิลยู. บุช (George W. Bush ค.ศ. 1946) ผู้นำประเทศสหรัฐอเมริกา พยายามแสดงท่าทีแข็งกร้าว เพื่อต่อต้านประธานาธิบดี ซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein ค.ศ. 1937-2006) ผู้นำของประเทศอิรักในโทษฐานที่ไม่ให้ความร่วมมือในการเปิดเผยอาวุธร้ายแรงในครอบครอง ให้แก่คณะตรวจสอบอาวุธขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งทำให้หลายฝ่ายตระหนักถึงภัยสงครามที่อาจจะเกิดขึ้นในเร็ววัน และเมื่อสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร กับอิรักเริ่มต้นขึ้น นานาประเทศ ตลอดจนกลุ่มคนต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลก ได้ออกมาแสดงท่าทีคัดค้านการทำสงคราม ซึ่งกลุ่มคนที่ต่อต้านสงครามดังกล่าวนี้เรียกว่าเป็นกลุ่ม “สันตินิยม” (Pacifism)

กลุ่มสันตินิยม เป็นลัทธิที่รักสันติภาพ รักความสงบสุข ไม่ปรารถนาให้มนุษย์ใช้ความรุนแรงในการดำรงชีพอยู่ร่วมกันในโลก เป็นลัทธิที่ไม่ชอบต่อต้านสังคม

สมพงษ์ ชุมาก อธิบายว่า “สันตินิยม” เป็นแนวคิดที่ต่อต้านและประณามสงคราม และการใช้ความรุนแรงทางกายภาพต่อมนุษยชาติ ดังนั้น กลุ่มสันตินิยมจะใช้วิธีการไม่รุนแรงในการต่อต้าน (Non - Violent Resistance) เพื่อเป็นหนทางบรรลุจุดมุ่งหมายของตน^๑

^๑ สมพงษ์ ชุมาก, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๔.

ทฤษฎีสันตินิยมอย่างจัดตั้งถือว่า การทำสงครามทุกรูปแบบไม่อาจหาข้ออ้างมาสนับสนุนได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำสงครามเพื่อเป้าหมายในตัวเอง หรือการใช้สงครามในฐานะที่เป็นวิธีไปสู่เป้าหมายอื่นใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะสงครามเป็นการกระทำที่ผิดในตัวเอง และผิดในทุกกรณี โดยไม่มีเงื่อนไข ทฤษฎีสันตินิยมอย่างจัดตั้งกล่าวจึงได้ชื่อว่าเป็นสันตินิยมสัมบูรณ์ (absolute pacifism)

อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างคัดค้านการทำสงครามของฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์อาจมีพื้นฐานความเชื่อแตกต่างกันออกไปซึ่งส่วนใหญ่ก็มีแนวโน้มที่จะอ้างกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ทางศาสนา มาเป็นมาตรฐานในการตัดสินค่าทางจริยธรรมของการทำสงคราม แม้ว่าศาสนาที่สำคัญ ๆ บางศาสนาจะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการทำสงครามเอาไว้โดยตรง แต่โดยอาศัยหลักการอย่างหนึ่งที่แต่ละศาสนามีร่วมกันถือว่า การฆ่าเป็นการใช้ความรุนแรงและการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบเป็นข้อห้ามเป็นการกระทำที่ผิดตามหลักคำสอนของศาสนา การทำสงครามเป็นการใช้ความรุนแรงและอาวุธเข้าประหัดประหารกัน ดังนั้น การทำสงครามจึงเป็นข้อห้ามและเป็นการกระทำที่ผิดตามหลักคำสอนของศาสนาด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการถือว่า การฆ่ากันในสงครามมีฐานะทางศีลธรรมเท่าเทียมกับการฆ่าในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะในทุก ๆ ศาสนาย่อมให้ความสำคัญและถือว่าชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งมีคุณค่าควรแก่การเคารพ

ศาสนาคริสต์มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากต่อปัญหาโต้แย้งเรื่องความถูกต้องของการฆาตกรรม ในพระคัมภีร์พันธสัญญาเก่า ได้ให้ความสำคัญแก่ชีวิต โดยถือว่าการฆ่าเป็นสิ่งผิดบาป ดังบทบัญญัติที่ปรากฏในพระคัมภีร์ว่า “อย่าฆ่าคน”^๒ จากบทบัญญัตินี้ชี้ให้เห็นว่าการฆาตกรรมเป็นสิ่งผิดจากบทบัญญัติและเป็นข้อห้ามของคริสต์ศาสนาด้วย คำสอนของพระเยซูที่ปรากฏในพระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ ก็แสดงให้เห็นถึงทฤษฎีสันตินิยมว่า “อย่าต่อสู้คนชั่ว ถ้าผู้ใดตบแก้มขวาของท่าน ก็จงหันแก้มซ้ายให้เขาด้วย, จงรักศัตรูของท่านและจงอธิษฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหงท่าน”^๓

^๒ Fullinwider, Robert K. “War and Innocence.” *Philosophy and Public Affairs* 5 : 90-97.

^๓ พินิจ รัตนกุล, “พุทธศาสนาและสงคราม”, *ภาษาและวัฒนธรรม*, (๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๓๓) : ๔๓ - ๕๔.

พระพุทธศาสนาก็เป็นอีกศาสนาหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงทรรศนะแบบสันตินิยม ศาสนาพุทธได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ คำสอนต่าง ๆ ของศาสนาพุทธเน้นความสำคัญของความสุข [ความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม] และแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ด้วยสันติวิธี “ไม่นิยมวิธีการใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด”^๕

แม้หลักของพระพุทธศาสนาก็ให้ความสำคัญต่อชีวิตที่ว่า สัตว์โลกย่อมมีความรักใน ชีวิตเสมอ “ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์การทำลายชีวิตย่อมเป็นบาป ในเบญจศีลอันเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของพุทธศาสนิกชน มีบทบัญญัติไว้ว่าห้ามฆ่าสัตว์ สำหรับฆราวาสแล้ว การทำปาณาติบาต คือการทำลายชีวิต ไม่ว่าจะชีวิตมนุษย์หรือสัตว์เครื่องจானย่อมเป็นบาปเสมอกัน และการฆ่าบิดามารดา ถือว่าเป็นอนันตริยกรรม อันเป็นบาปหนัก สำหรับบรรพชิตคือพระภิกษุ การฆ่ามนุษย์จัดเป็นอาบัติ ปาราชิก ขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที”^๕

ส่วนศาสนาฮินดู ให้ความสำคัญในหลักสันติ ที่ปรากฏให้เห็นชัดที่สุดคือท่าน มหาตมะ กานธี (Mohandas K. Gandhi : 1869-1948) เป็นตัวแทนสำคัญของฝ่ายสันตินิยม มีความเชื่อใน ศาสนาฮินดู ท่านมีทรรศนะที่ไม่เห็นด้วยกับการฆาตกรรมเนื่องจากท่านยึดหลักสัจจะ คือ ความจริง และอหิงสาหรือการไม่เบียดเบียนกัน ดังวาตะของท่านที่ว่า “ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับการใช้ความ รุนแรงอันจะนำไปสู่การทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นทำลายชีวิต สัจจะและสันติต่างหากเป็นสิ่งที่เราควร นำไปใช้และเราไม่สามารถปฏิเสธสิ่งนี้ได้”^๖

จะเห็นว่านักปรัชญากลุ่มสันตินิยมปฏิเสธการฆ่าทุกกรณีเพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดและ กระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการใช้ชีวิตของบุคคลอื่น

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

^๕ ปรีชา เพชรรงค์, “ปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการทำแท้ง”, วิทยานิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐, หน้า ๒๕.

^๖ มหาตมะ กานธี, “ลัทธิแห่งคัมภีร์คัมภีร์”, ปาจารย์สาร ๑๔ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๑๘) : ๕๖ - ๖๓.

๓.๑.๑ วิเคราะห์สาเหตุของมาตรการตามทรศนะของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์

(Absolute Pacifism)

สาเหตุของมาตรการตามทรศนะของนักปรัชญาในกลุ่มสันตินิยมที่ปรากฏชัดคือ ความไม่เข้าใจกันของบุคคล ซึ่งความไม่เข้าใจดังกล่าวนี้สามารถเกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความต้องการที่ไม่เหมือนกัน การยึดอัตตามากเกินไป เป็นต้น ความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้นได้ทั้งโดยธรรมชาติความสัมพันธ์ของมนุษย์ และเกิดขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ที่สร้างเรื่อง บิดเบือน สร้างกลวงอย่างจงใจ เพื่อเป็นเงื่อนไขนำไปสู่ความประสงค์หรือร้าย ความไม่เข้าใจกันนั้นทำให้คนต่างกลุ่มต่างมีความลังเล สงสัย ขอมรับไม่ได้ ไม่เชื่อถือ หวาดระแวง จนกลายเป็นความขัดแย้งและเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ที่แย่กว่านั้นก็คือ บางคนไม่เข้าใจแม้แต่นตนเอง คิดอย่างหนึ่ง แต่พูดตรงกันข้าม แล้วก็เสียใจภายหลัง

หลักการพื้นฐานก็เป็นปัจจัยสำคัญ ถ้าคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาตามหลักการหนึ่ง (ถ้าจะให้ดีก็ต้องเป็นหลักการที่ถูกต้องทำนองคลองธรรม) แต่อีกคนหนึ่งแก้ปัญหาอย่างมีนัยแอบแฝง ไม่ตรงไปตรงมา จึงเกิดข้อมูลที่เปิดเผย และข้อมูลที่ซ่อนเร้น บิดเบือน การทำความเข้าใจกันระหว่างคน ๒ ประเภทนี้จึงทำได้ยากยิ่ง พูดกันเท่าไรก็ไม่เข้าใจ ในที่สุดก็วงแตกแยกย้ายกันไป ทิ้งปัญหาค้างไว้ไม่มีการแก้ไข ย้อนคิดถึงเรื่องมโนธรรมสำนึก คนที่มีจิตเล็กแต่มีอึดาคือยึดตัวตนใหญ่ ย่อมแสวงหาความเด่นและความดังอยู่ตลอดเวลา จิตที่ติดอยู่กับปมเด่นนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายว่าเป็นกิเลสอย่างหนึ่งเรียกว่ามานะ ซึ่งปัจจุบันมีความหมายเพี้ยนไปว่าหมายถึงความเพียร ท่านเน้นว่า มานะไม่ใช่ตัวความเพียร แต่เป็นตัวกระตุ้นให้เพียร ซึ่งถ้านำมาใช้ประกอบกับฉันทะ ก็ส่งเสริมไปในทางดี แต่ถ้านำมาประกอบกับตัณหา ก็กลายเป็นการปลุกเร้าให้ทะยานอยาก คืออยากได้ อยากเด่น อยากเป็น อยากโก้ อยากยิ่งใหญ่เหนือคนอื่น^๑

คนที่มีปมเด่นเช่นนี้ ย่อมประเมินตนเองสูงกว่าที่เป็นจริง เขาจึงมีความทุกข์ ไม่สมหวังอยู่ตลอดเวลาว่าทำไมตนจึงไม่ได้รับการยกย่อง ขาดการยอมรับ คนที่ถือดีจึงคือดีding เข้าใจยาก

^๑ อ่างใน กลุ่มจิตวิวัฒน์, แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มุลนิธิศตศรี - สฤยดีวงศ์, สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), มติชน, (๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๐๖๑๒) : ๒๓.

จำเป็นต้องฝึกคิดวิเคราะห์ตนเอง เชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักละวางและเปิดใจกว้าง เพื่อว่าจะได้อยู่ร่วมกับคนธรรมดาอื่นๆ อย่างเข้าใจกัน “ความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้นบ่อยมาก เมื่อต่างคนก็ยึดประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ ส่วนหนึ่งที่เราใช้พูดกันอยู่เสมอคือ “เมื่อผลประโยชน์ขัดกันก็บรรลุ”^๘

ความไม่เข้าใจกัน เป็นชนวนของความขัดแย้งระหว่างกันและอาจจะนำไปสู่การขาดกรรมได้ ที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้เพราะวิเคราะห์จากแนวคิดของนักปรัชญาในกลุ่มสันตินิยม โดยนักปรัชญาในกลุ่มนี้ พยายามใช้ความสันติในการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การขาดกรรม ฉะนั้น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากความไม่เข้าใจกันของบุคคลสองฝ่าย ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การไม่เข้าใจกันนี้เองเป็นมูลเหตุแรงจูงใจสำคัญที่นำไปสู่การทำร้ายกัน และเป็นสิ่งที่นักปรัชญาในกลุ่มสันตินิยมนี้พยายามใช้ความสันติในการประนีประนอมบุคคลทั้งสองกลุ่ม เพื่อผลคือลดความรุนแรงของความไม่เข้าใจกันให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันได้ เมื่อมีความสันติต่อกันทั้งสองฝ่ายปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง และรวมไปถึงการขาดกรรมก็จะไม่เกิดขึ้นด้วย

๓.๒ ทรรศนะของกลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism)

กลุ่มนี้ยึดถือทรรศนะที่ว่า การขาดกรรมเป็นสิ่งไม่อาจเลี่ยงได้ บางทีกลับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาด้วยซ้ำ^๙ การตัดสินค่าทางจริยธรรมต่อการขาดกรรมของฝ่ายอนุรักษนิยมจึงมีค่าทางจริยธรรมเป็นนัยบวก กล่าวคือ การขาดกรรมเป็นการกระทำที่ถูกต้อง และถ้าเป็นทรรศนะอนุรักษนิยมอย่างจัดก็จะถือว่า การขาดกรรมเป็นการกระทำที่ถูกในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข

อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างสนับสนุนของการขาดกรรมของฝ่ายอนุรักษนิยมมีพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปตามทรรศนะของนักการทหารอย่างเช่น คาร์ล วอน คลอส์วิตซ์ (Carl von Clausewitz 1780–1831) ซึ่งให้คุณค่าของการทำสงครามในฐานะที่เป็นวิธีการ ดังข้อสรุปของเขาที่ว่า สงครามจึงเป็นปฏิบัติการรุนแรงที่มุ่งบังคับฝ่ายตรงกันข้ามให้ปฏิบัติตามเจตจำนงของเรา^{๑๐}

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

^๙ Northedge, F.S. “Peace, War, Philosophy.” *Encyclopedia of Philosophy*, Inc., 1967, P.63.

^{๑๐} Clausewitz, Carl Von., *On War*, London : Cassell and Company, Inc., 1945, P.111.

มาตรการ (สงคราม) จึงเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพสำหรับการได้มาและการธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจและทรัพย์สิน เกียรติยศ ชื่อเสียง ดินแดน และประชากรของรัฐอื่น

ฝ่ายอนุรักษนิยมมีทรรศนะขัดแย้งกับฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์ เพราะฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์นั้นปฏิเสธการฆ่าในทุกกรณี และถือว่าการกระทำที่ผิดศีลธรรมทำให้การฆาตกรรมเป็นการกระทำที่ผิดในทุกกรณีด้วย ทั้งนี้โดยอ้างหลักคำสอนเรื่องการห้ามฆ่าที่ฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์ยึดถืออย่างเคร่งครัดนั่นเอง นอกจากนี้ยังถือว่เป้าหมายและวิธีการต้องมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ เป้าหมายที่ดีย่อมสอดคล้องกับวิธีการที่ดีด้วย แม้เป้าหมายจะดีเพียงใดก็อาจเป็นข้อสนับสนุนให้ใช้วิธีการที่ชั่วได้ ในเมื่อวิธีการคือการฆ่ามนุษย์ ฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์ถือว่า เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น

จากการที่ฝ่ายสันตินิยมยึดมั่นในหลักการอย่างเคร่งครัดนี้เอง ทำให้ทรรศนะดังกล่าวได้พิจารณาว่า เป็นแบบอย่างของทรรศนะอันเลอเลิศแต่เป็นอุดมคติที่ไม่อาจเป็นจริงได้ ที่ว่าเลอเลิศก็เพราะจะเป็นทรรศนะที่ดีที่สุด ถ้าทุกคนมีการกระทำอย่างสันติ แต่ที่ไม่เป็นจริงก็เพราะไม่มีเหตุผลที่จะทำให้เชื่อได้ว่า คนทุกคนจะกระทำและถ้ามีก็มีเพียงบางคนที่กระทำ ส่วนที่คนอื่น ๆ ไม่กระทำ ฝ่ายแรกจะตกอยู่ในอำนาจของฝ่ายหลัง กลายเป็นเหยื่อราวกับลูกแกะท่ามกลางหมู่สิงห์โต^{๑๑} ดังนั้น ทรรศนะของฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์จึงเป็นทรรศนะที่มีอาจยอมรับได้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง

ฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดมีทรรศนะตรงกันข้ามกับฝ่ายสันตินิยม ในประเด็นเรื่องการฆ่า นั้น ฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดยอมรับว่า การฆ่าเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ และมีใช้การกระทำที่ผิดศีลธรรมโดยไม่มี ความจำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขใด ๆ ทำให้การฆ่ากันเป็นการกระทำที่ถูกในทุกกรณี ในประเด็นเรื่องเป้าหมายและวิธีการ ฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดถือว่า เป้าหมายที่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายอะไรก็ตามที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีค่า ย่อมเป็นข้ออ้างสนับสนุนให้ใช้วิธีการใด ๆ หากจะทำให้บรรลุถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้แล้ว วิธีการนั้นก็ไม่ว่าจะเป็นสิ่งผิด ดังนั้น การฆ่ากันก็เป็นวิธีการอันถูกต้อง โดยไม่มีข้อจำกัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ดี

^{๑๑} Holmes, Robert L. "On Pacifism." *The Monist* (57 October 1973) : p.489.

๓.๒.๑ วิเคราะห์สาเหตุของมาตรการตามทฤษฎีของกรุปอนุรักษ์นิยม

(Conservatism)

ความต้องการขยายอำนาจ เป็นสาเหตุหรือแรงกระตุ้นอีกประการหนึ่งซึ่งกลุ่มอนุรักษ์นิยมเชื่อว่าเป็นสิ่งที่สมควรต้องกระทำ กล่าวคือ การขยายอำนาจนั้นหมายถึง การขยายอาณาเขตด้วย นั่นก็หมายความว่า จะต้องมีการรุกรานอาณาเขตหรือพื้นที่ของกลุ่มชนอื่น การจะได้มาซึ่งอาณาเขตหรือพื้นที่ดังกล่าวนี้ต้องมีการใช้กำลังในการบังคับเพื่อยึดพื้นที่หรืออาณาเขตนั้น ๆ การกระทำเช่นนี้สิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้คือการฆาตกรรมหรือการทำร้ายชีวิต เพื่อให้อีกฝ่ายยอมรับในอำนาจของตน เช่น การขยายอำนาจของสหรัฐฯ ในการเมืองโลกเกิดเหตุปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญคือ เหตุแห่งความต้องการขยายอำนาจและเหตุแห่งความกลัว การขยายอำนาจและการรุกรานส่วนมากมักอ้างถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาสังคม การพัฒนาสิทธิมนุษยชน ซึ่งทั้งหมดนี้เราอาจเรียกว่า “โครงการพัฒนาอารยธรรม” (Civilizing Project) ทั้งนี้ผู้ถูกรุกรานต้องหลงเหลืออยู่กับการเสียไปของชีวิตนับไม่ถ้วน วัฒนธรรมถูกทำลาย และความเชื่อของตนที่ไม่ได้รับการเคารพ

อย่างไรก็ดีเราควรทำความเข้าใจลักษณะของการขยายอำนาจว่าไม่ได้แสดงออกในทางการทหารอย่างเดียว หากแต่แสดงออกในมิติของ “จักรวรรดิ” โดยผ่านระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองในที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้กรอบความเห็นที่ว่า ระบบเศรษฐกิจเป็นปัจจัยเด่นที่ผลักดันการขยายอำนาจ ถ้าระบบตลาด การเมือง และระบบวัฒนธรรมยังสามารถถูกรอบงำ หรือทำให้เชื่อว่าเป็นคำอธิบายต่อการพัฒนาชุดเดียวที่มีอยู่ได้ ก็ไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้อำนาจทางการทหาร แต่ถ้าหากโครงสร้างทางการเมือง ตลาด และวัฒนธรรมไม่สามารถรองรับการขยายอำนาจดังกล่าวได้ การใช้อำนาจทางการทหารก็เป็นสิ่งเลี่ยงไม่ได้ เป็นเวลาร่วมศตวรรษที่นักทฤษฎีพยายามอธิบายว่าประเทศทุนนิยมที่พัฒนาแล้วจะดำรงความได้เปรียบ อยู่ได้ก็ต่อเมื่อขยายอำนาจไปด้วย เราเข้าใจว่าเหตุใดบริษัทต้องกำจัดคู่แข่ง สร้าง คั่นคว่ำ และประดิษฐ์ นวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา มีการขยายฐานทางการตลาดและบริหารเพื่อลดการต่อต้านจากลูกค้า เรารู้ว่าเหตุใดบริษัทต้องกดดันแรงงานเพื่อผลกำไรที่มากขึ้น เสนอเงินเดือนสูง ๆ กับผู้บริหาร และให้ผลตอบแทนที่สูงกับผู้ถือหุ้น

การขยายอำนาจของตนกลายเป็นการ “ขยายและพัฒนาระบบประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจ และรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ยึดถือในอิสราเอลและสิทธิมนุษยชน” พวกเขาต่อต้าน

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยและกล่าวหาว่าเป็นผู้ชักชวน “สงครามอันศักดิ์สิทธิ์” เมื่อผู้นำต่างประเทศต่อต้านการขยายตัวในทั้งสามด้านคือ การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมดังกล่าว การโต้เถียงทางวาจาจะเพิ่มความรุนแรงและการใช้อำนาจจะเป็นผลตามมาในที่สุด การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินกลายเป็นสิ่งที่ “หลีกเลี่ยง” ไม่ได้

ฉะนั้นการขยายอำนาจ จึงนำไปสู่การฆาตกรรมและถือเป็นสาเหตุและแรงจูงใจประการสำคัญที่ทำให้คนกระทำการฆาตกรรม โดยเฉพาะกลุ่มอนุรักษนิยมเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ผิดด้วย ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ความคิดของกลุ่มอนุรักษนิยมเป็นความคิดที่ไม่สนใจความรู้สึกและผลกระทบในทางเสียหายกับผู้อื่น กล่าวคือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนนั้นจะส่งผลร้ายต่อผู้อื่นก็เป็นการกระทำที่ไม่ผิด เป็นสิ่งที่ถูกต้องและสามารถกระทำได้ ผู้วิจัยมองว่าความคิดเช่นนี้เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของบุคคลโดยทั่วไป เพราะถ้าหากมีบุคคลที่มีความคิดเช่นนี้อยู่ที่ใด ย่อมจะสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นได้ จึงสรุปได้ว่า การต้องการขยายอำนาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่น่าไปสู่การฆาตกรรมได้เช่นกัน

๓.๓ ทรรศนะของกลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ตามทรรศนะของฝ่ายประโยชน์นิยมถือว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ ความสุขจึงเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ดังนั้นถ้าการกระทำใดที่กระทำแล้วให้ประโยชน์สุขมากกว่า การกระทำนั้นก็ดีกว่าและควรกระทำมากกว่า ประโยชน์ในที่นี้มีได้หมายถึงประโยชน์สุขของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่หมายถึงประโยชน์สุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตาม “หลักมสุข” ที่ว่า “จงทำสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด”^{๑๒} “แนวคิดนี้เชื่อว่า การกระทำจะถูกต้องตามศีลธรรมได้ ก็ต่อเมื่อนำมาซึ่ง “มหสุขสู่มหาชน” หรือเมื่อนำมาซึ่งความสุขมากที่สุด (และความทุกข์น้อยที่สุด) ของคนจำนวนมากที่สุดนั่นเอง”^{๑๓} แนวคิดของประโยชน์นิยมจะต้องคำนึงถึงโทษและความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยทุกข์หรือโทษที่เกิดขึ้นนั้นต้องไม่มากกว่า

^{๑๒} Mill, J.S., **Utilitarianism**, The Library of Liberal Arts, New York, 1957, P 11.

^{๑๓} เนื่องน้อย บุญเนตร, **จริยศาสตร์ตะวันตก : ก้านท์ มิลล์ ฮอบส์ ฟอร์ด ชาร์ลส์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๔.

ประโยชน์ที่จะได้รับ และในบางกรณีที่ต้องเลือกระหว่างการกระทำ ๒ อย่าง ซึ่งทั้งโทษและประโยชน์ก่อให้เกิดแต่ความทุกข์ก็ต้องถือว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดทุกข์น้อยกว่า เป็นการกระทำที่ให้ความสุขมากกว่าการกระทำอีกอย่างหนึ่ง ดังตัวอย่างในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร วินสตัน เชอร์ชิลล์ (Winston Churchill 1974-1965) ได้ตัดสินใจไม่เลือกเดือนภัยแก่ประชาชนในโคเวนทรี ด้วยสาเหตุว่า ถ้าเดือนประชาชนให้อพยพออกจากเมือง ฝ่ายเยอรมันที่เป็นข้าศึกก็จะรู้ทันทีว่าฝ่ายสหราชอาณาจักรสามารถดักข่าวสารและถอดรหัสของตนได้ เขาเพียงแต่แค่เดือนภัยธรรมดาเท่านั้น ผลปรากฏออกมาว่า ในคืนนั้นฝ่ายเยอรมันได้นำเครื่องบินทิ้งระเบิดลงมาใส่เมืองโคเวนทรี จนบ้านเรือนเสียหายผู้คนที่อยู่อาศัยมีผู้บาดเจ็บนับเป็นพันและเสียชีวิตอีก ๔๐๐ คน^{๑๔} ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าวได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ด้วยแนวคิดที่ขัดแย้งในการตัดสินใจของเชอร์ชิลล์ว่า เป็นการฆ่าผู้คนหรือไม่ เป็นการตัดสินใจที่ต้องตามกฎของศีลธรรมหรือไม่

แต่ในแนวคิดของประโยชน์นิยมไม่ได้วิตกกังวลกับแนวคิดที่ขัดแย้งในการตัดสินใจของเชอร์ชิลล์ ในทางตรงข้าม ดูเหมือนจะให้คำตอบกับปัญหานี้ได้ กล่าวคือ ตามความเห็นของประโยชน์นิยม ความขัดแย้งประเภทนี้ต้องแก้ด้วยการคำนวณ “ประโยชน์สุข” ของผลที่จะได้จากการตัดสินใจ การตัดสินใจของเชอร์ชิลล์ในอันที่จะรักษาความลับเกี่ยวกับหน่วยอัลตราโดยยอมสละชีวิตคน ๔๐๐ คน (รวมความทุกข์ของคนเจ็บ รวมไปถึงความเสียหายทางวัตถุ) นั้น จะได้มาซึ่งประโยชน์สุขที่มากกว่าทุกข์หรือความเสียหายที่เกิด ณ โคเวนทรีมากนัก กล่าวคือ หน่วยอัลตราสามารถช่วยชีวิตคนได้มากกว่าพัน ๆ ในระยะต่อมา และส่วนที่สำคัญทำให้พันธมิตรชนะสงครามในที่สุด ซึ่งเท่ากับเป็นการลดความทุกข์ที่จะเกิดอีกมหาศาล^{๑๕}

หลักประโยชน์นิยมที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการถือเอาผลของการกระทำเป็นเครื่องตัดสินใจว่าการกระทำใดถูกหรือผิด พวกเขาประโยชน์นิยมเห็นว่าการฆาตกรรมอาจยอมรับได้หากพิจารณาจากหลักที่ว่า ถ้าการกระทำใดจะก่อให้เกิดผลดีมากที่สุดและเกิดผลชั่วน้อยที่สุด และหากจำเป็นต้องป้องกันมิให้เกิดผลชั่วที่มากกว่า โดยกระทำในสิ่งที่ผลชั่วน้อยกว่าแล้วก็ให้เลือกผลชั่วที่น้อยกว่า โดยผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นประโยชน์มากพอสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

^{๑๔} ดูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒ - ๖๓.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

นอกจากนี้การโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของการทำสงครามดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องใหญ่โตกว่าการกระทำที่รุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วเราพบว่า การทำสงครามเป็นเพียงการกระทำย่อยอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการทำแท้ง การทำอวัยวะเป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเหล่านี้ ล้วนเป็นประเด็นย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่ใหญ่กว่า ประเด็นใหญ่ที่ว่านั่นก็คือ เรื่องการฆ่า โดยเฉพาะการฆาตกรรม ดังนั้นประเด็นโต้แย้งที่สำคัญของการทำสงครามก็คือ การพยายามที่จะหาเหตุผลมาสนับสนุนหรือคัดค้านว่า การฆ่ากันด้วยรูปแบบของการทำสงครามเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิดด้วยเหตุผลอย่างไร ในปรัชญาสาขาจริยศาสตร์มีสำนักสำคัญสองสำนักที่มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องนี้ สำนักแรกคือ สำนักของคานท์ (Kant 1724-1804) สำนักหลังคือ สำนักประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

สำหรับแนวคิดของคานท์แล้ว กฎศีลธรรมจะต้องเป็นเรื่องแน่นอนตายตัว คานท์จะใช้คำว่า “เจตนา” (Will) ให้หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลของบุคคลที่จะตัดสินใจว่าจะควรจะทำอะไร และคานท์อ้างว่า “เจตนา” ของบุคคลจะดีทางศีลธรรมได้จะต้องดีในทุกสถานการณ์อย่างไม่มีเงื่อนไข คานท์เชื่อว่าตามสำนึกทางศีลธรรมของคนทั่วไปนั้น “เจตนาดี” คือสิ่งเดียวที่ดีในตัวเอง และตรงนี้เองที่คานท์เชื่อว่าเขาได้แรงจูงใจที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของศีลธรรมพร้อม ๆ กันกับที่ได้หลักการพื้นฐานในการตัดสินใจทางศีลธรรม^{๑๖} จากทฤษฎีของคานท์จะเห็นได้ว่าเขาเน้นเรื่องเจตนาดีของบุคคลเป็นหลัก “คานท์เชื่อว่าจากสามัญสำนึกของเราเกี่ยวกับคุณค่าของบุคคลที่มีเจตนาดี ทำให้เราได้หลักการเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ถูกต้องทางศีลธรรม นั่นก็คือ ความเคารพในศีลธรรมหรือความถูกต้องนั่นเอง”^{๑๗} คานท์จะยึดเอาความถูกต้องมากกว่าสิ่งอื่น เพราะความถูกต้องเขาถือว่าเป็นการเคารพศีลธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้การกระทำใด ๆ ถ้าหากไม่ทำที่ประกอบด้วยเจตนาดีแล้วก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎศีลธรรม การเคารพกฎศีลธรรมในทฤษฎีของคานท์ก็คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล การกระทำใดที่ก้าวล่วงศักดิ์ศรีของมนุษย์ด้วยกันแล้วไม่ว่าจะเกิดประโยชน์ตามมาในภายหลังก็ตาม ในทฤษฎีของคานท์แล้วเขาเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎศีลธรรม “เขาเน้นความสำคัญของการเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์เป็นจุดหมายในตัวเอง คานท์เชื่อว่าผิดศีลธรรมที่เราจะใช้เพื่อนมนุษย์เป็นเครื่องมือ เหตุผลทาง

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

ประโยชน์อาจมีความสำคัญพอที่จะทำให้เราทำกับมนุษย์ด้วยกันในลักษณะนี้ได้^{๑๘} การใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือถ้าเป็นไปได้เพื่อตนเองก็ผิดแน่ และถึงแม้จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือของส่วนรวมก็ผิดเหมือนกัน เราต้องถือว่าค่าของคนทุกคนต้องเสมอกัน เราต้องปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยการเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์ การทำลายชีวิตเป็นสิ่งผิดศีลธรรม มันจะผิดโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ค้ำยันถือว่า หลักการสำคัญกว่าผลที่จะได้รับ ผลที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองหรือประโยชน์แก่ส่วนรวมก็มีได้ทำให้การกระทำที่ผิดหลักการนั้นกลายเป็นสิ่งที่ถูกขึ้นมาได้

จากแนวคิดของค้ำยันที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างไปจากแนวคิดของประโยชน์นิยม โดยเฉพาะเรื่องการตัดสินใจของเซอร์ซิลล์ อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดของค้ำยันนั้น การตัดสินใจของเซอร์ซิลล์ผิดศีลธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะการไม่บอกประชาชนในโคเวนทรีถึงแผนการจู่โจมของเยอรมัน และการให้เตรียมป้องกันตามปกติ เป็นเสมือนการโกหกประชาชนในโคเวนทรีว่าจะไม่มีอะไรผิดปกติเกิดขึ้น ซึ่งดังได้เห็นแล้วว่าผิดศีลธรรมในแนวคิดของค้ำยัน^{๑๙} แต่อย่างไรก็ตาม ในแนวคิดของค้ำยันที่ถ้ามองในแง่ของอุดมการณ์แล้วก็ถือว่าเป็นแนวคิดที่ดีเลิศ แต่ถ้ามองในแง่ของสถานการณ์จริงมันเป็นเรื่องทำได้ลำบากต่อการปฏิบัติตาม เรื่องแนวคิดของค้ำยันที่ไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของเซอร์ซิลล์ ปัญหาสำคัญตรงนี้ก็คือ ถ้ายกหรือพูดความจริง ก็เท่ากับทำให้หน่วยอัลตราหมดประสิทธิภาพ และเท่ากับทำให้คนอีกนับพันต้องตาย ดังนั้นสถานการณ์ตรงนี้ก็ คือ สถานการณ์ของความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ หรือความถูกต้องทางศีลธรรม หน้าที่หนึ่งบอกมิให้เราโกหก แต่อีกหน้าที่หนึ่งบอกให้เราช่วยชีวิต แต่ในสถานการณ์นี้ถ้าเซอร์ซิลล์ไม่โกหกหรือถ้าเซอร์ซิลล์บอกความจริง เซอร์ซิลล์ก็จะละเมิดทางศีลธรรมที่ไปช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์ ค้ำยันเองก็มีได้ให้แนวทางที่จะหาทางออกจากความขัดแย้งแบบนี้แก่เรา เพราะตามความคิดของค้ำยันหน้าที่ทางศีลธรรมเป็นอัมพัทธ์ไม่มีเงื่อนไข มีค่าความดีทางศีลธรรมเท่ากัน ดูเหมือนถ้าเราใช้แนวคิดของค้ำยันเป็นแนวทางตัดสินใจ เราคงไม่สามารถหาทางออกของปัญหาเช่นนี้ได้^{๒๐}

เมื่อพิจารณาแล้วความเห็นของฝ่ายประโยชน์นิยมแตกต่างจากความเห็นของค้ำยันโดยสิ้นเชิง ค้ำยันถือว่าหลักการสำคัญกว่าผลที่จะได้รับ ส่วนฝ่ายประโยชน์นิยมถือว่า ผลที่จะได้รับ

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

สำคัญว่าหลักการ ผลที่จะได้รับจากการกระทำหนึ่ง ๆ จึงเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำหนึ่ง ๆ ว่า ถูกหรือผิด การกระทำที่ถูกที่ควร ตามทฤษฎีของฝ่ายประโยชน์นิยมก็คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุด เช่น กรณีที่จำเป็นต้องใช้วิธีฆ่าคนเสียสติที่กำลังจะทำร้ายเด็ก เพื่อป้องกันไม่ให้ผลร้ายเกิดขึ้นกับเด็ก ๆ จำนวนมาก เป็นการกระทำที่ถูก เพราะเราต้องเลือกระหว่างชีวิตของคนเสียสติคนหนึ่งกับเด็ก ๆ จำนวนหลายคน

จึงอาจกล่าวได้ว่า กรณีของการฆาตกรรมนั้น เราไม่อาจยึดหลักการตามกฎศีลธรรมตามทฤษฎีของค่าน้ำโดยเคร่งครัดได้ เพราะบางครั้งการคำนึงถึงผลที่จะได้รับจากการกระทำก็ยังเป็นสิ่งสมควรคำนึงถึงด้วยเช่นกัน

๓.๓.๑ วิเคราะห์สาเหตุของฆาตกรรมตามทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

เมื่อทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมเน้นเรื่องประโยชน์สุขของส่วนรวม การกระทำสิ่งต่าง ๆ จะถูกหรือผิดจึงต้องพิจารณาจากผลประโยชน์ที่คนส่วนใหญ่จะได้รับ ดังที่ จอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill 1806-1873) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “ลัทธิที่ยอมรับประโยชน์หรือหลักความสุขเป็นรากฐานของศีลธรรม ถือว่าการกระทำที่ถูกได้แก่การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความสุข การกระทำที่ผิดได้แก่การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดสิ่งที่สวนทางกับความสุข จะถูกผิดมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับว่าแนวโน้มดังกล่าวนี้มากน้อยเพียงใด”^{๒๐} จากแนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้สามารถสรุปสาเหตุที่ทำให้มีการฆาตกรรมตามทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมได้ คือ การยึดเอาหลักประโยชน์สุขของคนส่วนมากเป็นตัวกำหนด หรือเป็นสิ่งที่ช่วยในการตัดสินใจในการทำฆาตกรรม กล่าวคือแนวคิดของกลุ่มประโยชน์นิยมมีทฤษฎีว่า ถ้าการฆาตกรรมนั้นสร้างประโยชน์ให้คนจำนวนมากก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ และยังถือว่าการกระทำนั้นไม่ผิดศีลธรรมด้วย เพราะเล็งไปถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเป็นหลัก การคำนวณเรื่องปริมาณของผลประโยชน์ที่จะได้รับแก่คนหมู่มากเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจที่จะกระทำการฆาตกรรม เมื่อไม่กระทำการฆาตกรรมในบางกรณีก็

^{๒๐} John Stuart Mill, “Utilitarianism”, in **Ethical Theories : A Book of Readings**, ed., A.I. Menden, New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1967, p.395.

จะเป็นโทษแก่คนหมู่มาก เพื่อไม่ให้คนหมู่มากได้รับความเดือดร้อนการฆ่าคนบางคนหรือบางกลุ่ม จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องกระทำ จึงกล่าวได้ว่า การยึดหลักประโยชน์สุขสูงสุดของคนจำนวนมากที่สุด เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนกล้าตัดสินใจกระทำการฆาตกรรม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนจำนวนมากไว้ การฆ่าคนจำนวนน้อยเพื่อประโยชน์สุขของคนจำนวนมากจึงถือว่าเป็นสาเหตุหลักของการฆาตกรรมตามทฤษฎีของลัทธิประโยชน์นิยม

๓.๔ ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการฆาตกรรม

จากการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำฆาตกรรมพบว่า สิ่งที่ทำให้ฆาตกรตัดสินใจทำฆาตกรรมมาจากสาเหตุทั้งสามคือ ความไม่เข้าใจกัน ความต้องการขยายอำนาจ การยึดถือหลักประโยชน์สุขของคนส่วนมาก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบให้เกิดการฆาตกรรมนอกจากสาเหตุทั้งสามแล้ว ยังมีสิ่งเหล่านี้ที่เป็นส่วนประกอบของการทำฆาตกรรมคือ แรงจูงใจ ความพอใจ เหตุผล ความตั้งใจ นิสสัย ความประพฤติ อุปนิสัยและประการสุดท้ายคือสถานการณ์

สาเหตุของการฆาตกรรมทั้งสามสาเหตุจะเห็นว่าเกิดจากแรงจูงใจที่ทำให้ฆาตกรตัดสินใจทำการฆาตกรรมนั้น ๆ ทั้งสิ้น แรงจูงใจของคนอาจหมายถึงความรู้สึกสุขหรือทุกข์ หรือหมายถึงอารมณ์กลัว ริษยา โกรธ หรือ เมตตา กรุณา

พวกสุขนิยมเช่น เดวิด ฮิวม์ (David Hume 1771-1776), จอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill 1806-1873), และเจอเร็มีย์ เบนธัม (Jeremy Bentham 1748-1832) ถือว่า ความรู้สึกสุขและทุกข์เท่านั้นเป็นแรงจูงใจแห่งการกระทำ หมายถึงการกระทำด้วยความสมัครใจ ตามปกติมนุษย์จะแสวงหาความสุข หลีกเลียงความทุกข์ ความรู้สึกและอารมณ์เป็นสาเหตุแห่งการกระทำ ดังที่ เจอเร็มีย์ เบนธัม กล่าวไว้ว่า “แรงจูงใจคือความสุขหรือความทุกข์ซึ่งก่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” และจอห์น สจิวต์ มิลล์ ก็ให้คำจำกัดความแรงจูงใจไว้ว่า “ความรู้สึกซึ่งทำให้บุคคลจงใจทำ”^{๒๒}

^{๒๒} วิคิน อินทสระ, จริยศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : มปป., หน้า ๑๐๗-๑๐๘.

แต่ถ้าพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล ถ้าฟังแต่ความรู้สึกสุขทุกข์ หรืออารมณ์ต่าง ๆ อันเต็มไปด้วยความมืดบอดนั้นไม่น่าจะจงใจให้ผู้กระทำได้ มันน่าจะเปลี่ยนความรู้สึกนั้นให้เป็นความปรารถนาเสียก่อนจึงจะมีอิทธิพลต่อผู้กระทำได้ ถ้ายอมให้ตนอยู่ใต้อำนาจของความรู้สึกและอารมณ์อันมืดบอดแล้วจะเรียกผู้กระทำนั้นว่ามีความตั้งใจ ก็ไม่เหมาะสม การกระทำด้วยความสมัครใจต่างหากที่บ่งถึงเจตนาและการตกลงใจอย่างแท้จริง ดังนั้นสิ่งที่เรียกว่าแรงจูงใจ จึงควรเป็นการกระทำที่มีเหตุผล มีจุดมุ่งหมายอันแน่นอน และบุคคลได้เรียกแล้วว่าดี จึงจงใจให้กระทำ ความรู้สึกดังกล่าวนี้เรียกได้ว่า เป็นการกระทำที่มีเหตุเพียงพอ

กรีน (Green), แมคเคนซี (Mackenzie ค.ศ. 1946) และปราชญ์ทางจิตวิทยาหลายคน เห็นว่า “แรงจูงใจในการกระทำที่แท้จริงคือ ความรู้เห็นในจุดมุ่งหมาย คือ มี Idea [ความคิด] เกี่ยวกับจุดหมายปลายทางที่แจ่มแจ้งชัดเจน”^{๒๓}

กรีนให้คำจำกัดความแรงจูงใจไว้ว่า “แรงจูงใจคือจุดมุ่งหมายซึ่งจะชักนำไปสู่ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง” ส่วนแมคเคนซี กล่าวว่า “แรงจูงใจซึ่งชักนำไปให้ประกอบกรณนั้น คือความคิดถึงจุดหมายปลายทางอันน่าปรารถนา”^{๒๔}

ส่วน มูเออร์ เฮด (Muir Head ค.ศ. 1947) มีความเห็นว่า แรงจูงใจคือ ความคิดถึงจุดหมายปลายทางที่บุคคลเลือกแล้วและความคิดนั้น กลมกลืนกับอุปนิสัยแห่งตน แรงจูงใจคือความทะยานอยากหรือจุดหมายปลายทางที่บุคคลเลือกแล้ว บางทีก็มีความต้องการที่ขัดแย้งกัน คือในกรณีที่มีจุดหมายปลายทางหลายอย่างมาพร้อม ๆ กันซึ่งบังคับให้บุคคลต้องเลือกทำอย่างหนึ่ง และต้องละทิ้งอีกอย่างหนึ่งไป จุดประสงค์ที่ได้เลือกแล้วนี้เองคือแรงจูงใจที่แท้จริงในการกระทำ

พวกสุขนิยมทางจิตวิทยา ถือว่าแรงจูงใจหรือวัตถุประสงค์แห่งความต้องการนั้น ต้องเป็นความสุขหรือความทุกข์เสมอ ว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์แสวงหาความสุขหนีความทุกข์ ความสุขหรือทุกข์จึงเป็นเรื่องธรรมดาของความปรารถนาและเป็นแรงจูงใจให้กระทำ คือความสุขทำให้คนแสวงหา ความทุกข์ทำให้คนเลี่ยงหนี การฆาตกรรมก็เช่นกัน ฆาตกรก็กระทำเพื่อหลีกเลี่ยงความ

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕.

ทุกข์ที่ประสบอยู่จึงหาทางออกซึ่งทางออกนั้นอาจจะมีกรรมก็ตาม แต่ทั้งนี้ผลการกระทำนั้นต้องเกิดประโยชน์สุขแก่ตัวผู้กระทำในขณะนั้นแน่นอนจึงมีการตัดสินใจกระทำเช่นนั้น

ทรรศนะของพวกสุขนิยมทางจิตวิทยาดังกล่าวไม่ค่อยจะถูกนัก เพราะความทะยานอยากนั้นเกิดมาจากความรู้สึกต้องการ เมื่อความต้องการได้รับการสนองความสุขก็ตามมา ความสุขเป็นผลแห่งความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ ความทะยานอยากย่อมมองหาวัตถุที่ต้องการ ตัวอย่างเมื่อหิว บุคคลย่อมต้องการอาหารเมื่อได้รับอาหารตามต้องการก็เกิดสุข จะเห็นว่า ความทะยานอยากไม่ได้ชี้ไปที่ความสุข แต่มันมุ่งหาวัตถุที่มันต้องการ ความสุขเป็นผลของการได้บรรลุหรือได้วัตถุสมอยาก เช่น ความต้องการมีรถยนต์แต่ไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อจึงทำให้เกิดความทุกข์ ฉะนั้นผู้ที่มีความต้องการมาก ๆ จึงต้องหาทางออกอาจจะโดยการปล้น ฆ่า เพื่อชิงทรัพย์มาซื้อรถยนต์หรืออาจชิงรถยนต์ก็ได้ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความสุขเพราะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการแล้ว โดยทั่วไป มนุษย์เป็นสัตว์ที่ถึงอารมณ์ถึงเหตุผลในการกระทำต่าง ๆ บางทีใช้อารมณ์ บางทีใช้เหตุผล บางทีเหตุผลก็กลมกลืนไปกับอารมณ์ หรืออารมณ์ก็กลมกลืนไปกับเหตุผล มนุษย์ก็สามารถทำสิ่งนั้นได้อย่างสบายใจ แต่เมื่อใดเหตุผลขัดกับอารมณ์ มนุษย์ส่วนมากมักทิ้งเหตุผลแล้วดำเนินชีวิตไปตามอารมณ์

เดวิด ฮิวม์ (David Hume) ถือว่า เหตุผลเป็นทาสของอารมณ์ เป็นรองอารมณ์ จึงต้องยอมแพ้แก่อารมณ์อยู่เสมอ อารมณ์หรือกิเลสเป็นแรงกระตุ้นอย่างแรง แต่ไม่แน่เสมอไป ความคิดของ เดวิด ฮิวม์ อาจถูกสำหรับคนที่ยังไม่ได้อบรมจิต ส่วนคนที่อบรมใจดีแล้วย่อมเอาชนะอารมณ์ด้วยเหตุผลได้ สามารถใช้ปัญญาเป็นเครื่องกรองให้สิ่งชั่วพันไป และเก็บเอาเฉพาะส่วนที่ดีไว้ จริงอยู่ แรงจูงใจย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งโดยอารมณ์กิเลสและโดยเหตุผล แต่ผู้ที่รับการอบรมตนดีแล้วย่อมสามารถเอาชนะอารมณ์ได้ แม้จะไม่ทุกครั้งก็เป็นส่วนมาก ส่วนคนที่ไม่มีการอบรมตนย่อมจะต้องพ่ายแพ้แก่อารมณ์เสียเรื่อยไป^{๒๕}

ได้กล่าวแล้วว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ถึงอารมณ์ถึงเหตุผล ดังนั้น แรงจูงใจ ของบุคคลจึงถูกกำหนดด้วยความรู้สึกแรงกระตุ้นและความทะยานอยากบ้าง โดยเหตุผลบ้าง เราไม่ควรคิดว่าแรงจูงใจทั้งหมดมีเหตุผล เพราะว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นสัตว์ที่มีเหตุผลแต่ประการเดียว ถ้ามนุษย์มี

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒ - ๑๑๓.

เหตุผลแต่ประการเดียว แรงจูงใจของเขาทั้งหมดก็ควรมีเหตุผลด้วย แต่มนุษย์ยังมีสัญชาตญาณ ความหิวกระหายและแรงกระตุ้น ดังนั้นเราจะเห็นเสมอว่า แม้บุคคลจะรู้ว่าอะไรคือความดีอันสูงสุด แต่บุคคลก็ไม่กระทำ แม้บุคคลนั้นจะรู้ว่าอะไรคือความถูกต้องแต่เขาก็ยังทำความคิด เพราะฉะนั้น เหตุผลจึงมิใช่แรงจูงใจในการกระทำเพียงอย่างเดียว

แรงจูงใจและความตั้งใจทั้งสองอย่างต่างก็เป็นเหตุขั้นสุดท้าย ของการกระทำเหมือนกัน จะต่างกันก็แต่เพียงว่าความตั้งใจมีความหมายกว้างกว่า แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งของความตั้งใจ เพราะความตั้งใจรวมเอาจุดหมายปลายทาง วิธีการและผลที่คาดหวังไว้ด้วย ส่วนแรงจูงใจมุ่งจุดหมายปลายทางอย่างเดียว แต่บุคคลที่เป็นฆาตกรนั้นย่อมมีทั้งสองประการนี้พร้อมกัน กล่าวคือ มีแรงจูงใจในการกระทำ และมีเป้าหมายประกอบการตัดสินใจในการฆาตกรรมว่าเมื่อกระทำไปแล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับสิ่งที่ตนทำ สิ่งเหล่านี้ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว ซึ่งก็คือจุดหมายปลายทางของการฆาตกรรมนั่นเอง ฉะนั้น ทั้งแรงจูงใจและความตั้งใจจึงเป็นปัจจัยหลักของฆาตกรทั่วไป

ปัจจัยสนับสนุนการฆาตกรรมประการต่อมา คือ นิสัย กล่าวคือ นิสัย เป็นผลของการกระทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้งด้วยความสมัครใจ ครั้งแรก ๆ ต้องทำด้วยความตั้งใจคือมีความพยายาม แต่เมื่อทำซ้ำบ่อย ๆ เข้า อาการนั้นจะกลายเป็นนิสัย ไม่ต้องพยายามทำอีก มันเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้ตัว นิสัยมีความสำคัญในทางจริยศาสตร์มาก มันเป็นผลของการกระทำด้วยความสมัครใจมาเรื่อย ๆ จึงเป็นวัตถุแห่งความพิจารณาตัดสินทางศีลธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบทางศีลธรรม ไม่เพียงแต่เรื่องการกระทำด้วยความสมัครใจเท่านั้น แต่ในเรื่องนิสัยด้วย การยอมตนเป็นทาสแห่งนิสัยชั่วนั้น ไม่ควรได้รับอภัยจากหลักศีลธรรม ควรต้องรับผิดชอบต่อการกระทำอันสืบเนื่องมาจากนิสัยชั่วของบุคคลนั้น ๆ ด้วย “นิสัย” หมายถึง สิ่งที่ปรุงแต่งจิตที่ก่อตัวอยู่เป็นเวลานาน ส่วนลึกเป็นอุปนิสัย ส่วนที่ไหลออกมาภายนอกเป็นนิสัย เหมือนก้อนน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ บุคคลควรมองเห็นได้เพียงหนึ่งส่วน นอกนั้นไม่สามารถมองเห็นได้อุปนิสัยก็เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาทางศีลธรรม เหมือนกันความประพฤติเป็นการแสดงออกของอุปนิสัย มันรวมเอาการกระทำที่ทำด้วยความสมัครใจ และการกระทำที่เป็นนิสัยเข้าด้วยกัน

เมื่อกล่าวถึงนิสัยแล้วบุคคลที่มีนิสัยไปในทางที่ชั่วย่อมจะแสวงหาสิ่งที่เป็นอกุศล หรือไปในทางที่ไม่ดีซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแสดงออกทางความประพฤติ ความประพฤติครอบคลุมเอาการกระทำทั้งสองอย่างคือทั้งที่ทำโดยสมัครใจ และทำด้วยนิสัย ไม่รวมเอาการกระทำอันไม่มีมีความ

สมัครใจ ความประพฤติไม่รวมเอาการกระทำที่ถูกบังคับจากภายนอก แต่ต้องเป็นความประพฤติที่มีความตั้งใจ ประกอบด้วยความมุ่งหมาย มีเป้าประสงค์ มีวิธีการ มีเจตนา ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นอุปนิสัยต่อไป ดังนั้น ความประพฤติจึงแสดงถึงอุปนิสัยของบุคคลนั้น

เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer 1820-1903) ใช้คำว่า ประพฤติ ไปในความหมายที่กว้างมาก เขาให้คำจำกัดความ “ความประพฤติ” ว่า หมายถึง การปรับระดับการกระทำไปสู่จุดหมายปลายทาง จะรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม จะมีจุดประสงค์หรือไม่มีจุดประสงค์ก็ตาม ความประพฤติตามความหมายของสเปนเซอร์ รวมเอาพฤติกรรมการณ์เคลื่อนไหวทุกอย่าง ซึ่งนำไปสู่จุดหมายปลายทาง เขาหมายเอาการปรับระดับที่ติดต่อกันของความสัมพันธ์ภายในกับความสัมพันธ์ภายนอก กล่าวคือ บุคคลกับสิ่งแวดล้อม อาจไม่ต้องมีเจตนาก็ได้^{๒๖}

อุปนิสัยคือความโน้มเอียงอันถาวรของจิต เกิดขึ้นจากนิสัยและเจตจำนงอันมั่นคง เกิดจากการกระทำอันเต็มไปด้วยความสมัครใจของคน แตกต่างจากธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองภายใน เช่นความหิว ความกระหายเป็นต้น ส่วนอุปนิสัยนั้นมาจากนิสัยซึ่งถือกำเนิดขึ้นภายหลัง เช่นบุคคลเมื่อหิวก็ต้องการอาหารมาดับความหิว ส่วนจะต้องการอาหารอะไรก็สุดแล้วแต่การฝึกหัดหรือนิสัยซึ่งเกิดขึ้นภายหลัง ธรรมชาติเป็นสิ่งที่มิมีมาแต่เดิม เช่นสัญชาตญาณ ส่วนอุปนิสัยนั้นพึงได้มาทีหลัง มันเป็นผลของความพยายามและเจตนา อุปนิสัยและความประพฤติเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ เพราะอุปนิสัยเป็นส่วนภายในของความประพฤติ ส่วนความประพฤติเป็นการแสดงออกภายนอกของอุปนิสัย ทั้งความประพฤติและอุปนิสัยจัดเป็นวัตถุแห่งการพิจารณาตัดสินทางศีลธรรม เพราะมันประกอบด้วยความมุ่งหมายหรือเจตนา ดังนั้นจริยศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยศีลธรรมอันเกี่ยวกับความประพฤติ หรือศาสตร์ที่ว่าด้วยความดีหรือความชั่วของอุปนิสัย

ความประพฤติของบุคคล บางส่วนขึ้นอยู่กับอุปนิสัยของเขา แต่บางส่วนขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือสถานการณ์ภายนอก กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมทางร่างกายหรือทางสังคม เช่น ความเจ็บป่วย หรือความนิยมหรือไม่นิยมของสังคม เป็นต้น สถานการณ์ภายนอกนั้นมีส่วนกำหนดความประพฤติของบุคคลอยู่เหมือนกัน แม้บุคคลจะมีอุปนิสัยกล้าแข็งเพียงใดก็เป็นกรยากที่จะหลีกเลี่ยงจากอิทธิพล

^{๒๖} เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์, แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา, แปลโดย นฤจร อิทธิจิระจรัส. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๔๓๑.

ครอบงำของสถานการณ์ภายนอก สถานการณ์ภายนอกที่วุ่นวายนี้ หมายถึง สิ่งที่เราเรียกว่าสิ่งแวดล้อมทั้งปวง เช่น ดินฟ้าอากาศ เพื่อน เหล่านี้จัดเป็นสถานการณ์ภายนอก มันมีอิทธิพลครอบงำความประพฤติของบุคคลมิใช่น้อย^{๒๓}

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ยังขึ้นอยู่กับอุปนิสัยของคน คือสถานการณ์อย่างเดียวกัน ถ้าคนมีอุปนิสัยต่างกันการแสดงผลจะผิดกัน เช่นคนที่ถูกบีบบังคับจากความยากจน หรือจากความขัดแย้งทางด้านจิตใจ คนมีอุปนิสัยดีย่อมหาทางออกกับปัญหาในทางดีส่วนคนที่มีอุปนิสัยเลวย่อมหาทางออกด้วยการปล้น ขโมยซึ่งจะนำไปสู่การฆาตกรรมได้ อุปนิสัยจึงมีความสำคัญมากในวิถีชีวิตของคน สัตว์เดรัจฉานดำเนินชีวิตตามสิ่งแวดล้อมและสัญชาตญาณ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (Rational Being) จึงควรดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลและอุปนิสัยอันดี สิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายนั้นจะไม่สามารถทำลายอุปนิสัยที่ดีจริง ๆ ของคนได้ อุปนิสัยและสถานการณ์ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องคลอเคลียกันไปในชีวิตมนุษย์ สถานการณ์อย่างเดียวกันอาจเป็นเครื่องมือในทางดี เป็นยาบำรุงกำลังใจสำหรับคนหนึ่ง แต่อาจกลายเป็นยาพิษสำหรับอีกคนหนึ่งได้

๓.๕ แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกตามทรรศนะนักปรัชญาทั้งสามกลุ่ม

เมื่อวิเคราะห์ถึงทรรศนะของกลุ่มนักปรัชญาทั้งสามกลุ่มจะเห็นว่าแต่ละกลุ่มมีแนวคิดที่แตกต่างกันตามพื้นฐานความคิดของตน เมื่อทั้งสามกลุ่มได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการฆาตกรรมไว้แล้วนั้น ได้เสนอแนวทางออกของปัญหาได้หรือไม่ อย่างไร โดยจะวิเคราะห์กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ กลุ่มอนุรักษนิยม และกลุ่มประโยชน์ตามลำดับ ดังนี้

๓.๕.๑ กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism)

ในศตวรรษที่ ๑๙ นักสันตินิยมที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือมหาตมะ กานธี (Mohandas K Gandhi) เพราะแม้ว่ากานธีจะสนับสนุนอังกฤษในสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยเชื่อว่าอาจจะช่วยให้

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๔.

อังกฤษเร่งรัดปลดปล่อยอินเดียให้เป็นเอกราช แต่เมื่ออังกฤษไม่ยอมปลดปล่อยอินเดีย คานธีจึงได้ก่อตั้งขบวนการรณรงค์ต่อต้านระบอบการปกครองโดยอังกฤษ ที่เรียกว่า “สัตยาเคราะห์” (Satyagraha) หรือพลังแห่งความจริง (Truth-Force)^{๒๘} อันเป็นวิธีการต่อต้านแบบสันติ ประกอบด้วย “สัจจะ” (ความจริงใจที่มีต่อธรรมชาติของตนเอง) “อหิงสา” (การไม่ใช้ความรุนแรง) และ “การยอมทนทุกข์ทรมาน” ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นการต่อต้านโดยอยู่เฉยหรือแข็งลัทธิ ไม่ยอมปฏิบัติและไม่ใช้กำลัง^{๒๙} นอกจากนี้แล้วคานธีเห็นว่า เมื่อคนมีสัจจะคนก็จะไม่ใช้วิธีการรุนแรงต่อผู้อื่น ทั้งนี้เพราะเมื่อเรายอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองแล้ว ก็ย่อมตระหนักว่าธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์นั้นไม่ชอบวิธีการรุนแรง หรือการใช้กำลังทางร่างกายและทางอาวุธต่อผู้อื่น และเมื่อเราปฏิบัติแบบอหิงสาแต่ไม่ได้ผลตามที่ต้องการ เราก็ต้องยอมทนทุกข์ทรมาน หรือในบางกรณีก็ต้องยอมตายเพื่ออุดมการณ์^{๓๐}

เนื่องจากสันตินิยมเป็นแนวคิดที่ต่อต้านการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ อาจกล่าวได้ว่า สันตินิยมไม่ปรารถนาจะให้มีการฆาตกรรม จึงเสนอให้ใช้วิธีสันติในการแก้ไขปัญหา จากทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นว่า กลุ่มสันตินิยมได้เสนอทางออกของการฆาตกรรมอันเกิดจากความรุนแรงหรือสาเหตุหลายอย่างนั้น คือ การทำความเข้าใจกันของทุกฝ่ายด้วยความสันติ หรือมีการประณีตประนอมพยายามหาข้อยุติให้ได้ โดยปราศจากความรุนแรงที่จะนำมาซึ่งการฆ่า ที่กลุ่มนี้ไม่ปรารถนาให้เกิดขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าความไม่เข้าใจกันเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความรุนแรงอันจะนำไปสู่การฆาตกรรม ทุกฝ่ายต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาคความไม่เข้าใจกันของบุคคลทั้งสองฝ่าย ความไม่เข้าใจกันนั้นอาจจะมีสาเหตุมาจากเรื่องใด ๆ ก็ได้ที่ทำให้เกิดความคิดไม่ตรงกัน ซึ่งความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่วิธีการที่ใช้ความรุนแรงเพื่อหาทางออกของปัญหา และท้ายที่สุดก็เกิดการฆาตกรรมขึ้น

แต่กระนั้นก็ตาม มีผู้วิพากษ์แนวคิดสันตินิยมว่าเป็นการมองโลกในแง่ดีเกินไป และหากนำไปปฏิบัติจริงแล้วคงทำไม่ได้ อีกทั้งแนวคิดของสันตินิยมยังขาดการคำนึงถึงความเป็นจริง

^{๒๘} สมพงษ์ ชูมาก, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, หน้า ๔๖.

^{๒๙} คีเรก ชัยนาม, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เล่ม ๒, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๕), หน้า ๔๕๕.

^{๓๐} พินิจ รัตนกุล, บรรณาธิการ, ปรัชญา, หน้า xvii-xviii.

กล่าวคือ โลกที่ไม่มีเหตุการณ์รุนแรงซึ่งอยู่ในจินตนาการของนักสันตินิยมนั้น จริงๆ แล้ว ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นตามที่พวกเขาปรารถนาได้ เพราะบางครั้งในโลกแห่งความเป็นจริงการทำสงครามโดยอาศัยหลักศีลธรรมอย่างเหมาะสมน่าจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่า

๓.๕.๒ กลุ่มอนุรักษ์นิยม (Conservatism)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มอนุรักษ์นิยมนี้ไม่ได้เสนอทางออกของปัญหาการฆาตกรรมไว้เลย ด้วยเหตุผลที่ว่า การฆ่ามันเป็นเรื่องที่ควรทำและถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ผิด ถ้าเป็นการกระทำเพื่อปกป้องหรือรักษาอำนาจและอาณาเขตของตนไว้ จึงสรุปได้ว่าการฆาตกรรมไม่ว่าจะด้วยกรณีใดก็ตามเป็นสิ่งที่ไม่ผิดโดยประการทั้งปวง ในกลุ่มอนุรักษ์นิยมนี้จึงไม่มีการเสนอทางออกหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาการฆาตกรรมเอาไว้

๓.๕.๓ กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูก ชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือเป็นการกระทำที่ดี^{๓๓} และเนื่องจากประโยชน์นิยมเป็นจริยศาสตร์ที่เน้นเป้าหมาย (Ends Ethics) ดังนั้น จึงพิจารณาความถูกต้องของการกระทำที่ผลของการกระทำโดยไม่นำตัวการกระทำมาตัดสิน ไม่ว่าจะกระทำนั้นจะประกอบด้วยความดีหรือไม่ก็ตาม

สาระสำคัญของประโยชน์นิยมถือว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ความสุขจึงเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำดี ไม่ดี ควร ไม่ควร ถูกหรือผิด ดังนั้น ถ้าการกระทำใดที่กระทำแล้ว ให้ประโยชน์สุขมากกว่าก็ถือว่าการกระทำนั้นดีกว่า และควรกระทำมากกว่า อนึ่ง ประโยชน์สุขในที่นี้มีได้หมายถึงประโยชน์สุขของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่หมายถึงประโยชน์สุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตาม

^{๓๓}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๑.

“หลักมความสุข” (The Greatest Happiness Principle) ที่ว่า “ความสุขที่มากที่สุด ของคนจำนวนมาก ที่สุด” (Greatest Happiness of the Greatest Number) ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงโทษหรือความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยทุกข์หรือโทษที่เกิดขึ้นต้องไม่มากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ และในบางกรณีที่ต้องเลือกกระทำ เนื่องจากทุกทางเลือกนั้นล้วนแต่ก่อให้เกิดความทุกข์ ก็ให้ถือว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความทุกข์น้อยกว่าเป็นการกระทำที่ให้ความสุขมากกว่าทางเลือกอื่น ๆ^{๑๒}

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความถูกต้องผิดจากผลของการกระทำโดยพิจารณาจากประโยชน์ที่เกิดตามมาจากการกระทำเฉพาะในแต่ละครั้งนั้น ทำให้เกิดปัญหาว่าศีลธรรมจะมีลักษณะสัมพัทธ์ หรือสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพราะว่าการกระทำอย่างเดียวกันในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน อาจให้ผลที่แตกต่างกัน อันจะทำให้ค่าความดีความชั่วของการกระทำอย่างเดียวกันต่างกัน^{๑๓} ประโยชน์นิยมที่สร้างปัญหาชนิดนี้เรียกว่า “ประโยชน์นิยมเชิงการกระทำ” (Act Utilitarianism) ซึ่งให้ผู้กระทำพิจารณาผลที่ตามมาจากการกระทำเป็นกรณี ๆ ไป ดังนั้น นักประโยชน์นิยมจึงได้พัฒนา “ทฤษฎีประโยชน์นิยมเชิงกฎ” (Rule Utilitarianism) ขึ้นมาตามทฤษฎีนี้ ผู้กระทำจะไม่ตัดสินความถูกต้องผิดของการกระทำโดยพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นของการกระทำแต่ละครั้ง แต่จะดูผลที่เกิดขึ้นเมื่อสมมติให้การกระทำนั้นเป็นหลักปฏิบัติทั่วไป หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้กระทำตามหลักนี้แล้ว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะนำมาซึ่งความสุขหรือไม่ เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างประโยชน์นิยมเชิงการกระทำ และประโยชน์นิยมเชิงกฎ จะขอยกตัวอย่างต่อไปนี้ สมมติว่าตำรวจคนหนึ่งจับผู้ร้ายมาได้ และแน่ใจว่าถ้านำไปขึ้นศาลตามกระบวนการยุติธรรม ผู้ร้ายก็คงถูกปล่อยตัวดังเช่นที่ผ่านมา เพราะไม่มีใครกล้าเป็นพยานเอาผิด ถ้าตำรวจคนนี้อึดถือประโยชน์นิยมเชิงการกระทำ ก็จะพิจารณาว่าถ้ายังผู้ร้ายที่ระหว่างทาง จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากกว่าที่จะนำตัวคนร้ายไปดำเนินคดีหรือไม่ ถ้าคำตอบคือใช่ การยิงคนร้ายทิ้งก็ถือว่าถูกต้อง แต่ถ้าเห็นว่าจะนำทุกข์มาให้มากกว่า (เช่น แก๊งของคนร้ายอาจจะมาแก้แค้นตำรวจ) ก็จะต้องตัดสินว่าไม่ควรยิงคนร้าย อย่างไรก็ตาม ถ้าตำรวจคนนี้อึดถือประโยชน์นิยมเชิงกฎ เขาก็จะพิจารณาว่าจะเกิดความสุขตามมาหรือไม่หากตั้งเป็นกฎให้ใช้ร่วมกันว่า “เมื่อใดที่ตำรวจคนใดจับผู้ร้ายได้ โดยแน่ใจว่าคนร้ายผิดจริง และถ้านำไปดำเนินคดีแล้วผู้ร้ายจะถูกปล่อยให้มาทำความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านอีก ตำรวจคนนั้น

^{๑๒} คำรงค์ วิเชียรสิงห์, “ปัญหาจริยธรรมที่เกี่ยวกับการทำสงคราม”, วิทยานิพนธ์ปริญญา

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, แผนกวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐, หน้า ๓๐.

^{๑๓} สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยศาสตร์กับอารยธรรม หน่วยที่ ๑ - ๓.

พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๔๑๓.

ก็ยิ่งทึ่งคนร้าย” ในกรณีนี้มีผู้มองว่าหากให้อำนาจตำรวจในการพิจารณาความผิดเองอาจเกิดความไม่สงบขึ้นในสังคมได้ ดังนั้น จึงห้ามยิงทึ่งคนร้ายในทุกกรณี ไม่ว่าจะยิงทึ่งแต่ละครั้งจะนำมาซึ่งความสุขหรือไม่^{๑๔}

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าทางออกของปัญหาการฆาตกรรมในมุมมองของกลุ่มประโยชน์นิยม จึงขึ้นอยู่กับปริมาณของความสุขและจำนวนผู้ที่ได้รับความสุขว่ามีปริมาณมากหรือน้อย ถ้าการฆาตกรรมนั้นจะนำมาซึ่งความสุขในปริมาณมากและต่อคนจำนวนมากที่สุดการกระทำนั้นก็เป็นสิ่งที่ถูกที่ควรกระทำ ตรงกันข้ามหากการกระทำนั้นเกิดผลคือความสุขในปริมาณที่น้อยและคนจำนวนน้อยก็เป็นสิ่งที่ผิดและไม่ควรกระทำดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากการวิเคราะห์แนวความคิดของนักปรัชญาทั้งสามกลุ่มดังกล่าวนี้เราจะเห็นว่า มีทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการกระทำฆาตกรรม ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ทำให้นักปรัชญาตะวันตกเห็นต่างกันในเรื่องนี้ก็คือ ความเห็นต่างกันในเรื่องของฆาตกร ผู้ที่คัดค้านการฆาตกรรมนั้นเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้ชั่วร้ายมาแต่กำเนิด สังคมต่างหากที่สร้างอาชญากรขึ้น เมื่อบุคคลที่เราเรียกว่า “ฆาตกร” มิได้ชั่วร้ายมาแต่กำเนิด การให้การศึกษาขัดเกลาเพื่อให้คนเหล่านี้ได้กลับมาเป็นคนดีจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าการทำลายชีวิตเขา ส่วนผู้ที่สนับสนุนการฆาตกรรมมิได้เชื่อเช่นนั้น พวกเขาเชื่อว่าคนบางคนเกิดมาพร้อมกับความชั่วร้ายที่ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ สำหรับคนประเภทนี้ การลงโทษที่ดีที่สุดเมื่อเขากระทำความผิดอันร้ายแรงก็คือต้องขจัดเขาทิ้ง ไม่เช่นนั้นสังคมจะไม่มีหลักประกันเรื่องความปลอดภัย ตามทฤษฎีการชดใช้ความผิด มนุษย์ในโลกนี้มีบางส่วนที่เปรียบเสมือนต้นไม้ดีในสวน การกำจัดวัชพืชกระทำให้่ออะไร ก็เพื่อไม่ให้วัชพืชนั้นทำอันตรายแก่ต้นไม้ดี ๆ นั่นเอง

ในทำนองเดียวกัน การที่พระพุทธศาสนาจะมีความเห็นว่าอะไรคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดอันรุนแรงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับว่าพระพุทธศาสนามีทรรศนะว่าอย่างไรเกี่ยวกับธรรมชาติในท้ายที่สุดของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์เกิดมาโดยปราศจากความชั่วร้ายและความดี บางครั้งสังคมและสิ่งแวดล้อมอาจเป็นปัจจัยทำให้คนบางคนเป็นคนดีหรือไม่ และใน

^{๑๔} วิทย์ วิศทเวทย์, จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๕.

ขณะเดียวกันสังคมและสิ่งแวดล้อมก็อาจทำให้บางคนเป็นคนชั่วหรือไม่ หรือว่าในความเป็นจริงแล้ว บางคนเกิดมาเพื่อเป็นคนดีแต่บางคนเกิดมาเพื่อที่จะเป็นคนชั่ว

ในประเด็นนี้ ทางพระพุทธศาสนามีตัวอย่างประกอบคือเรื่องของโจรองคฺลิมาล มีปรากฏในพระสุตตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ดังข้อความบางตอนว่า

“ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี สมัยนั้นแล ในแคว้นแคว้นของพระเจ้าปเสนทิโกศล มีโจรชื่อองคฺลิมาล เป็นคนหยาบช้ำ มีฝ่ามือเปื้อนเลือด ชอบฆ่าคน ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย โจรองคฺลิมาลนั้น ก่อกวนชาวบ้านบ้าง ขวานิคมบ้าง ชาวชนบทบ้าง ให้เดือดร้อนไปทั่ว เขาเข่นฆ่ามนุษย์แล้วตัดเอานิ้วมือร้อยเป็นพวงมาลัยสวม(คอ)ไว้^{๓๕}

ประวัติย่อของโจรองคฺลิมาล คือ เป็นบุตรของคักคพราหมณ์ ปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล มารดาชื่อนางมันตานีพราหมณี เดิมชื่อ อหิงสกะ (แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน) เมื่อเจริญวัยไปศึกษาศิลปศาสตร์ในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ เมืองตักสิลา มีความรู้และความประพฤติดี เพื่อนศิษย์ด้วยกันริษยา ยูอาจารย์ให้กำจัดเสีย อาจารย์จึงลงด้วยอุบายให้ไปฆ่าคนจนครบหนึ่งพันแล้วจะมอบวิชาพิเศษอย่างหนึ่งให้ จึงกลายเป็นมหาโจร ผู้โหดร้ายทารุณ ตัดนิ้วมือคนที่ตนฆ่าแล้วร้อยเป็นพวงมาลัย จึงชื่อว่า องคฺลิมาล แปลว่า ผู้มีนิ้วมือเป็นมาลัย^{๓๖} ผู้วิจัยมีข้อสังเกตในเบื้องต้นนี้ว่า ตามประวัตินั้น องคฺลิมาลเป็นคนฉลาด อุปนิสัยใจคออ่อนโยน การที่เขากลายเป็นโจรเที่ยวเข่นฆ่าผู้คนนั้น สาเหตุเกิดมาจากความหลงผิด เพราะเชื่อในอาจารย์ที่ลงด้วยอุบาย นอกจากนั้น อรรถกถาก็ให้รายละเอียดว่าเวลาที่ฆ่าคนนั้น องคฺลิมาลพยายามทำใจให้ว่างเปล่า ไม่ฆ่าเพราะโกรธแค้น แต่ฆ่าเพราะใช้คนเหล่านั้นเป็นทางไปสู่วิชาที่อาจารย์สัญญาว่าจะสอนให้เท่านั้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว องคฺลิมาลอาจจัดอยู่ในบุคคลประเภทที่เราเรียกว่ามิได้ชั่วโดยสันดาน ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถปฏิบัติธรรมจนเป็นพระอรหันต์ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้การที่พระพุทธองค์ทรงให้โอกาสโจรผู้นี้จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธสามารถเข้าใจได้

^{๓๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๗/๔๒๑.

^{๓๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/คำปรารภ อังคฺลิมาลสูตร/๘๑.

จะเห็นว่าประเด็นการฆาตกรรม พระพุทธศาสนา มองว่าบางครั้งก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมา ภายหลัง กล่าวคือ ความดีหรือความชั่วเกิดจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวหล่อหลอมให้ กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันรวมไปถึงการฆาตกรรมด้วย บางครั้งบุคคลไม่ได้ชั่วหรือดีมาแต่กำเนิด สิ่ง เหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อมีการสั่งสมหรือการแสวงหารวมไปถึงสภาพแวดล้อมทุกชนิดด้วย ฉะนั้น การ ฆาตกรรมดังกล่าวจึงมีสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดให้กระทำการต่าง ๆ ได้ ไม่ใช่เพราะตัวบุคคลที่ จะเกิดมาเป็นฆาตกร โดยกำเนิด

๓.๖ สรุปการวิเคราะห์สาเหตุและการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามทรรศนะของนักปรัชญาทั้งสาม กลุ่ม

จากการวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามทรรศนะของนักปรัชญาทั้งสามกลุ่ม นั้น สาเหตุหรือแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการฆาตกรรม และการเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหามาตรากรรม ปรากฏว่าทั้งสามกลุ่มมีทรรศนะแตกต่างกันออกไป บางกลุ่มก็มีทรรศนะที่แก้ไขได้ บาง กลุ่มก็มีทรรศนะว่าแก้ไขไม่ได้ ดังนี้

๑. ความไม่เข้าใจกันของบุคคลทั้งสองฝ่าย เป็นสาเหตุหรือแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการฆาตกรรมตามทรรศนะของนักปรัชญากลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism) ในการแก้ไข ปัญหาฆาตกรรมตามทรรศนะของกลุ่มนี้ได้เสนอทางออกของฆาตกรรม คือ ต้องพยายามลดความ รุนแรงลงด้วยการทำความเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย เพื่อให้สังคมเกิดสันติสุขอยู่กันอย่างสามัคคี เมื่อ ความสันติสุขเกิดขึ้นในสังคมใด สังคมนั้นก็ปราศจากความรุนแรง และการกระทำฆาตกรรมย่อม ไม่เกิดขึ้นตามมา

๒. ความต้องการขยายอำนาจ เป็นสาเหตุหรือแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการฆาตกรรมตาม ทรรศนะของนักปรัชญาอนุรักษนิยม (Conservatism) ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตาม ทรรศนะของกลุ่มนี้พวกเขาไม่ได้เสนอทางออกของฆาตกรรม เพราะพวกเขาถือว่าการฆ่าคนนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ใช่เรื่องผิดอะไร โดยเฉพาะการกระทำเพื่อปกป้องหรือรักษาอำนาจและอาณาเขต ของตนเองไว้ เมื่อการฆาตกรรมไม่ว่าจะด้วยกรณีใดก็ตามเป็นสิ่งที่ไม่ผิด ในกลุ่มอนุรักษนิยมจึงไม่ มีการเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมเอาไว้แต่อย่างใด

๓. การยึดถือหลักประโยชน์สุขของคนส่วนมาก เป็นสาเหตุหรือแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการฆาตกรรมตามทฤษฎีของนักปรัชญากลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามทฤษฎีของกลุ่มนี้ได้เสนอทางออกของฆาตกรรมที่ไม่ชัดเจน กล่าวคือ เมื่อกลุ่มประโยชน์นิยมเน้นเรื่องความสุขของคนหมู่มาก จะกระทำอะไรต้องพิจารณาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของมหาชนเป็นหลัก บางครั้งการฆาตกรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำถ้าไม่เช่นนั้นมหาชนก็จะตกอยู่ในความทุกข์ความเสียหาย เมื่อเป็นเช่นนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมนี้ จึงเสนอทางออกที่ไม่ชัดเจนว่าจะหาทางออกเช่นไร เพราะการใช้เหตุผลที่ว่าการฆาตกรรมบางทีก็ยังเป็นประโยชน์ต่อมหาชน

บทที่ ๔

วิเคราะห์การแก้ไขปัญหามาตรกตามทรรสนะของพุทธจริยศาสตร์

๔.๑ หลักจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญา

พุทธจริยศาสตร์ หมายถึง หลักคำสอนหรือหลักธรรมของพระพุทธเจ้า วางเอาไว้ให้บุคคลนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้เกิดความสุขความเจริญในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตของมนุษย์จำเป็นจะต้องมีกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบและความสงบสุขของสังคม หลักปฏิบัติในทางพุทธปรัชญาหรือที่เรียกว่า “พุทธจริยศาสตร์” มีไว้เป็นลำดับโดยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๔.๑.๑ พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น

พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น เป็นจริยธรรมขั้นมูลฐาน ที่บุคคลต้องมีไว้ในตน เพราะเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์อันได้แก่เบญจศีล คือข้อปฏิบัติในการฝึกตนห้าประการหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “มนุษยธรรม หมายถึงธรรมของคน, ธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อกัน มีความเมตตากรุณา เป็นต้น”^๑ หรือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ศีลนี้เป็นเครื่องรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยอันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อเว้นจากความชั่วไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ทำให้สังคมมีระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อน มีโภคทรัพย์สมบูรณ์ไม่ขาดแคลน และมีความสุขอย่างแท้จริง

เบญจศีล คือข้อปฏิบัติในการฝึกตน ๕ ประการ โดยความเข้าใจของคนทั่วไปเป็นศีลข้อปฏิบัติของฤๅษี ถ้าหากว่าฤๅษีท่านใดปฏิบัติตามแล้วก็จะอยู่เป็นปกติสุข ในคิหิสูตร อังคุตตร

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๗๒.

นิกาย ปัญจกนิบาต พระพุทธเจ้าตรัสถึงคุณห้าที่สำรวมในสิกขาบท ๕ ประการ และสิกขาบท ๕ ประการหรือเบญจศีลก็คือ

๑. เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์
๒. เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์
๓. เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติดิในกาม
๔. เป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ
๕. เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท^๒

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายและอธิบายถึงเบญจศีล ดังนี้ ศีล ๕ หรือเบญจศีล คือ ความประพฤติชอบทางกายวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี (เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน)
๒. อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้, เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน)
๓. กามมุสุมิจฺฉาจาร เวรมณี (เว้นจากการประพฤติดิในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่มีผู้อื่นรักใคร่หวงแหน)
๔. มุสาวาทา เวรมณี (เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง)
๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี (เว้นจากน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ)^๓

เบญจศีลเปรียบเหมือนทรัพย์อันเป็นต้นทุนในการดำรงชีวิตดังพุทธพจน์ที่ตรัสแก่อุบาสกว่า “นรชนใดในโลก ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ คบชู้กับภรรยาของผู้อื่น พูดเท็จ และหมกมุ่นในการดื่มสุราเมรัย นรชนนั้นชื่อว่า ชุดทรัพย์อันเป็นต้นทุนของตนในโลกนี้”^๔ นอกจากเบญจศีลแล้ว ยังมีธรรมะอันเป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลจะต้องประพฤติปฏิบัติควบคู่กัน

^๒ อ.ปยุตฺโต. (ไทย) ๒๒/๑๓๕/๓๐๐.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๕.

^๔ ส.ช. (ไทย) ๒๕/๒๔๖-๒๔๗/๑๐๕.

ไป หมวดธรรมนั้นก็คือ “เบญจธรรม หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เบญจกัลยาณธรรม อันหมายถึง ธรรมอันดีงาม ๕ อย่าง คุณธรรมห้าประการคู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ”^๕ ธรรมที่ทำให้หรือส่งเสริมให้บุคคลมีความดีงาม

เบญจธรรม คือ ธรรม ๕ ประการ มีดังนี้

๑. เมตตาและกรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิด ช่วยเหลือกันทุกข์

๒. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต

๓. กามสังวร ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนเองในทาง กามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูปเสียง กลิ่น รส และสัมผัส

๔. สัจจะ ความซื่อสัตย์ ความซื่อตรง

๕. สติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือฝึกฝนให้เป็นคนรู้จักยับยั้งคิด รู้สึกตัว อยู่เสมอว่า สิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ระวังไม่ให้เป็นคนมัวเมาประมาท^๖

เบญจธรรมนี้ จัดว่าเป็นธรรมที่ทำให้บุคคลงาม เพราะเมื่อบุคคลปฏิบัติได้จริงย่อมเป็น คุณธรรมส่งเสริมบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้นได้เป็นอย่างดี เป็นที่ยกย่องของสังคมทั่วไป

๔.๑.๒ พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง

พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง คือ จริยธรรมที่มีไว้ให้บุคคลปฏิบัติ “เพื่อยกระดับคุณธรรม จริยธรรมให้สูงขึ้น พระพุทธศาสนาจึงวางแนวทางให้พัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้นตามความสามารถ และโอกาสของแต่ละบุคคล คือ ให้ประพฤติใน กุศลกรรมบถและเว้นอกุศลกรรมบถควบคู่กันไป ด้วย”^๗

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, หน้า ๑๗๕.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^๗ ผศ.บุญมี แท่นแก้ว, *พระพุทธศาสนากับปรัชญา*, (กรุงเทพฯ : บริษัท ว. เพ็ชรกุล จำกัด, ๒๕๔๐),

เป็นธรรมที่ยกฐานะความดีของบุคคลให้สูงขึ้นไปตามลำดับ มี ๑๐ ประการ ถ้ากล่าวโดยย่อมี ๓ ประการ เรียกว่า สุจริต ๓

สุจริต ๓ ดังนี้

๑. กายสุจริต (ความประพฤติชอบด้วยกาย)
๒. วาจาสุจริต (ความประพฤติชอบด้วยวาจา)
๒. มโนสุจริต (ความประพฤติชอบด้วยใจ)^๔

กุศลกรรมบถ (ทางแห่งกุศลกรรม) ๑๐ ดังนี้

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์)
๒. อทินนาทานา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์)
๓. กามเมสุ มิฉฉาจาร เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม)
๔. มุสาวาทา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ)
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด)
๖. ผรุสสาย วาจา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ)
๗. สัมผัสปลลาปา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ)
๘. อนภิชชา เวรมณี (ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา)
๙. อพยาบาท (ความไม่คิดร้าย)
๑๐. สัมมาทิฎฐิ (ความเห็นชอบ)^๕

พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายและอธิบายถึง กุศลกรรมบถ หมายถึง ทางแห่งกุศลกรรม, ทางแห่งกรรมดี, กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความสุขความเจริญหรือสุคติ

กุศลกรรมบถนี้ เรียกได้หลายชื่อ เช่น “ธรรมจริยา คือ การประพฤติธรรม, การประพฤติเป็นธรรม, การประพฤติถูกต้องตามธรรม”^๖ “จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม,

^๔ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๐.

^๕ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๐๗.

กฏศีลธรรม”^{๑๑} “อารยธรรม คือ ธรรมอันดีงาม, ธรรมของอารยชน, ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดีงาม”^{๑๒} “สัปปริสธรรม คือ ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของคนดี”^{๑๓} ธรรมของผู้สงบระงับจากความชั่ว เป็นต้น

“อกุศลกรรมบถ หมายถึง ทางแห่งอกุศลกรรม, ทางทำความชั่ว, กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกขิ”^{๑๔} อกุศลกรรมบถนี้ เป็นธรรมที่บุคคลต้องเว้นต้องละ เป็นธรรมที่ตรงกันข้ามกับกุศลกรรมบถที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นนั้น มี ๑๐ ประการ โดยย่อมี ๓ ประการ เรียกว่า ทุจริต ๓

ตุจริต ๓ ดังนี้

๑. กายตุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยกาย)
๒. วจิตุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยวาจา)
๒. มโนตุจริต (ความประพฤติชั่วด้วยใจ)^{๑๕}

อกุศลกรรมบถ (ทางแห่งอกุศลกรรม) ๑๐ ดังนี้

๑. ปาณาติปาต (การฆ่าสัตว์)
๒. อทินนาทาน (การลักทรัพย์)
๓. กามสุมิจฉาจาร (การประพฤติผิดในกาม)
๔. มุสาวาท (การพูดเท็จ)
๕. ปิสุณาวาจา (การพูดส่อเสียด)
๖. ผรุสวาจา (การพูดคำหยาบ)
๗. สัมผัสปลลาปะ (การพูดเพื่อเจ้อ)
๘. อภิขณา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของเขา)
๙. พยาบาท (ความคิดร้าย)
๑๐. มิจฉาทิฎฐิ (ความเห็นผิด)^{๑๖}

^{๑๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕๑.

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๔๑๒.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๐.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๕.

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๐.

ก. กายทุจริต คือการกระทำความชั่วทางกายมี ๓ ได้แก่

- ๑) การฆ่าสัตว์
- ๒) การลักทรัพย์
- ๓) การประพฤตินิยิตทางกาย

ข. วาจาทุจริต คือการประพฤตินิยิตทางวาจามี ๔ ได้แก่

- ๔) การพูดเท็จ
- ๕) การพูดส่อเสียด
- ๖) การพูดคำหยาบ
- ๗) การพูดเพื่อเจ้อเหลวไหล

ค. มโนทุจริต คือการประพฤตินิยิตทางใจ ๓ ได้แก่

- ๘) การคิดละโมภ โลกอยากได้ของผู้อื่น
- ๙) การเพ่งโทษหรือมุ่งร้ายต่อผู้อื่น
- ๑๐) การประพฤตินิยิตธรรม

อกุศลกรรมบถนี้ เป็นกรรมที่ต้องละเว้น เพราะเป็นกรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ทุกติ

๔.๑.๓ พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง

พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ จริยธรรมระดับสูงสุดอันเป็นทางที่บุคคลประพฤติปฏิบัติตามแล้วจะห่างไกลจากข้าศึกภายใน คือ กิเลสเครื่องเศร้าหมอง จริยศาสตร์ระดับสูง ได้แก่ อริยมรรค หมายถึงทางอันประเสริฐ ทางของพระอริยะ หากผู้ใดประพฤติปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์จิตใจของผู้นั้นจะหมดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองเปลี่ยนแปลงสภาพปุถุชนไปเป็นอริยชน เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย

“มรรคมีองค์ ๘ หรือ อัญ्ञังคิกมรรค (เรียกชื่อเต็มว่า อริยอัญ्ञังคิกมรรค แปลว่า ทางมีองค์ ๘ ประการ อันประเสริฐ)”^{๑๖} ดังนี้

^{๑๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , หน้า ๒๑๕.

- ๑) สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ)
- ๒) สัมมาสังกัปปะ (คำริชอบ)
- ๓) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)
- ๔) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)
- ๕) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีวิตชอบ)
- ๖) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
- ๗) สัมมาสติ (ระลึกชอบ)
- ๘) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)^{๑๘}

องค์มรรคแต่ละข้อมีความหมายพิสดาร ดังนี้

- ๑) สัมมาทิฏฐิ หมายถึง เห็นอริยสัจ ๔ เห็นไตรลักษณ์ หรือเห็นปฏิจาสัมุปบาท
 - ๒) สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ความนึกคิดในทางสละปลอดจากกาม ความนึกคิดปลอดจากพยาบาท และความนึกคิดปลอดจากการเบียดเบียน
 - ๓) สัมมาวาจา หมายถึง พูดคำสัตย์ พูดไม่ต่อเสียด พูดคำอ่อนหวาน พูดสิ่งมีสาระ
 - ๔) สัมมากัมมันตะ หมายถึง ไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์ทั้งหลาย ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดทางกาม
 - ๕) สัมมาอาชีวะ หมายถึง เว้นมิจฉาชีพ ประกอบสัมมาอาชีพ
 - ๖) สัมมาวายามะ หมายถึง เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้น เพียรกำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น เพียรรักษาความดีไว้
 - ๗) สัมมาสติ หมายถึง พิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม
 - ๘) สัมมาสมาธิ หมายถึง ฌาน ๔^{๑๙}
- “องค์ ๘ ของมรรค จัดเข้าในธรรมชั้น ๓ ข้อต้น คือ ข้อ ๓, ๔, ๕, เป็น คีล ข้อ ๖, ๗, ๘, เป็น สามาธิ ข้อ ๑, ๒, เป็น ปัญญา”^{๒๐} กล่าวโดยย่อ มรรคมืองค์ ๘ ก็คือ คีล, สมาธิ, และ ปัญญา

^{๑๘} วิ.มหา. (ไทย) ๔/๑๓/๒๐-๒๑.

^{๑๙} คูรายละเอียดใน อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๒๐๕/๑๓๑, ๔๘๖/๓๓๑, ๔๘๘-๔๘๙/๓๓๑-๓๓๕, ๔๘๘-๔๘๙/๓๓๑-๓๓๕, ๕๐๔/๓๘๐.

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๑๕.

“มรรคมืองค์ ๘ นี้เป็นอริยสัจข้อที่ ๔ และชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ปลดปล่อยปัญหาไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอิตถกิลมถานุโยค”^{๒๑} เป็นทางสายเดียวเหมือนเชือกเส้นเดียวมี ๘ เกรียว ฉะนั้นผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน จึงจะเกิดประโยชน์ที่สมบูรณ์

หลักธรรมที่กล่าวมาเป็นหลักศีลธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อพิจารณาตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและหาแนวทางแก้ไขให้เบาลงจนหมดไปมากที่สุด

พระพุทธองค์ทรงทราบดีว่า ปัญหาสังคมคือภาวะหรือสถานการณ์อันไม่พึงประสงค์ไม่พึงปรารถนาที่ใคร ๆ ไม่อยากให้เกิดขึ้น เมื่อสิ่งนั้นเกิดขึ้นแล้ว คนในสังคมทุกคนไม่อาจจะทนอยู่ในสภาพเช่นนั้นได้ ต้องคิดหาวิธีการร่วมกันที่จะขจัดเสียซึ่งปัญหานั้นให้หมดไป การพิจารณาว่าปัญหาใดจะเป็นปัญหาสังคมหรือไม่นั้น ทางพระพุทธศาสนาจะคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความยุติธรรม มนุษย์ทุกคนสามารถเลือกทางเดินแห่งชีวิตหรือตัดสินใจอนาคตของตนเองได้ และมนุษย์ทุกคนควรที่จะได้รับความสุขจากการที่เกิดมาเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันเป็นหลักสำคัญ

กล่าวโดยสรุป การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม ทำได้โดยอาศัยหลักอริยสัจ ๔ คือ หลักความจริงอันประเสริฐ ได้แก่

๑. ทุกข์ (ทุกข์)
๒. ทุกขสมุทัย (สมุทัย)
๓. ทุกขนิโรธ (นิโรธ)
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (มรรค)^{๒๒}

พระพุทธองค์ทรงค้นพบอริยสัจ ๔ แล้วนำมาแก้ปัญหาคือขจัดความทุกข์ให้หมดไป นับว่าเป็นการปฏิบัติตามหลักการที่น่าสนใจของชาวโลกเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วยเหตุผล ผู้วิจัยสรุปหลักการให้เข้าใจง่าย ดังนี้

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๕.

^{๒๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๑๕/๑๑๘.

ทุกข์	ปัญหาที่ทำให้เกิดความคับข้องใจนั้นคืออะไร
สมุทัย	ต้นเหตุแห่งปัญหา หรือต้นเหตุแห่งความทุกข์นั้นได้แก่อะไร
นิโรธ	การจัดปัญหานั้นให้หมดไปทำได้อย่างไร
มรรค	การแสวงหาแนวทางหรือวิธีการที่ทำให้ต้นเหตุแห่งความทุกข์นั้นหมดไป

๔.๒ เกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญา

หลักการสำหรับเป็นเกณฑ์วินิจฉัยความดีและความชั่ว ลักษณะที่เป็นข้อตัดสินทางจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้นก็โดยอาศัยการกระทำใน ๒ ลักษณะเป็นตัวจำแนก คือการกระทำใดที่มีรากฐานมาจากกุศลมูลถือว่าการกระทำที่ดี มีประโยชน์ มีคุณค่า ส่วนการกระทำที่มีรากฐานมาจากอกุศลมูลถือเป็นการกระทำที่เป็นฝ่ายชั่ว ซึ่งจะต้องมีการวินิจฉัยถึงลักษณะของการกระทำนั้น โดยจำแนกเป็นเกณฑ์ดังนี้

ก. เกณฑ์หลัก

เกณฑ์ที่ใช้เป็นเครื่องตัดสินการกระทำทางจริยศาสตร์ในทางพุทธปรัชญานั้น จะพิจารณาจากเจตนาเป็นต้นเหตุ โดยอาศัยจิตเป็นตัวดำริในการกระทำตลอดจนกระบวนการกระทำจนสำเร็จ ซึ่งมีปัจจัยที่นำมาเป็นเกณฑ์ได้ดังนี้

๑. เจตนาในการกระทำ พิจารณาการกระทำตามมูลเหตุว่า ถ้าเป็นเจตนาที่เกิดขึ้นจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ พึงเข้าใจว่าเป็นความดี แต่ถ้าเกิดมาจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ และโมหะ พึงรู้นั้นคือ ความชั่ว

๒. ผลกระทบต่อการกระทำ พิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพที่เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตใจสบาย ไร้โรค ปลอดโปร่ง ผ่องใส สมบูรณ์หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรมเจริญงอกงาม หรือกุศลธรรมลดลงหรือไม่ ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพหรือไม่ อย่างไร

ข. เกณฑ์ร่วม

เป็นหลักการที่นำมาพิจารณาร่วมเมื่อมีผลกระทบการกระทำในกรณีต่าง ๆ ในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งอาศัยปัจจัยประกอบในการพิจารณาดังนี้

๑. มโนธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง พิจารณาว่าการกระทำนั้นตนเองสามารถเตือนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนเองหรือไม่

๒. พิจารณายอมรับของวิญญูชน นักปราชญ์หรือบัณฑิตว่า ยอมรับ ชื่นชม สรรเสริญหรือตำหนิติเตียนหรือไม่

๓. พิจารณาลักษณะผลของการกระทำต่อตนเองและต่อผู้อื่นว่า

๓.๑ เป็นการเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่

๓.๒ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข หรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือไม่

หลักเกณฑ์การตัดสินความคิดความชั่วดั่ง ได้กล่าวมาแล้ว ยังสามารถสรุปสาระสำคัญเป็นประเด็นอีกได้ดังนี้

๑) ว่าโดยคุณโทษต่อชีวิต หรือต่อจิตใจและบุคลิกภาพ คือ เป็นสภาวะที่เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ เอื้อต่อคุณภาพชีวิตหรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ทำให้กุศลธรรมหรืออกุศลธรรมทั้งหลายอื่นลดถอยลงหรือเจริญงอกงาม ช่วยสร้างเสริมบุคลิกภาพที่ดีงามหรือไม่

๒) ว่าโดยคุณโทษต่อบุคคล คือ เป็นการเบียดเบียนตนหรือไม่ ทำให้ตนเดือดร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อทำลายหรืออำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ตนเอง

๓) ว่าโดยคุณโทษต่อสังคม คือ เป็นการเบียดเบียนต่อผู้อื่นหรือไม่ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อทำลายหรืออำนวยประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น และแก่ส่วนรวม

๔) ว่าโดยมโนธรรม หรือโดยสำนึกอันมีตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์คือ พิจารณาเห็นด้วยความรู้สึกผิดชอบของตนเองว่า สิ่งนั้นเมื่อทำแล้วตนเองติเตียนหรือกล่าวโทษตนเองได้หรือไม่

๕) ว่าโดยมาตรฐานทางสังคม คือ ตามบัญญัติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น กฎหมาย เป็นต้น ซึ่งขึ้นต่อการใคร่ครวญตรวจสอบกลั่นกรองของวิญญูชนทั้งหลาย ตามกาลสมัยที่จะไม่ให้ถือโดยมงายหรือผิดพลาดคลาดเคลื่อน ตลอดจนกาลใคร่ครวญแล้วยอมรับหรือไม่ของวิญญูชนในแต่ละกรณี^{๒๓}

จะเห็นว่า หลักอันเป็นเกณฑ์ในการตัดสินทางจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญานั้น มีความหลากหลายตามแต่กรณีที่มีสถานการณ์เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นพฤติกรรมทางจริยศาสตร์ของพุทธปรัชญาว่า เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันโดยเริ่มตั้งแต่การดำริคือ การคิดไปจนกระทั่งมีผลสำเร็จจากการกระทำนั้น

สรุปหลักการตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ คือ หลักสำหรับพิจารณาตัดสินว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรสมควร อะไรไม่สมควร หลักในการพิจารณาตัดสินดังกล่าวมีอยู่หลายประการ คือ

๑. พิจารณาที่เจตนา หรือความจงใจในการกระทำ
๒. พิจารณาตามบทบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้
๓. พิจารณาที่ฐานของจิตซึ่งเป็นฐานของพฤติกรรม
๔. พิจารณาที่ผลของการกระทำว่ามีคุณประโยชน์ในลักษณะใด
๕. พิจารณาที่ผลของการปฏิบัติโดยตรง

เมื่อพิจารณาถึงเจตนา อันหมายถึง ความตั้งใจ, ความมุ่งหมายใจจะทำ, เจตน์จำนง, ความจำนง, ความจงใจ, เป็นเจตสิกที่เกิดกับจิตทุกดวง เป็นตัวนำในการคิดปรุงแต่งหรือเป็นประธานในสังขารขันธ์ และเป็นตัวการในการทำกรรม หรือกล่าวได้ว่าเป็นตัวกรรมทีเดียว ดังพระพุทธพจน์ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กมฺมํ วทามิ แปลว่า เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม”^{๒๔} ในการตัดสินจริยศาสตร์ไม่ได้มองเพียงที่การกระทำ แต่ต้องมองเข้าไปที่เจตนาด้วยว่า มีความตั้งใจทำสิ่งนั้นหรือไม่ ถ้ามีเจตนาในการทำความคิดก็ตัดสินว่ามีความผิด ความผิดชนิดนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สจิตตกะ หมายถึง มีเจตนา, เป็นไปโดยตั้งใจ, เป็นชื่อของอาบัติพวกหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยสมุฐานมีเจตนา คือ ต้องจงใจทำจึงจะต้องอาบัตินั้น เช่น ภิกษุหลอนภิกษุให้กัถวี ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ข้อนี้นี้เป็น สจิตตกะ คือ ตั้งใจหลอกจึงต้องอาบัติปาจิตตีย์ แต่ถ้าไม่ได้ตั้งใจหลอกไม่ต้อง

^{๒๓} พระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตฺโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน/พระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตฺโต), (กรุงเทพฯ : จรูญการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๕ - ๑๗๖.

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๔๘.

อาบัติ^{๒๕} ยกตัวอย่างอีก เช่น ภิกษุมีเจตนาฆ่าคนตาย แต่ถ้าไม่มีเจตนา ก็ถือว่าไม่มีความผิด เช่น ช่าง
ทำการก่อสร้างอยู่บนที่สูง บังเอิญทำบางสิ่งตกลงมาทับผู้อื่นตาย จัดว่าไม่มีความผิดเพราะไม่มี
เจตนาที่จะทำบางสิ่งให้ตกลงมาทับผู้อื่นตาย เจตนาจัดเป็นหลักสำคัญในการตัดสินจริยศาสตร์เป็น
ประการแรก

พิจารณาตามบทบัญญัติ หมายถึงบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ถ้าเป็นการละเมิด
บทพระบัญญัติหรือพระอนุบัญญัติก็จัดว่ามีความผิด เช่น ละเมิดศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗
 เป็นต้น

พิจารณาที่ฐานของจิต หมายความว่า เมื่อกระทำการสิ่งนั้น จิตอยู่บนพื้นฐานของอะไร
ถ้าอยู่บนพื้นฐานของกุศลมูล เป็นสภาพจิตที่ฉลาด การกระทำนั้นช่วยรักษาสภาพจิตใจให้สะอาด
และช่วยยกระดับจิตให้สูงขึ้น การกระทำนั้นจัดว่าถูกต้อง ถ้าการกระทำนั้น ทำให้จิตมลายเพราะ
อยู่บนพื้นฐานของอกุศลมูล สภาพจิตตกต่ำกล่าวคือ จิตขุ่นมัว การกระทำนั้นจัดว่าไม่ถูกต้อง

พิจารณาที่ผลของการกระทำ คือถ้าการกระทำนั้นให้ประโยชน์ ให้ความสุข ทั้งแก่ตน
และผู้อื่น การกระทำนั้นจัดว่าถูกต้อง ข้อที่ต้องกำหนดในที่นี้คือ ไม่ได้พิจารณาผลดีเฉพาะสำหรับ
ตนเองเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาไปถึงผลที่กระทบต่อผู้อื่นด้วยควบคู่กันไป ถ้าเกิดผลดีแก่ตนส่วน
เดียว ก็จัดว่ายังไม่ถูกต้องเพียงพอ เพราะการกระทำบางอย่างเกิดผลร้ายแก่ผู้อื่นเป็นร้อยเท่าพันเท่า

พิจารณาที่ผลการปฏิบัติโดยตรง คือ ถ้าการกระทำนั้นทำจิตให้ประกอบด้วยลักษณะ ๓
อย่างคือ มีความสะอาด มีความสงบ และมีความสว่าง ห่างไกลจากทุจริต นิวรณ์และอุปกิเลสจัดว่า
เป็นการปฏิบัติถูกต้อง เพราะเป็นสัมมามรรค เป็นสัมมาปฏิบัติ ซึ่งมีประสิทธิภาพสร้างความรู้
ความสงบและความเยือกเย็นให้เกิดขึ้น แต่ถ้าเกิดขึ้นลักษณะตรงกันข้ามกล่าวคือ การกระทำนั้นทำ
ให้จิตใจหยาบ วุ่นวาย มัวหมองก็จัดว่าเป็นการปฏิบัติไม่ถูกต้อง

ในกรณีที่มีปัญหาขัดแย้งกัน มีตัวอย่างสำหรับพิจารณา ดังนี้

เรื่องของพระจักษุบาลเถระดาบอด วสิน อินทสระ ได้อธิบายไว้ในหนังสือธรรมบท
ทางแห่งความดีใจความโดยสรุปดังนี้ คั้นหนึ่งฝนตกในปฐมยามแล้วหยุดในมัชฌิมยาม พวกแมลง

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๖.

ค่อมทองได้ออกมาเล่นบนพื้นดินที่ฝนตกใหม่ ๆ ในปัจฉิมยามพระจักษุบาลเถระก็ได้ออกมาปฏิบัติเดินจงกรม ท่านได้เหยียบแมลงค่อมทองตายเป็นจำนวนมาก ในตอนเช้าพระภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายมาเห็นแมลงค่อมทองตายในสถานที่ของพระจักษุบาลเถระเดินจงกรม จึงพากันติเตียนว่า ทำให้สัตว์ตายเป็นจำนวนมาก จึงนำเรื่องดังกล่าวมาทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้สอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ได้เห็นพระจักษุบาลเถระเหยียบสัตว์ตายหรือไม่ ผลปรากฏว่าภิกษุทั้งหลายไม่เห็นพระจักษุบาลเถระเหยียบสัตว์ตาย พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า เธอไม่เห็นพระจักษุบาลเถระเหยียบสัตว์ตายฉันใด พระจักษุบาลก็ไม่เห็นสัตว์ทั้งหลายฉันนั้นเหมือนกัน ธรรมดาพระอรหันต์ย่อมไม่เจตนาฆ่าสัตว์^{๒๖} เรื่องนี้ยุติลงด้วยการวินิจฉัยว่า พระจักษุบาลเถระไม่มีเจตนาจึงไม่เป็นอาบัติ

เรื่องพระจักษุบาลเถระเป็นที่สงสัยของภิกษุทั้งหลายว่า พระเถระท่านมีอุปนิสัยแห่งพระอรหันต์แต่ทำไมจึงตาบอด พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า เป็นเพราะกรรมเก่า ในอดีตชาติของพระจักษุบาลเคยเป็นหมอรักษาดวงตา วันหนึ่งพบหญิงที่เป็นโรคตาจึงอาสาที่จะรักษาให้ หญิงนั้นให้สัญญากับหมอว่า ถ้าหมอรักษาดวงตาหายดีแล้วตนและบุตรธิดาจะยอมเป็นทาสรับใช้ เมื่อได้รับการรักษาอาการดีขึ้น เธอกลับไม่ตั้งอยู่ในคำสัตย์กล่าวมูสากับหมอว่า หลังจากที่หยอดยาของหมอไป ดวงตาก็เจ็บปวดมากขึ้น หมอรู้ทันว่าหญิงนี้โกหก แล้วจึงประกอบยาพิษทำลายดวงตาของหญิงนั้นจนกลับมามีคอบอดสนิทบาปกรรมจึงได้ติดตามพระจักษุบาลเถระที่กระทำไว้ในครั้งนั้น อยู่ตลอดเวลา^{๒๗}

บุคคลผู้ปฏิบัติตามศีลหรือรักษาศีล ในทางพระพุทธศาสนาก็กล่าวถึงอย่างชัดเจน ในเรื่องอานิสงส์หรือผลประโยชน์ของการปฏิบัติตามศีล และโทษของการล่วงละเมิดศีลหรือไม่รักษาศีล ผู้ปฏิบัติตามศีล ประพฤติสุจริตด้วยไตรทวาร ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. แม้นตนก็ติเตียนตนเองไม่ได้
๒. ผู้รู้ใคร่ครวญแล้วย่อมสรรเสริญ
๓. กิตติศัพท์อันงามย่อมฟุ้งขจรไป
๔. ไม่หลงลืมสติตาย
๕. หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์^{๒๘}

^{๒๖} คุรยลละเอียดยใน วชิร อินทสระ, **ธรรมบทแห่งความดี** ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (สำนักพิมพ์ธรรมคา : กรุงเทพฯ), ๒๕๔๖, หน้า ๔๔.

^{๒๗} คุรยลละเอียดยใน **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๔๔ - ๔๕.

^{๒๘} **อ.บุญจก.** (ไทย) ๒๒/๒๔๑/๓๘๔.

ส่วนบุคคลผู้ล่วงละเมิดศีลประพฤติทุจริตด้วยไตรทวารย่อมได้รับโทษ ๕ ประการคือ

๑. แม้นตนก็ติเตียนตนเองได้
๒. ผู้รู้ใคร่รวนญแล้วยอมติเตียนได้
๓. กิตติศัพท์อันชั่วย่อมกระฉ่อนไป
๔. หลงลืมสติตาย
๕. หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก^{๒๕}

เกี่ยวกับบุคคลผู้ตัดสินทางศีลธรรม มีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่ ๓ ประเภทคือ

๑. ตนเอง
๒. วิญญูชน
๓. ชุมชน

ตนเองเข้ามาเกี่ยวข้องกับเป็น ๒ ระยะ คือ

๑. ระยะพิจารณาและพิพากษาตนเอง
๒. ระยะใกล้ตาย และหลังจากตาย

ในระยะแรก เป็นเรื่องที่ตัวตนในอุดมคติหรือตัวตนที่มีความสำนึกผิดถูกชั่วดี พิจารณาตัวตนผู้ทำการและพิพากษาตนเองด้วยความเป็นธรรม ตัวตนในอุดมคติจะอยู่กับความถูกต้องเสมอ มีลักษณะเป็นปรัวิสัยในตัวเอง น่าจะตรงกับพุทธพจน์ตอนหนึ่งที่ตรัสไว้ในจกกวัดติสุตร ทิฆนิกาย ปาฏิวรรค ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เกิด”^{๓๐} ตัวตนในที่นี้หมายถึงมโนธรรม

ในระยะที่สอง ตนเองได้ประสบการณ์ด้วยตนเองเมื่อใกล้ตายและหลังจากตายแล้ว ที่จะต้องเป็นไปตามกรรมที่ตนเองได้ทำไว้ ซึ่งอยู่ในวิสัยของทิพยจักขุ

วิญญูชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินทางศีลธรรม ประกอบด้วยกระบวนการ ยุติธรรม คือกระบวนการสอบสวน (อนุวิจ) แล้วจึงทำการตัดสินด้วยการดำหนหรือสรรเสริญ เช่น พระพุทธเจ้าโปรดให้มีคณะกรรมการสอบสวนภิกษุณีมารดาของพระกุมารกัสสปะ มีนางวิสาขา

^{๒๕} อจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๔๑/๓๘๔.

^{๓๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๐/๕๕.

เป็นกรรมการเป็นต้น หลังจากสอบสวนก็ได้ความจริงว่า ท่านมีกรรมมาก่อนอุปสมบทเป็นภิกษุณี
ทั้ง ๆ ที่ทรงรู้อยู่แต่จะทรงอ้างว่าทรงรู้ผู้เดียวไม่ได้ จึงต้องประกอบด้วยกระบวนการทางตุลาการ

ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับในฐานะเป็นที่ปรากฏคลื่นเสียงของการดำเนินและการสรรเสริญ
เช่นเดียวกับพื้นน้ำเป็นที่ปรากฏของคลื่น การกระทำของบุคคลย่อมมีส่วนกระทบถึงสังคมทั้งส่วนดี
ทั้งส่วนชั่ว

ในกระบวนการยุติธรรม พระพุทธศาสนากำหนดให้มีผู้ทำหน้าที่พิจารณาตัดสิน
โดยตรง เรียกตำแหน่งนี้ว่า วินัยธร ธรรมธร ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่อไปนี้คือ

๑. มีศีล เป็นพหูสูต
๒. เป็นบัณฑิต มีความบริสุทธิ์
๓. รู้ประเด็น รู้ที่อ้างอิง รู้บทบัญญัติ
๔. รู้ธรรม รู้วินัย พร้อมทั้งหลักการอนุโลม
๕. ปราศจากอคติทั้งในธรรมและในบุคคล

จากข้อความดังกล่าวมานี้ จึงสรุปได้อีกวาระหนึ่งว่า บุคคลที่ทำหน้าที่ตัดสินทาง
ศีลธรรมคือ ตัวตนแห่งมโนธรรม วิญญูชนหรือนักปราชญ์และเจ้าหน้าที่ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ได้รับการ
แต่งตั้ง

๔.๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญที่สุด สมาชิกของครอบครัวจะเป็น
ตัวชี้หรือบ่งบอกสังคมส่วนรวมว่าครอบครัวนั้นมีลักษณะอย่างไร ขนาดของครอบครัวขึ้นอยู่กับ
จำนวนของสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้
ครอบครัวนั้นดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ปัจจุบันความสัมพันธ์ในครอบครัวและขนาดของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไป
ค่อนข้างมาก ในอดีตครอบครัวส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตรธิดา ปู่
ย่า ตา ยาย อีกทั้งพี่ ป้า น้ำ อา อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์

เหนียวแน่น มีความรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน มีความใกล้ชิด ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวเป็นบุคคลที่บุตรหลานให้ความเคารพนับถือในบ้าน เมื่อบิดา มารดาของบุตรหลานไปทำงาน ครอบครัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อทำงานก็จะทำร่วมกัน เมื่อเสร็จจากการทำงานแล้วสมาชิกก็จะกลับมาทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว เครือญาติจึงมีความสัมพันธ์กันดีในครอบครัว แต่ในปัจจุบันสภาพครอบครัวมีการขยายตัวน้อยลง จากผลการพัฒนาประเทศ ความเจริญได้แพร่หลายเข้าไปสู่ชนเมือง เขตอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาก อาชีพเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ระบบครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น คือ มีเฉพาะบิดา มารดา บุตร ธิดา และกลุ่มที่มาอาศัยในครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นญาติกัน จะเป็นผู้ที่มาเช่าอาศัยอยู่ในครอบครัวและเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยใช้แรงงานเป็นส่วนมาก

เมื่อบิดามารดาไปทำงานอยู่คนละสถานที่ ไม่มีปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยเลี้ยงดูบุตรธิดา จึงจำเป็นต้องนำบุตรธิดาไปฝากตามศูนย์บริการรับเลี้ยงเด็กในช่วงกลางวัน เมื่อถึงตอนเย็นก็จะไปรับกลับหรืออาจให้อยู่กับพี่เลี้ยงที่บ้าน บิดามารดาไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวอย่างเพียงพอ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาเริ่มลดน้อยลง ขาดผู้สูงอายุที่เป็นสายเลือดโดยตรงคอยเชื่อมความสัมพันธ์ คอยอบรมดูแลสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความอบอุ่น

จากสภาพครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป ประกอบกับกระแสของค่านิยมที่เน้นความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงทำให้จิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชว่า “ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่น่าวิตกก็คือ ทุกวันนี้ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความซื่อสัตย์ ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ แล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกระส่ำระสาย จนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมนไป”^{๑๑๑} สังคมไทยเองก็เริ่มมองเห็นปัญหานี้ ในช่วงหลัง ๆ การพัฒนาประเทศจึงให้ความสนใจหันมาเน้นเรื่อง การพัฒนาคน และพัฒนาจิตใจมากขึ้นพร้อมทั้งมาสนใจปัญหาเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม สังเกตได้จากกระบวนการศึกษาซึ่งมีการพูดเรื่องจริยธรรมมากขึ้นตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่น ๆ เกิดความรู้สึกว่าเยาวชนมีความตกต่ำทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก

^{๑๑๑} ดนัย จันทรเจ้าฉาย, *ในหลวงในรอยธรรม*, (กรุงเทพฯ : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๓.

การพัฒนาประเทศในระยะสิบปีที่ผ่านมาเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านจิตใจได้รับความสนใจน้อยมาก การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาก็มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านร่างกาย และสติปัญญา รวมทั้งวิชาการด้านอื่น ๆ มากกว่าการเสริมสร้างด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาชีวิตและสังคม ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาตกต่ำทำให้สถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันแรกของสังคมที่เปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ไปจากเดิม บิดามารดาต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพหารายได้มาจุนเจือครอบครัวที่มีค่าครองชีพสูงขึ้น เวลาดูแลอบรมสั่งสอนบุตรธิดามีไม่เพียงพอ บุตรธิดาไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนขัดเกลาจิตใจจากสถาบันครอบครัว เมื่อสถาบันครอบครัวไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ถ่ายทอดกระบวนการนี้ได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม และจริยธรรมย่อมเกิดขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงทำให้เยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต ขาดการพัฒนาคุณธรรม ไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่เป็นความดี และสิ่งที่ไม่ดี ที่ปะปนอยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้^{๑๒}

จากที่ได้ที่ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุการฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพครอบครัวในบทที่ ๒ จะพบว่า เนื้อหาสาระสำคัญของสาเหตุการฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางครอบครัวมีสองประการคือ

ประการแรก เกิดจากปัญหาแตกแยกทางกายภาพ กล่าวคือ บิดามารดา แยกทางกันซึ่งทำให้เกิดปัญหาหรือส่งผลกระทบต่อสมาชิกภายในครอบครัว ด้วยสาเหตุนี้ สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะ บุตรธิดา ย่อมปฏิบัติตัวลำบาก ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบความรุนแรง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การฆาตกรรมได้

ประการที่สอง เกิดจากการแตกแยกทางด้านจิตใจ กล่าวคือ สมาชิกภายในครอบครัวไม่มีความเข้าใจกัน มีความขัดแย้งกันทางด้านจิตใจ แต่สมาชิกภายในครอบครัวยังอยู่ด้วยกันทั้งบิดามารดาและบุตรธิดา จากการศึกษาพบว่า ด้วยสาเหตุนี้สามารถนำไปสู่การฆาตกรรมได้ หมายความว่า เมื่อสมาชิกภายในครอบครัวมีความเห็นไม่ตรงกัน ขัดแย้งกัน ไม่มีความเคารพต่อกัน มักจะนำไปสู่ความทุกข์ยากลำบาก และอาจจะนำไปสู่การฆาตกรรมที่เกิดภายในครอบครัวหรืออาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นก็ได้

พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักสำหรับเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการฆาตกรรมที่เกิดจากสาเหตุทางสภาพครอบครัวไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ เมื่อการแตกแยกทางครอบครัวเป็นสาเหตุ

^{๑๒} โสภณ ชปิลมันส์, ปัญหาสังคม, (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ อมรการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

ที่ทำให้เกิดปัญหาการฆาตกรรม การแก้ไขในเบื้องต้น ควรแก้ไขที่สมาชิกภายในครอบครัวเป็นประการแรก โดยได้วางหลักสำหรับการปฏิบัติของสมาชิกแต่ละบุคคลภายในครอบครัวไว้โดยสรุป ดังนี้ คือ

หน้าที่ของบุตรธิดา

บุตรธิดาควรเอาใจใส่บิดามารดาผู้ให้กำเนิด การทำหน้าที่ต่อบิดามารดานั้น ควรทำตามความต้องการของท่าน ความต้องการของบิดามารดาที่ให้บุตรธิดาเกิดมาในตระกูลด้วยฐานะ ๕ อย่าง ดังนี้

- (๑) บุตรที่เราเลี้ยงมาแล้วจักเลี้ยงเรา
- (๒) บุตรจักช่วยทำกิจของเรา
- (๓) วงศ์ตระกูลจักดำรงอยู่ได้นาน
- (๔) บุตรจักปฏิบัติตนให้สมควรรับทรัพย์มรดก
- (๕) เมื่อเราทั้งสองตายไป บุตรจักทำอุทิศให้

พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงหน้าที่ของบุตรธิดาพึงบำรุงบิดามารดาผู้มีฐานะเป็นทิศเบื้องหน้า โดยทำหน้าที่ ๕ ประการ ดังนี้

- (๑) ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ
- (๒) จักทำกิจของท่าน
- (๓) จักดำรงวงศ์ตระกูล
- (๔) จักประพฤติตนให้เหมาะสมที่เป็นทายาท
- (๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน^{๓๓}

ดังนั้นบุตรธิดาควรทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ดังนี้

(๑) เลี้ยงดูบิดามารดาให้ได้รับความสุขด้านร่างกายด้วยการอำนวยความสะดวก ด้วยปัจจัย ๔ ด้านจิตใจด้วยการเป็นบุตรธิดาที่เชื่อฟัง ขยัน ไม่เกียจคร้าน ไม่สร้างความทุกข์ใจให้บิดามารดา และด้านทฤษฎีสติปัญญา กล่าวคือกระทำให้บิดามารดามีทรรศนะคติความเห็นที่ถูกต้อง มีศรัทธา มีศีล มีจาคะและมีปัญญานำพาตนพ้นจากความทุกข์หมดสิ้นปัญหาเป็นอริบุคคลให้ได้

^{๓๓} ที.ป.า. (ไทย) ๒๕/๒๖๗/๒๑๒.

(๒) ช่วยทำกิจธุระของบิดามารดา ทั้งกิจภายในบ้านและกิจภายนอกบ้าน ตามกำลังศักยภาพความสามารถของตนเอง หรือตามที่บิดามารดาใช้ ไม่ประพฤตินั้นเป็นปัญหาเพิ่มภาระให้บิดามารดาต้องหนักใจ

(๓) ดำรงวงศ์ตระกูล ด้วยการรักษาทรัพย์สมบัติประจำตระกูลไว้ และเพิ่มพูนทรัพย์สมบัติให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งรักษาเกียรติยศชื่อเสียงที่ดั่งามของวงศ์สกุลไว้ไม่ให้เสื่อมสลายลงไป

(๔) ประพฤติตนให้สมควรได้รับทรัพย์มรดก คือ ไม่ประมาทมัวเมาหลงใหลในอบายมุขอันก่อให้เกิดความเสื่อมเสียขึ้นกับตนเองและทรัพย์สมบัติที่มีอยู่

(๕) เมื่อบิดามารดาล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ ด้วยการจัดงานศพ ทำบุญครอบรอบและในเทศกาลทำบุญพิธีต่าง ๆ

บุคคลไม่ควรลืมบุญการแม่ท่านจะไม่มีชีวิตแล้ว บุตรธิดาผู้กระทำหน้าที่ได้ทั้ง ๕ ประการนี้ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที เพราะความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี

นอกจากนี้การตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาซึ่งมีมาก สุดจะพรรณนาให้หมดสิ้นได้ ด้วยการปฏิบัติเพียงภายนอก โดยกล่าวว่า ให้มารดาอยู่บนป่าด้านขวา ให้บิดาอยู่บนป่าด้านซ้ายของบุตรธิดา และบุตรธิดาปฏิบัติต่อบิดามารดาให้ดีที่สุดตลอดชีวิตของบิดามารดา ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการตอบแทนให้หมดสิ้นได้ การตอบแทนคุณบิดามารดาของบุตรธิดาที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องที่สุดก็คือ การปฏิบัติตนที่มีคุณสมบัติสูงกว่าบิดามารดา กล่าวคือ ถ้าบิดามารดาไม่เอาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง ไม่รักษาศีล ๕ เป็นผู้มึนธรรมอันเลว ในขณะที่บุตรธิดา นับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง รักษาศีล ๕ และมีกัลยาณธรรม บุตรธิดาลักษณะนี้เรียกว่า อติชาตบุตร^{๓๔} บุตรธิดาที่เป็นอติชาตบุตรจะแนะนำบิดามารดาของตนด้วยความหวังดี เช่น

(๑) ชักชวนบิดามารดาให้เป็นผู้มีศรัทธาความเชื่อที่ถูกต้อง

(๒) ให้มีศีล การกระทำและการพูดที่ถูกต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

(๓) ให้มีจาคะ การเสียสละไม่เห็นแก่ตัว สร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเองและสังคม

(๔) ให้มีปัญญา สามารถเห็นสรรพสิ่งตามสภาพความเป็นจริง เข้าถึงสัจธรรม ขจัดความทุกข์ภายในใจได้อย่างสิ้นเชิง กระทั่งถึงที่สุด คือเป็นอริยบุคคล

^{๓๔} อ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๕/๓๔/๔๓๑ - ๔๓๖.

การกระทำเช่นนี้จึงเชื่อว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดามารดาและเป็นการตอบแทนอย่างแท้จริง อนึ่ง บุตรธิดาประพฤตินดามันในศีลธรรม โดยอริยบุคคล ก็เชื่อว่าเป็นการตอบแทนเพราะสกลกายทั้งหมดของบุตรธิดาล้วนได้มาจากบิดามารดาเป็นเบื้องต้น และบิดามารดาข่อมปรารถนาหรือต้องการเห็นบุตรธิดาของตนนั้นปราศจากทุกข์ทั้งปวง

จะเห็นว่าพุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักหรือหน้าที่สำหรับบุตรธิดาไว้อย่างน่าสนใจ เพื่อป้องกันการประพฤติปฏิบัติตัวที่ไม่เหมาะสม ป้องกันความเป็นคนอกตัญญู และป้องกันหลาย ๆ อย่างที่นำไปสู่ความเสื่อมเสียของวงศ์สกุล เพราะปัจจุบันนี้ความคิดของผู้คนได้เปลี่ยนไปในทางที่ผิดเป็นลูก มีความมั่นใจในตนเองมากเกินไป จนลืมนึกถึงหลักศีลธรรมที่ถูกต้อง หลักพุทธจริยศาสตร์ถือเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการประพฤติปฏิบัติของทุกคน ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะเป็นการป้องกันบุตรธิดาที่จะเป็นฆาตกรได้ หมายความว่า ถ้าบุตรธิดาปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ได้วางไว้แล้ว ความแตกแยกทางด้านกายภาพที่เกิดจากสมาชิกภายในครอบครัว และส่งผลกระทบต่อมายังบุตรธิดาหรือการแตกแยกทางจิตใจที่เกิดจากสมาชิกภายในครอบครัว โดยมีบุตรธิดาเป็นสาเหตุนั้น อันจะนำไปสู่การฆาตกรรม ข่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะบุตรธิดา เมื่อมีความกตัญญูต่อผู้มีอุปการะแล้ว ข่อมเป็นผู้มีความเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ชอบความรุนแรง ไม่ชอบการเบียดเบียนผู้อื่น โดยเฉพาะเรื่องการฆาตกรรมข่อมไม่มีขึ้นในจิตใจของมนุษย์เหล่านี้แน่นอน

จากหลักพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าวนี้ ข่อมจะแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพครอบครัวโดยมีบุตรธิดาเป็นผู้กระทำได้

หน้าที่ของสามี

พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ในสังคาลสูตร ที่ฉนิกาย ปาฎิกวรรค มีใจความว่า สามีควรปฏิบัติต่อภรรยา ดังนี้

- (๑) ให้เกียรติยกย่องภรรยา
- (๒) ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามภรรยา
- (๓) ไม่ประพฤตินอกใจภรรยา
- (๔) มอบความเป็นใหญ่ให้ภรรยา
- (๕) ให้เครื่องแต่งตัวในโอกาสอันสมควร^{๓๕}

^{๓๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๕/๒๑๔.

ในขณะที่เดียวกันก็ทรงกล่าวถึงหน้าที่ของภรรยาด้วยว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรให้เหมาะสมกับหน้าที่ของตนว่า ภรรยาควรปฏิบัติต่อสามี ดังนี้

- (๑) จัดการงานดี
- (๒) สงเคราะห์คนข้างเคียงดี
- (๓) ไม่ประพฤตินอกใจสามี
- (๔) รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้
- (๕) ขยันไม่เกียจคร้านในกิจทั้งปวง^{๓๖}

การปฏิบัติตามหน้าที่ของสามีภรรยา นี้ ถ้าสามีและภรรยาปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ได้วางไว้แล้วนี้ ปัญหาทางด้านครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งทางจิตใจที่นำไปสู่การฆาตกรรม เพราะเมื่อสามีภรรยา มีความเคารพซึ่งกันและกัน ภรรยาทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ สามีปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างไม่บกพร่อง ครอบครัวก็จะมีความสุข เพราะไม่มีความขัดแย้งกัน แม้ในเรื่องของจิตใจ ก็จะมี ความเข้าใจกันเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

เมื่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์แล้ว ปัญหาความขัดแย้งที่จะนำไปสู่การฆาตกรรมย่อมไม่เกิดขึ้น

การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ถ้ามุ่งความสุขความเจริญไปบุลย์ของสมาชิกในครอบครัว หน้าที่ควรเริ่มต้นที่ตนเอง กระทำให้ตนเองเป็นผู้ได้ชื่อว่าอบรมดีแล้ว และสร้างแนวความคิดให้เป็นสัมมาทิฐิ เพราะว่าถ้าหน้าที่ที่ถูกกระทำขึ้นมาจากมิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิด) แนวทางการดำเนินชีวิตย่อมเป็นมิจฉาทิฐิด้วย บุตรธิดาผู้ได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมแบบอย่างจะเป็นผู้รับเอาแบบอย่างที่เป็นมิจฉาทิฐิเช่นเดียวกัน หากบุคคลมีความเห็นผิดหรือตั้งจิตตั้งใจเอาไว้ในทางที่ผิดก็ทำให้เกิดโทษความเสียหายต่อการดำรงชีวิต ดังพุทธพจน์ว่า “จิตที่ตั้งไว้ผิด พึงทำให้ได้รับความเสียหายยิ่งกว่าความเสียหายที่โจรเห็น โจร หรือผู้จองเวรเห็นผู้จองเวร จะพึงทำให้แก่กัน”^{๓๗} พฤติกรรมที่ประกอบด้วยสัมมาทิฐิและมิจฉาทิฐิย่อมให้ผลที่แตกต่างกัน พฤติกรรมที่เป็นสัมมาทิฐิ ย่อมเป็นที่พึงพิงและก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ครอบครัว พฤติกรรมที่เป็นมิจฉาทิฐิ ย่อมเป็นสาเหตุแห่งความหายนะและความเดือดร้อนต่าง ๆ อันมีผลต่อตนเองและครอบครัว

^{๓๖}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๕/๒๑๔.

^{๓๗}ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๔๒/๓๕.

หน้าที่สำคัญในครอบครัว มารดาบิดามีบทบาทสำคัญในการเป็นต้นแบบที่ดีของบุตรธิดา หน้าที่ของบิดามารดาเป็นเครื่องแสดงถึงการกระทำที่เป็นสัมมา (ความถูกต้อง) และมีจณา (ความไม่ถูกต้อง) ความแตกต่างของพฤติกรรมที่ประกอบด้วยทฤษฎี ๒ ประการนั้น บิดามารดาที่มีสัมมาทฤษฎีหรือมีจณาทฤษฎี ย่อมส่งผลถึงบุตรธิดาด้วย กล่าวคือ บุตรธิดาได้รับการอบรมแบบอย่างเช่นไร ประสบกับการกระทำอย่างไรจากบิดามารดา ย่อมมีพฤติกรรมเลียนแบบเช่นนั้น ถ้าบุตรธิดาอยู่ในสถานะแห่งมีจณาทฤษฎีหรือสัมมาทฤษฎี การกระทำย่อมได้รับการผลักดันจากสถานะเช่นนั้น ดังนั้น บิดามารดาจึงควรตั้งอยู่ในสัมมาทฤษฎี ให้เว้นจากมีจณาทฤษฎี เรื่องมีจณาทฤษฎีนี้พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงผลของมันว่ามีโทษ ดังที่ตรัสไว้ในมีจณาทฤษฎีกสูตรว่า “บุคคลในโลกนี้ตั้งจิตไว้ผิด กล่าววาจาผิด ทำการงานทางกายที่ผิด มีความขวนขวายน้อย ทำกรรมอันไม่เป็นบุญไว้ในชีวิตอันน้อยในโลกนี้ เขามีปัญญาทรม หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในนรก”^{๓๘}

มารดาบิดาต้องตระหนักถึงเรื่องนี้ให้มาก ในการเป็นแบบอย่างไม่ว่าจะเป็นสัมมาทฤษฎีหรือมีจณาทฤษฎีก็ตาม ย่อมทำให้ผู้เอาแบบอย่างแสดงพฤติกรรมออกมาตามแม่แบบได้ ดังนั้น บิดามารดาในฐานะที่เป็นแม่แบบของบุตรธิดา จึงต้องแสดงสัมมาทฤษฎี คือ ความถูกต้องเห็นชอบตามคลองธรรม ออกมาให้บุตรธิดาได้รับเอาไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคมสืบไป

กรณีที่ครอบครัวประสบกับปัญหา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวพึงพิจารณาตนเองกับการกระทำที่เป็นปัญหาหรือนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว พึงยุดิตตนเองจากปัญหาให้ได้ การแก้ไขปัญหานั้นเปรียบเสมือนตัวเราถูกยิงด้วยลูกศร หน้าที่อันสำคัญรีบด่วนที่จะต้องกระทำ คือ การนำเอาลูกศรออกและรีบเยียวยารักษาบาดแผลโดยเร็ว มิใช่ไปมัวทำการสอบสวนว่าใครเป็นผู้ยิงลูกศรมาหรือลูกศรมาจากไหน การมุ่งหวังจะแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ในครอบครัวให้จบลง เพื่อความสุขของครอบครัว เป็นเหมือนเครื่องวัดมโนสำนึกเกี่ยวกับหน้าที่ของตน และการสร้างคุณธรรมแก่สมาชิกของครอบครัว เพราะถ้ามีความปรารถนาจะกระทำให้ปัญหาหมดไป ผู้นั้นต้องมีความมุ่งมั่น หวังประโยชน์ที่จะมีแก่ตนและผู้อื่นอย่างจริงจัง

พุทธปรัชญา ยังมีคำสอนที่ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวไว้อีก ดังจะได้ยกมากล่าวดังต่อไปนี้

สมชีวะธรรม ๔ เป็นหลักธรรมของคู่ชีวิตที่ทำให้คู่สมรมีชีวิตสมหรือสม่าเสมอกลมกลืนกันอยู่ครองกันยึด ๔ ประการ

^{๓๘} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๔๒๖-๔๒๘

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. สมสัทธา หมายถึง มีศรัทธาสมกัน
๒. สมสีลา หมายถึง มีศีลสมกัน
๓. สมจาคา หมายถึง มีจาคะสมกัน
๔. สมปัญญา หมายถึง มีปัญญาสมกัน^{๑๕}

(๑) มีศรัทธาสมกัน ก็คือ มีความเชื่ออะไรคล้าย ๆ กันหรือคล้อยตามกัน เช่น เชื่อกฎแห่งกรรมก็เชื่อเหมือนกัน มิใช่คนหนึ่งเชื่อเรื่องกรรมแต่อีกคนหนึ่งเชื่อเรื่องอำนาจของไสยศาสตร์ เมื่อมีความเชื่อคล้าย ๆ กันหรือสมกัน ความขัดแย้ง การทะเลาะเบาะแว้งและการมีปากเสียงกันก็ย่อมจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อย

(๒) มีศีลสมกัน ก็คือ มีความประพฤติปฏิบัติเหมือนกัน หรือคล้อยตามกัน เช่น คนหนึ่งไม่ชอบการพนัน ไม่ชอบบอขายมุข อีกคนหนึ่งก็ไม่ชอบด้วย เมื่อความประพฤติทั้งทางกายและทางใจคล้อยตามกันได้เช่นนี้ การอยู่ร่วมกันก็มีความสุข

(๓) มีจาคะสมกัน ก็คือ รู้จักเสียสละประโยชน์ตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ตามสมควรแก่ฐานะของตน เหมือน ๆ กัน พอปรึกษาหารือกันว่าจะช่วยเหลือผู้ใดผู้หนึ่ง ต่างก็มีความเห็นดีเห็นงามตามกัน เช่น การบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือคนพิการ เป็นต้น การกระทำของฝ่ายหนึ่งไม่เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียหายและเสียใจ อันจะทำให้เป็นเหตุทะเลาะกันได้

(๔) มีปัญญาสมกัน ก็คือมีความรู้เท่ากัน ความรู้ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงขีดความสามารถในการแยกแยะ ดี-ชั่ว หรือ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ มองเห็นพฤติกรรมร่วมกันบางอย่างว่าควรหรือไม่ควรได้พอกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือสามารถสนทนากันรู้เรื่องนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพครอบครัวที่พุทธจริยศาสตร์ได้วางไว้นั้น เป็นการแก้ไขที่ตีความวิธีหนึ่ง และเป็นข้อยุติปัญหาที่เกิดจากครอบครัว เช่น ความขัดแย้งทางด้านกายภาพ กล่าวคือ เมื่อสามีภรรยา มีความเคารพซึ่งกันและกัน ต่างทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์แล้ว สามีภรรยาไม่ทะเลาะวิวาทกัน การหย่าร้างก็ไม่มี ครอบครัวไม่แตกแยกมีแต่ความอบอุ่น ปัจจัยที่จะทำให้สภาพครอบครัวนำไปสู่การฆาตกรรมนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้นได้ เพราะผลของการปฏิบัติตามหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนได้ปฏิบัติสมบูรณ์ไม่บกพร่องนั่นเอง

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๘๓.

ส่วนสาเหตุการแตกแยกทางจิตใจก็เช่นเดียวกัน ย่อมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าสมาชิกภายในครอบครัวต่างเข้าใจซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะเป็นบุตรนอกสมรส หรือสามี, ภรรยาใหม่ก็ตาม ถ้าต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์แล้ว ปัญหาการแตกแยกทางด้านจิตใจหรือความไม่เข้าใจกันก็จักไม่มี ซึ่งหมายความว่า การปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเช่นนี้ จะทำให้สุขภาพจิตดี มีสัมมาทิฐิ คือมีความเห็นถูกต้องตามคลองธรรม สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวที่เกิดจากการแตกแยกทางจิตใจที่นำไปสู่การฆาตกรรมได้

๔.๓.๑ วิพากษ์ทรรศนะแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวที่เกิดจากสภาพทางครอบครัว

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวที่เกิดจากสภาพครอบครัวแล้ว ต่อจากนี้ไปจะได้นำเอาทฤษฎีของนักปรัชญาทั้ง ๓ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism) (๒) กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism) (๓) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาวิพากษ์ทรรศนะของพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวที่เกิดจากสภาพครอบครัว ดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism)

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ โดยเฉพาะทฤษฎี “สัตยาเคราะห์” ที่พยายามแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เน้นความจริงใจที่มีต่อธรรมชาติของตนเอง และการเข้าถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ “ธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์นั้นไม่ชอบวิธีการที่รุนแรง”^{๔๐} มนุษย์ไม่ชอบการเบียดเบียน ไม่ชอบการประหัตประหารกัน การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องเป็นไปด้วยสันติวิธีและเพื่อให้โลกนี้มีแต่ความสงบสุข

เมื่อนำเอาทฤษฎีดังกล่าวมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวที่เกิดจากสภาพทางครอบครัวแล้ว นับเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายร่วมกันได้เป็นอย่างดี เพราะพุทธจริย

^{๔๐} ดิเรก ชัยนาม, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เล่ม ๒, (พิมพ์ครั้งที่ ๑), (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๕), หน้า ๔๕๕.

ศาสตร์มีพรรณนะว่า การแตกแยกกันทางกายภาพและการแตกแยกกันทางด้านจิตใจอันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดฆาตกรรมนั้น พุทธจริยศาสตร์แนะนำให้แก้ไขด้วยการให้สมาชิกภายในครอบครัวทุกคนหันหน้าเข้าหากัน สมานสามัคคีกัน ให้ความเคารพกัน และทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ในขณะที่แนวคิดของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ ก็มีความปรารถนาให้บุคคลทั้งสองฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน ประณีประนอมกัน ไม่ต้องการให้บุคคลใช้ความรุนแรงเข้าหากันอันจะนำมาซึ่งการฆ่า ทุกฝ่ายต้องทำความเข้าใจกันให้ได้ แนวคิดดังกล่าวนี้บ่งเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกันกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่ต้องการให้บุคคลอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยมีการแนะนำให้บุคคลอยู่ร่วมกันด้วยความสมานสามัคคีกัน ทำความเข้าใจกัน เมื่อทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกันไม่ขัดแย้งกันแล้ว เรื่องการเบียดเบียนหรือการฆาตกรรมก็จะไม่เกิดขึ้น

(๒) กลุ่มอนุรักษ์นิยม (Conservatism)

แนวคิดของกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ยึดถือเอาทฤษฎีที่ว่า “การฆาตกรรมเป็นสิ่งไม่อาจเลี่ยงได้ บางทีกลับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาด้วยซ้ำ”^{๑๐} ยิ่งถ้าเป็นพรรณนะอนุรักษนิยมอย่างจัดแล้ว การฆาตกรรมเป็นการกระทำที่ถูกต้องในทุกกรณี เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางครอบครัวแล้ว นับว่าขัดแย้งกัน พุทธจริยศาสตร์นั้นแนะนำให้บุคคลมีการสมานสามัคคีกันของสมาชิกภายในครอบครัว พยายามทำความเข้าใจกันด้วยจิตเมตตา เพื่อไม่ให้เกิดการทะเลาะกันหรือมีเรื่องที่ไม่เข้าใจกันจนก่อให้เกิดการฆาตกรรมขึ้น หลักพุทธจริยศาสตร์มีกฎเกณฑ์ที่ว่า การฆาตกรรมเป็นสิ่งที่ไม่ดีศีลธรรม แต่กลุ่มอนุรักษ์นิยมกลับมีพรรณนะขัดแย้งกับพุทธจริยศาสตร์อย่างมากต่อฆาตกรรม ด้วยเหตุผลของกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ว่าฆาตกรรมเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ไม่ผิดศีลธรรมแต่อย่างใด

(๓) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยม คือ การยึดเอาหลักประโยชน์สุขของคนส่วนมาก มาเป็นตัวกำหนดในการตัดสินว่าอะไรควรและไม่ควรทำ เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพครอบครัวแล้ว นับว่ามีพรรณนะทั้งที่สอดคล้องกันและขัดแย้งกันที่กล่าวเช่นนี้เพราะแนวคิดของกลุ่มประโยชน์นิยมได้มุ่งเป้าประสงค์ไปที่ประโยชน์สุขของคนหมู่มาก แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพครอบครัวนั้น พุทธจริยศาสตร์แนะนำให้

^{๑๐} Northedge, F.S. “Peace, War, Philosophy.” **Encyclopedia of Philosophy**, 1967, P.63.

สมาชิกภายในครอบครัวทำความเข้าใจกัน สมานสามัคคีกัน เพื่อไม่ให้มีการก่อเหตุฆาตกรรม ในประเด็นดังกล่าวนี้กลุ่มประโยชน์นิยมยังไม่สรุปว่าจะเป็นที่ดีเสมอไป กล่าวคือจะต้องมีการพิจารณาก่อนว่า การสมานสามัคคีกันของสมาชิกภายในครอบครัวนั้นส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขของคนหมู่มากได้จริงหรือไม่ หากการสมานสามัคคีกันของสมาชิกภายในครอบครัว ไม่เกิดประโยชน์สุขแก่คนหมู่มาก ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมก็กลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ทันที

๔.๔ แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์สาเหตุของการฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจจะเห็นว่า บุคคลมีความโลภ อยากได้ทรัพย์สินในปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้หรือเกิดความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจหรือการเงินแล้ว บ่อยครั้งที่หาทางออกโดยการทำอัตวินิบาตกรรม คือ การฆ่าตัวตาย แต่ก่อนที่จะฆ่าตัวตายนั้น บุคคลประเภทนี้มักจะทำการฆาตกรรมต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิด เช่น ภรรยา, บุตรธิดาหรือญาติพี่น้องของตน ด้วยเหตุผลที่ว่ารักและเป็นห่วง กล่าวคือบุคคลดังกล่าวที่เกี่ยวข้องจะเกิดความลำบากเมื่อตนตายจากไปแล้ว จึงต้องทำการฆาตกรรมต่อบุคคลที่ตนรักและเป็นห่วง ดังตัวอย่างข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันพุธที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ พาดหัวข่าวว่า “เสียพันล้านจึงฆ่าภรรยาลูกเมียสยของ ๕ ศพ”^{๔๒} รายละเอียดของข่าวโดยสรุป ดังนี้ เจ้าของโรงงานบรรจุเคมีภัณฑ์ธุรกิจพันล้าน เกิดอาการเครียดเนื่องจากกู้เงินจำนวนมากมาลงทุน ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำติดหนี้สินมากมายจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการใช้อาวุธปืนยิงภรรยาและลูกอีก ๓ คน แล้วใช้อาวุธดังกล่าวยิงตนเองตายตามไป ซึ่งในจดหมายที่เสียพันล้านเขียนก่อนที่จะก่อเหตุฆาตกรรมและอัตวินิบาตกรรมโดยสรุปว่า ที่ตนต้องฆ่าภรรยาและลูกด้วยนั้นเพราะรักและเป็นห่วง ถ้าตนเองไม่อยู่แล้ว ภรรยาและลูกก็จะรับหนี้สินที่มีอยู่อันจะนำมาซึ่งความลำบาก แต่อย่างไรก็ตามการฆาตกรรมในกรณีดังกล่าวนี้ มีมูลเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจหรือการเงินทั้งสิ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่มีความพอใจในทรัพย์สินของตนที่มีอยู่ กล่าวคือ ไม่ดำเนินชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นเหตุนำไปสู่การฆาตกรรมได้

^{๔๒} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐) : ๑.

จากสาเหตุดังกล่าว พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักการแก้ไขหรือทางออกของปัญหานี้ไว้ คือ การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจสายกลาง กล่าวคือ เศรษฐกิจในทฤษฎีของพุทธจริยศาสตร์เป็น กิจกรรมด้านหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะก็คือ เศรษฐกิจแบบมัตตัญญูตา “มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณคือความพอเหมาะพอดี เช่น รู้จักประมาณในการแสวงหา รู้จักประมาณในการใช้จ่ายพอเหมาะพอควร”^{๔๓} เศรษฐกิจแบบดังกล่าวนี้เน้นความเพียงพอและมุ่ง ควบคุมวัตถุนิยมให้เกิดความต้องการมากจนกลายเป็นความโลภ^{๔๔} จะเห็นได้ว่า เป็นพื้นฐานการ ดำเนินชีวิตตามปกติของชาวพุทธที่เหมาะสมตามหลักการทางสายกลางหรือมรรคมีองค์ ๘^{๔๕} โดย อาศัยพื้นฐานข้อหนึ่งของมรรคมีองค์ ๘ คือ สัมมาอาชีวะ เป็นพื้นฐานในการสร้างหลักเศรษฐกิจ แต่การ สร้างหลักเศรษฐกิจ ต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐศาสตร์ในที่นี้กล่าวถึงเศรษฐศาสตร์แนวพุทธหรือเรียกอีก อย่างว่า “พุทธเศรษฐศาสตร์ หมายถึงการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์เข้ากับแนวคิดใน วิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาจากราชธรรมตะวันตก”^{๔๖}

เศรษฐกิจสายกลาง หรือ เศรษฐกิจมัชฌิมา สามารถสร้างคุณค่าในการดำเนินชีวิตซึ่ง กล่าวโดยสรุปได้ ๒ ลักษณะดังนี้

(๑) มิติทางการสร้างคุณภาพชีวิต คือเศรษฐกิจมัชฌิมาแบบการได้คุณภาพชีวิต ซึ่ง พื้นฐานของการดำเนินเศรษฐกิจนั้น ชูมาเชอร์ (Shumacher, E.F.,1911-1977) ได้กล่าวถึง สัมมาอาชีวะว่า “เป็นพื้นฐานสำคัญแห่งชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวพุทธ”^{๔๗} และถือว่าเป็น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบพอดี คือ “มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณคือความพอเหมาะพอดี”^{๔๘} ทางพระพุทธศาสนาใช้คำว่า โภชนมัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร, รู้จักประมาณในการกิน คือ กินเพื่อหล่อเลี้ยง ร่างกายใช้ชีวิตเพื่ออยู่ผาสุกมิใช่เพื่อสนุกสนานมัวเมา”^{๔๙} อันเป็นระบบแห่งสมดุลหรือดุลยภาพ

^{๔๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๒๕.

^{๔๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๔/๒๕๔.

^{๔๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๕๕/๒๓๑.

^{๔๖} ดร.อภิชาติ พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : บ.อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พลับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน) ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^{๔๗} Shumacher, E.F., *Psychiatry*, (London:Baillere Tindall),1944,P. 66.

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๒๕.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๕.

ความพอดีหรือดุลยภาพเป็นจุดที่คุณภาพชีวิตกับความพอใจมาบรรจบกัน เป็นการได้รับความพึงพอใจด้วยการตอบสนองความต้องการคุณภาพชีวิตจากการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ในแง่จิตวิทยาของการปฏิบัติแล้วความพึงพอใจไม่สามารถนำมาตัดสินหรือตัดสินได้สมบูรณ์ในตัวของมัน แต่ต้องอาศัยคุณภาพชีวิตที่ดีงามมาช่วยตัดสินจึงจะถือได้ว่าเป็นหรือตัดสินได้ว่าดีหรือชีวิตของมนุษย์ได้ โดยลักษณะของมรรคแล้วเป็นฐานสนับสนุนกระบวนการในการพัฒนาตนเองของมนุษย์เพื่อให้มีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งเศรษฐกิจก็เป็นกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างหนึ่งของมนุษย์เท่านั้น

(๒) มิติแห่งการสร้างความสุข คือเศรษฐกิจมีพัฒนาแบบไม่เบียดเบียนตนและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวสัมพันธ์กัน ซึ่งจะแยกเป็นอย่างไรอย่างหนึ่งไม่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันโดยตลอด โดยระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีองค์ประกอบอยู่ ๓ ประการ คือ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยอย่างครบวงจรประสานและเกื้อกูลกัน ดังนั้นพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตนคือไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเอง เป็นไปในทางที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเอง และในขณะเดียวกันก็ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและสังคมด้วย^{๕๐}

จะสังเกตเห็นว่า เศรษฐกิจสายกลางทั้งสองมิติ โดยเฉพาะมิติแห่งการสร้างความสุขจะเน้นชัดเจนว่า ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เพราะการดำเนินชีวิตในรูปแบบดังกล่าว นอกจากจะไม่เบียดเบียนตนเองแล้ว ยังไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนอีกด้วย เป็นการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย จะเห็นว่าเศรษฐกิจสายกลางทั้งสองมิตินี้ สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่นำไปสู่การขาดกรรม เพราะความเป็นทุกขก็ได้

พุทธจริยศาสตร์ได้มีพรรณนาต่ออุดมการณ์ของเศรษฐกิจว่า เป็นกิจกรรมด้านหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่ต้องการแสวงหาความสุข ความพึงพอใจจากโลกทางวัตถุ ซึ่งเป็นจุดหมายเบื้องต้นของชีวิตมนุษย์ที่จะพึงประสงค์ แม้กระนั้นก็ตามเศรษฐกิจยังมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพื่อยังความบริบูรณ์ด้านวัตถุให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการไปสู่อุดมการณ์สูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

^{๕๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), มรณกถา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ : บริษัทสื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๕๒ - ๖๔.

พุทธจริยศาสตร์มีจุดหมายเพื่อควบคุมความอยากในวัตถุ โดยเน้นการควบคุมความอยากในปัจจัยเครื่องบริโภคน ให้บริโภคนแต่พอประมาณตามหลักมัตตัญญูตา^{๕๑} เน้นความพอดีคือรู้จักประมาณในการเสพเสวยวัตถุแต่พอสมควร ไม่ก่อให้เกิดความลำบากและไม่สร้างภาระด้านวัตถุให้แก่ตนเอง อีกทั้งไม่เบียดเบียนสังคมและธรรมชาติแวดล้อมด้วย

จุดประสงค์เพื่อความสุขและเพื่อประโยชน์สุขแก่คนจำนวนมาก ดังที่พระพุทธเจ้าได้ย้ำอยู่เสมอ นั่น คือ การเผยแผ่ธรรมโดยให้อิวาทานเป็นหลักการแก้ปัญหาทั้งหลาย ดังนี้

ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งหลาย ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าได้ไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมและอรรถทั้งปวง ชะนุ บริสุทธิบริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีธุลีในตาน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม^{๕๒}

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนี้พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ในพระสูตรต้นคปิฎก ทิฆนิกาย กุฏทันตสูตร มีเรื่องการแก้ปัญหาโจรไว้น่าสนใจ เพราะมุ่งไปที่ต้นเหตุ พระองค์ตรัสไว้ดังนี้

“พราหมณ์ ถ้าเช่นนั้นท่านจงฟัง จงตั้งใจให้ดี เราจะแสดง” พราหมณ์กุฏทันตะทูลรับสนองพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้วพระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “พราหมณ์ เรื่องเคยมีมาแล้ว พระเจ้ามหาวิชิตราชทรงเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีพืชพันธุ์ธัญญาหารเต็มท้องพระคลัง ต่อมาท้าวเธอประทับอยู่ตามลำพังทรงคิดคำนึงว่า “เราได้อิถอรองโภคสมบัติที่เป็นของมนุษย์อย่างมากมาย ได้เอาชนะแล้วครอบครองดินแดนที่กว้างใหญ่ ทางที่ดีเราพึงบูชามหาชัยที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์สุขแก่เราตลอดกาลนาน”

ท้าวเธอจึงรับสั่งให้เรียกพราหมณ์ปุโรหิตมารับสั่งว่า “พราหมณ์ วันนี้เราพักอยู่ตามลำพัง

^{๕๑} ทิ.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๔๐.

^{๕๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

เกิดความคิดคำนึงขึ้นว่า เราได้ถือครองโภคสมบัติที่เป็นของมนุษย์อย่างมากมาได้เอชนะ แล้วครอบครองดินแดนที่กว้างใหญ่ ทางที่ดี เราพึงบูชามหาอัณูที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์สุขแก่เราตลอดกาลนาน พราหมณ์ เราปรารถนาจะบูชามหาอัณู ขอท่านผู้เจริญโปรดแนะนำวิธีบูชาอัณูที่จะอำนวยประโยชน์สุขแก่เราตลอดกาลนาน”

เมื่อท้าวเธอรับสั่งอย่างนี้ พราหมณ์บุโรหิตกราบทูลว่า “บ้านเมืองของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม มีการเบียดเบียน โจรยังปล้นบ้าน ปล้นนิคม ปล้นเมืองหลวง ดักจู่ในทางเปลี่ยว เมื่อบ้านเมืองยังมีเสี้ยนหนาม พระองค์จะโปรดให้ฟื้นฟูพิธีกรรมขึ้นก็จะชื่อว่าทรงกระทำสิ่งที่ไม่สมควร พระองค์มีพระราชดำริอย่างนี้ว่า เราจักปราบปรามเสี้ยนหนามคือโจร ด้วยการประหาร จองจำ ปรับไหม คำหนิโทษ หรือเนรเทศ” อย่างนี้ไม่ใช่การกำจัดเสี้ยนหนามคือโจรที่ถูกต้อง เพราะว่าโจรที่เหลือจากที่กำจัดไปแล้วจักมาเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ในภายหลังได้ แต่การกำจัดเสี้ยนหนามคือโจรที่ถูกต้อง ต้องอาศัยวิธีการต่อไปนี้ คือ

๑. ขอให้พระองค์พระราชทานพันธุ์พืชและอาหารให้แก่พลเมืองผู้ขะมักเขม้นในเกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ในบ้านเมืองของพระองค์
๒. ขอให้พระองค์พระราชทานคันทุนให้แก่พลเมืองผู้ขะมักเขม้นในพาณิชย์กรรมในบ้านเมืองของพระองค์
๓. ขอให้พระองค์พระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการที่ขยันขันแข็งในบ้านเมืองของพระองค์

พลเมืองเหล่านั้น จักชวนชวายนในหน้าที่การงานของตน ไม่พากันเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ และจักมีกองพระราชทรัพย์อย่างยิ่งใหญ่ บ้านเมืองก็จะอยู่ร่มเย็น ไม่มีเสี้ยนหนาม ไม่มีการเบียดเบียน ประชาชนจะชื่นชมยินดีต่อกัน มีความสุขกับครอบครัว อยู่อย่างไม่ต้องปิดประตูบ้าน^{๕๓}

ในเมื่อความยากจนและการไม่มีงานทำเป็นเหตุให้เกิดปัญหาโจรขึ้น อันจะนำมาซึ่งการฆาตกรรม ก็ต้องไปแก้ไขปัญหานั้นด้วยวิธีการดังกล่าวนี้

นอกจากนี้พระพุทธเจ้าทรงสอนถึงปัจจัยพื้นฐานอันเป็นความจำเป็น (Need) ถ้าเป็นผู้นครองเรือนก็ทรงสอนต่อไปถึงการแสวงหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ เพื่อให้สามารถสร้างฐานะครอบครัวให้อยู่ดีกินดี มีความมั่นคง เริ่มด้วยหลักการสร้างความร่ำรวย เรียกว่า “ทฤษฎีซั่มมิกัตถสังวัตตินิกกรรม เรียกสั้น ๆ ว่า ทฤษฎีซั่มมิกัตถะ หรือเรียกติดปากภาษาไทย ๆ ว่า ทฤษฎีซั่มมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุข

^{๕๓} ที.สี. (ไทย) ๘/๓๓๖-๓๓๘/๑๓๑.

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เบื้องต้น”^{๕๔} พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักธรรมดังกล่าวในทิมขานุสูตรโดยมีใจความว่า ธรรม ๔ ประการนี้ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้ เพื่อสุขในภพนี้แก่กุลบุตร ธรรม ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น)
๒. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา)
๓. กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี)
๔. สมชีวิตา (ความเป็นอยู่เหมาะสม)^{๕๕}

อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบ หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี^{๕๖} ความขยันเป็นอุปกรณ์อันดับแรกและสำคัญที่สุดในการสร้างฐานะให้มั่นคง ไม่มีเศรษฐีคนใดสร้างความร่ำรวยขึ้นมาได้ด้วยความเกียจคร้าน ยิ่งรวยยิ่งขยันคนขยันเท่านั้นจึงจะสร้างตัวได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีความยากจนในหมู่นคนที่ขยัน” แต่ข้อที่ควรระวังก็คือ ต้องขยันในข้อที่ถูกที่ควร กล่าวคือการทำงานที่ทำนั้น ต้องเป็นงานที่สุจริตปราศจากโทษ (อนวัชกรรม) ถ้าขยันในทางที่ผิดก็จะนำความเดือดร้อนมาให้ เช่น ขยันผลิตยาเสพติดขาย เป็นต้น

อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย^{๕๗} เมื่อขยันทำงานที่ปราศจากโทษ มีรายได้ขึ้นมาแล้ว ต้องรู้จักประหยัด อดออม จัดสรรหารายได้ไว้เป็นสัดส่วน ส่วนใดควรใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีพ ส่วนใดควรเก็บออมไว้เพื่อทำทุนหรือใช้จ่ายในยามจำเป็น ไม่เป็นคนสุรุษสุร่ายใช้จ่ายเกินตัว คนที่ไม่ประหยัดจะไม่มีโอกาสร่ำรวยหรือสร้างฐานะได้เลย มีแต่จะสร้างความตกต่ำและความเดือดร้อนให้แก่ตนและสังคม

กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา ลำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา คีต จาคะ ปัญญา^{๕๘} การร่วมงานกับคนดีจะช่วย

^{๕๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๖.

^{๕๕} อ. อุฏฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน. ๒๓/๕๔/๓๔๐.

^{๕๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๖.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, ๑๑๖.

ให้เพิ่มพูนรายได้ได้เร็ว คนดีจะช่วยเป็นกำลังสนับสนุนการทำงานให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป สามารถขยายกิจการให้ใหญ่และกว้างไกลออกไป และคนดีจะช่วยเป็นหูเป็นตาแทน ชูธุรกิจใหญ่ ๆ ไม่มีใครทำสำเร็จเพียงลำพังตัวคนเดียว ต่างก็ต้องอาศัยความรู้ความสามารถของคนอื่นช่วยทั้งนี้ การร่วมงานกับคนดีจึงเป็นวิธีการสร้างฐานะให้มั่นคงวิธีหนึ่ง

สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้อยู่เหนือรายจ่าย มีการประหยัดเก็บออมไว้^{๕๕} เมื่อมีทรัพย์แล้ว ควรนำทรัพย์นั้นมาใช้จ่ายเลี้ยงชีพให้พอเหมาะพอดีแก่ฐานะไม่ให้อดคัดฝืดเคืองจนเกินไป พักผ่อนให้เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย บำรุงรักษาสุขภาพกายและใจ ให้แข็งแรง จะได้มีพลังทำงานไปได้อีกนาน หากสุขภาพทรุดโทรมความหายนะอื่น ๆ ก็จะตามมา

หลักการใช้ชีวิตทั้ง ๔ ประการนี้ เมื่อมีอยู่ในคนใด คนนั้นย่อมแก้ปัญหาความยากจนของตนได้อย่างแน่นอน บางคนนำเอาตัวอักษรตัวแรก ของหลักธรรมทั้ง ๔ คือ อ อ กะ สะ มา สอนว่านี่แหละ คือ หัวใจเศรษฐี ก็อยากจะเน้นในที่นี้ว่าหัวใจเศรษฐีจะขลัง ทำให้คนร่ำรวยได้ ด้วยการนำไปปฏิบัติ หากมัวนำไปนั่งบริกรรมอยู่อย่างเดียว ก็อย่าหวังเลยว่าจะร่ำรวยมั่งคั่งขึ้นมาได้

การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์ที่เราหามาได้แล้ว ในพระพุทธศาสนายังสอนให้รู้จักการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินเหล่านั้น ถ้าพูดให้เป็นภาษาทางวิชาการก็คือ รู้จักการบริหารการคลัง หรือการบริหารเงินนั่นเอง พระพุทธศาสนาใช้คำว่า โภควิภาค ๔ คือการแบ่งโภคะ หรือหลักการแบ่งทรัพย์โดยจัดสรรออกเป็น ๔ ส่วนดังนี้

๑. เอนก โภค ภูณเชย จำนวน ๑ ส่วน เก็บไว้ใช้จ่ายเลี้ยงชีพสำหรับตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุง กล่าวคือ บุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบเลี้ยงดู และทำประโยชน์ต่าง ๆ
๒. ทวีหิ กมมัม ปโยชเย จำนวน ๒ ส่วน เก็บไว้ลงทุนในการประกอบกิจการหรือขยายงานให้ใหญ่และกว้างขวางยิ่งขึ้น
๓. จตุตถญจ นิชาเปยย จำนวนอีก ๑ ส่วน เก็บออมเอาไว้ใช้เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนจริง ๆ เท่านั้น^{๖๐}

^{๕๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๖.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓ - ๑๒๘.

จากโศกวิภาคนี้ จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเน้นให้เป็นผู้มีวินัยในตัวเองเกี่ยวกับการจัดการรายได้ ไม่ต้องการให้เป็นคนสุรุ่ยสุร่าย และถ้ากิจการที่ทำนั้นดี มีผลกำไรคุ้มค่า ก็ให้ขยายกิจการออกไปอีก ในส่วนนี้ให้แบ่งทรัพย์สินมาลงทุนสูงถึง ๒ ใน ๔ ของรายได้เลยทีเดียว

การจับจ่ายใช้สอยรายได้ในส่วนที่หนึ่งซึ่งแบ่งไว้เป็นค่าใช้จ่ายเลี้ยงชีพนั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนเพิ่มเติมเกี่ยวกับประโยชน์ที่ควรถือเอาจากทรัพย์ ในอาทิตยสูตร โดยมีใจความว่า

ประโยชน์ที่จะพึงถือเอาจากโภคทรัพย์ มีอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. ใช้บำรุงตนเอง บิดามารดา บุตรธิดา ภรรยา คนรับใช้ และทุกคนที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งหลาย ให้มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบายตามสมควร

๒. ใช้บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการให้ได้รับความสุขสบายตามสมควร

๓. ใช้สำหรับป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม โจรปล้น เป็นต้นให้ตนเองมีสวัสดิภาพทั้งในการดำเนินชีวิตและในทรัพย์สิน

๔. ใช้ทำพละ ๕ อย่าง คือ “(๑) ญาติพละ การสงเคราะห์ญาติ, (๒) อติถิพละ การต้อนรับแขก, (๓) ปุพฺพเปตพละ การทำบุญอุทิศให้แก่ญาติผู้ล่วงลับ, (๔) ราชพละ การบำรุงราชการด้วยการเสวยภาษีอากร เป็นต้น, (๕) เทวตพละ ถวายเทวดา คือ สักการะบำรุงหรือทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชาตามความเชื่อ”^{๖๐}

๕. ใช้อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย^{๖๑}

จากการวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจ พบว่าพุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักของการบริหารเศรษฐกิจหรือการบริหารทรัพย์ ไว้อย่างครบถ้วน เมื่อบุคคลมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ก็เนื่องมาจากการบริหารไม่ถูกวิธี จึงทำให้เกิดความล้มเหลว ในการดำเนินกิจการนั้นๆ จึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องนี้ขึ้น การใช้สอยภายในครอบครัวหากไม่พอใช้ก็สามารถนำไปสู่การฆ่าล้างหนี้ได้เช่นกัน ดังตัวอย่างข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๑๖๕๒๘ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๘ พาดหัวข่าวว่า”ลูกหนี้โหด ฆ่าล้างหนี้ ๒๐ ล้าน”^{๖๒} เป็นต้น

^{๖๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๒.

^{๖๑} อ.ปญจ. (ไทย) ๒๒/๔๑/๖๔-๖๕.

^{๖๒} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๓ เมษายน ๒๕๔๘) : ๑.

เศรษฐกิจนับเป็นอีกปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เพราะคนทุกวันนี้พึ่งพิงเศรษฐกิจเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เมื่อเศรษฐกิจไม่ดีซึ่งรวมไปถึงระบบการจัดการภายในองค์กร องค์กรและครอบครัวต่าง ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาโดยเฉพาะปัญหาการขาดทุนจะเห็นว่าปัจจุบันมีข่าวเกี่ยวกับการขาดทุนมากมายที่ปรากฏตามหนังสือพิมพ์ ส่วนมากก็เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจหรือความล้มเหลวในชีวิตอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างข่าวดังที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันพุธที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ พาดหัวข่าวว่า “เสียพันล้านเจ๊งฆ่ายกครัวลูกเมียสยของ ๕ ศพ”^{๖๔} รายละเอียดของข่าวโดยสรุป ดังนี้ เจ้าของโรงงานบรรจุเคมีภัณฑ์ธุรกิจพันล้าน เกิดอาการเครียดเนื่องจากกู้เงินจำนวนมากมาลงทุน ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำเลยคิดหนีสินมากมายจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการใช้อาวุธปืนยิงภรรยาและลูกอีก ๓ คน แล้วใช้อาวุธดังกล่าวยิงตนเองตายตามไป การเกิดเหตุฆาตกรรมในข่าวดังกล่าวนี้เป็นผลของความไม่พอดีหรือไม่ประมาณในการลงทุนทำธุรกิจ ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบมีขมิ้มหรือเศรษฐกิจแบบมีตัดัญญาตา ที่เน้นความเพียงพอจึงทำให้เศรษฐกิจล้มเหลว บวกกับไม่ใช่สติปัญญาใคร่ครวญการตัดสินใจที่ถูกต้อง

ทุกคนจึงควรตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและควรช่วยกันหาทางออกและแก้ไขต่อปัญหานี้อย่างจริงจัง วิธีแก้ปัญหาผู้วิจัยได้เสนอไว้แล้วซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสั่งสอนไว้ เมื่อนำวิธีการดังกล่าวไปใช้แก้ไขให้จริงจังแล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าปัญหาการขาดทุนที่เกิดจากกระบวนการเศรษฐกิจคงจะลดลงและอาจจะไม่มีให้เห็นอีกต่อไปในสังคมมนุษย์ ฉะนั้นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ได้กล่าวไว้แล้วนี้จึงสามารถนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งก็หมายความว่า แก้ไขปัญหาการขาดทุนที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจนั่นเอง

๔.๔.๑ วิพากษ์ทรรศนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดทุนที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดทุนที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจแล้ว ต่อจากนี้ไปจะได้นำเอาทฤษฎีของนักปรัชญาทั้ง ๓ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism) (๒) กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism) (๓) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาวิพากษ์ทรรศนะของพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการขาดทุนที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

^{๖๔} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐) : ๑.

(๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism)

ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์อันเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาภาคกรรมที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจแล้ว นับว่าเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกัน โดยพุทธจริยศาสตร์นั้นแนะนำให้ผู้ประกอบการหรือบริหารทรัพยากรให้ถูกต้องตามหลักโภควิภาค เพื่อไม่ให้เกิดการล้มเหลวในการประกอบกิจการต่าง ๆ และที่สำคัญการใช้ชีวิตต้องดำเนินตามหลักเศรษฐกิจแบบมัชฌิมหรือเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อไม่ให้บุคคลเกิดหนี้สินขึ้น เพราะการเป็นหนี้สินนั้นสามารถนำมาซึ่งการฆาตกรรมได้ ดังกรณีที่มีข่าวลูกหนี้โหดฆ่าล้างหนี้ ๒๐ ล้าน ในประเด็นดังกล่าวนี้ แนวคิดของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ ที่ยึดถือว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ต้องแก้ไขด้วยสันติวิธี นับว่าเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ เพราะการใช้เศรษฐกิจแบบพอเพียงนั้นเป็นการใช้ชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกัน เป็นการทำธุรกิจที่ต้องทำความเข้าใจกันและร่วมมือกัน เมื่อบุคคลใช้ชีวิตแบบเข้าใจกันและพึ่งพาอาศัยกันก็จะเกิดความสันติสุขขึ้น ดังนั้นแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่เน้นให้บุคคลใช้ชีวิตแบบพอเพียง จึงสอดคล้องกันกับแนวคิดของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ที่พยายามแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

(๒.) กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism)

ทฤษฎีของกลุ่มอนุรักษนิยม เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์อันเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาภาคกรรมที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจแล้ว นับว่าเป็นทฤษฎีที่ขัดแย้งกันอย่างมาก เพราะแนวคิดของกลุ่มอนุรักษนิยมนั้น เน้นการขยายอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของตน หากมีใครมาขัดขวางก็จะถูกกำจัดโดยเฉพาะถูกฆาตกรรม แนวคิดดังกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่เน้นเรื่องเศรษฐกิจแบบมัชฌิมหรือเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเกิดหนี้สินอันจะนำไปสู่การฆ่าล้างหนี้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ไม่สนับสนุนให้บุคคลฆ่ากันเพราะเป็นเรื่องผิดทุกกรณี แต่ทฤษฎีของกลุ่มอนุรักษนิยมนี้มีทฤษฎีที่ตรงกันข้ามคือ การฆ่าเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ไม่ผิดทุกกรณี

(๓.) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยม เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์อันเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาภาคกรรมที่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจแล้ว นับว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกันหรือ

ขัดแย้งกันก็ได้ ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะกลุ่มประโยชน์นิยมยึดเอาทฤษฎี คือ หลักมสุขที่ว่า “จงทำสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด”^{๖๕} หลักมสุขดังกล่าวนี้ บางครั้งอาจมีความใกล้เคียงกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ เพราะพุทธจริยศาสตร์แนะนำให้บุคคลดำเนินชีวิตโดยการใช้เศรษฐกิจแบบมัชฌิมหรือเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งการดำเนินชีวิตในลักษณะนี้เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันทั่วไปว่า มนุษย์ที่ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันจะสามารถทำให้สังคมส่วนมากไม่เบียดเบียนกันทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม ซึ่งตรงกับหลักมสุขของกลุ่มประโยชน์นิยม แต่ถ้การดำเนินชีวิตโดยการใช้เศรษฐกิจแบบมัชฌิมหรือเศรษฐกิจแบบพอเพียงนั้น ไม่ได้ส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขที่สุดของคนหมู่มากที่สุด แนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าวก็จะขัดกับ หลักมสุข อันเป็นทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมทันที

๔.๕. แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกาย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับประเด็นปัญหาการฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพร่างกาย ซึ่ง ลอมโบรโซได้ยกทฤษฎีพันธุกรรมมาสนับสนุนว่า การเป็นอาชญากรหรือการฆาตกรรมนั้นสาเหตุประการหนึ่งน่าจะมาจากการสืบทอดทางพันธุกรรม ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในที่นี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสาเหตุดังกล่าวตามทฤษฎีพันธุกรรม ในกรอบของพุทธจริยศาสตร์ว่า มีทางออกหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า พุทธจริยศาสตร์นั้นเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสภาพทางจิตใจเป็นหลัก ด้วยเหตุผลที่ว่า การกระทำทุกอย่างทางด้านร่างกายล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากจิตใจ ด้วยเหตุนี้พุทธจริยศาสตร์จึงไม่ได้เสนอแนวทางออกของปัญหาที่เกิดจากสภาพด้านร่างกายไว้มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาคุณทฤษฎีของลอมโบรโซ จะเห็นว่า มีหลักกรรมของพุทธ จริยศาสตร์ที่สามารถเข้ากันได้ และอธิบายได้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันทางพันธุกรรม แต่เบื้องหลังของความเกี่ยวเนื่องกันนั้นมีได้มาจากผลของ DNA หรือ โครโมโซม คู่ใดคู่หนึ่งแต่อย่างใด แต่สิ่งที่ทำให้มีการสืบทอดตามความเชื่อของทฤษฎีพันธุกรรมนั้น คือ “กรรม” ที่พระพุทธเจ้าตรัสเรียกสิ่งที่อยู่เบื้องหลังนั้นว่า “กมฺมพฺพชฺ” หรือ “กรรมพันธุ์ หมายถึง มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ คือ

^{๖๕} Mill, J.S., *Utilitarianism*, The Library of Liberal Arts, New York, 1957, P 11.

เกี่ยวเนื่องด้วยกรรมของตน”^{๖๖} กล่าวคือ การกระทำของบุคคลที่มีส่วนคล้ายกันหรือเหมือนกันกับบรรพบุรุษตามความเชื่อของลอมโบรโซที่ว่า มาจากพันธุกรรมนั้น แท้จริงแล้วอิทธิพลของพันธุกรรมนั้นไม่สามารถทำให้คนเรากระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งได้ในเรื่องที่คล้ายกัน แต่สิ่งที่ส่งผลให้การกระทำนั้นสำเร็จและมีความคล้ายคลึงกับการกระทำของบรรพบุรุษนั้นคือ “กรรม” ต่างหาก ยกตัวอย่างเช่น นายชื่นชม มีลูก ๓ คน คือ คนโตชื่อนางชมชิตซึ่งทำงานเป็นนางพยาบาล คนกลางชื่อนายเชิดชัย ได้รับราชการเป็นตำรวจ และลูกคนสุดท้ายชื่อนายชคไช ต่อมานายชื่นชมนั้นได้ก่อเหตุฆาตกรรม ผลของการฆาตกรรมนั้นส่งผลให้เขาได้รับโทษประหารชีวิต และต่อมาไม่นานนายชคไชซึ่งเป็นลูกคนสุดท้ายก็ก่อเหตุฆาตกรรมเช่นกัน ผลของการกระทำดังกล่าวส่งผลให้นายชคไชได้รับโทษประหารชีวิตเช่นเดียวกันกับพ่อของเขาเป็นต้น

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การตายของนายชื่นชมและการตายของนายชคไชนั้น คือผลที่ได้รับจากการทำฆาตกรรมแต่เราไม่สามารถบอกได้ว่า การเป็นฆาตกรของคนทั้งสองนั้นเกิดจากพันธุกรรม เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นลูกของนายชื่นชมทุกคนก็ต้องเป็นฆาตกรด้วย แต่ถ้าจะกล่าวตามหลักพุทธจริยศาสตร์จะชี้ชัดได้ว่า เหตุที่ทำให้พ่อลูกในตัวอย่างดังกล่าวได้รับโทษประหารชีวิตนั้น เพราะทั้งสองได้ทำกรรมร่วมกัน (กम्मพนฺธุ) จึงเป็นเหตุให้ทั้งสองได้รับผลกรรมร่วมกัน เหตุใดจึงกล่าวเช่นนั้น เพราะพุทธจริยศาสตร์นั้นเน้นเรื่อง “กรรม” เป็นสำคัญ กรรม คือ การกระทำ แต่การกระทำของร่างกายนั้นเป็นผลเนื่องมาจากจิตใจ ฉะนั้น พุทธจริยศาสตร์จึงเน้นที่การกระทำที่มีจิตใจเป็นตัวบงการหรืออยู่เบื้องหลังให้คนเกิดการกระทำในสิ่งต่าง ๆ คนที่มีจิตใจชั่วก็จะสั่งให้กายทำความชั่ว ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่วก็จะพูดชั่วทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น”^{๖๗} และถ้าคนมีจิตใจที่ดี ก็จะสั่งกายให้ทำความดี ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดีก็จะพูดดีทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น”^{๖๘} จะเห็นได้ว่ากรรมดังกล่าวจะส่งผลต่อผู้กระทำทั้งที่เป็นกรรมดีและกรรมชั่วทั้งในภพปัจจุบันและภพอนาคต จึงสรุปได้ว่า ผลการกระทำ

^{๖๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๖.

^{๖๗} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

ของวงศ์สกุลเดียวกันที่มีความคล้ายคลึงกันมิได้เกิดจากพันธุกรรมตามทฤษฎีของลอมโบโรโซ แต่หากเกิดเพราะกรรมที่ได้กระทำร่วมกันไว้ก่อน

ฉะนั้นการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกายในประเด็นนี้ พุทธจริยศาสตร์มองว่าไม่มีวิธีการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาได้โดยตรง แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของกรรมแล้ว การแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ การทำความดี ประพฤติดี นั่นคือ ประกอบสิ่งที่เป็นกุศล และยังคงเว้นจากการทำความชั่วร้ายทั้งปวง คือ ไม่ประกอบสิ่งที่เป็นอกุศล เพราะการทำความดีเว้นชั่วในทางพุทธจริยศาสตร์นับว่าเป็นการสร้างกรรมดี เมื่อสร้างกรรมดีก็จะมีผลส่งผลให้ผู้สร้างเป็นคนดี ในทางพุทธจริยศาสตร์เน้นเรื่อง “กรรม” เป็นหลัก หากมนุษย์ในสังคมประกอบสิ่งที่เป็นกรรมดีปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ก็จะลดน้อยลงหรือหมดไปจากสังคม โดยเฉพาะปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพร่างกายในประเด็นดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการทำความดี ประพฤติดี เพื่อที่จะได้เป็นคนดี เมื่อเป็นคนดีก็จะมีปัญหาในด้านต่างๆ ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามสภาพร่างกายตามทฤษฎีเชื้อชาตินั้นพุทธจริยศาสตร์มิได้เสนอแนวทางการแก้ไขหรือทางออกต่อปัญหานี้ไว้

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุของมาตรากรรมที่เกิดจากความผิดปกติทางด้านร่างกาย เช่น รูปร่างเตี้ย, แคระ, ดำ หรือไม่สมประกอบดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ ๒ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลอื่นดูถูก ดูหมิ่น เย้ยหยัน ทำให้บุคคลเหล่านี้เกิดความคับข้องใจหรือไม่พอใจ จึงพยายามหาทางปกปิดปมด้อยของตนเอง แต่ถ้าไม่สามารถกระทำได้ก็จะมีอาการแสดงออกโดยการตอบโต้ด้วยวิธีการใช้ความรุนแรง จนถึงตายได้

ในประเด็นดังกล่าวนี้ พุทธจริยศาสตร์มีแนวทางการแก้ไข คือ ตามความเป็นจริงแล้วถึงแม้บุคคลจะมีรูปร่างเตี้ย, แคระ, ดำ หน้าตาไม่ดี ไม่สมประกอบก็ตาม แต่ความจริงแล้วสิ่งที่ทำให้บุคคลแสดงออกทางด้านร่างกายนั้น มีแรงกระตุ้นมาจากจิตใจเป็นสำคัญ ฉะนั้นเมื่อมีบุคคลมาดูถูก ดูหมิ่น เย้ยหยัน ทำให้เกิดความโกรธแค้นอันจะนำไปสู่การมาตรากรรม ต้องหาวิธีแก้ไขโดยการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ กล่าวคือ เว้นจากการมุ่งร้ายไม่เบียดเบียนต่อบุคคลอื่น เรียกว่า มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ^{๖๕} อีกประการหนึ่ง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์อันเป็นพื้นฐานของความเมตตา เป็นเครื่องแสดงออกถึงความรักในเพื่อนร่วมโลก ปิดทางของการประทุษร้ายต่อกัน หมายความว่า การมาตรากรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าบุคคลมีเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์เป็นประจำ และที่สำคัญอีก

^{๖๕} พ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๖๕/๔๒๑.

อย่างคือ เว้นจากการประพาศิตทางกาย ซึ่งรวมเรียกว่า กายสุจริต หรือสัมมากัมมันตะ ในมรรค ๘ นั้นเอง

อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่พิจารณาหลักการแก้ไขปัญหานี้ให้ถี่ถ้วน อาจจะเข้าใจว่า เป็นการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพจิตใจ หรือเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเพื่อให้มีการแสดงออกถึงความดีงามและให้เกิดความเรียบร้อยทางด้านร่างกาย ถึงกระนั้นก็ตามหลักพุทธจริยศาสตร์เหล่านี้ ย่อมจะนำไปแก้ไขปัญหาการฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพร่างกายได้โดยตรง

๔.๕.๑ วิพากษ์ทฤษฎีแนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกาย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกายแล้ว ต่อจากนี้ไปจะได้นำเอาทฤษฎีของนักปรัชญาทั้ง ๓ กลุ่ม คือ (๑.) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism) (๒.) กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism) (๓.) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาวิพากษ์ทฤษฎีของพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกายดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism)

ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกายแล้ว นับว่ามีทฤษฎีที่สอดคล้องกัน ทฤษฎีพันธกรรมของลอมโบรโซ ที่เชื่อว่าความเป็นฆาตกรสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมหรือทางสายเลือดได้ แต่พุทธจริยศาสตร์คัดค้านในประเด็นดังกล่าวนี้ เพราะการที่บุคคลจะเป็นคนชั่วหรือเป็นฆาตกรนั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล พุทธจริยศาสตร์จึงเสนอแนะให้บุคคลหันมาพิจารณาเรื่องกรรมและผลของกรรม ไม่ได้เสนอวิธีการแก้ไขไว้โดยตรง แต่ได้มีการแนะนำให้บุคคลประกอบกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว เพื่อจะได้มีคุณสมบัติของความเป็นคนดีในสังคม ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์นี้เป็นแนวคิดที่ปฏิเสธการฆ่าทุกกรณี โดยยึดหลักว่า การฆ่าเป็นสิ่งที่ผิดและเป็นสิ่งที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่เน้นให้บุคคล

กระทำคุณงามความดีละเว้นจากการทำความชั่ว มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่ให้เบียดเบียนบุคคลอื่นรวมไปถึงการฆาตกรรมด้วย

(๒.) กลุ่มอนุรักษนิยม

ทฤษฎีของกลุ่มอนุรักษนิยมเมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไข ปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกายแล้ว นับว่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันด้วยเหตุผลที่ว่า การฆาตกรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บางครั้งยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ พุทธจริยศาสตร์แนะนำให้บุคคลประกอบกรรมดีละเว้นความชั่ว แนะนำให้บุคคลเกรงกลัวต่อบาป เมื่อบุคคลเกรงกลัวต่อบาปแล้วการฆาตกรรมย่อมจะไม่เกิดขึ้น แต่ทฤษฎีของกลุ่มอนุรักษนิยมนั้นขัดแย้งต่อแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ด้วยเหตุผลที่ว่า การแนะนำไม่ให้บุคคลเบียดเบียนกันหรือไม่ให้ฆ่ากันนั้น เป็นเพียงอุดมการณ์ที่เลอเลิศในการแนะนำเท่านั้น แต่สถานการณ์จริงของบุคคลไม่อาจปฏิบัติตามได้ ดังนั้นแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์จึงใช้การไม่ได้ในทรรณะของกลุ่มอนุรักษนิยม

(๓.) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมเมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไข ปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางร่างกายแล้ว นับว่ามีสิ่งที่ขัดแย้งกัน พุทธจริยศาสตร์ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีพันธุกรรมของลอมโบรโซ ที่เชื่อว่าความเป็นฆาตกรสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมหรือทางสายเลือดได้ เพราะการที่บุคคลจะเป็นคนชั่วหรือเป็นฆาตกรนั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล พุทธจริยศาสตร์เสนอให้บุคคลประกอบกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว เพื่อความเป็นคนดีมีเมตตาในสังคม ไม่เบียดเบียนและไม่ฆ่าบุคคลอื่น ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมเมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์ในประเด็นดังกล่าวนี้ จะพบว่ามีความขัดแย้งกันอย่างมาก ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมนั้น บางครั้งการฆ่าบุคคลอื่นหรือการฆาตกรรมเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ยิ่งถ้าการฆ่านั้นส่งผลประโยชน์สุขมาสู่มหาชนแล้ว ทรรณะของกลุ่มประโยชน์นิยมจะเห็นด้วยกับการฆ่าหรือฆาตกรรมดังกล่าวนี้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทรรณะนี้ถือว่าเป็นความขัดแย้งกับพุทธจริยศาสตร์ที่ห้ามไม่ให้บุคคลประกอบการฆาตกรรมเพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม

๔.๖ แนวทางการแก้ไขปัญหาอาการที่เกิดจากสภาพทางจิตใจ

จากการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาการหาอาการที่เกิดจากสภาพทางจิตใจในบทที่ ๒ พบว่ามีสาเหตุที่เกิดมาจากการที่บุคคลควบคุมสติอารมณ์ไม่ได้ มีสติพินเพื่อน หรือมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการหาอาการได้

ในประเด็นดังกล่าวนี้ พุทธจริยศาสตร์ได้กล่าวถึงหลักของการปรับสภาพจิตใจ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นภายในจิตใจ บุคคลต้องพยายามปรับสภาพจิตใจให้มีความคงที่ เมื่อมีเหตุการณ์หรือวิกฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิต ดังเช่นท่าน ว. วชิรเมธี ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อเกิดวิกฤติการณ์อย่างใหญ่หลวงขึ้นมาในชีวิต ขั้นแรกที่สุดขอให้เราทั้งหลายตั้งสติยอมรับความจริงให้ได้และให้เร็วที่สุด เป็นการปรับคุณภาพของจิตใจให้เข้าสู่สมดุล ถ้าเราปรับใจของเราให้เข้าสู่สมดุลได้เร็วเท่าไร เราจะตั้งตัวเพื่อทำอะไรได้เร็วเท่านั้น”^{๑๐}

เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ขึ้นมาในชีวิตจนทำให้เกิดความทุกข์ใจอย่างมากและคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีทางออก ต้องพยายามทำจิตใจให้เยือกเย็น ให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย การที่บุคคลมีความเพียรพยายามในการทำจิตใจให้เข้าสู่ภาวะปกติของจิตใจนั้น ก็เพื่อจะทำให้ปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นหมดไปโดยเร็ว ความเพียรเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังพุทธพจน์ที่ว่า คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร^{๑๑} ดังนั้นความเพียรจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการแก้ไขวิกฤติการณ์ของชีวิตมนุษย์

การปรับสภาพจิตใจถือเป็นสิ่งสำคัญเช่นกันในการแก้ไขปัญหาอาการ ดังที่ท่านพระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ว่า เมื่อใจของตนเองที่วุ่นวายเกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ให้ปรับใจของตนเองได้ด้วยความรู้ความเห็นธรรมดา เรียกว่า การปรับใจหรือการปรับภายใน หลักพุทธปรัชญานั้น สอนมนุษย์ให้ฝึกตนเอง ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นเสมอ เจริญจากขั้นต้นให้ผ่านพ้นความเป็นปุถุชนที่มีแต่ความสลดหดหู่ต่อตัวเอง มาสู่ความรุ่งเรืองตัวเองให้ชวนขวยทำความดีต่าง ๆ ด้วยอาศัยคุณธรรมนำมาเป็นอนุสติเครื่องเตือนใจตนเอง และเจริญถึงขั้นสูงสุดก็คือ ให้อยู่ด้วยความ

^{๑๐} ว.วชิรเมธี, *คลื่นนอก-คลื่นใน : พุทธวิธีรับมือมหันตภัยสันามิ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บริษัทฐานการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓.

^{๑๑} พุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๖๑

รู้เท่าทันธรรมดาและทำการด้วยปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมดานั้นตามเหตุตามปัจจัย^{๑๒} จะเห็นว่าแนวทางการออกของปัญหามีอยู่มากมาย ถ้าคนเหล่านั้นหยุดคิดและพิจารณาไตร่ตรองเรื่องที่เกิดขึ้นให้ดีย่อมจะหลุดพ้นจากปัญหานั้นได้

นอกจากนั้นแล้วบุคคลที่กระทำการฆาตกรรมโดยขาดสติ ทำไปโดยไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี หลักการแก้ไขที่พุทธจริยศาสตร์ได้เสนอไว้ คือ “สัมมาสติ ความระลึกชอบ”^{๑๓} หมายความว่า ในระหว่างที่กำลังทำกิจการใดนั้น ต้องมีความระลึกอยู่เสมอว่า ตนกำลังทำอะไรอยู่ และในขณะที่เดียวกันก็ต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญให้ละเอียดว่า สิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่นั้นเป็นกุศลหรืออกุศล ถ้าการกระทำนั้นเป็นอกุศลก็ต้องเว้นจากการกระทำนั้นเสีย ต้องมีการพิจารณาทุก ๆ การกระทำของตนอย่างมีสติ และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งบุคคลต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการกระทำความดีนั้น ๆ กล่าวคือ การกระทำต้องประกอบไปด้วย “สัมมาสมาธิ คือ ความตั้งมั่นชอบ”^{๑๔} ถ้าจิตใจของบุคคลไม่มีการควบคุมให้ดี ความคิดที่เป็นอกุศลคือความคิดอันชั่วร้ายก็จะมีโอกาสเข้าครอบงำจิตใจ ซึ่งความคิดอันชั่วร้ายดังกล่าวนี้สามารถนำบุคคลไปสู่การฆาตกรรมได้

ฉะนั้นการแก้ไขปัญหการฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจ นอกจากจะใช้สัมมาสติ คือ ความระลึกชอบในการกระทำ และสัมมาสมาธิ คือ ความตั้งใจชอบอันเป็นหลักปฏิบัติที่เสริมให้ให้สัมมาสติมีพลังแข็งแกร่งขึ้นแล้ว สิ่งที่สำคัญอันจะขาดไม่ได้ คือ “สัมมาพยายาม”^{๑๕} ที่จะดำเนินหรือกระทำการสิ่งที่เป็นกุศลให้สำเร็จผล หลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติทั้งสามประการนี้ เป็นหลักของพุทธจริยศาสตร์ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสภาพจิตใจ กล่าวคือ เมื่อบุคคลเกิดปัญหาในด้านนี้ก็สามารถนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ไปแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ ซึ่งหมายความว่า สามารถนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้งสามประการนี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการฆาตกรรมที่มีสาเหตุมาจากจิตใจได้

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ระลึกถึงความตายและวิธีปฏิบัติให้ถูกต้องต่อความตาย, (กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๓๘)

^{๑๓} บุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๔๖๒.

^{๑๔} บุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๔๖๒.

^{๑๕} บุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๔๖๒.

๔.๖.๑ วิพากษ์ทฤษฎีแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจแล้ว ต่อจากนี้ไปจะได้นำเอาทฤษฎีของนักปรัชญาทั้ง ๓ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism) (๒) กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism) (๓) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาวิพากษ์ทฤษฎีของพุทธจริยศาสตร์ ดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์ (Absolute Pacifism)

ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจแล้ว นับว่าเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกัน สาเหตุของมาตรกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจ คือ การควบคุมสติอารมณ์ไม่ได้ สติฟั่นเฟือน ความบกพร่องทางจิตใจ พุทธจริยศาสตร์ได้แนะนำให้บุคคลใช้ความชอบทั้งสามอย่างคือ พยายามชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจมั่นชอบ เพื่อให้บุคคลสมบูรณ์ทางจิตใจ สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว รวมไปถึงรู้ว่าการมาตรกรรมเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม ทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์เป็นแนวคิดที่ไม่ส่งเสริมการฆ่า เน้นให้บุคคลใช้ชีวิตที่เคารพสิทธิบุคคลอื่น ปาณาณาให้บุคคลอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจเพื่อให้เกิดความสันติสุขขึ้นในสังคม หากนำแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์มาเปรียบเทียบกับทฤษฎีของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์จะมีลักษณะที่สอดคล้องกัน เพราะการควบคุมหรือการปรับสภาพจิตใจให้เป็นปกติสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคมตามทฤษฎีของพุทธจริยศาสตร์นั้น ก็คือสิ่งเดียวกันกับการทำความเข้าใจกันระหว่างบุคคลตามแนวคิดของกลุ่มสันตินิยมสัมบูรณ์

(๒) กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatism)

ทฤษฎีของกลุ่มอนุรักษนิยมเมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจแล้ว นับว่าเป็นทฤษฎีที่ขัดแย้งกัน พุทธจริยศาสตร์แนะนำให้บุคคลปรับสภาพจิตใจที่ผิดปกติให้เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว เพื่อให้สามารถแยกแยะได้ว่าอะไร ผิด ชอบ ชั่ว ดี เมื่อบุคคลมีสภาพจิตใจที่เป็นปกติก็จะสามารถรู้ว่า มาตรกรรมเป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้เพราะผิดศีลธรรม ทฤษฎีของกลุ่มอนุรักษนิยมไม่ได้โต้แย้งในการปรับสภาพจิตใจของบุคคลให้เข้าสู่ภาวะปกติโดยตรง แต่มีการโต้แย้งต่อพุทธจริยศาสตร์เรื่องการห้ามฆ่าคนหรือการมาตรกรรม

ที่กล่าวเช่นนี้เพราะกลุ่มอนุรักษนิยมนั้นไม่ได้สนใจในเรื่องกฎศีลธรรมแต่อย่างใด การฆ่าคนหรือ การฆาตกรรมในทรศนะของกลุ่มอนุรักษนิยมเป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่ผิดทุกกรณี

(๓) กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยม เมื่อนำมาวิพากษ์กับพุทธจริยศาสตร์กับแนวทางการ แก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดจากสภาพทางจิตใจแล้ว นับว่าเป็นทรศนะที่ขัดแย้งกัน ความไม่ สมบูรณ์ทางสภาพจิตใจ กล่าวคือ ควบคุมสติอารมณ์ไม่ได้ สติฟั่นเฟอน บกพร่องทางจิตใจ เป็น ปัจจัยให้บุคคลก่อฆาตกรรมได้ พุทธจริยศาสตร์แนะนำให้บุคคลปรับสภาพจิตใจด้วย สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เพื่อให้จิตใจเข้าสู่ภาวะปกติ เมื่อจิตใจเป็นปกติฆาตกรรมที่เกิด จากสภาพทางจิตใจก็จะไม่มี ส่วนทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมเน้นหนักเรื่อง หลักมสุข คือ ประโยชน์สุขของมหาชน ในประเด็นนี้เมื่อนำมาวิพากษ์กับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์แล้ว บางที กลุ่มประโยชน์นิยมอาจไม่เห็นด้วยกับการปรับสภาพจิตใจที่ผิดปกติของบุคคลให้เข้าสู่ภาวะปกติ เพราะถ้าเขาต้องการบุคคลที่มีสภาวะจิตใจที่ผิดปกติเป็นเครื่องมือในการสร้างประโยชน์สุขต่อ มหาชน กล่าวคือ หากเขาปรารถนาจะฆ่าคนกลุ่มหนึ่งโดยหลีกเลี่ยงกฎหมายด้วยการส่งคนที่มีสติฟั่น เฟอนเข้าไปเพื่อฆ่าคนกลุ่มนั้นแล้ว ไม่ผิดกฎหมายเป็นต้น ถ้ากลุ่มประโยชน์นิยมวางแผนเช่นนี้ก็ถือว่า ขัดแย้งกับแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ แต่ถ้าการปรับสภาพจิตใจของบุคคลให้เข้าสู่ภาวะปกตินั้น เป็นการส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขของมหาชน ทฤษฎีของกลุ่มประโยชน์นิยมจึงจะสอดคล้องกับ แนวคิดของพุทธจริยศาสตร์

๔.๓ พุทธจริยศาสตร์กับการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมเชิงวิเคราะห์

“พุทธปรัชญามีใช่เป็นสสารนิยม (Materialism) เพราะสอนว่า จิตมีอุปาทานก่อความ เกิดใหม่ให้มีขึ้น และจิตอันรู้แจ้งในอริยสัจ ๔ จะบรรลุโพธิญาณได้ เพราะพุทธปรัชญาไม่ใช่จิต นิยม (Idealism) เพราะไม่ได้สอนว่าจิตเป็นเอกในตัวเองและคงทนไม่เปลี่ยนแปลง”^{๑๖} ถึงแม้ว่าพุทธ ปรัชญาจะมีทรศนะเรื่องจิตสำคัญมากกว่ากายก็ตาม แต่ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า จิตนิยม “พุทธปรัชญามุ่ง จะสอนให้คนเราประพฤติดีงดเว้นการประพฤติชั่ว และทำให้จิตบริสุทธิ์ เป็นศาสนาของการกระทำ

^{๑๖} สมักร บราวาศ, พัฒนาการแห่งพุทธปรัชญา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, มปป.),

วางน้ำหนักอยู่ที่การกระทำ พุทธปรัชญาเป็นลัทธิกรรมนิยม ซึ่งไม่มีในภาษายุโรป เพราะยุโรปไม่มีลัทธิที่ใกล้เคียงกับกรรมนิยมเลย”^{๗๖} พุทธปรัชญาได้กล่าวถึงสิ่งที่เรียกว่า “กรรม” อันหมายถึง การกระทำที่เกิดจากแรงผลักดันของรากเหง้าความคิดฝ่ายเลวร้าย ก่อนที่จะพิจารณาธรรมชาติของพุทธปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องกรรม ผู้วิจัยคิดว่ามีบางเรื่องที่ควรเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับรากเหง้าความคิดฝ่ายที่เลวร้ายซึ่งต่อไปนี้เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด ผู้วิจัยขอเรียกรากเหง้าความคิด “ฝ่ายลบ” แทนรากเหง้าความคิดฝ่ายเลวร้ายอันได้แก่ความโลภ ความโกรธและความหลงซึ่งมีบทบาทหลักคือการกระตุ้นให้มนุษย์และสัตว์กระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อหล่อเลี้ยงการดำรงอยู่ของตน การดำรงอยู่ในที่นี้พุทธปรัชญาหมายเอาทั้งชาติปัจจุบันและชาติอื่น(ชาตินี้และชาติหน้า) มีคำสอนอยู่ชุดหนึ่งของพุทธปรัชญา ได้กล่าวเรื่องบทบาทของรากเหง้าความคิดฝ่ายลบเอาไว้เรียกว่า “วิญญู ๓ หรือ ไตรวิญญู”^{๗๗} อันได้แก่ กิเลส กรรมและวิบาก กิเลสนั้นก็คือรากเหง้าความคิดฝ่ายลบที่เรากำลังพิจารณากันอยู่นี้ บทบาทของกิเลสก็คือกระตุ้นให้เกิดการกระทำกรรม เมื่อกระทำกรรมแล้วกรรมนั้นย่อมส่งผลที่เรียกว่า วิบาก วิบากนั้นเปรียบเสมือนการระงับความกระหายด้วยน้ำที่เจือด้วยสารกระตุ้นให้เกิดความกระหายต่อไป น้ำนี้ช่วยดับความกระหายในระยะสั้น ๆ แต่ซักพักที่ผู้ดื่มเข้าไปก็จะกระหายหนักขึ้นไปอีก เมื่อเป็นเช่นนี้วิบากนั้นก็เท่ากับเป็นตัวเร่งให้กิเลสกำเริบ กิเลสนั้นก็วนเวียนให้เกิดการกระทำกรรมและรับผลซ้ำแล้วซ้ำเล่า ที่เราต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏก็เพราะอิทธิพลของวิญญูทั้งสามตัวนี้เอง กิเลส กรรมและวิบาก “สามอย่างนี้ประกอบเข้าเป็นวงจรรใหญ่แห่งปัจจุอาการ เรียกว่า ภวัจกร หรือสังสารจักร ตามหลักปฏิจจสมุปบาท”^{๗๘} การอธิบายเรื่องปฏิจจสมุปบาทของพระพุทธเจ้า นั้น เหมือนกับจะชี้รายละเอียดลงไปถึงขบวนการสร้างมนุษย์โดยตรงว่า มนุษย์แต่ละคนถูกปั้นมาอย่างไร กล่าวง่าย ๆ ว่า เป็นเรื่องของเทคนิคการสร้างมนุษย์โดยตรง ซึ่งเริ่มจาก อวิชชา สังขาร วิญญาณ แล้วมาเป็นนามรูป แต่ถ้าจะไม่กล่าวเรื่องเทคนิคการสร้าง จะกล่าวตามทฤษฎีกว้าง ๆ ก็สามารถกล่าวสั้น ๆ ว่า กรรมวิบากของมนุษย์นั่นเอง ที่เป็นตัวการสร้างมนุษย์ เพราะเรากล่าวถึงวงแหวนของสังสารวัฏ สิ่งที่เราทำเดี๋ยวนี้มันก็กลับมาอีก ฉะนั้นตัวพิมพ์เขียวของมนุษย์ (Blueprint) ที่แท้จริงก็คือ กรรมของเรานั่นเอง^{๗๙}

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๔.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

^{๗๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

^{๗๙} สุภวรรณ พิพัฒพรรณวงศ์ กรีน, คู่มือชีวิตภาคกฎแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕๖.

สิ่งที่เรียกว่า “กิเลส” ในวงเวียนแห่งวิญญูะทั้งสาม ที่กล่าวมานั้นบางครั้งอาจชักนำให้คนเราทำความชั่ว แต่บางครั้งก็ชักนำให้คนเราทำความดี อุดมคติของพระพุทธศาสนาในระดับสูงสุดนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นอุดมคติแบบพ้นไปจากความดีและความชั่ว พระอรหันต์คือผู้ละบุญและบาปได้แล้ว พิจารณาจากอุดมคติที่ว่านี่สิ่งที่เรียกว่ารากเหง้าความคิดแบบลบลคือ โลก โกรธ และหลงนั้นจึงไม่จำเป็นต้องแสดงตัวออกเป็นพฤติกรรมที่ชั่วร้ายเท่านั้น แต่สามารถแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่โลกเราสมมติว่าเป็นความดีด้วย คุณชายที่ตักบาตรพระเพราะต้องการไปเกิดเป็นนางฟ้าในสวรรค์นั้นกระทำความดี และกรรมดีที่ว่านี้ก็เกิดจากความโลภ เมื่อเปรียบเทียบกับขโมยที่ขโมยของ พฤติกรรมของสองคนนี้ก็เกิดจากความโลภเช่นกัน แต่ความโลภอย่างแรกนั้นส่งผลในทางดี ส่วนอย่างหลังส่งผลในทางร้าย แต่ไม่ว่าจะดีหรือร้าย ผลนั้น ๆ ก็เหมือนกันคือเหนี่ยวดึงผู้กระทำความดีให้เวียนว่ายอยู่ในห้วงสังสารวัฏเช่นกัน รากเหง้าความคิดฝ่ายดีหรือฝ่ายบวกนั้นมีภารกิจที่สำคัญคือจุดดึงให้คนเราหลุดพ้นออกมาจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ดังนั้นการกระทำที่ถูกผลักดันด้วยรากเหง้าความคิดฝ่ายบวกนี้จึงไม่ถือว่าเป็นกรรม ตรงกันข้ามกลับเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสว่า จะเป็นเครื่องทำลายกรรมด้วยซ้ำ

ในที่นี้เราจะพิจารณาเฉพาะการกระทำที่เกิดจากแรงผลักดันของรากเหง้าความคิดฝ่ายลบ และจะพิจารณาเฉพาะการกระทำที่เป็นความชั่วร้ายเท่านั้น ไม่พิจารณาการกระทำที่เป็นไปในทางที่ดี (เช่น การใส่บาตรพระของคุณชายที่ได้กล่าวมาแล้ว) พระพุทธศาสนานิยามกรรมชั่วดังนี้ “การกระทำที่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน” นิยามนี้มีคำที่เป็นคำหลักอยู่คำหนึ่งคือ “ทำให้เดือดร้อน” ผู้วิจัขอใช้วิธียกตัวอย่างคำสอนสำเร็จรูปบางชุดที่พุทธศาสนาได้แสดงไว้ในฐานะตัวอย่างของการกระทำที่ทำให้ตนหรือผู้อื่นเดือดร้อนคือ การไม่รักษาศีล ๕

ศีล ๕ หรือ เบญจศีล ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษายกคิดตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน^{๑๑}

ศีลห้านี้เป็นที่คุ้นเคยของชาวพุทธโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวพุทธเถรวาท ความผิดโดยสรุปของศีล ๕ ดังนี้

- (๑) การฆ่าสัตว์เป็นความผิด
- (๒) การลักทรัพย์เป็นความผิด

^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๓๕.

- (๑) การมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลที่ตนไม่มีความชอบธรรมที่จะกระทำเช่นนั้น เป็นความผิด
- (๔) การโกหกเป็นความผิด
- (๕) การดื่มสุราหรือของมึนเมาเป็นความผิด

เนื้อหาของการคิดศีลห้าที่ว่าไปแล้วก็มีหลายส่วนที่ใกล้เคียงกับบทบัญญัติที่เรียกว่า ศีลธรรมพื้นฐานในหลายศาสนา เช่น “บัญญัติ ๑๐ ประการ” ของศาสนาฮินดู จะอย่างไรก็ตามเหตุผลอันเป็นที่มาของบัญญัติเหล่านี้ อาจแตกต่างจากเหตุผลอันเป็นที่มาของศีลห้าถ้าเราเอาหลักการว่า “การกระทำชั่วได้แก่การกระทำที่ทำให้ตนหรือผู้อื่นเดือดร้อน” เป็นหลักเกณฑ์ในการวัดให้เราทราบ ว่า ศีล ๕ ลีข้อย่อยแรกมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความชั่ว ในความหมายของการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ในขณะที่ข้อสุดท้ายเกี่ยวข้องกับความชั่วในความหมายของการกระทำตนให้เดือดร้อน และจากเนื้อหาข้างต้นของศีล ๕ นี้เราพออนุมานได้ว่า คำว่า “ทำให้เดือดร้อน” นั้นอย่างแรกที่สุดก็คือละเมิดชีวิตของผู้อื่น ต่อมาก็คือละเมิดทรัพย์สินหรือบุคคลที่ผู้อื่นครอบครองหรือเป็นเจ้าของอยู่ ประการสุดท้ายก็คือการละเมิดตนเองซึ่งในที่นี้หมายถึงชีวิตเป็นหลัก

ท่านพุทธทาสอธิบายว่าศีลห้าสี่ข้อแรกนั้นเกี่ยวกับการประทุษร้ายผู้อื่น ส่วนข้อสุดท้ายเกี่ยวข้องกับการประทุษร้ายตนเอง เมื่อเอารากเหง้าความคิดสามอย่างคือ ความโลภ ความโกรธและความหลงมาจับ เราจะพบว่าการฆ่านั้นเกิดจากความโกรธเป็นหลัก การลักทรัพย์นั้นเกิดจากความโลภเป็นหลัก การละเมิดคุ้มครองหรือบุคคลภายใต้การคุ้มครองของผู้อื่น ในทางเพศเกิดจากความโลภเป็นหลัก (รากะนั้นเป็นแง่หนึ่งของความโลภ รากะก็คือความไม่รู้จักพอในทางกามารมณ์นั่นเอง และความไม่รู้จักพอนั้นก็คือความโลภ) การโกหกผู้อื่นให้เขาเสียหายนั้นอาจเกิดจากความโกรธก็ได้ จากความโลภก็ได้ (ถ้าเกิดจากความโกรธก็ประสงค์เพียงให้เขาเสียหาย แต่ถ้ามุ่งต่อไปว่าตนเองอาจได้รับประโยชน์จากความเสียหายนั้นจะเลยมายังความโลภด้วย) และสุดท้ายการดื่มสุราและเสพของมึนเมาที่ทำลายสติสัมปชัญญะและสติปัญญานั้นก็เกิดจากความหลง คือไม่รู้ว่าจะไรควรไม่ควรแก้ไขชีวิต^{๔๒}

จากที่วิเคราะห์มานี้จะเห็นว่าความชั่วร้ายในโลกหลัก ๆ แล้ว ก็อาจจัดได้เป็นสามกลุ่ม คือ (๑) การล่วงละเมิดชีวิตผู้อื่น (๒) การล่วงละเมิดทรัพย์สินหรือของครอบครองของผู้อื่น (๓) การล่วงละเมิดตนเอง อย่างแรกนั้นเกิดจากความโกรธเป็นหลัก อย่างที่สองเกิดจากความโลภ และ

^{๔๒} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะสำหรับคนเจ็บไข้, (กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕ - ๓๓.

อย่างสุดท้ายเกิดจากความหลง พระพุทธศาสนาเมื่อวิเคราะห์ว่าอะไรคือที่มาหลัก ๆ ของการกระทำ ความผิด และการกระทำความผิดโดยมนุษย์นั้นอาจจัดหมวดหมู่ได้อย่างไรบ้างแล้ว ก็ได้ให้น้ำหนัก แก่การกระทำความผิดเหล่านี้เป็นลำดับคือ (๑) การละเมิดชีวิตผู้อื่นถือว่าผิดมากที่สุด (๒) รองลงมา คือการละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น (๓) รองลงมาคือการละเมิดตนเอง ลำดับความผิดนี้ผู้วิจัยขยาย ความจากหลักธรรมเรื่อง “อนันตริยกรรม” และคำอธิบายศีล ๕

ในรายละเอียดอนันตริกรรมนั้น คือ กรรมชั่วที่สุดเท่าที่มนุษย์จะสามารถกระทำได้ ท่านจำแนกบุคคลที่ได้ชื่อว่าทำอนันตริกรรมไว้เป็นห้าพวก คือ (๑) มาตุฆาต บุคคลผู้ฆาตมารดา (๒) ปิตุฆาต บุคคลผู้ฆาตบิดา (๓) อรหันตฆาต บุคคลผู้ฆาตพระอรหันต์ (๔) โลหิตุปบาท บุคคลผู้มี จิตคิดประทุษร้ายทำพระโลหิตของพระตถาคตให้ห่อจั้น (๕) สังฆเภท บุคคลผู้ทำลายสงฆ์ให้แตก กัน^{๘๓}

เราจะเห็นว่าเนื้อหาของอนันตริกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับละเมิดชีวิตผู้อื่น มีเพียง ข้อสุดท้ายเท่านั้นที่ไม่ได้ละเมิดชีวิตผู้อื่น และไม่มีการละเมิดทรัพย์สินผู้อื่นใดที่ถูกจัดเข้าใน อนันตริยกรรม แสดงว่าการละเมิดทรัพย์สินนั้นพระพุทธศาสนาจัดอันดับความหนักไว้รองลงมา สำหรับการละเมิดตนเองนั้น ในศีลข้อแรกของศีล ๕ คือ “ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจาก การปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าหรือประทุษร้ายกัน”^{๘๔} ก็เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าการทำร้ายตนเอง ไม่ได้ผิดศีลในข้อดังกล่าวนี้เลย ในพระวินัย การฆ่าคนอื่นตายท่านปรับอาบัติปาราชิก แต่การฆ่า ตนเองไม่ถูกปรับอาบัติหนักเช่นนั้น แสดงว่าการทำร้ายตนเองในทางพระพุทธศาสนาท่านจัดไว้ รองลงมาเบาว่าการละเมิดการทำร้ายผู้อื่นทั้งในทางชีวิตและในทางทรัพย์สิน

ต่อไปจะพิจารณาว่าตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา อะไรคือเหตุปัจจัยของการกระทำ ความผิด โดยจะมุ่งไปที่การกระทำผิดสองลักษณะที่กล่าวข้างต้นคือ การละเมิดชีวิตผู้อื่นและ การละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นเท่านั้น ในเบื้องต้นนี้ผู้วิจัยคิดว่าเราควรทราบที่พุทธปรัชญาแบ่งความ เป็นเหตุปัจจัยออกเป็นสองอย่างคือ ความเป็นเหตุปัจจัยทางกายภาพและความเป็นเหตุปัจจัยทาง ศีลธรรม หลักธรรมที่แสดงความเป็นเหตุปัจจัยในทางกายภาพนั้น เช่น หลักอทิปปัจจยตา หรือ หลักปฏิจปสุปปบาทในบางส่วน ส่วนหลักธรรมที่แสดงความเป็นเหตุปัจจัยในทางศีลธรรมก็เช่น สองหลักธรรมที่กล่าวมาแล้วบางส่วนและหลักอริยสัจสี่ เป็นต้น

^{๘๓} อ.ญ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๕/๒๐๕.

^{๘๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๓๕.

แม้ว่าพุทธปรัชญาจะแยกความเป็นเหตุปัจจัยออกเป็นสองประเภทตามที่กล่าวมานี้ แต่พุทธปรัชญาก็ยอมรับว่า ในความเป็นจริงปรากฏการณ์ทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตนั้น มีความเป็นเหตุปัจจัยสองอย่างนี้ผสมผสานกันอยู่ยากที่จะแยกออกจากกันได้ ในพระสูตรต้นตปิฎก ที่ฆนิกาย ปาฎิกวรรค มีพระสูตรที่สำคัญอยู่สองพระสูตร ที่ผู้วิจัยคิดว่าสะท้อนความคิดของพุทธปรัชญาเกี่ยวกับความเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้การทำความผิดเกิดขึ้นในสังคมนมนุษย์ พระสูตรแรกคือ “จกกวัดติสูตร” ส่วนพระสูตรที่สองคือ “อัครัญญสูตร” สองพระสูตรนี้เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการที่สนใจแนวความคิดด้านรัฐศาสตร์ของพระพุทธศาสนา

ใน “จกกวัดติสูตร” นั้น พระพุทธองค์ทรงวิเคราะห์ สาเหตุหลักทำให้ผู้คนในสังคมบางส่วนต้องทำความชั่วเช่น ทำให้บุคคลเป็นขโมยเป็นต้น ก็เพราะปัจจัยด้านกายภาพเช่น ความยากจน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสในตอนหนึ่งว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการดังพรรณนามานี้ เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่พระราชทานทรัพย์ให้แก่คนที่ไม่มียศพรยศ ความขัดสนก็แพร่หลาย เมื่อความขัดสนแพร่หลาย อทินนาทานก็แพร่หลาย เมื่ออทินนาทานแพร่หลาย ศัสตราภังการก็แพร่หลาย เมื่อศัสตราภังการแพร่หลาย ปาณาติบาตก็แพร่หลาย เมื่อปาณาติบาตแพร่หลาย มุสาวาทก็แพร่หลาย เมื่อมุสาวาทแพร่หลาย ปิสุณาวาจาก็แพร่หลาย เมื่อปิสุณาวาจาก็แพร่หลาย กามสุมิฉฉาจารก็แพร่หลาย เมื่อกามสุมิฉฉาจารแพร่หลาย ธรรม ๒ ประการคือ พรุสวาจา และสัมผัปปลาปะก็แพร่หลาย เมื่อธรรม ๒ ประการแพร่หลาย อภิขณาและพยาบาทก็แพร่หลาย เมื่ออภิขณาและพยาบาทแพร่หลาย มิจฉาทิฎฐิก็แพร่หลาย เมื่อมิจฉาทิฎฐิแพร่หลาย ธรรม ๓ ประการคือ อธัมมราคะ วิสมลภาวะ และมิจฉาธรรมก็แพร่หลาย เมื่อธรรม ๓ ประการแพร่หลาย ธรรมเหล่านี้คือ ความไม่เกื้อกูล มารดา ความไม่เกื้อกูลบิดา ความไม่เกื้อกูลสมณะ ความไม่เกื้อกูลพรหมณ์ และการไม่ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลก็แพร่หลาย เมื่อธรรมเหล่านี้แพร่หลาย คนเหล่านั้นก็มีอายุเสื่อมถอยบ้าง มีวรรณะเสื่อมถอยบ้าง เมื่อพวกเขาอายุเสื่อมถอยบ้าง มีวรรณะเสื่อมถอยบ้าง บุตรของมนุษย์ที่มีอายุขัย ๒๕๐ ปี ก็มีอายุขัยถอยลงเหลือ ๑๐๐ ปี”^{๘๕}

เรื่องในจกกวัดติสูตรนี้จะเห็นว่า ถ้าเราคิดว่าการทำความชั่วเป็นปัญหาด้านศีลธรรม ปัญหาดังกล่าวนี้ก็สามารถมีเหตุปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเรื่องที่ไม่ใช่ประเด็นด้านศีลธรรมเช่นความ

^{๘๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๒/๗๓.

ยากจนได้ การที่พระพุทธศาสนามีทรรคนะเช่นนี้ ทำให้พระพุทธศาสนามองปัญหาศีลธรรมว่าเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและปัจจัยทางกายภาพอื่น ๆ ที่แวดล้อมมนุษย์อยู่

ส่วนใน “อัครัญญสูตร” พระพุทธองค์ทรงแสดงว่าบางครั้งแม้ผู้คนจะไม่มีปัญหาทางกายภาพเกี่ยวกับความเป็นอยู่แล้ว เช่น ไม่มีความยากจน แต่ก็สามารถกระทำความชั่วได้ เพราะบาปอกุศลหรือกิเลสภายในเป็นตัวบงการ ขอยกตัวอย่างที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ อันมีใจความโดยสรุปดังนี้

“ในสมัยหนึ่ง จักรวาลทั้งหมดเป็นน้ำที่มีคมนไม่มีแสงสว่าง ไม่มีดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ไม่ปรากฏว่ามีดวงดาวต่าง ๆ ไม่มีมีกลางคืนและกลางวัน ไม่มีเดือนและปี ไม่มีฤดูกาล ไม่มีหญิงและชาย สัตว์โลกก็มีแต่เพียงชื่อเท่านั้น ต่อมาเกิดจวันดินลอยขึ้นมาเหนือน้ำ เมื่อจวันดินมีความสมบูรณ์เต็มที่แล้วก็มิรสอระยประหนึ่งว่าน้ำซึ่งบริสุทธิ์ ต่อมาสัตว์โลกผู้มีความโลภท่านหนึ่งก็ได้ชิมดู ปรากฏว่า รสชาติของจวันดินได้แผ่ซ่านทั่วร่างกายทำให้เกิดความอยากชิมในรสอระยนั้นอีก แล้วสัตว์โลกท่านอื่นก็ได้ถือปฏิบัติตาม เมื่อเหล่าสัตว์พากันบริโภคน้ำจวันดินมากขึ้น รัศมีที่มีอยู่ในร่างกายของสัตว์โลกก็หายไป ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ กลางคืน กลางวัน เดือน ปี ฤดูกาลก็ปรากฏขึ้นมาในโลก จากนั้นสัตว์ทั้งหลายก็มีผิวพรรณหยาบขึ้นแตกต่างกันออกไป เกิดมานะถือตัวดูหมิ่นเหยียดหยามในเรื่องผิวพรรณที่ปราณีตและเลวแตกต่างกัน จากนั้นจวันดินก็ได้หายไป ต่อมาก็เกิดสะเก็ดดินขึ้น สัตว์โลกก็บริโภคสะเก็ดดิน ร่างกายผิวพรรณก็หยาบขึ้น มีการดูหมิ่นเหยียดหยามกันอีก จากนั้นสะเก็ดดินก็หายไป เวลาต่อมาก็เกิดเครื่องดินขึ้น สัตว์โลกก็บริโภคเครื่องดิน ร่างกายผิวพรรณก็หยาบขึ้นแล้วการดูหมิ่นเหยียดหยามกัน เครื่องดินก็หายไป แล้วต่อมาก็เกิดข้าวสาลีที่บริสุทธิ์ขึ้น หากเก็บตอนเช้าก็งอกใหม่ในตอนเย็น หากเก็บตอนเย็นก็งอกใหม่ในตอนเช้า ต่อมาสัตว์ทั้งหลาย ก็มีเพศปรากฏเป็นหญิงและชาย หญิงมองเพศชายชายมองเพศหญิงก็เกิดความกำหนัดขึ้นแล้วมีการเสพเมถุนกัน มีการสร้างบ้านเรือนขึ้นเพื่อปกปิดความประพฤติ บางคนมีความโลภมากก็ไปเก็บข้าวสาลีมากักตุนเอาไว้ แล้วคนอื่นเห็นดังนั้นก็ทำเป็นแบบอย่างกัน ข้าวสาลีก็เกิดหยาบขึ้นไม่บริสุทธิ์ดังที่เคยเป็น กล่าวคือ เมื่อเก็บแล้วก็ไม่งอกเหมือนแต่ก่อน จึงมีการประชุมกันแบ่งเขตแดนแห่งข้าวสาลี ต่อมาผู้ที่มีนิสัยโลภมากก็ไปขโมยของผู้อื่น แล้วเจ้าของเขตแดนก็มีการจับขโมย จึงมีการลงโทษด้วยการประทุษร้ายกัน การขโมยของกัน การครหากัน การพูดเท็จ การมีอาวุธ จึงปรากฏขึ้น ต่อมาก็ได้มีการแต่งตั้งผู้นำขึ้นเพื่อจะดำเนินผู้ที่ควรดำเนิน จับไล่ผู้ที่ควรจับไล่ โดยเลือกเอาบุคคลผู้ที่มีรูปร่างงดงาม น่าเกรงขามกว่ามาเป็นผู้นำ และยังพากันแบ่งปันข้าวสาลีให้แก่ผู้นำด้วย คำแรกที่สัตว์โลกเหล่านั้นเรียกผู้นำว่า “มหาสมมต” เพราะเกิดจากการแต่งตั้ง คำที่ ๒ เรียกว่า

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“กษัตริย์” เพราะเป็นใหญ่ในทีนา คำที่ ๑ เรียกว่า “ราชา” เพราะว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมแก่สัตว์อื่น หลังจากที่เกิดแควดวงกษัตริย์ขึ้นมา พราหมณ์ แพศย์ สูทร ก็เกิดมาตามหลังเป็นชนชั้นวรรณะ^{๒๖}

จุดสำคัญของสูตรนี้คือ เมื่อทรัพยากรธรรมชาติยังมีเหลือเฟืออยู่ ผู้คนไม่จำเป็นต้องทำการเกษตร อยากรินอะไรก็ไปหาเอาในทุ่งหรือในป่า แต่ความโลภทำให้คนบางคน ได้สะสมทรัพยากรธรรมชาติไว้มากกว่าที่จำเป็นที่ต้องบริโภคในแต่ละวัน คนอื่นเห็นเช่นนั้นก็สะสมบ้าง เพราะเกรงว่าตนเองจะขาดแคลนเนื่องจากคนอื่น ๆ พากันสะสมหมด เมื่อเป็นเช่นนี้ ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยมีเพียงพอสำหรับทุกคนก็เกิดขาดแคลนทำให้มนุษย์ต้องทำการเกษตรเพื่อชดเชยทรัพยากรธรรมชาติที่ขาดหายไป เมื่อทำการเกษตรก็มีการจับจองที่ดิน การอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็เกิดขึ้น เมื่อมีการถือกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติที่เนื่องอยู่กับที่ดินนั้น ความขัดแย้งกันในเรื่องทรัพย์สินก็เกิดตามมา เพราะคนบางคนไม่เคารพในสิทธิเหนือทรัพย์สินส่วนตัวของผู้อื่น เช่น อยู่ ๆ ก็เข้าไปเก็บผักในไรสวนของคนอื่น ความวุ่นวายนี้นำไปสู่การจัดตั้งรัฐขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางระงับความพิพาทระหว่างผู้คนในสังคม

สาระสำคัญของพระสูตรทั้งสองข้างต้นตามทรรศนะของผู้วิจัยนั้นอยู่ที่การแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามองว่าความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์นั้นมีที่มาอย่างไร ซึ่งเราอาจสรุปได้เป็นสองประการคือ

(๑) ความชั่วร้ายบางอย่างเกิดจากความจำเป็นบีบบังคับ เช่น เพราะความยากจนและมองไม่เห็นช่องทางที่จะทำมาหากินอย่างสุจริต คนจำนวนหนึ่งในสังคมจึงต้องอาศัยวิธีการที่ชั่วร้ายสำหรับยังชีพ “จักกวัตติสูตร” นั้นพระพุทธองค์ทรงแสดงว่าหนึ่งในภารกิจหลักของรัฐที่จะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความสงบสุขในแคว้นแคว้นก็คือ “ให้ทรัพย์แก่คนที่ขาดแคลนทรัพย์” ซึ่งในสมัยนี้เราอาจตีความว่าได้แก่การจัดการให้ประชาชนที่ยากไร้ขัดสนได้มีทุนทรัพย์สำหรับประกอบอาชีพ อาจจะได้โดยการให้ยืม หรือจัดเป็นสวัสดิการอย่างมีเงื่อนไขกำกับอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ รัฐที่ละเลยไม่ใส่ใจความยากจนของประชาชนจะไม่มีทางสงบสุข แม้จะมีระบบกฎหมายและการลงโทษที่รุนแรงสักปานใดก็ตาม พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระสูตรเดียวกันนี้ว่า รัฐตามอุดมคติของพระพุทธศาสนานั้นใช้ธรรมแทนอำนาจ ใช้การป้องกันแทนการปราบปราม ถ้ามว่า “ธรรม” คืออะไร ธรรมก็คือ การจัดวางเงื่อนไขให้ประชาชนได้ทำมาหากินแล้วพัฒนาศักยภาพทั้งในทางศีลธรรมและทางสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ส่วนคำว่า “อำนาจ” นั่นก็คือกฎหมายและการลงโทษ

^{๒๖}ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๘-๑๒๕/๘๘-๘๙.

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพุทธศาสนาไม่คิดว่าอำนาจนั้นจะช่วยให้เกิดความสงบสุขที่แท้จริง ถ้าเราคิดตามแนวทางข้อนี้ของพระพุทธศาสนา สิ่งที่เราจะต้องพิจารณาก็คือ ในบรรดาความผิดที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในสังคมได้กระทำลงไปนั้น ส่วนไหนเป็นความผิดที่เกิดจากความจำเป็นบีบบังคับ ส่วนไหนไม่เป็นความผิดที่เกิดจากความจำเป็นบีบบังคับ สำหรับความชั่วร้ายที่เกิดจากความจำเป็นบีบบังคับเช่นนี้ วิธีการแก้ไขที่ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุดก็คือ การนำเอา “ธรรม” มาใช้เป็นที่พึ่ง ไม่ใช่อำนาจ ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เกิด”^{๘๖}

อนึ่ง การกระทำความผิดที่เกิดจากความจำเป็นบีบบังคับนี้ควรที่จะครอบคลุมมาถึงความผิดที่เกิดเพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการกระทำความผิด ยกตัวอย่างโจรองคฺุลิมาลก็อาจกล่าวได้ว่าทำความชั่วเพราะอยู่ในสังคมที่ไม่ดี

ประวัติย่อของโจรองคฺุลิมาล คือ เป็นบุตรของคักคพราหมณ์ ปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล มารดาชื่อนางมันตานีพราหมณี เดิมชื่อ อหิงสกะ (แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน) เมื่อเจริญวัยไปศึกษาศิลปศาสตร์ในสำนักอาจารย์ศวาปาโมกข์ เมืองตักสิลา มีความรู้และความประพฤติดี เพื่อนศิษย์ด้วยกันริษยา ยูอาจารย์ให้กำจัดเสีย อาจารย์จึงลวงด้วยอุบายให้ไปฆ่าคนจนครบหนึ่งพันแล้วจะมอบวิชาพิเศษอย่างหนึ่งให้ จึงกลายเป็นมหาโจร ผู้โหดร้ายทารุณ ตัดนิ้วมือคนที่ตนฆ่าแล้วร้อยเป็นพวงมาลัย จึงชื่อว่า องคฺุลิมาล แปลว่า ผู้มีนิ้วมือเป็นมาลัย^{๘๗}

ลักษณะสำคัญของการกระทำความผิดที่เรียกว่า “เกิดจากความจำเป็นบีบบังคับ” คือเป็นความผิดที่เราค่อนข้างเชื่อว่าไม่ว่าใครก็ตาม หากตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้นก็คงกระทำความผิดเช่นนั้นเหมือน ๆ กัน ซึ่งความผิดในลักษณะดังกล่าวนี้ตามสามัญสำนึกของคนทั่วไปสมควรแก่การให้อภัย (ซึ่งก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องไม่เอาโทษเสมอไป) เหมือนกับที่เราไม่ตำหนิคนขับรถประจำบ้านส่งรถของเราให้คนร้ายเพราะถูกปืนจี้ การกระทำความผิดเพราะถูกบังคับนั้น บางกรณีคนทำผิดอาจไม่สมควรที่จะรับผิดชอบ แต่บางกรณีอาจต้องรับผิดชอบ แต่ไม่มากเท่ากับการกระทำความผิดที่จะได้กล่าวต่อไป

^{๘๖} ที.ป. (ไทย) ๑๑/๑๐๕/๗๕.

^{๘๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓/คำปรารภ อังคฺุลิมาลสูตร/๘๑.

(๒) มีความชั่วร้ายบางอย่างที่อาจกล่าวได้ว่ามาจาก “คนผู้นั้น” แท้ ๆ ไม่ใช่เพราะความจำเป็นหรือความขัดสนฝืดเคืองบีบบังคับแต่อย่างใด แนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่ามีความคิดบางอย่างที่เกิดจากคนผู้นั้นแท้ ๆ นี้อาจถูกปฏิเสธโดยผู้ที่เชื่อในทฤษฎีทางปรัชญาแบบที่เรียกว่า “นิยัตินิยม” (Determinism) นักอาชญาวิทยาบางคนนั้นไม่เชื่อว่าจะมีความผิดใดที่เกิดจากคนผู้นั้น ทุกความคิดสำหรับนักอาชญาวิทยาประเภทนี้ เกิดจากปัจจัยแวดล้อมไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งเสมอ แต่พระพุทธศาสนานั้นปฏิเสธแนวคิดแบบนี้ นี้นี้ แนวคิดแบบนี้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล และพระพุทธองค์ก็ไม่ทรงเห็นด้วยกับแนวคิดแบบนี้ เพราะถ้ามนุษย์ถูกกำหนดโดยปัจจัยแวดล้อมอย่างสิ้นเชิง การประณามหรือการสรรเสริญก็เป็นไปไม่ได้ นักอาชญาวิทยาประเภทที่กล่าวข้างต้นนั้นอาจไม่ลึกลับใจคิดว่า ทฤษฎีของเขานั้นทำให้เขาต้องสรุปว่า พ่อแม่ที่เลี้ยงเขาไม่สมควรได้รับการสรรเสริญ เพราะพฤติกรรมของพ่อแม่ นั้นมาจากการขัดเกลากองสังคมนั้นที่พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูลูก ดังนั้นท่านเหล่านี้จึง ไม่ได้กระทำความดีด้วยตัวท่านเอง ตัวอย่างที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน “อัคคัญญสูตร” ที่ผู้วิชัยสรุปเอาใจความไว้ข้างต้นแล้วนั้น อาจอธิบายให้เราเห็นว่าความคิดแบบนี้มีลักษณะเป็นอย่างไร เราลองจินตนาการดูชุมชนชนมุษย์ขนาดราว ๆ หมู่บ้านเล็ก ๆ ในชนบทไทยเวลานี้ ใกล้เคียง ๆ กับชุมชนนั้นมีทุ่งข้าวสาลีกว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา ข้าวสาลีออกรวงอยู่ตลอดปี ชาวบ้านอยากกินเมื่อใดก็เพียงเดินไปที่ทุ่งข้าวสาลีแล้วเด็ดเอารวงข้าวมาในปริมาณที่เพียงพอสำหรับการบริโภค ชาวบ้านทำแบบนี้กันมานาน จนกระทั่งวันหนึ่งก็เกิดมีมนุษย์ “หัวใส” บางคนเห็นว่า “ทำไมต้องลำบากไปเก็บข้าวสาลีเข้าเย็นทุกวัน ทำไมไม่เก็บมาตุ๋นไว้พอที่จะกินสี่ห้าวัน” แล้วมนุษย์คนนี้ก็เก็บเอาข้าวสาลีมากกว่าคนอื่น จากจุดเล็ก ๆ จุดนี้เองที่ต่อมาได้ขยายวงกว้างทำให้เกิดการกักตุนข้าวสาลีโดยคนทั้งหมู่บ้านแล้วไม่ไข่กักตุนเพียงสี่ห้าวันอย่างเริ่มแรก ทุกคนพยายามกักตุนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะกลัวคนอื่นจะได้มากกว่าตนเอง ข้าวสาลีตามธรรมชาติ นั้นก็ลดน้อยลง ไม่เพียงพอแก่ความโลภของมนุษย์ ก่อให้เกิดการหักเหทางประวัติศาสตร์ในสังคมมนุษย์จากการดำรงชีพแบบธรรมชาติมาเป็นการดำรงชีพเชิงเกษตรกรรม และตามมาด้วยอุตสาหกรรมตลอดจนเป็นการดำรงชีพที่ต้องใช้ระบบทุนนิยมเข้ามาเป็นเศรษฐกิจที่เน้นเรื่องวัตถุมากเกินไป

ถามว่าคนที่นอนดูทุ่งข้าวสาลีที่ขาวเหยียดสุดสายตาแล้วเกิดความคิดว่า “ทำไมต้องไปเก็บมาวันละน้อยทุกวันให้ลำบาก” เขาเกิดความคิดขึ้นเพราะปัจจัยแวดล้อมบีบบังคับอย่างนั้น หรือ ผู้วิชัยคิดว่า หากใครก็ตามจะยืนยันว่ากรณีดังกล่าวนี้ ถือว่าเขาตกอยู่ในอิทธิพลของสภาพแวดล้อมต้องอธิบายมากเป็นพิเศษ แต่สำหรับพระพุทธศาสนาแล้ว นี่ก็คือตัวอย่างการกระทำความคิดที่เกิดมาจากกิเลสที่อยู่ภายในใจของคนบุคคลนั้นล้วน ๆ เศรษฐีที่มีทรัพย์สินมหาศาลแต่ยัง

ทำอาชีพที่ทุจริต เช่น ค้าของเถื่อนหรือหลบเลี่ยงภาษีอากร เป็นต้น เขาเหล่านี้ถูกปัจจัยแวดล้อมอะไร บีบบังคับอย่างนั้นหรือ ผู้วิจัยคิดว่า การที่เขาค้าของเถื่อนหรือหลบเลี่ยงภาษีอากรนั้น น่าจะมาจากกิเลสที่อยู่ภายในใจของเขา นั่นคือ ความโลภมากอยากได้ที่ไม่สิ้นสุดนั่นเอง วิธีแก้คือ ให้ลดกิเลสของตนเองลงให้เร็วที่สุด

หลังจากที่ได้วิเคราะห์แนวคิดทั่วไปที่ทำให้คนทำความชั่วหรือทำกรรมอันรวมไปถึงการฆาตกรรมด้วยแล้วนั้น จะได้วิเคราะห์ถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้นนั้น ที่จริงแล้วแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นสามารถที่จะนำไปใช้ได้อย่างไร มีอุปสรรคหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ต่อไปนี้

๔.๗.๑ พุทธจริยศาสตร์กับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์ หากมีคำถามว่า สามารถนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ได้หรือไม่ ผู้วิจัยขอตอบด้วยการอธิบายดังต่อไปนี้

หลักของพุทธจริยศาสตร์ อันเป็นหลักปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ให้บุคคลทั่วไปได้นำเอาไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติสุขของชาวโลก กล่าวคือ เป็นหลักปฏิบัติสำหรับบุคคลในการกระทำความดีละเว้นความชั่วทั้งปวง ตลอดจนให้ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ถ้าหากทุกคนในสังคมนำเอาหลักของพุทธจริยศาสตร์ไปใช้อย่างจริงจังและถูกต้องแล้ว ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาฆาตกรรม ก็จะหมดไปจากสังคม แต่เมื่อมองในภาพรวมของความเป็นไปได้ที่จะให้ทุกคนทำแต่ความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์พร้อมใจแล้ว มนุษย์ในปัจจุบันนี้คงจะกระทำได้อย่างมาก เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า โลกมนุษย์มีทั้งคนดีและคนชั่วปะปนกันไป อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะไม่ขอสรุปว่า “มนุษย์ไม่สามารถเป็นคนดีได้ทุกคน” เพราะศักยภาพของมนุษย์ย่อมสามารถเรียนรู้ฝึกฝนและปฏิบัติให้เป็นบุคคลที่ดีได้ บุคคลจะเป็นคนดีหรือเป็นคนชั่วไม่ได้อยู่ที่ชาติตระกูล แต่บุคคลจะเป็นคนดีหรือประเสริฐได้ออยู่ที่การฝึกตน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ทนฺโต เสฎฺฐิโน มนุสฺเสสุ ในหมุมฺมณฺษยํ ผู้ฝึกตนได้แล้ว เป็นผู้ประเสริฐสุด”^{๘๕} หมายถึงบุคคลที่ฝึกตนดีแล้วก็ได้ชื่อว่าเป็นคนดี

^{๘๕} อ่างใน คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๓๕), หน้า ๘๑.

ศักยภาพหรือคุณสมบัติของมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะฝึกตนเองให้เป็นคนดีได้ จริยอยู่มนุษย์มีความแตกต่างกันตามผลกรรมที่เคยสร้างเอาไว้ในอดีต ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน จูฬกัมมวิภังคสูตรต่อสุกมานพโศเตยบุตรว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน”^{๕๐} เมื่อมนุษย์เคยทำกรรมทั้งดีและชั่วแตกต่างกันในอดีต ปัจจุบันเราจึงเห็น คนดีและคนชั่วปะปนกันอยู่ในสังคมต่าง ๆ แต่เรื่องคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องที่น่าสนใจในประเด็นนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “การได้อัตภาพมาเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่ทำได้โดยยาก”^{๕๑} กล่าวคือผู้ที่จะสามารถเกิดมาเป็นมนุษย์ได้นั้น จะต้องบำเพ็ญบุญบารมีมาพอสมควร อย่างน้อยก็ต้องรักษาศีลห้ามาก่อน เพราะศีลห้าเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เมื่อบุคคลเกิดมาด้วยพื้นฐานการรักษาศีลห้าแล้ว คุณสมบัติหรือศักยภาพของมนุษย์ย่อมจะพอฝึกตนให้เป็นคนดีได้ทุกคน แต่ประเด็นที่ลำคัญอยู่ที่บุคคลนั้นจะตั้งใจฝึกตนเองหรือไม่

วิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์อันจะนำไปแก้ไขปัญหาฆาตกรรมนั้น ผู้วิจัยขอแสดงทรรศนะต่อปัญหาฆาตกรรมก่อนว่า แท้จริงแล้วปัญหาฆาตกรรมไม่ได้เป็นปัญหาสังคมเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ไม่ใช่เป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ถ้าพิจารณาให้ละเอียดจะเห็นได้ว่า เป็นปัญหาภายในจิตใจของมนุษย์ด้วย หมายความว่า ปัญหาฆาตกรรมเป็นปัญหาทั้งภายนอกและภายในตัวมนุษย์ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเมื่อมีการฆาตกรรมเกิดขึ้นที่ใด ผลที่ออกมาคือ สังคมเกิดความเดือดร้อนและในขณะเดียวกันความกดดันทางด้านจิตใจความคับข้องใจหรือทุกข์ใจของบุคคลก็เกิดขึ้นด้วย ดังนั้นจึงสรุปในประเด็นนี้ว่า ปัญหาฆาตกรรมเป็นปัญหาทั้งด้านภายนอกและภายใน เมื่อเป็นเช่นนี้วิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์จึงต้องแก้ไขทั้งภายนอกและภายใน

หลักพุทธจริยศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาด้านภายนอกและภายใน เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าใช้ได้ทุกสถานการณ์ไม่มีขีดจำกัด “พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาด้านนอกและด้านใน ทั้งทางสังคมและทางจิตใจของบุคคล คือมีคำสอนชั้นศีลเป็นด้านนอก และชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน”^{๕๒}

^{๕๐}ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๕/๓๕๐.

^{๕๑}พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๕๐.

^{๕๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๑๗.

เมื่อทราบว่าเป็นปัญหาฆาตกรรมในส่วนที่เป็นปัญหาภายนอกหรือปัญหาสังคม ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับศีลมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๑ ในเบญจศีลว่า “ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน”^{๕๓} สารัตถะของศีลข้อนี้ถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้ว นับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมโดยตรง เพราะเป็นการห้ามบุคคล “ไม่ให้เบียดเบียนหรือทำร้าย รุกราน เช่นฆ่าผู้อื่นหรือสัตว์อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย”^{๕๔} เมื่อบุคคลไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน การฆาตกรรมหรือการฆ่ากันระหว่างมนุษย์ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้

ปัญหาฆาตกรรมในส่วนที่เป็นปัญหาภายในหรือปัญหาภายในจิตใจของตัวบุคคล ทั้งที่เป็นฆาตกรหรือผู้ใกล้ชิดตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ญาติพี่น้อง เป็นต้น ผลสรุปของการฆาตกรรมคือ ต้องมีผู้เสียชีวิตเกิดขึ้น เมื่อมองโดยภาพรวมของผลการฆาตกรรมก็คือ การสูญเสียตนเอง จริงอยู่ตัวฆาตกรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอาจจะได้ในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น ต้องการล้างแค้นคู่อริ ต้องการผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น แต่ในทางจิตใจหรือความรู้สึกเล็ก ๆ แล้ว เขาต้องเกิดความคับข้องใจที่ได้ทำในสิ่งที่เลวร้ายซึ่งอย่างน้อยก็ทำได้ทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย คนในสังคมส่วนมากไม่ยอมรับในการกระทำนั้น “ปัญหาทางจิตใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ล้วน ๆ มากที่สุด คือ มนุษย์ทุกถิ่นฐานกาลสมัย มีธรรมชาติของปัญหาทางจิตใจเหมือน ๆ กัน ถึงจะต่างสังคมหรือสังคมจะต่างยุคสมัย ธรรมชาติทางจิตปัญญาของมนุษย์ก็ยังคงเป็นอย่างเดิม คือ มนุษย์ก็ยังคงเป็นมนุษย์ที่มีความโลภ โกรธ หลง รักสุข เกลียดทุกข์ เป็นต้น”^{๕๕} เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาฆาตกรรมที่เป็นปัญหาภายในจิตใจแล้ว วิธีการประยุกต์หลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ จะต้องใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง “พระพุทธเจ้าทรงสอนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภายในทางจิตปัญญาเป็นหลัก”^{๕๖} ปัญหาภายในหรือปัญหาภายในจิตใจนี้นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก “พระพุทธศาสนาถือปัญหาในระดับนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ควรเอาใจใส่มา”^{๕๗} เรื่องจิตใจจึงต้องฝึกฝนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดปัญญาในการแก้ปัญหาดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญของการดำรงชีวิต ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในขุททกนิกาย ธรรมบทว่า “การฝึกจิตที่ควบคุมได้ยาก

^{๕๓} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๗๕.

^{๕๔} ผศ.บุญมี แทนแก้ว, **พระพุทธศาสนากับปรัชญา**, (กรุงเทพฯ : บริษัท ว. เพ็ชรกุล จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๑.

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, หน้า ๕๑๗.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑๘.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑๕.

เปลี่ยนแปลงง่าย ชอบใฝ่หาแต่อารมณ์ที่ปรารถนา จัดว่าเป็นความดี เพราะจิตที่ฝึกแล้วย่อมนำสุขมาให้^{๘๘} แต่การแก้ไขปัญหภายในนี้ต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างมากเพราะเป็นเรื่องลึกซึ้งละเอียดอ่อนมาก เป็นสิ่งที่เข้าใจยากกว่าปัญหาภายนอกทั้งหลาย ซึ่งเราจะสังเกตได้จากหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจะเน้นเรื่องภายในมากกว่าภายนอก

ปัญหาฆาตกรรมในส่วนที่เป็นปัญหาภายในหรือปัญหาภายในจิตใจของตัวบุคคล ผู้วิจัยขอยกเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ชั้นสูงบางข้อมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เป็นปัญหาภายในจิตใจของตัวบุคคล ในอริยมรรค ๘ มีหัวข้อธรรมที่จัดเข้าในปัญญานิกขา คือ สัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ

สัมมาทิฏฐิ หมายถึง เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้ริยัจจ ๔ หรือเห็นไตรลักษณ์ หรือรู้กุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสงมุปบาท

สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปปิ คือ ดำริปลอดจากกาม มีความนึกคิดในทางเสียสละ ไม่คิดในความปรนปรือ สนองความอยากของตน, อัพยาสังกัปปิ คือ ดำริปลอดจากพยาบาท ดำริในการเมตตา ไม่ขัดเคืองหรือเพ่งมองในแง่ร้าย และอวิหิงสาสังกัปปิ คือ ดำริปลอดจากการเบียดเบียน ดำริที่ประกอบด้วยกรุณาไม่คิดร้ายหรือมุ่งทำลาย^{๘๙}

หากบุคคลฝึกจิตใจให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คือ เห็นชอบ กล่าวคือ มีความเห็นในสิ่งที่เกิดประโยชน์ รู้จักว่าอะไรคือความดีอะไรคือความชั่ว เมื่อจิตของบุคคลรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วแล้ว ก็หมายความว่าปัญญาของบุคคลนั้นเกิดขึ้น ปัญญาจะเป็นตัวแก้ปัญหที่เกิดขึ้น เช่น “เมื่อเราเกิด โลกะ โทสะ โมหะขึ้น สติสัมปชัญญะ ปัญญาความรู้ก็มาตัดโลกะ โทสะ โมหะออกไปเสีย”^{๙๐} ไม่ว่าจะเป็นความคับข้องใจ ความวิตกกังวล ความกลัวเหล่านี้เป็นต้นล้วนเป็นแต่ผลมาจากปัญหาฆาตกรรมที่เกิดขึ้นในใจของบุคคล ถ้าหากบุคคลฝึกจิตใจให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ปัญญาหรือความรู้ก็จะสามารถจัดปัญหาดังกล่าวนี้ไปได้ จิตที่เป็นสัมมาทิฏฐิสามารถเข้าถึงกฎของไตรลักษณ์ “ไตรลักษณ์ คือ อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง, ทุกขตา ความเป็นทุกข์, อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน”^{๙๑} เมื่อบุคคลเข้าใจเรื่องไตรลักษณ์อย่างแท้จริงแล้วก็จะสามารถมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในใจเป็นเรื่องธรรมดา ด้วยเหตุผลที่ว่า ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวรวมทั้งปัญหาฆาตกรรมก็ตกอยู่ในไตร

^{๘๘} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕/๓๖.

^{๘๙} ผศ.บุญมี แทนแก้ว, พระพุทธศาสนากับปรัชญา, หน้า ๑๑๓.

^{๙๐} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะเล่มเดียวจบ, (กรุงเทพฯ : หจก. สามลดา, ๒๕๔๕), หน้า ๕๔.

^{๙๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๘๕.

ลักษณะหรือลักษณะ ๓ ประการ เมื่อพิจารณาตามไตรลักษณ์แล้ว บุคคลก็จะสามารถปล่อยวางกับปัญหาดังกล่าวได้ ตรงจุดนี้ปัญญานั้นเองที่เป็นเครื่องช่วยปล่อยวาง

หากบุคคลฝึกจิตใจให้เกิดสัมมาสังกัปปะ คือคิดชอบ กล่าวคือ คิดในสิ่งที่เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะคิดที่จะไม่พยายาเบียดเบียนผู้อื่น การคิดเช่นนี้นับว่าเป็นการแผ่ความรักความเมตตา สงสารไปให้ผู้อื่นเกิดความสุขความเจริญนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่เกิดขึ้นภายในใจของบุคคลโดยตรง เป็นการคิดให้อภัยกันและกัน จิตใจที่ประกอบไปด้วยความเมตตากรุณา นับว่าเป็นสิ่งกั้นความเบียดเบียนหรือประหัดประหารกัน เป็นการคิดส่งเสริมให้บุคคลเกิดความรักใคร่ สงสารกันสามัคคีกัน เมื่อจิตใจของบุคคลมีแต่ความคิดที่ปรารถนาดีต่อกันเช่นนี้ ปัญหาฆาตกรรมย่อมจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน

วิธีการประยุกต์เอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่น่าสนใจ อีกวิธีหนึ่ง คือ การนำเอาหลักธรรมะปฏิบัติอันสำคัญยิ่งมาประยุกต์ใช้นั้น คือ อริยสัจ ๔ ที่ว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งเพราะ อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ อริยสัจ ๔ เป็นหลักคำสอนที่เป็นความจริงมีประโยชน์ กล่าวคือ เป็นความจริงที่นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้^{๑๐๒} พระพุทธเจ้าท่านทรงคัดเลือกหลักธรรมมาสอนก็เพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ “สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้มีมากมาย แต่ทรงนำมาสอนเพียงเล็กน้อย เหตุผลที่ทรงกระทำเช่นนั้น ก็เพราะทรงสอนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ใช้แก้ปัญหาได้ และสิ่งที่ประกอบด้วยประโยชน์ใช้แก้ปัญหานั้นก็คืออริยสัจ ๔”^{๑๐๓} พระพุทธเจ้าตรัสถึงอริยสัจ ๔ ใน ตถสูตร ว่าด้วยสิ่งแท้จริง ดังนี้

อริยสัจ ๔ ประการ คือ

๑. ทุกขอริยสัจ
๒. ทุกขสมุททยอริยสัจ
๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ^{๑๐๔}

^{๑๐๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธธรรม ฉบับขยายความ*, หน้า ๘๕๓ - ๘๕๔.

^{๑๐๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕๕.

^{๑๐๔} ส.มหา. (ไทย) ๑๕/๑๐๕๖/๖๐๕.

ผู้วิจัยขอสรุปอริยสัจ ๔ เพื่อให้เข้าใจง่าย ดังนี้

๑. ทุกขอริยสัจ คือ (ทุกข์) หมายถึง ความทุกข์ ปัญหาที่ทำให้เกิดความคับข้องใจนั้นคืออะไร
๒. ทุกขสมุทयोริยสัจ คือ (สมุทัย) หมายถึง สาเหตุของทุกข์หรือต้นเหตุแห่งปัญหา
๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ (นิโรธ) หมายถึง การดับทุกข์หรือการจัดปัญหานั้นให้หมดไป
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ (มรรค) หมายถึง แนวทางหรือวิธีการที่ทำให้ต้นเหตุแห่งทุกข์นั้นหมดไป

ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรมโดยการนำเอาหลักอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก แต่การนำเอาหลักอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้นั้น บุคคลจะต้องรู้เรื่องอริยสัจ ๔ ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และจะต้องทำความเข้าใจให้ได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงหลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายก็เพราะเห็นความจริงอันประเสริฐคือทรงเห็นหรือมีความเข้าใจอริยสัจ ๔ นั้นเอง กล่าวคือ พระพุทธเจ้าทรงเห็นทุกข์ แล้วพระองค์ก็ทรงศึกษาพิจารณาสาเหตุของทุกข์จนพบว่ามันคืออะไร จากนั้นพระองค์ก็กำจัดทุกข์ให้หมดไป แต่การกำจัดทุกข์นั้นสิ่งที่จะต้องรู้คือต้องรู้แนวทางหรือวิธีการกำจัดทุกข์ด้วย ในที่นี้ผู้วิจัยจะประยุกต์เอาคำว่า “ทุกข์” ดังที่กล่าวมานั้นมาเป็นคำว่า “ปัญหา” และปัญหาในที่นี้ก็คือ “ปัญหามาตรากรรม”

ผู้วิจัยจะประยุกต์การกำจัดปัญหาที่เป็น “ทุกข์” กับกำจัดปัญหาที่เป็น “ปัญหามาตรากรรม” ดังนี้

ก. การกำหนดรู้ปัญหาที่เป็น “ทุกข์” ดังนี้

๑. ทุกข์ หมายถึง รู้สถานะที่เป็นทุกข์ ซึ่งจะต้องกำหนดรู้ตามสภาพที่แท้จริงของมัน (คือไม่ใช่รู้ตามที่เรายกให้เป็นหรือตามที่เรากลียดขังมัน เป็นต้น) ถ้าจัดเป็นขั้น ได้แก่ขั้น แกลงหรือสำรวจปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต
๒. สมุทัย หมายถึง รู้สิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งจะต้องกำจัดเสีย ถ้าจัดเป็นขั้นได้แก่ขั้นสืบค้น วิเคราะห์ และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขจำกัดให้หมดสิ้นไป

๓. นิโรธ หมายถึง รู้ภาวะดับทุกข์ ซึ่งจะต้องกระทำให้ประจักษ์แจ้ง ถ้าจัดเป็นขั้นได้แก่ ขั้นเล็งรู้ภาวะหมดปัญหาที่เอาเป็นจุดหมาย ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหานั้นเป็นสิ่งเป็นไปได้และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จ พร้อมทั้งรู้ว่า การเข้าถึงจุดหมายนั้น จะสำเร็จหรือจะเป็นไปได้อย่างไร

๔. มรรค หมายถึง รู้มรรคคือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งจะต้องฝึกฝนปฏิบัติ ถ้าจัดเป็นขั้นได้แก่ ขั้นกำหนดวางหรือรับทราบวิธีการ ขั้นตอน และรายละเอียดทั้งหลายในการแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหานั้น ซึ่งจะต้องลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการต่อไป^{๑๑๔}

สรุปได้ว่า

๑. ทุกข์ รู้ว่าทุกข์ คืออะไรและอยู่ที่ไหน
๒. สมุทัย รู้ว่าสาเหตุของทุกข์ คืออะไร
๓. นิโรธ รู้ภาวะดับทุกข์ ตลอดจนรู้ถึงจุดหมายว่าจะสำเร็จหรือเป็นไปได้อย่างไร
๔. มรรค รู้วิธีการหรือข้อปฏิบัติ แล้วลงมือปฏิบัติตามวิธีการอย่างเคร่งครัด

ข. การใช้หลักอริยสัจ ๔ ต่อปัญหาฆาตกรรม ดังนี้

๑. ในขั้นทุกข์ หมายถึง รู้สภาพที่เป็นปัญหาฆาตกรรม ซึ่งจะต้องกำหนดรู้ตามสภาพที่แท้จริงของมัน (คือไม่ใช่รู้ตามที่เรายกให้มันเป็นหรือตามที่เรากลียดชังมัน เป็นต้น) ถ้าจัดเป็นขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนแกลงหรือสำรวจปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต

๒. ในขั้นสมุทัย หมายถึง รู้สิ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหาฆาตกรรม ซึ่งจะต้องกำจัดเสีย ถ้าจัดเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนสืบค้น ขั้นตอนวิเคราะห์ และขั้นตอนวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหาฆาตกรรม ซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป

๓. ในขั้นนิโรธ หมายถึง รู้ภาวะที่ปัญหาฆาตกรรมหมดสิ้นไป ซึ่งจะต้องกระทำให้ประจักษ์แจ้ง ถ้าจัดเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนรู้ภาวะหมดปัญหาที่เอาเป็นจุดหมาย ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหานั้นเป็นสิ่งเป็นไปได้และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จ พร้อมทั้งรู้ว่า การเข้าถึงจุดหมายนั้น จะสำเร็จหรือจะเป็นไปได้อย่างไร เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ปัญญาอย่างละเอียด

๔. ในขั้นมรรค หมายถึง รู้วิธีการ คือ รู้ข้อปฏิบัติให้ปัญหาฆาตกรรมหมดสิ้นไป ซึ่งจะต้องฝึกฝนปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ถ้าจัดเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนกำหนดวางแผนหรือรับทราบ

^{๑๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับขยายความ, หน้า ๘๐๒.

วิธีการ ขั้นตอนรายละเอียดทั้งหลายในการแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหาмаตกรรมนั้น ซึ่งจะต้องลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการต่อไปอย่างอดทนและจริงจัง

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาмаตกรรมในบริบทของอริยสัจ ๔ ข้างต้นแล้วนั้น สามารถสรุปเป็นหลักการได้ ๔ ข้อคือ

๑. ขั้นทุกข์ต่อปัญหาмаตกรรม คือ รู้ว่าปัญหาмаตกรรม คืออะไรและอยู่ที่ไหน
๒. ขั้นสมุทัยต่อปัญหาмаตกรรม คือ รู้สาเหตุของปัญหาмаตกรรม คืออะไร
๓. ขั้นนิโรธต่อปัญหาмаตกรรม คือ รู้ภาวะการดับไปของปัญหาмаตกรรม ตลอดจนรู้ถึงจุดหมายว่าจะสำเร็จหรือเป็นไปได้ได้อย่างไร
๔. ขั้นมรรคต่อปัญหาмаตกรรม คือ รู้วิธีการหรือข้อปฏิบัติต่อปัญหาмаตกรรม แล้วลงมือปฏิบัติตามวิธีการนั้นอย่างเคร่งครัด

เมื่อศึกษาวิเคราะห์รู้และเข้าใจการแก้ปัญหารื่องการกำจัดทุกข์ของพระพุทธเจ้าตามหลักอริยสัจ ๔ แล้ว พบว่าต้องใช้เหตุผลตามความเป็นจริงและเป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องที่ต้องใช้ความศักดิ์สิทธิ์พิศดารอันใดเลย กล่าวคือ เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ได้ลึกลับหรือสลับซับซ้อน แต่เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ข้อเท็จจริง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด มีการนำเอาข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจัง จนเกิดเป็นทฤษฎีหรือวิธีการ และขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากคือ ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ และจะต้องลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด และเมื่อลงมือปฏิบัติไปแล้ว ผลที่ออกมาก็คือ “ทุกข์” ที่เป็นตัวปัญหานั้นดับสิ้นไป แต่ที่น่าสนใจมากกว่านั้นคือวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้แก้ปัญหที่ปลายเหตุ เป็นการแก้ปัญหที่ต้นเหตุ กล่าวคือ พระองค์ทรงกำหนดรู้เรื่อง “ทุกข์” เมื่อจะกำจัดทุกข์ พระองค์ก็ทรงค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) จนพบว่า สาเหตุของทุกข์คือ ตัณหา ความทะยานอยาก, ความดิ้นรน, ความแส่หา มี ๓ คือ, ๑.กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้ในอารมณ์อันน่าใคร่, ๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นอยากเป็นนี่, ๓. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากพันดับสูญไปเสีย^{๑๑๑} จากนั้นพระองค์ก็ทรงกำจัดตัดตัณหาอันเป็นสาเหตุของทุกข์เสีย ด้วยการวิเคราะห์มาแล้ว เมื่อกำจัดสาเหตุของทุกข์ได้แล้วจะมีสภาพเป็นอย่างไร ขั้นตอนสุดท้ายพระองค์ก็ทรงปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ มี สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ เป็นต้น

^{๑๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๗๒.

วิธีการประยุกต์เอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม โดยการใช้หลักอริยสัจ ๔ นี้ จึงเป็นวิธีที่สมควรจะนำมาประยุกต์ใช้และสามารถทำได้ไม่ยุ่งยากมากนัก เพราะเป็นการปฏิบัติไปตามหลักเหตุผล โดยการกำหนดปัญหา แล้วหาทฤษฎีการแก้ปัญหา ทำยสุด ก็เป็นภาคปฏิบัติ

๑. กำหนดให้รู้ปัญหามาตรกรรมอย่างละเอียด โดยกำหนดให้รู้ว่าปัญหามาตรกรรมเป็นอย่างไร สร้างความเดือดร้อนได้อย่างไร เป็นปัญหาส่วนบุคคลหรือเป็นปัญหาสังคม เป็นปัญหาภายนอกหรือภายใน เป็นต้น

๒. พยายามค้นหาสาเหตุของปัญหามาตรกรรม ว่าปัญหาดังกล่าวนี้นี้เกิดมาจากอะไรได้บ้าง เช่น เกิดมาจากสภาพเศรษฐกิจบีบบังคับ เป็นต้น

๓. วิเคราะห์ให้รู้ชัดว่า การหมดสิ้นของปัญหามาตรกรรมมันเป็นอย่างไรมาก เมื่อถึงจุดมุ่งหมาย กล่าวคือ เมื่อปัญหามาตรกรรมหมดสิ้นไปแล้ว สภาพบุคคลและสภาพสังคมจะเป็นอย่างไร จะสงบสุขแค่ไหนอย่างไร

๔. สุดท้ายคือภาคปฏิบัติ คือ การลงมือกระทำตามวิธีการที่เราได้ศึกษามาอย่างดีแล้วว่าวิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการที่ถูกต้อง โดยการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและถูกต้องตามขั้นตอน

วิธีการประยุกต์เอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม โดยการใช้หลักอริยสัจ ๔ นี้ จึงถือว่าเป็นการประยุกต์ที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่ง เพราะหลักอริยสัจ ๔ นอกจากจะเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพุทธศาสนา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติยังมีคุณค่าเด่นที่น่าสังเกตหลายประการ ดังนี้

๑. เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไข ปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาใด ๆ ก็ตาม ที่จะมีคุณค่าและสมเหตุสมผล จะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้

๒. เป็นการแก้ไขปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจดลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ

๓. เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่ามนุษย์จะเติบโตออกไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัวกว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขาจะต้องมีชีวิตของตนเอง

ที่มีคุณค่า และสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป

๔. เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่คิดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ ไม่ว่าจะมนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปะวิทยาการ หรือดำเนินกิจการใด ๆ ขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปะวิทยาการ หรือกิจการต่าง ๆ นั้น จะเจริญขึ้น เสื่อมลง สูญสลายไป หรือเกิดมีใหม่มาแทน อย่างไรก็ตาม หลักความจริงนี้ก็จะคงยืนยง ใหม่ และใช้เป็นประโยชน์ได้ตลอดทุกกาล^{๑๑๑}

สรุป หลักพุทธจริยศาสตร์กับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาฆาตกรรม ปัญหาฆาตกรรมเป็นทั้งปัญหาภายนอกและภายใน กล่าวคือเป็นปัญหาด้านสังคมและเป็นปัญหาด้านจิตใจของบุคคล เมื่อปัญหาฆาตกรรมเป็นปัญหาทั้งภายนอกและภายใน วิธีการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาดังกล่าว จึงต้องแก้ไขภายนอกและภายใน

ปัญหาฆาตกรรมที่เป็นปัญหาภายนอกหรือเป็นปัญหาด้านสังคม ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับศีลมาเป็นแนวทางการแก้ไข โดยเน้นศีลข้อที่ ๑ ในเบญจศีล คือข้อ ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นหลัก

ฆาตกรรมที่เป็นปัญหาภายในหรือเป็นปัญหาด้านจิตใจของบุคคลใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ ปัญญา มาเป็นแนวทางการแก้ไข โดยเน้น สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ และ สัมมาสังกัปปะ การคิดชอบเป็นหลัก

และอีกวิธีหนึ่งคือ ใช้หลักอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรม เพราะวิธีการนี้เป็นวิธีการประยุกต์ใช้ที่ไม่ยุ่งยากมากนัก เพราะเป็นการปฏิบัติไปตามหลักเหตุผล โดยการกำหนดปัญหาให้ดี ค้นหาสาเหตุของปัญหาให้พบ วิเคราะห์ทฤษฎีการแก้ปัญหาให้แจ่มชัด สุดท้ายก็ลงมือปฏิบัติไปตามวิธีการอย่างตั้งใจ

^{๑๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม, (ฉบับเดิม)**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๗.

๔.๗.๒ อุปสรรคในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม

ในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรมนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยากในสังคมมนุษย์ กล่าวคือ หลักธรรมที่นำไปใช้ในการแก้ไขรวมถึงบุคคลที่อยู่ในกระบวนการที่ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหามิมีความรู้ความเข้าใจในหลักการแก้ไขนั้น ถ้าเป็นสังคมปัจจุบันแล้วยังน่าเป็นห่วงมาก เพราะคนส่วนมากมุ่งทำงานจนไม่มีเวลาสนใจซึ่งกันละกัน หากความเอื้อเฟื้อต่อกันไม่ค่อยมี ถ้าจะกล่าวถึงการนำหลักธรรมไปแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ รวมถึงปัญหามาตรกรรม ซึ่งต้องอาศัยสมาชิกในสังคมแล้ว นับว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ยาก แม้นคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันยังหาความปลอดภัยได้ยาก ดังตัวอย่างในข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๑๗๔๕๔ วันพุธ ที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๘ พาดหัวข่าวหน้า ๑ ว่า “ให้สูงเท่ากัณฐก หวังเงินประกัน”^{๑๑๑} ในรายละเอียดของข่าว สามีต้องการเงินประกันจำนวน ๘ ล้านบาทจากภรรยา จึงจ้างวานหมอบุญให้นำเอาเงินฝากกัณฐกของตนจนเสียชีวิต เมื่อพิจารณาข่าวดังกล่าวแล้ว สามีภรรยาที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันบางครั้งก็ยิ่งฆ่ากันได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา ฉะนั้นจึงถือว่าการแก้ไขปัญหามาตรกรรมมีอุปสรรคอย่างมากในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้

อุปสรรคในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรมนี้ มีหลายประการ กล่าวคือ การที่ไม่สามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ ไปใช้กับบุคคลที่ประสบปัญหานั้นได้โดยตรง และบุคคลขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่จะนำไปใช้ในการแก้ไข ปัญหา สิ่งเหล่านี้จัดเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นการทำความเข้าใจให้กระจ่างยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างอุปสรรคของบุคคลที่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม เช่น นาย ก. อยู่ด้วยกันกับภรรยาและลูก โดยที่นาย ก. มีอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง ภรรยาเป็นแม่บ้านส่วนลูกก็กำลังศึกษาอยู่ ครอบครัวของนาย ก. ไม่ค่อยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธจริยศาสตร์เท่าที่ควร และนาย ก. ยังมีนิสัยอีกอย่างหนึ่ง คือ ชอบหาเรื่องทะเลาะและทำร้ายภรรยาเป็นประจำ จนกระทั่งในวันหนึ่งภรรยาไม่สามารถอดทนต่อ นาย ก. ผู้เป็นสามีได้ จึงใช้มีดปลายแหลมแทงนาย ก. จนถึงแก่ความตาย เป็นต้น จากประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า ครอบครัวของนาย ก. ขาดความเข้าใจในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต กล่าวคือ ไม่รู้จักนำเอาหลักธรรมมาเป็นเครื่องยับยั้งในเวลาที่มีความโกรธ เป็นต้น ที่จริงแล้วปัญหามาตรกรรมที่เกิดขึ้นด้วยฝีมือของคนในครอบครัวเดียวกัน เป็น

^{๑๑๑} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๘) : ๑.

ปัญหาที่พบบ่อยมากในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเกิดจากความโกรธหรือความหึงหวง เป็นต้น ดังตัวอย่างข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๑๗๕๓๐ วันศุกร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ พาดหัวข้อข่าวว่า “คร่อมจ๋อชิง หม่าเมียสของ กรอกปากแม่ยาย-ยิงตัวตาย”^{๑๑๕} รายละเอียดในข่าวดังกล่าวสรุปได้ดังนี้ สามิทะเลาะกับภรรยาด้วยความหึงหวงว่าภรรยาจะนอกใจ และเรื่องเศรษฐกิจภายในครอบครัวตกต่ำด้วย สุดท้ายสามิใช้อาวุธปืนยิงภรรยา ขณะเดียวกันแม่ยายออกมาห้ามก็ถูกยิงอาการสาหัส สามิยิงภรรยาซ้ำอีกครั้งจนสิ้นชีวิตแล้วยิงตนเองสิ้นชีวิตตามกันไป จะเห็นได้ว่ากรณีข่าวดังกล่าว สามิไม่รู้จักนำเอาหลักธรรมมายับยั้งความเครียดและความโกรธของตนได้ จึงเกิดการฆาตกรรมขึ้น โดยเฉพาะบุคคลใดถ้าตกอยู่ในภาวะความโกรธก็มีแต่จะสร้างความเสียหายเดือดร้อนขึ้น และพระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสรรเสริญกับบุคคลที่มักโกรธ เพราะความโกรธมีแต่จะสร้างความเดือดร้อนขึ้นในสังคมถึงขั้นฆ่าบุคคลอื่นได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในโกธสูตร อังคุตตรนิกาย สัตตนิบาต ว่า “บุคคลผู้โกรธ หม่าบิดาก็ได้ บุคคลผู้โกรธ หม่ามารดาาก็ได้ บุคคลผู้โกรธ หม่าพราหมณ์ก็ได้ บุคคลผู้โกรธ หม่าปุณชนาก็ได้ ลูกที่มารดาเลี้ยงไว้จนได้ลิ้มตามองโลกนี้ เป็นผู้มีกิเลสหนา โกรธขึ้นมา ย่อมฆ่ามารดาผู้ให้ชีวิตนั้น”^{๑๑๖} แต่ทุกคนไม่ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง อาจจะเป็นเพราะว่าบุคคลไม่เข้าใจต่อวิธีการแก้ไขหรือไม่มีความรู้พอที่จะแก้ไขปัญหาได้ แท้จริงแล้วปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่บุคคลสามารถแก้ไขได้ถ้าหากบุคคลมีความเข้าใจในหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง ดังเช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของ บุคคลในตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น ถ้าทุกคนในครอบครัวมีความเข้าใจในหลักธรรมที่พุทธองค์ทรงตรัสเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไร บุคคลควรปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ๆ ให้สมบูรณ์ โดยอาศัยความเมตตาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกัน และการที่บุคคลมีความเมตตาต่อกันนี้จะเป็นสิ่งกันไม่ให้มีการเบียดเบียนทำร้ายกัน ความเมตตาถ้าเจริญให้มาก ๆ แล้ว ก็จะทำให้ตนเองและบุคคลอื่นมีความสุข เพราะไม่ได้สร้างเวรสร้างภัยให้กับเพื่อนร่วมโลก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในเมตตสูตร อังคุตตรนิกาย อฎฐกนิบาต ว่า “ผู้มีเมตตาในสัตว์ทุกหมู่เหล่า จะไม่ฆ่าเอง จะไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ไม่ชนะเอง ไม่ใช้ให้ผู้อื่นชนะ ย่อมไม่มีเวรกับใคร ๆ”^{๑๑๗} เมื่อบุคคลไม่เบียดเบียนทำร้ายกันก็จะทำให้ครอบครัวเกิดความสุข และถ้าทุกคนรู้จักนำเอาความเมตตาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหามาตรกรรมได้ แต่ด้วยเหตุผลที่ว่า บุคคลไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนที่พึงกระทำต่อกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว โดยขาดความเมตตาต่อกันเป็นต้น จึงทำให้ตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ผิด คือการฆาตกรรม

^{๑๑๕} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐) : ๑.

^{๑๑๖} อ.จ.สุตตก. (ไทย) ๑๓/๖๔/๑๒๕.

^{๑๑๗} อ.จ.อฎฐก. (ไทย) ๑๓/๑/๑๕๕.

อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นต้นเหตุหรือปัญหาของการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรวม คือ ตัวบุคคล หมายถึง บุคคลที่จะนำหลักกรรมหรือพุทธจริยศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหานั้น ๆ ขาดหลักอิทธิบาท ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ คือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ, คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย

๑. นันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นเสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดอย

๓. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้นวิธีการแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น^{๑๒}

พันเอกปิ่น มุกกันต์ ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ดังนี้ “อิทธิบาท แปลว่า ทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดฤทธิ์ ฤทธิ์ของคนสามัญคือการทำงานให้สำเร็จความประสงค์ เพราะฉะนั้น อิทธิบาท ท่านจึงแปลว่า คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ บางทีก็มีผู้แปลอย่างภาษาทันสมัยว่า ปฏิบัติทางแห่งความสำเร็จ”^{๑๓} ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนภิกษุในพระธรรมวินัยเรื่องการเจริญอิทธิบาท (คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) ๔ ว่า

๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิประธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากนันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิประธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, หน้า ๑๖๐.

^{๑๓} ปิ่น มุกกันต์, พันเอก, *แนวสอนธรรมะตามหลักสุตตนิพนธ์ธรรมตรี*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒๖ - ๒๒๗.

๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)^{๑๑๔}

อิทธิบาท ๔ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม กล่าวคือ ฉันทะ ความพอใจในการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม ถ้าบุคคลขาดหลักธรรมข้อนี้ไป ก็หมายความว่า มีความเบื่อหน่ายไม่อยากจะทำในกิจธุระ ไม่ชอบงานที่ตนกำลังกระทำ ประเด็นนี้ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญมาก ทำไมจึงกล่าวเช่นนั้น เพราะการแก้ไขปัญหานั้น จะเป็นปัญหาอะไรก็ตามต้องอาศัยความใส่ใจรักในการแก้ไขปัญหานั้น ความพอใจในสิ่งที่กระทำจะทำให้เกิดผลสำเร็จได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่ขาดความพอใจก็แสดงว่ามีความเบื่อหน่ายต่อหน้าที่การงานที่ตนกระทำ นั่นก็หมายความว่า งานนั้นจะไม่สำเร็จ กล่าวคือ แก้ปัญหาไม่สำเร็จ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับบุคคลที่จะนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม ถ้าขาดหลักธรรมข้อ ฉันทะ คือความพอใจ ที่กล่าวมาแล้วนี้ก็จะไม่สามารถทำให้การแก้ไขปัญหามาตรกรรมนั้นสำเร็จได้

ข้อต่อมาถ้าบุคคลขาดวิริยะ คือ ขาดความเพียรพยายาม กล่าวคือ ไม่ขยันหมั่นเพียร เกิดความท้อถอย ไม่เข้มแข็งอดทนในการแก้ไขปัญหา เกิดความท้อแท้ที่จะแก้ไขปัญหา และอาจนำไปสู่ความเกียจคร้านได้ ซึ่งความเกียจคร้านเป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหามาตรกรรมไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะความเกียจคร้านเป็นทางแห่งความเสื่อม ถ้าจะวิเคราะห์ในประเด็นการนำหลักธรรมไปแก้ไขปัญหามาตรกรรม โดยบุคคลจะใช้หลักธรรมไปแก้ไขปัญหาแต่ไม่มีความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหา ประกอบกับบุคคลมีความเกียจคร้านไม่ขยันที่จะแก้ไขปัญหานั้น ย่อมจะไม่ประสบผลสำเร็จหรือประสบกับความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ทั้งสองประการที่กล่าวมาแล้วนั้นจัดเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม

ข้อต่อมา คือ ถ้าบุคคลขาดจิตตะ คือ ขาดการตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่เอาใจใส่ฝักใฝ่ในปัญหาที่จะแก้ไขและปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ไม่อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ ทอดทิ้งธุระไม่เอาใจใส่ในการทำงาน ไม่กระตือรือร้น ถ้าบุคคลขาดความเอาใจใส่ในการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม ย่อมจะทำให้การแก้ไขปัญหานั้นไม่สำเร็จตาม

^{๑๑๔} ที.ป. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๕๗./อ.จ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๕๖/๓๕๑.

วัตถุประสงค์ เกิดความล้มเหลวในการแก้ไข โทษของการขาดจิตตะจะทำให้การงานนั้นเกิดความบกพร่อง หมายความว่า เมื่อไม่เอาใจใส่ในการทำงานที่ตนได้รับมอบหมาย ก็จะทำให้งานนั้นล้มเหลวเกิดความเสียหาย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การที่บุคคลขาดจิตตะ คือ ทอดทิ้งธุระ ถือเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาภาคกรรม

ข้อสุดท้าย ที่จัดว่าเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาคือ การขาดวิมังสา คือ ขาดการใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น ไม่มีการวางแผนและวัดผล ไม่คิดค้นวิธีการแก้ไขและปรับปรุง การขาดวิมังสาถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญมาก ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะว่า การขาดวิมังสา คือ ขาดปัญญา มีความโง่เขลาในการทำงาน ไม่มีความเฉลียวฉลาด ถ้าบุคคลขาดปัญญาที่จะนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาภาคกรรมแล้ว ย่อมจะทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาคือ ปัญหาต่าง ๆ หยุดชะงักหรือไม่ประสบผลสำเร็จ

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้กล่าวไว้แล้วว่าการขาดหลักอิทธิบาท ๔ เป็นอุปสรรคอย่างมากในการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาภาคกรรม สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาภาคกรรมถ้าบุคคลขาดหลักอิทธิบาท ๔ อันเป็นหลักธรรมที่นำบุคคลไปสู่ความสำเร็จ คือ ขาดฉันทะ ความพอใจ, ขาดวิริยะ ความขยัน, ขาดจิตตะ ความเอาใจใส่, และขาดวิมังสา การไตร่ตรองด้วยปัญญา, นั้นหมายความว่า มีความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน ความทอดทิ้งธุระและความโง่เขลาในการที่จะนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาภาคกรรม ย่อมจะทำให้การแก้ไขปัญหาล้มเหลว ไม่ประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ จึงกล่าวได้ว่า การขาดหลักอิทธิบาท ๔ ก็คือ การขาดแรงผลักดันที่จะทำให้ถึงจุดหมาย ถือเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาภาคกรรม ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนั้นแล้วกระบวนการแก้ไขปัญหาก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหาล้มเหลว เพราะการแก้ไขปัญหาภาคกรรมมีกระบวนการที่ซับซ้อนมากมายในการนำหลักธรรมไปใช้กับผู้ประสบปัญหา กล่าวคือ วิธีการนำหลักธรรมไปใช้ซับซ้อน บุคคลไม่มีความเข้าใจในหลักธรรมและวิธีการแก้ไขปัญหายังแท้จริง ประกอบกับกระบวนการแก้ไขทำได้ยาก ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้การนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาภาคกรรมเป็นไปได้ยากและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและถือเป็นอุปสรรคในการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาล้วน

ต่อคำถามที่ว่า การนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมมีอุปสรรคอย่างไร สามารถตอบได้ว่า บุคคลขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ไม่มีศีลธรรมและจริยธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และขาดอิทธิบาท ๔ อันเป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จหรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งจุดมุ่งหมาย

ภาพรวมของการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เสนอไว้ตามหลักของพุทธจริยศาสตร์แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า พุทธปรัชญาได้เสนอแนวทางการปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ที่มนุษย์ทุกคนต้องปฏิบัติตามซึ่งเป็นหลักจริยธรรม ศีลธรรม ถ้าทำได้อย่างนั้นแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า ไม่ว่าจะในสังคมใดก็ตาม จะเป็นสังคมขนาดใดย่อมมีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกันอยู่อันเป็นธรรมชาติของธรรมชาติมนุษย์ที่ยังไม่สิ้นกิเลส จึงมีการกระทำผิดให้เห็นอยู่เป็นประจำ ถ้าจะพูดถึงการฆาตกรรมในสังคมทุกวันนี้ ผู้วิจัยไม่ยากจะใช้คำว่าสังคมไทยเพราะมันอาจจะแคบไป แต่ความเป็นจริงแล้วทุกสังคมในโลกปัจจุบันนี้ล้วนกำลังเผชิญกับปัญหาการฆาตกรรม และการฆาตกรรมบางอย่างอาจจะกลายเป็นสิ่งที่ถือว่าถูกต้องในสายตาของคนบางกลุ่มไปแล้ว ยกตัวอย่างเช่น การฆ่าคนของทหารอเมริกันในประเทศอิรักซึ่งเป็นฝ่ายต่อต้านการยึดครองอำนาจ หรือเรื่อง การุณยฆาต คือ ฆ่าด้วยความเมตตา เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามการฆาตกรรมไม่ว่าจะเป็นการลงมือด้วยวิธีการใด ด้วยความยินยอมหรือเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนมากเพียงใด ก็เป็นการฆ่าที่ผิดศีลธรรมและหลักมนุษยธรรมแน่นอน

การแก้ไขปัญหาเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่ทำทายเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะการแก้ปัญหาไม่มีสูตรอะไรที่ตายตัวเหมือนกับสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ฉะนั้นการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามหลักของพุทธจริยศาสตร์นั้นก็ก็เป็นเพียงอีกวิธีหนึ่งเท่านั้นที่จะช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาการฆาตกรรมไม่ให้เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันของคน ให้มีความตั้งใจในการที่จะพยายามแก้ปัญหาฆาตกรรมอย่างจริงจัง แม้มีวิธีการแก้ปัญหาใดขนาดไหน ถ้าหากมนุษย์เราไม่เอาใจใส่ในการแก้ปัญหาดังกล่าวย่อมจะทำให้ปัญหานั้นยุติลงไม่ได้อย่างแน่นอน แต่ก็ได้ไม่ได้แสดงว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาการฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์ไม่สามารถแก้ไขได้ แต่ทั้งนี้หลายสิ่งปวงขึ้นอยู่กับกระบวนการกระทำของตัวบุคคลต่างหาก ฉะนั้น แนวทางออกของปัญหานี้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นสำคัญ หลักการแก้ไขเป็นเพียงวิธีการหนึ่งที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ถ้าทุกคนมีความตั้งใจในการศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ให้เข้าใจอย่างแท้จริงและตั้งใจฝ่าฟันอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยใช้ปรัชญาชีวิตที่ว่า ความพยายามอยู่ที่ไหน

ความสำเร็จย่อมอยู่ที่นั่น สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่าทุกคนจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือไม่

กล่าวโดยสรุป ถ้าจะกล่าวว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธจริยศาสตร์เป็นข้อปฏิบัติที่ล้ำสมัย เป็นแนวปฏิบัติที่อยู่ในจินตนาการ ไม่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาภาคกรรมได้ ผู้วิจัยขอค้านในประเด็นนี้ เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธจริยศาสตร์เป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า สามารถใช้ได้ทุกกาลสมัย แต่บุคคลที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้นั้น ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอ ตลอดจนไม่ได้ตั้งใจที่จะแก้ไขให้จริงจัง ถ้าหากว่าบุคคลมีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธจริยศาสตร์ และมีความตั้งใจมุ่งมั่นในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาภาคกรรมอย่างจริงจังแล้ว ปัญหาภาคกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันนี้ก็คงจะลดน้อยลงอย่างแน่นอน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหามาตรกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์
พอสรุปประเด็นได้ดังนี้

๕.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับมาตรกรรม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง พุทธจริยศาสตร์ถือว่า คุณสมบัติของ
ชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกคนควรจะต้องดูแลรักษาชีวิต
ของตนให้ดี จากอดีตถึงปัจจุบันมนุษย์ได้มีการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้เจริญมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะด้าน
วิทยาศาสตร์มีการพัฒนาได้ก้าวไกลมาก แต่ปัญหาชีวิตของมนุษย์กลับยังมีความวุ่นวายไม่สิ้นสุด
ปัญหามาตรกรรมเป็นปัญหาหนึ่งที่สังคมมนุษย์กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งนับวันแต่จะทวีคูณขึ้นเรื่อย ๆ
หลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนก็พยายามจะแก้ไข แต่ก็ยังไม่สามารถทำได้ หลักพุทธจริยศาสตร์แม้
จะเกิดมานานมากกว่าสองพันปี แต่ยังเป็นสิ่งที่ทันสมัยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์รวม
ไปถึงการแก้ไขปัญหามาตรกรรมด้วย

“มาตรกรรม” ตามความหมายของพระพุทธศาสนา คือ การพรากกายมนุษย์จากชีวิตด้วย
ความจงใจหรือมีเจตนาในการกระทำ ส่วน “มาตรกรรม” ตามความหมายทั่วไปที่เข้าใจร่วมกันคือ
“การฆ่าคน” การฆ่าคนนับว่าเป็นภัยที่ร้ายแรงในสังคม เมื่อมีการมาตรกรรมเกิดขึ้นจึงสร้างความ
หวาดกลัวต่อผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามแม้ว่ามาตรกรรมเป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัวและไม่
พึงปรารถนาให้เกิดขึ้น แต่มาตรกรรมยังปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะทราบได้จากสื่อต่าง ๆ
โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์จะพบว่ามิใช่เกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทมาตรกรรมเกือบทุกวัน

ฆาตกรรม คือ การทำลายชีวิตผู้อื่น ชีวิตคือความเป็นอยู่ของขั้น ๕ หรือเรียกอีกอย่างว่า
รูปนาม ในทางพุทธจริยศาสตร์ถือว่าชีวิตมีคุณค่า โดยพิจารณาคุณค่าของชีวิตออกเป็น ๓ ทางคือ

๑. คุณค่าในฐานะที่เป็นมนุษย์
๒. คุณค่าที่เกิดจากการฝึกฝนและพัฒนาตนเอง
๓. คุณค่าที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

เมื่อกล่าวถึงชีวิตในขณะเดียวกันก็มักจะกล่าวถึงสิ่งตรงกันข้ามด้วย นั่นคือ ความตาย
ในทรรศนะของผู้คนทั่วไปในเรื่องชีวิตหลังความตาย โดยเฉพาะแนวคิดทางศาสนา ส่วนใหญ่จะมี
ทรรศนะว่า ความตายโดยทั่วไปไม่ใช่จุดจบของชีวิต กล่าวคือ คนที่ตายไปยังต้องมีการรับผลของ
กรรมที่ตนกระทำไว้อยู่

การฆ่าคนหรือการฆาตกรรมโดยทั่วไปถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่ในบางประเด็นยังเป็น
ปัญหาอยู่ เช่น การุณฆาต อันหมายถึง การฆ่าด้วยความเมตตาสงสาร ในปัจจุบันนี้ยังเป็น
ประเด็นถกเถียงกันอยู่ไม่รู้ว่าเป็นการฆาตกรรมหรือไม่ มีผู้คนจำนวนมากที่มีทรรศนะต่อเรื่องกา
รุณฆาตว่า เป็นสิ่งที่ไม่ผิดและเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นความหวังดี
จากการศึกษาในประเด็นนี้พบว่าพุทธจริยศาสตร์มองเรื่องการุณฆาตว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ
อย่างยิ่ง เพราะการทำให้ตายไม่ใช่การทำให้วัฏจักรของชีวิตจบลงแต่อย่างใด トラบใดที่อาสาสะกิเลส
ของบุคคลนั้นยังไม่หมดสิ้นไป วัฏจักรของชีวิตมนุษย์ก็ยังคงเวียนว่ายตายเกิดอยู่รำไป และที่
สำคัญคือ ผิดศีลข้อ “ปาณาติบาต” ซึ่งพิจารณาจากองค์ประกอบ ๕ ประการคือ

๑. สัตว์นั้นมีชีวิต (ปาโณ)
๒. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (ปาณสณญิตา)
๓. มีจิตคิดจะฆ่า (วธกจิตตุ)
๔. ทำความเพียรเพื่อให้ตาย (ชโยโค)
๕. สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น (เตน มรณ)^๑

^๑ มหามกุฏราชวิทยาลัย, มงคลสูตรที่ปณี ปฐโม ภาค (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), ๒๐๑.

หลักพุทธจริยศาสตร์

หลักพุทธจริยศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรม สรุปได้ ๓ ระดับ ดังนี้

ก ก ก ก ก ก ก (๑) หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับต้น คือ เบญจศีลหรือศีล ๕ อันเป็นหลักในการฝึกตน และเบญจธรรมหรือคุณธรรม ๕ ประการ อันเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดี

(๒) หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง ๒ ประเภท คือ ๑. กุศลกรรมบถ หมายถึง ทางแห่งการทำความดี อันจะนำไปสู่ความเจริญและสันติสุข ซึ่งบุคคลต้องประกอบให้มาก ๒. อกุศลกรรมบถ หมายถึง ทางแห่งการทำความชั่ว อันจะนำไปสู่ความเสื่อมและความเดือดร้อน ซึ่งบุคคลต้องละเว้น

(๓) หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ หมายถึงทางอันประเสริฐสุด ซึ่งสามารถทำให้บุคคลบรรลุถึงประโยชน์สูงสุด คือ ความหลุดพ้นจากกิเลส

เกณฑ์การตัดสินของพุทธจริยศาสตร์ มีเกณฑ์การตัดสินการกระทำของบุคคลโดยเจตนา ดังนี้ ถ้ารากฐานการกระทำมาจากกุศลมูลจัดเป็นการกระทำที่ดี แต่ถ้ารากฐานการกระทำมาจากอกุศลมูลการกระทำนั้นก็เป็นการกระทำที่ชั่ว

๕.๑.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์

แนวทางการแก้ไขปัญหาตามสาเหตุต่าง ๆ ที่ให้เกิดฆาตกรรม พุทธจริยศาสตร์เสนอไว้ ดังนี้

๑. แนวทางการแก้ไขปัญหาจากสภาพทางครอบครัว

พุทธจริยศาสตร์เสนอว่า หากสมาชิกภายในครอบครัว คือ บิดา มารดา บุตรและหลาน เป็นต้น มีการพัฒนาพฤติกรรมในทางที่ถูกต้องโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจของแต่ละบุคคลให้มีศีลธรรม รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน มีการปรับทัศนคติเข้าหากันหรือเข้าใจกันในด้านต่าง ๆ

ภายในครอบครัว มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน แต่ละบุคคลต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ตามหลักที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ คือ ผู้ใหญ่ เช่นบิดามารดาต้องดูแลผู้น้อยด้วยความรักความเมตตา ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้น้อยได้ปฏิบัติตาม และในขณะเดียวกันผู้น้อยก็ต้องให้ความเคารพรักเชื่อฟังคำสอนคำแนะนำผู้ใหญ่อย่างจริงจัง ทุกคนต้องสร้างความอบอุ่นให้แก่ครอบครัว เมื่อปัญหาทางครอบครัว ไม่มีการเกิดเหตุฆาตกรรมก็จะลดลงหรืออาจไม่เกิดขึ้น

๒. แนวทางการแก้ไขปัญหาจากสภาพทางเศรษฐกิจ

พุทธจริยศาสตร์เสนอว่า ถ้ามนุษย์เดินทางตามหลักเศรษฐกิจแบบมัชฌิมา กล่าวคือการดำเนินชีวิตแบบสายกลางหรือที่เข้าใจในสังคมปัจจุบันว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” คือ มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีตนได้ รู้จักประมาณในการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้ซึ่งเรียกว่า “โภชนมัตตัญญูตา” และการทำอาชีพต่าง ๆ นั้น ต้องดำเนินการทำอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น โดยอาศัยหลักธรรมข้อ “สัมมาอาชีวะ” ในมรรค ๘ การใช้ทรัพย์เลี้ยงชีวิตจะต้องฉลาดในการหาทรัพย์โดยอาศัยหลัก ทิฏฐธัมมิกัตถะ ๔ คือ ขยัน ประหยัด กบคนดี และเลี้ยงชีวิตแบบพอเพียง เมื่อมนุษย์นำเอาหลักปฏิบัติทางพุทธจริยศาสตร์มาใช้ให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ผู้คนในสังคมก็จะเกิดความสงบสุข ปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลงโดยเฉพาะฆาตกรรมก็จะลดลงได้

๓. แนวทางการแก้ไขจากสภาพทางร่างกาย

พุทธจริยศาสตร์แก้ปัญหามาในประเด็นทฤษฎีพันธุกรรมของ ลอมโบรโซ ที่ว่า ถ้าบรรพบุรุษเป็นฆาตกร บุตรที่เกิดมาก็จะโน้มเอียงไปตามบรรพบุรุษ ทางพุทธจริยศาสตร์ได้เสนอทางแก้ไขโดยอธิบายให้เห็นว่า ทฤษฎีพันธุกรรมที่ลอมโบรโซ เสนอไว้ นั้นมันไม่สามารถเป็นไปได้ เพราะพันธุกรรมแบบพุทธจริยศาสตร์เป็นเรื่องของการกระทำร่วมกันไว้ในอดีตชาติมาส่งผลในปัจจุบันเท่านั้น ดังที่เราเคยได้ยินว่า เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ (กมฺมพฺนฺธุ) ผลของการกระทำมันเป็นผลของใครของมัน พ่อเป็นฆาตกรไม่ได้หมายความว่าพ่อจะถ่ายทอดความเป็นฆาตกรทางสายเลือดให้ลูกได้ ในขณะที่เดียวกันหากพ่อเป็นฆาตกรและลูกก็เป็นฆาตกรก็ไม่ได้หมายความว่าลูกรับการถ่ายทอดความเป็นฆาตกรมาจากพ่อทางพันธุกรรม ทางพุทธจริยศาสตร์มุ่งเน้นไปในเรื่องกรรมของแต่ละคน พุทธจริยศาสตร์จึงเสนอแนวทางการแก้ไขโดยให้บุคคลเข้าใจในเรื่องกรรม ให้เว้น

อกุศลกรรมคือ กรรมชั่ว และให้หันมาประกอบกุศลกรรม คือ ทำกรรมดี ในส่วนเรื่องของบุคคลที่มีร่างกายไม่สมประกอบ อาจเกิดความโกรธแค้นเมื่อมีบุคคลอื่นมาดูถูกดูแคลน พุทธจริยศาสตร์ก็เสนอแนวทางการแก้ไขโดยการกระทำจิตใจให้บริสุทธิ์หรือประกอบมโนสุจริต

๔. แนวทางการแก้ไขจากสภาพทางจิตใจ

พุทธจริยศาสตร์เสนอแนวทางการแก้ไขจากสภาพจิตใจ ดังนี้

สภาพจิตใจที่ผิดปกติย่อมก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาฆาตกรรมบ่อยครั้งที่เกิดจากการควบคุมสติไม่อยู่ พุทธจริยศาสตร์เสนอแนวทางการแก้ไขประเด็นดังกล่าวนี้ด้วยการปรับคุณภาพของจิตใจให้เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว โดยเน้นหนักในการใช้สติปัญญาเป็นหลัก มีขั้นตอนการแก้ไข ดังนี้

(๑) ใช้สัมมาวายามะ คือ ความพยายามที่จะดำเนินหรือจัดการกับปัญหาให้สำเร็จลุล่วง กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นต้องใช้ความเพียรพยายาม และยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอย่างเร่งด่วน เพราะสติจะทำให้บุคคลรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงไม่หลงในสิ่งที่เกิดขึ้น

(๒) สัมมาสติ คือ มีความระลึกรู้ทันปัญหาที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ใช้สติให้เร็วกับการสืบหาความจริงที่เกิดขึ้นว่ามันคืออะไร ทำไมถึงเกิดขึ้น และให้พิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นว่าเป็นเรื่องธรรมดาหรือเป็นสังขารของชีวิตที่ทุกคนต้องได้รับ

(๓) สัมมาสมาธิ คือ ตั้งใจให้มั่นคง กล่าวคือ ในการใช้เหตุผลและปัญญาในการหาทางออกต่อปัญหานั้นต้องทำด้วยใจที่มั่นคงและทำอย่างรอบคอบ ทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ไขได้ จะยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับสถานการณ์และปัญญาของแต่ละบุคคล

พุทธจริยศาสตร์กับการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมเชิงวิเคราะห์

พุทธจริยศาสตร์วางน้ำหนักอยู่ที่กรรม คือ การกระทำของบุคคล กิเลส หรือเรียกอีกอย่างว่า รากเหง้าของความคิดในฝ่ายลบคือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง จะทำให้บุคคลผู้ที่

ตกอยู่ใต้อำนาจความคิดดังกล่าวนี้กลายเป็นบุคคลที่ชั่วร้ายจนสามารถทำมาตกรรมได้ ในส่วนของมาตกรรม พุทธจริยศาสตร์ถือว่าการละเมิดชีวิตผู้อื่น ถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่าท่านให้ความสำคัญอย่างมากต่อการละเมิดชีวิตผู้อื่น แม้ในเนื้อหาของอนันตริยกรรมนั้นสิ่งข้อเกี่ยวข้องกับการละเมิดชีวิตผู้อื่น มีเพียงข้อสุดท้ายเท่านั้นที่ไม่ได้ละเมิดชีวิตผู้อื่น และไม่มีการละเมิดทรัพย์สินผู้อื่นใดที่ถูกจัดเข้าในอนันตริยกรรม แสดงว่าการละเมิดทรัพย์สินนั้นพระพุทธานุชาตจัดอันดับความหนักไ้รองลงมา สำหรับการละเมิดตนเองนั้น ในศีลข้อแรกของศีล ๕ คือ เว้นจากการฆ่าหรือประทุษร้ายกัน ก็เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าการทำร้ายตนเองไม่ได้ผิดศีลในข้อดังกล่าวนี้เลย ในพระวินัย การฆ่าคนอื่นตายท่านปรับอาบัติปาราชิก แต่การฆ่าตนเองไม่ถูกปรับอาบัติหนักเช่นนั้น แสดงว่าการทำร้ายตนเองในทางพระพุทธศาสนาท่านจัดไ้รองลงมาเบากว่าการละเมิดการทำร้ายผู้อื่นทั้งในทางชีวิตและในทางทรัพย์สิน

เหตุปัจจัยที่จะทำให้บุคคลกลายเป็นคนชั่ว สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. เกิดจากความจำเป็นบีบบังคับให้กระทำ เช่น ความยากจนบีบบังคับให้ลักขโมยของบุคคลอื่นเพื่อดำรงชีพตน พุทธจริยศาสตร์ก็มีวิธีการแก้ไข โดย ผู้ดูแลรัฐหรือผู้รับผิดชอบในพื้นที่ให้รู้จักใช้ความเมตตาอนุเคราะห์ ไม่ควรใช้อำนาจเข้าจัดการ แต่แนะนำให้ทุกคนนำเอา “ธรรม” มาใช้เป็นที่ยึดในการดำรงชีวิต ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เถิด”^๒ และบางครั้งบุคคลเป็นคนชั่วด้วยสภาพแวดล้อมบีบบังคับ เช่น องคุลิมาล เป็นมหาโจรโดยการแนะนำของผู้อื่น ทางออกตรงจุดนี้ก็คือ ให้พยายามเลือกสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่คบคนพาลโดยเลือกคบกับบัณฑิต สิ่งสำคัญต้องมีสติไม่ประมาทในการดำรงชีวิต

๒. เกิดจากกิเลสภายในของบุคคลเอง ซึ่งนักอาชญาวิทยาบางคนนั้นไม่เชื่อว่าจะมีความผิดใดที่เกิดจากคนผู้นั้น ทุกความผิดสำหรับนักอาชญาวิทยาประเภทนี้ เกิดจากปัจจัยแวดล้อมไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งเสมอ แต่พระพุทธจริยศาสตร์นั้นปฏิเสธแนวความคิดแบบนิยัตินิยมนี้ โดยมี

^๒ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๑๐๕/๗๕.

ตัวอย่างกิเลสที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลในอัครัญญสูตร วิธีแก้ไขตรงจุดนี้ก็คือ ให้ลดกิเลสของตนเองลงให้เร็วที่สุด โดยยึดหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

พุทธจริยศาสตร์กับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม

ปัญหามาตรกรรมเป็นทั้งปัญหากลางนอกและภายใน หลักของพุทธจริยศาสตร์ก็สามารถประยุกต์ใช้ได้แก่ปัญหาทั้งกลางนอกและภายในเช่นกัน

ก ก ก ก ก ก ก ปัญหามาตรกรรมที่เป็นปัญหากลางนอกหรือเป็นปัญหาด้านสังคม ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับศีลมาเป็นแนวทางการแก้ไข โดยเน้นศีลข้อที่ ๑ ในเบญจศีล คือข้อ ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นหลัก

มาตรกรรมที่เป็นปัญหากลางในหรือเป็นปัญหาด้านจิตใจของบุคคล ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ ปัญญา มาเป็นแนวทางการแก้ไข โดยเน้น สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ การคิดชอบเป็นหลัก

และอีกวิธีหนึ่งคือ ใช้หลักอริยสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม เพราะวิธีการนี้เป็นวิธีการประยุกต์ใช้ที่ไม่ยุ่งยากมากนัก เพราะเป็นการปฏิบัติไปตามหลักเหตุผล โดยการกำหนดปัญหาให้ดี ค้นหาสาเหตุของปัญหาให้พบ วิเคราะห์ทฤษฎีการแก้ปัญหาให้แจ่มชัด สุดท้ายก็ลงมือปฏิบัติไปตามวิธีการอย่างตั้งใจ

อุปสรรคในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม

ในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มีอุปสรรคในการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหามาตรกรรม ๒ ประการคือ

๑. บุคคลขาดความรู้ความเข้าใจในหลักกรรมอย่างแท้จริง
๒. บุคคลขาดหลักกรรมที่สำคัญคือ อิทธิบาท ๔ ก

หลักพุทธจริยศาสตร์เป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าอย่างมาก แม้ว่าจะเกิดมานานมากกว่าสองพันปีแล้วก็ตาม ยังสามารถใช้แก้ปัญหาได้ทุกกาลสมัย แต่สิ่งที่สำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลจะมีความรู้ความเข้าใจมากแค่ไหน มีความมุ่งมั่นตั้งใจมากแค่ไหนในการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาฆาตกรรม หากบุคคลมีความรู้ความเข้าใจและมุ่งมั่นในการนำไปปฏิบัติปัญหาฆาตกรรมคงลดลงอย่างแน่นอน

๕.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์ มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะได้นำไปศึกษาวิเคราะห์หรือวิจัยต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใดศึกษา

๕.๒.๑ ในหลักพุทธจริยศาสตร์ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด หากพิจารณาให้ละเอียดจะเห็นว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษย์ หากศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้วนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ได้ทุกปัญหา เพราะพระพุทธเจ้าทรงได้แก้ปัญหาเรื่องทุกข์จักกเลสได้อย่างสิ้นเชิงจนเข้าสู่สันติสุขอย่างแท้จริงก็ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์นั่นเอง ดังนั้น หลักพุทธจริยศาสตร์ควรจะได้ถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อใช้แก้ปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน

๕.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับ ฆาตกรรม สามารถนำไปวิเคราะห์ในแง่มุมของนักปรัชญาบางกลุ่มได้ เช่น กลุ่มปรัชญาอินเดียบางกลุ่ม มีทรรศนะว่า การฆ่าไม่ใช่การฆ่า เพราะชีวิตเป็นเพียงวัตถุนิดหนึ่งเท่านั้น และปรัชญาตะวันตกบางกลุ่มก็มีทรรศนะว่า ชีวิตเป็นเพียงวัตถุนิดหนึ่งก็มี หากมีการนำไปศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องฆาตกรรมไม่น้อย

๕.๒.๓ การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างปัญหาฆาตกรรมกับปัญหาอัตวินิบาตกรรมตามแนวคิดของกลุ่มนักปรัชญาทั่วไป ว่าแต่ละกลุ่มมีทรรศนะต่อปัญหาทั้งสองนี้อย่างไร และหาทางออกต่างกันหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

โกศล วงศ์สวรรค์, สุชาติ ตูลยะเสถียร, รศ. สติต วงสวรรค์. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ :
อมรการพิมพ์, ๒๕๓๗.

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เถียงเชียง. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เถียงเชียง, ๒๕๓๕.

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ตอน ๒ และภาค ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครจัดพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๕.

ชาย เสวิกุล. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มปป.
จ่านอง ทองประเสริฐ. พุทธศาสนากับสังคมและการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อแกรมี
จำกัด, ๒๕๓๕.

คนัย จันท์เจ้าฉาย. ในหลวงในรอยธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

ดำเนิน การเด่น, เสฐียรพงษ์ วรรณปก. พจนานุกรมไทย-อังกฤษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน,
๒๕๔๕.

ดิเรก ชัยนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๕.

- ทองหล่อ วงษ์ธรรมา. ดร. **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีเมียม เฮ้าส์, ๒๕๓๕.
- เนื่องน้อย บุญเนตร. **จริยศาสตร์ตะวันตก : คำนำ มิลล์ ฮอบส์ รอลส์ ชาร์ท**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- บุญมี แทนแก้ว, ผศ. **พระพุทธศาสนากับปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ว. เพ็ชรสกุล จำกัด,
๒๕๔๐.
- ปลื้ม ทรัพย์เจริญ. **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.
- ประธาน วัฒนาวณิชย์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ประกายพริก, ๒๕๔๖.
- ปทานุกรมนักเรียน ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕**.
- แปลก สนธิรักษ์. **พจนานุกรมบาลี-ไทย**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒.
- ปิ่น มุกกันต์. พันเอก. **แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาภูมิบาลราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- **พุทธธรรม ฉบับขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท
สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔.
- **พุทธวิธีแก้ปัญหา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๔.
- **มรณคา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : บริษัทสี่ตะวัน จำกัด, ๒๕๓๕.
- **ระลึกถึงความตายและวิธีปฏิบัติให้ถูกต้องต่อความตาย**. กรุงเทพฯ :
ธรรมสภา, ๒๕๓๕.
- **ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓.
กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์. พรีเมียม แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน/พระราชวรมุนี
(ประยุทธ์ ปยุตฺโต)**. กรุงเทพฯ : จรูญการพิมพ์, ๒๕๒๕.
- พระสังฆธรรมโชติกะ. ชัมมาจริย, ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธรรมสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๒๕.
- พุทธทาสภิกขุ. ธรรมะเล่มเดียวจบ**. กรุงเทพฯ : หจก. สามลดา, ๒๕๔๕.

- . **ธรรมะสำหรับคนเจ็บไข้**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, ๒๕๓๕.
มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. **ปฐมสมันตปสาทิกา แปล**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- . **มงคลสุดที่ปณี ปฐม ภาค**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
ระวี ภาวิไล. **อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๖.
ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- . **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.
พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๓.
วิจิตร เกิดวิศิษฐ์. **คนในทัศนะของพระพุทธศาสนา อิสลามและคริสต์ศาสนา**. กรุงเทพฯ :
สภากาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา, ๒๕๒๔.
วิทย์ วิศทเวทย์. **จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : บริษัท
อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๓๕.
วิสิน อินทสระ. **จริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มปป.
----- . **ชีวิตกับครอบครัว**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
----- . **ธรรมบททางแห่งความดี ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๖.
ว.วชิรเมธี. **คลื่นนอก - คลื่นใน : พุทธวิธีรับมือมหันตภัยสึนามิ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท
ฐานการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘.
ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ กรีน. **คู่มือชีวิตภาคกฎแห่งกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ :
สกายบุ๊กส์, ๒๕๔๗.
สมภาร พรหมทา. **พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๘.
----- . **พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสภณีย์ ทำแท้ง และการอุณยฆาต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
สง่า ลีนะสมิต. **อาชญาวิทยา**. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๔.
สุคตสวน สุธีสร. **อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
สนิท ศรีสำแดง. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพฯ : ๑๔ ตุลาการพิมพ์,
๒๕๒๖.
สมพงษ์ ชูมาก. **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒.

สมักร บุราวาศ. พัฒนาการแห่งพุทธปรัชญา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, มปป.
สรจักร ศิริบริรักษ์. เลี้ยงลูกอย่างไรไม่ให้เป็นฆาตกร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน,
๒๕๔๑.

โสภา ขปิลมันส์. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๑.

โตรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ (บรรณาธิการ). ความตายกับการตาย : มุมมองจากศาสนาและวิทยาศาสตร์.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

อภิชัย พันธเสน. ดร. พุทธเศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บ. อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์
พลับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๗.

อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม. ตำราจิตเวชศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๒๐.

(๒) หนังสือแปล :

แมรี่ ลู คาวนอ (Mary Lou Cavanaugh). คดีช็อกโลก ฆาตกรรมลูก. แปลโดย โรจนา นาเจริญ,
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๕.

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์. แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา. แปลโดย นฤจร อิทธิจิระจรัส,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

(๓) วารสาร :

กลุ่มจิตวิวัฒน์. “แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์ สนับสนุนโดย สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)”, มติชน. ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑๐๖๑๒
(๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐) : ๒๓.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). “ทบทวนตรงนี้สักนิดก่อนคิดฆ่าตัวตาย”, พุทธจักร. ปีที่ ๕๑
ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๐. (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๒๕๔๐) : ๒๕.

พินิจ รัตนกุล. “พุทธศาสนาและสงคราม”, ภาษาและวัฒนธรรม. (๒ กรกฎาคม- ธันวาคม
๒๕๓๗) : ๔๓-๕๔.

มหาตมะ คานธี. “ลัทธิแห่งคมมีดคมดาบ”, ปาจารย์สาร ๑๔. (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๑๘) : ๕๖-๖๓.

วารคม ที่สุกะ. “ปัญหาสังคม”, เอกสารประกอบคำบรรยาย. คณะสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๘) : ๓๖-๓๗.
สุนทร ณ รังสี. “ภาวะใกล้ดับจิตของมนุษย์คามุทระของพุทธปรัชญา”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๗ ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๑๓.
สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับอารยธรรม หน่วยที่ ๑-๗. พิมพ์
ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖) : ๔๑๓.

(๔) หนังสือพิมพ์ :

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ. (๒๓ มกราคม ๒๕๔๕) : ๑๒.
หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ. (๖ มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๓ เมษายน ๒๕๔๘) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๘) : ๑๕.
----- ไทยรัฐ. (๑๕ กันยายน ๒๕๔๘) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๒๕ กันยายน ๒๕๔๘) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๔ ตุลาคม ๒๕๔๘) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๘) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๘) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐) : ๑.
----- ไทยรัฐ. (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐) : ๑.

(๕) วิทยานิพนธ์ :

ดำรงค์ วิเชียรสิงห์. “ปัญหาจริยธรรมที่เกี่ยวกับการทำสงคราม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
บุญเลิศ ภิรมย์เยี่ยม, ร.ต.อ. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง หลักการละเมิด ในพุทธจริยศาสตร์เปรียบเทียบ

กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา วิชาเอกจริยศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.

ปรีชา เพชรรงค์. “ปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการทำแท้ง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

พระมหาทวี ฐานวโร (อ่อนปัสสา). “ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระมหาสุภชัย ปิยะมมชโย (ติวปี). “พุทธจริยศาสตร์กับโทษประหารชีวิต”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

มนทิพ ดาราศีกดิ์. “มูลเหตุจูงใจในการฆ่าสามี : ศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิง”.

วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.

วุฒิชัย สุคนธวิท, พ.ต.ท. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สุพจน์ อิ่มเหลา, พ.ต.ท. “ชุมชนหนองเรือกับปัญหาอาชญากรรม”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

อนิรุช ชันดี, ร.ต.ท. “การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

อรัญ ไตยিং, พ.ต.ต. “การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของผู้ประกอบการในเขตนิกมอุตสาหกรรมนวนคร อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

๒. หนังสือภาษาอังกฤษ :

(I) Books

Blau. Peter M., **Exchange and Power in Social Life**. New York. Wiley, 1964.

Ball-Rokeach. Sandra., **Normative and Deviant Violence from a Conflict Perspective**. Social Problem 18, 1980.

Clausewitz., Karl von. **On War**. London : Cassell and Company. Inc., 1945.

Coleman, James William and Cressy, Donald R, **Social Problems**. New York : Harper Collins College., 1993.

Cited in Vernon Fox, **Introduction to Criminology**. Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, Inc., 1985.

Fullinwider. Robert K., "War and Innocence." **Philosophy and Public Affairs** 5 : 90-97.

Henry , Andrew F. And James Short. **Suicide and Homicide : Some Economic, Sociological and Psychological Aspects of Aggression**. New York: Free Press, 1954.

Luckenbill., David., **Criminal Homicide as a Situation Transaction**. Social Problems 25, 1997.

Mill., J.S., **Utilitarianism**. The Library of Liberal Arts., New York, 1957.

Northedge, F.S. "Peace, War, Philosophy." **Encyclopedia of Philosophy**. Inc., 1967.

Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2000.

Straus, Murray A., Richard J. Gelles, and S.K. Steinmetz. **Behind Closed Doors: Violence in the American Family**. Garden City NJ : Doubleday, 1980.

Toulmin Fitzgerald, St. **Criminal Law**. West Publishing; Co., 1976.

Toulmin Hare, **Introduction to the Criminal Justice System**. West Publishing, 1975.

Ward. David A., Carter. Timothy J., Perrin. Robin D. **Social Deviance: Being, Behaving**. Inc.,

(II) Articles

Holmes, Robert L. "On Pacifism." **The Monist**. (57 October 1973) : 489

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา (นามสกุล)	พระกมล กมโร (วิเศษวงษา)
เกิดเมื่อ	วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๑
ภูมิลำเนา	๓๐/๑ หมู่ ๕ บ้านจวน ต. ทับใหญ่ อ. รัตนบุรี จ. สุรินทร์ ๓๒๑๓๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	๖๕๒ วัดนายโรง แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทรศัพท์ที่ติดต่อ ๐-๕๐๗๕-๘๕๖๘ Email Kor.wiset@hotmail.com
การศึกษา	น.ธ. เอก ป.ธ. ๑-๒ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๖
หน้าที่	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง เผยแผ่ธรรมะทางรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา วัดนายโรงคลื่น F.M.94.75MHz